memorii/jurnale/convorbiri

MONICA LOVINESCU

Jurnal

1990–1993

HUMANITAS

1990

Luni 1 ianuarie

Mai calm pînă pe la orele 14-15, cînd încep iar să curgă telefoanele.

De la France-Inter pentru un interviu asupra ultimelor măsuri luate de Ion Iliescu: abrogarea pedepsei cu moartea, săptămîna de muncă de cinci zile, redistribuirea unei părţi din pămînturi ţăranilor. Profit pentru a prezenta ca un eveniment crearea Grupului pentru Dialog Social. Trece la jurnalul de la 18, fără numele celor ce-l alcătuiesc.

Nego: e primul indignat pînă la lacrimi — uite, eu acum plîng! — că numai Ionescu şi Cioran au fost numiţi membri de onoare ai Uniunii Scriitorilor, şi nu Virgil, eu, Goma. Mă recheamă pe la 2 dimineaţa: a vorbit cu Doinaş. Revelaţie: Doinaş ne-a propus, dar cel care s-a opus a fost... Eugen Simion. Punctele de exclamare sînt insuficiente. Simion cel care nu contenea cu laudele: V. — cel mai mare critic de poezie, eu — singura femeie eseistă din literatura română, tocmai Simion. Nu ingratitudinea mă miră (nu mai au nevoie de noi să-i apărăm, lansăm etc.), ci schimbarea atît de rapidă şi uluitoare la faţă şi elogii.

Mai multe telefoane cu Goma — Victor Lupan s-a întors de la Bucureşti dezamăgit şi pledînd pentru teza unei „lovituri de stat" (cu Securitate — o parte din — comunişti şi ruşi) foarte răspîndită la dreapta şi — presupun — falsă. S-ar fi prezentat lui Dinescu din partea lui Goma şi a noastră şi acesta i-ar fi răspuns că nu de asta (noi?) are el timp. Tot ce se poate. Sînt pregătită să nu mă mai mire nimic. Totuşi, tocmai Dinescu, pentru care am luptat pînă la obsesie şi care ne-a transmis prin soacra lui ditirambice mulţumiri. O bună-credinţă ce se încăpăţînează a se lăsa în-

şelată mă face să cred că a interpretat greşit sau abuziv Lupan. Bineînţeles că nu sînt însă sigură de nimic.

De la RFI: Angela Marinescu şi Flămînd. Acesta din urmă cu detalii despre ce i s-a întîmplat lui Păunescu. Şi-a făcut-o singur. A intrat în mulţime şi a început să anunţe că va reactiva Cenaclul „Flacăra“, s-a aruncat chiar în nişte declamaţii (anticeauşiste?). Mulţimea l-a înconjurat şi a început să-l scuipe. Restul l-am văzut la televiziune. A încercat să fugă şi să ceară azil la Ambasada Statelor Unite, unde a fost refuzat. A fost scăpat de soldaţi şi — se spune — arestat.

Nedelcovici: Roger Câmpeanu i-a cerut, prin Gelu, dreptul să publice în *România literară* un fragment din romanul său interzis. (Nimeni, dar nimeni să nu se gîndească la Goma?)

Cella Minart: să plecăm în România cînd se mai încălzeşte, cu ea, cu maşina. Eugen Ionescu vrea cu avionul. Cum să ne împărţim? Simplu. Nemergînd. Deocamdată.

Catherine Berindei, întoarsă după 24 de ore de la Buc., cu detalii despre revelionul de la Casa Scriitorilor, unde postul de radio liber ce le-a fost trimis de Radio Nova a fost inaugurat de Marie-France şi Dinescu. Revelion fantastic, care s-a încheiat printr-o vizită (Pleşu cu Dinescu, Catherine, Mihnea) la ambasadorul Olandei (prin care s-au transmis cele mai multe manuscrise şi texte). Mihnea ar fi la originea ideii cu Grupul pentru Dialog Social.

Marţi 2 ianuarie

La Radio, unul dintre polonezi îmi ia (înregistrat) un interviu pentru săptămînalul catolic (se pare foarte cunoscut în Polonia) *Tygodnik Powszechy*. Toată lumea e foarte intrigată, pe de o parte, de un articol al lui Kosta Kristitch în *Le Point* dezvăluind că ruşii (enervaţi de pretenţiile teritoriale asupra Basarabiei ale lui C. la ultimul congres) ar fi pregătit în principiu pentru 24 dec. o lovitură de stat. Pe de alta, FR3 a difuzat o casetă în care se aude că Frontul Salvării Naţionale exista de vreo şase luni şi cuprindea, pe lîngă Iliescu, şi militari, şi chiar un securist. Reacţia enervată a lui Petre Roman (o nouă gafă), după difuzarea care a trecut în

direct de pe Canalul francez şi la televiziunea română, pare a acredita o astfel de Ligă.

Nu cred în ea (fără dovezi) decît parţial. Frontul exista într-adevăr: ne-a trimis şi un program la FE (difuzat), dar nimeni nu ştia cine se află în el. Mihnea a trebuit să insiste ca să fie luat în serios de *Le Monde.* Că acest Front ar fi pregătit o lovitură de stat şi că a fost devansat de manifestaţia şi represiunea de la Timişoara, e foarte probabil. Amestecul — direct — rusesc e infinit mai discutabil. Şi chiar dacă ar fi aşa, întru ce ar scădea amploarea unei revoluţii populare? Probabil — insistă comentatorii — că Frontul actual, care vrea să se prezinte la alegeri, se fereşte să recunoască legăturile sale cu foşti colaboratori ai lui C. militari şi — mai ales — securişti.

Nu ştiu cît de bine ajung să-i explic polonezului meu acest imbroglio, dar Marie-France, revenită de la Bucureşti azi — de fapt n-a fost decît o noapte şi o zi acolo —, îmi confirmă că versiunea „oficială“ — ca şi a scriitorilor — e cea a spontaneităţii revoluţiei.

Marie-France îmi povesteşte revelionul, în care a avut de-abia timp să se sărute cu Mircea D. şi cu ceilalţi (erau şi Mihnea, şi Catherine, şi Ariadna şi soţul ei, Combes, şi, bineînţeles, Pleşu, Simion etc.).

Paler i-a dat o scrisoare pentru V.: îi cere un interviu pentru *România literară* care apare numai cu colaboratori neîntinaţi. În comitetul provizoriu de redacţie: Paler, Paleologu, Manolescu, Pleşu, Dimisianu, Valeriu Cristea, Roger Câmpeanu. În interior o piesă de Havel şi un interviu luat de Liiceanu lui Glucksmann.

Ni le va aduce mîine.

Revenind spre emisiune (cu Marie-France am vorbit seara), Angela Marinescu vine agitată: e scandalizată că nu ni se recunoaşte „rolul“ pe care l-am jucat, va vorbi ea cu Stelian Tănase (mare scandalagiu *devant l'Eternel*) să facă şi să dreagă. Toată lumea ascultă doar Europa Liberă, n-avea mare importanţă — *dixit* A. M. — dacă te lăuda Manolescu. În schimb, V. sau eu... De pildă, Mariana Marin, cînd i-a comentat V. o poezie, snoba pe toată lumea, se urcase în al nu ştiu cîtelea cer.

Tot la Radio soseşte Astaloş cu un cîntec — muzică uşoară — al unui „compozitor“ francez, Christian Fausser, dedicat României.

Seara tîrziu, cînd închid în sfîrşit telefonul — după convorbiri cu Ina (foarte excitată, fiul ei e reporter trimis în ţară, şi se pregăteşte şi pentru venirea lui Alecu la ambasadă), cu Pintilie (acum telefonează într-o zi mai mult ca altădată în ani întregi), sună Barbăneagră care pleacă cu o echipă de la A2 la Bucureşti, să-l vadă mîine pe V. pentru sfaturi şi adrese; a primit un telefon de la Caramitru (care se prezenta ca secretar de stat, dar cred că secretar de stat e Dan Petrescu, a dat un interviu — presupun fals modest — în *Le Monde*).

Iar e tîrziu, iar voi dormi prea puţin.

Miercuri 3 ianuarie

Masă rotundă despre „rolul" scriitorilor în explozia revoluţionară din decembrie, cu Angela Marinescu, Mihai Dinu Gh., Virgil, Raicu şi Goma, venit din întîmplare să-l vadă pe Raicu şi pe care reuşesc să-l angrenez în discuţie (refuza pînă acum să mai colaboreze cu FE).

Înainte şi după, la cafenea, în corul indignării generale, Angela Marinescu — ştia de la Vişniec şi Culcer — şi Mircea Iorgulescu aduc noi detalii asupra rolului jucat de Eugen Simion. Ne propuseseră la Consiliu, ca membri de onoare, nu numai Doinaş, dar şi Paler şi Dan Deşliu. S-a opus Simion. Cu Dan Deşliu a vorbit de la RFI Iorgulescu. Aproape plîngea la telefon, mulţumindu-ne tuturor pentru ce-am făcut pentru el. Pe urmă, a luat telefonul Simion el însuşi (Deşliu nu-l numise, spusese doar că s-a opus *cineva*): vezi ce-ai ratat (adică revoluţia), i-a declarat pasămite cu umor lui Iorgulescu. De altminteri Simion, într-un interviu la BBC, a afirmat că scriitorii exilaţi trebuie mai întîi să-şi ceară iertare pentru defecţiunea lor. L-a corijat, la acelaşi post, Dinescu, care nu i-a dat dreptate.

Raicu se sufocă de furie (cum şi cît poate el). Angela Marinescu, la fel. Paul, să nu mai vorbim. Iorgulescu, la fel. Pe mine azi începe să mă intereseze mai puţin.

Pe de o parte, pentru că intervin alte indignări. N. C. Munteanu îmi trimite prin fax articolul de victimă aproape disident al lui... Păunescu, din *Contemporanul*, şi mi-l anunţă pe acela al lui Eugen Barbu din *Săptămîna*, împotriva Securităţii. Există şi în

neruşinarea schimbărilor la faţă o ierarhie: nu credeam, mărturisesc, că se poate ajunge pe o asemenea treaptă. Nu cer răzbunări, linşaje şi procese. Dar cel puţin o tăcere îndelungată, dacă nu pocăinţă.

Apoi, Simion pare a fi un caz poate mai izolat decît socoteam. Nego ne telefonează, cînd tocmai ne pregăteam să ajungem la Radio — Editura Dacia ne cere rapid texte, să ne publice cărţi.

Iar Marie-France aduce — la cafenea — o dată cu ziarele bucureştene (o excelentă formaţie la *România literară*) şi o scrisoare a lui Paler către V. Real emoţionantă. Eram obişnuiţi cu patetisme şi declaraţii pe vremea cînd avea nevoie de apărare şi cronici la FE. Dar el nu mai are nevoie acum de aşa ceva. Îi cere lui V. un interviu pentru *România literară* pe care o dirijează „provizoriu" (e deja dezgustat de toţi „rezistenţii" iviţi ca ciupercile, de toate intrigile pentru posturi, de toate schimbările de cămaşă, cojoc şi opinii). Deci insistă asupra termenului „provizoriu". E grăbit. Îi trimite lui V. întrebările şi-l roagă dacă vreau şi eu să-i acord unul. Evident, cu Paler, da. Numai că telefonul spre Bucureşti e mereu suprasaturat.

Îmi dau seama că cele de mai sus par tot atîtea puncte de exclamaţie ale unor vanităţi rănite.

Dar eu ştiu că nu este aşa, şi-mi ajunge. Pur şi simplu, a fi suportat, vizită după vizită, elogiile dezlănţuite ale scriitorilor — şi cele ale unui Simion se situau printre cele mai ditirambice — şi a le vedea transformîndu-se de pe o zi (cea a interesului) pe alta (cea în care se socoteşte că nu mai e nevoie de tine întru apărare sau impunere) — nu reprezintă o experienţă dintre cele mai agreabile.

Nu titlurile (medalii de tinichea ale „onoarei") ne interesează, ci capacitatea unor oameni de a nu se ruşina de ceea ce fac.

Acasă, lung telefon cu N. C. Munteanu: încerca să obţină crearea unui birou la Bucureşti unde să oficieze o săptămînă el, a doua — Hurezeanu. Excelentă idee, care ar fi trebuit şi pusă în aplicare dacă americanii n-ar fi... americani.

La Paris, prin ziare şi la televiziune, continuă polemica — dacă Frontul Salvării Naţionale pre-existase revoluţiei, dacă se poate vorbi de un complot cu complicitatea Moscovei. Mi se pare inesen-

țial. La revoluția aceasta au participat sute de mii de tineri. Deci revolta populară a existat. E singurul lucru important.

Joi 4 ianuarie

În ciuda vaccinării, V. începe o gripă: 39 de grade. Cum presupun că o voi lua și eu, fac — o parte din după-amiază — provizii pentru starea de asediu — bancă, poștă, farmacie, alimente. Mă întorc în stare de epuizare avansată. As-noapte n-am dormit decît puține ore.

În rest, ziua începe — și bineînțeles se încheie — cu telefoane.

• Primul, de la Uniunea Scriitorilor (!). Ne caută Dinescu, dar, așteptarea fiind interminabilă, nu mai putuse aștepta și plecase. Profit și o rog pe secretară să-i transmită lui Paler că sîntem de acord.

• Cu Stroescu apoi, să-i comunic că voi da un interviu și că prin aprilie s-ar putea să mă duc în România. Îmi confirmă deschiderea unui birou FE la Buc. — cu N. C. Munteanu.

• Marie-France în plină efervescență după ce a aflat de povestea cu Simion. Își amintește că, întrebîndu-l pe Pleșu dacă are ceva să ne transmită lui V. și mie, acesta i-a răspuns — pe gustul ei, cam ministerial sau sec — „bunele mele urări". Ca și Nego, e indignată de „nedreptatea" ce ne e făcută. Îl montează și pe Pintilie, care în absența mea îi telefonează lui V., că e dezgustat, că, dacă e așa, el devine francez și nu se mai întoarce.

• Nego revine și el: a scris un articol pentru FE despre noi ca „scriitori" — critici literari. Nici nu-și închipuie că probabil nu va trece — FE avînd drept principiu să nu facă publicitate colaboratorilor săi.

• Gazetarul de la *L'Évènement du Jeudi*, Plougastel, mi-a adus o fotografie de la Irina Eliade și știri din Slobozia, unde a făcut un reportaj; în afară de hrană și de lipsa poliției, nu s-a schimbat nimic: aceiași oameni în aceleași posturi.

Vizibil și în curierul adus de la poștă, unde în *Săptămîna liberă* Eugen Barbu tronează mai departe. Cred totuși, deși nu vreau să îndemn la epurări — că voi scrie un articol despre cameleonită.

• O scrisoare ajunsă tardiv prin München, conținînd:

– un Apel al Frontului democratic român din 19 dec., îndemnînd la revoltă, și două noi proteste de scriitori adresate lui D. R.

Popescu, primul din 16 dec. semnat de Stelian Tănase, Alin Teodorescu, Dan Oprescu, Ioan Buduca, Magda Cârneci, Anca Oroveanu, Radu Bercea, Andrei Cornea, Anca Vasiliu, Dan Arsene; al doilea din 18 dec., mult mai radical şi politizat: Alexandru Paleologu, Petru Creția, Mihai Şora, Dan Hăulică, Gabriela Adameşteanu, Ana Blandiana, Szász János, Geo Bogza, Doinaş şi Liiceanu;

– felicitări cu duiumul (o singură telegramă din Buc.): Victoria Ana Tăuşan şi Marin Bucur, optimismul acestuia din urmă — cînd l-am văzut prin toamnă — dovedindu-se justificat. Printre petiționari, unii ne şi văd întorcîndu-ne triumfal, ca (ciudat) Matei Vişniec — „va fi fantastică reîntoarcerea" sau Cella Minart: „maintenant je rêve d'assister à votre accueil en Roumanie, qui sera sûrement la plus belle chose qu'on puisse espérer vivre"*. (*Tu parles!*** Biata de ea îşi face iluzii: vom fi doar, vorba lui Pleşu, „bineveniți".) Banu, neaşteptat patetic, ne mulțumeşte „pentru tot ce-ați făcut, cînd speranța se stinsese". Dar nici n-am avut timpul să le citesc pe toate. Montez cît pot mai repede masa rotundă: dacă dă şi peste mine gripa, să aibă Alain ce înregistra luni la radio.

Vineri 5 ianuarie

V. tot bolnav, telefoane peste telefoane:

• Din Statele Unite, Matei Călinescu pentru a semna un text de bună înțelegere cu ungurii. Din moment ce nu se pun în discuție frontierele şi nu se vorbeşte de „autonomie politică", îi spunem că semnăm şi înainte ca faxul să ajungă la biroul din Paris. La fel fac, prin noi, şi Eugen, Marie-France, Paul Goma.

• Dinu Ghezzo, din New York la Paris, pentru trei concerte în favoarea şi beneficiul României, cu compoziții ale lui dedicate victimelor. Îl rog să ni le trimită prin Radu Stan, care să-i ia şi un interviu.

• Tot Statele Unite: Andrei Brezianu (Barbu B. a scris pentru *România literară* un articol împotriva cameleonilor). Sora lui A. B., rănită pe baricade, e acum bine. A apărut primul număr al *Liberalului*.

---

* „acum visez să iau parte la primirea dumneavoastră în România, care va fi cu siguranță cel mai frumos lucru pe care cineva şi-ar putea dori să-l trăiască" (n.ed.).

** „Vorba vine!" (*N.ed.*)

Tot de la Vocea Americii ne cheamă şi Dorin Tudoran. Pe lîngă furiile lui, Goma e calmul făcut om. Dar are şi motive: Corneliu Vadim Tudor, licheaua oficială, le-a trimis spre difuzare (prin Vocea A.) o scrisoare prin care demonstrează că E. Barbu şi cu el au fost cei mai mari rezistenţi. Mai există vreo limită în dezgust?

Un caz mai benign. Breban catadicseşte (în sfîrşit) să-i acorde un interviu lui Hurezeanu, care ne telefonează întrebîndu-se cum să-l încolţească.

Tragibufoneria cu E. Simion continuă:

• Rodica Iulian. După ce i-a spus Marie-France, n-a dormit toată noaptea de dezgust, şi a scris trei poeme.

• Ca pentru a-i întări (?) noul optimism, Gelu de la München. A vorbit la telefon cu Zigu Ornea şi a aflat:

– că E. Barbu a fost dat afară de tineri, care au pus mîna pe *Săptămîna* — şi-o intitulează *Azi*;

– că Păunescu e şi el pe cale de radiere;

– E. Simion, ulcerat că „grupul de la Păltiniş“ ocupă posturi (Liiceanu devine director al fostei Edituri Politice, Pleşu e precum se ştie ministru), dezgustă pe toată lumea nu numai prin gestul faţă de noi, dar şi din pricina arivismului său ofensiv. Ar vrea să ia tot, să ocupe tot;

– Corneliu Vadim Tudor s-a văzut dat afară din tipografie de muncitorii care aruncau cu zaţurile în el;

– în şi prin reacţie, Manolescu refuză totul — el nu e „Trahanache“ în aceste clipe pline de trahanachi. Zigu, şi el, l-ar vrea pe Iorgulescu, întors, director fie la *România literară*, fie la o editură. Gelu ne cere să insistăm. Îi vom comunica, dar nu vom insista. Iorgulescu vrea să rămînă în Franţa;

– Paul Cornea e secretar de stat la învăţămînt, dar nu se confirmă (încă?) numirea lui Dan Petrescu secretar de stat la cultură;

– I. Dodu Bălan n-a căzut încă. Un ziar i-a publicat însă plagiatul dezvăluit de V. la Europa Liberă;

– directorii de edituri vor mai fi menţinuţi timp de o lună, apoi înlocuiţi;

– Dinescu e excedat de un rol pentru care, într-adevăr, nu prea e făcut. Cum ducem însă lipsă de disidenţi-scriitori…

– în sfîrşit, Gelu e încîntat: Zigu Ornea i-a cerut lucrarea despre *Debuturile româneşti ale lui E. Ionescu* spre publicare în ţară;

– Laurence Debaisieux, care s-a întors cu un reportaj ce va fi inclus în ora consacrată României mîine pe Canal Plus, ne aduce un mesaj de la Doinaş: să venim foarte repede — e nevoie de noi;

– un post de radio regional de la Sens îmi cere un interviu despre situaţia din România. Îmi dau seama că e lucrul pe care-l fac cel mai uşor şi, după V. (altfel exigent), nu prea rău. Altă vocaţie pierdută: de observator politic.

Spre seară (tîrziu de fapt, după 12 noaptea, dar asta e seara mea) se potolesc telefoanele şi reuşesc să-mi termin numărul 1 000 din „Teze…“. Fără nici o emoţie.

Sîmbătă 6 ianuarie

Pe Canal Plus şi la TF1 două excelente programe despre România, în timp ce la dreapta („la plus bête du monde“) *Figaro-Magazine* se complace în tot felul de interpretări aberante, cu ajutorul unui reportaj al lui Victor Lupan: revoltă în fapt manipulată de Moscova şi KGB etc. etc. De ce Gorbaciov şi-ar lichida singur dominaţia asupra Europei de Răsărit pentru a-şi întinde imperiul şi asupra Apusului, o întrebare pe care la acest tip de mentalitate nu şi-o pune nimeni. Victime ale acestei teze (nu în ce priveşte direct România, ci planurile lui Gorbaciov) au căzut în *Le Figaro* şi Besançon, şi Annie Kriegel, şi Françoise Thom.

• Iorgulescu, după ce declarase ferm că nu se întoarce, pare a fi căzut pe gînduri, la insistenţele lui Ornea şi Manolescu, şi ar vrea să ne vadă pentru a discuta.

• Dan Cristea telefonează din America. Se simte cam izolat. Să-i sugerăm ce poate face acolo. Îl îndrept spre Matei C.

• Cînd tai telefonul pentru a-mi putea scrie cronica, sună vehement la uşă: Ion Omescu. E atît de indignat de ce s-a întîmplat la Uniune (Simion — nealegerea noastră ca membri etc.), încît nici n-a mai telefonat: s-a repezit să ne îmbrăţişeze. Din păcate, nu-l putem ţine decît vreo cinci-zece minute. Mă aşteaptă maşina de scris şi pe V. … febra.

Duminică 7 ianuarie

• Dimineaţă, Marie-France primeşte un telefon de la Geta (Dimisianu), amărîtă că s-au opus la reintegrarea ei la Cartea Româ-

nească Ana Blandiana — pentru cărțile căreia a luptat de atîtea ori —, Mircea Ciobanu și Sorin Mărculescu. Și — stupoare — cînd Marie-France îi spune indignarea ei în povestea E. Simion, cade din cer, întrucît, după ea, E. Simion nu s-a opus la vreo numire a noastră. Nu mai înțelegem nimic și nevrînd să ne pierdem timpul — pe care de altfel nu-l avem — în analiza ipotezelor, așteptăm clarificări ulterioare.

• Seara tîrziu, telefon de la N. C. Munteanu. Pleacă marți la București. Îmi dă un amănunt care mă pune serios pe gînduri. Un senator american pomenea într-un text asupra eliberării României de rolul jucat întru prepararea opiniei publice de FE, BBC și Vocea Americii. Rompres (fosta Agerpres) și Radio au dat știrea, dar au tăiat de pe listă Europa Liberă, ca în cele mai înfloritoare clipe ale cenzurii ceaușiste. În orice caz, cu aceleași metode.

Aflu știrea după ce, timp de aproape o oră, răspunzînd întrebărilor Annei Sinclair într-un interviu luat la Buc., Petre Roman, prim-ministru, aproape ne convinsese de sinceritatea pozițiilor lui.

Studenții sînt azi reuniți la Politehnică, neîncrezători în sinceritatea unui Front constituit din atîția „foști" comuniști. Dar nici bieții studenți nu sînt la punct pentru o dreaptă judecată. Unul dintre ei, tot pe TF1, îl atacă pe Șora (ministru al Învățămîntului) ca fost colaborator al lui C. (!) Nu-i ajunsese la ureche știrea disidenței lui din ultimele luni?

Tot la București — o manifestație a partidului fost național țărănist nu reunește decît cîteva sute de persoane.

Într-un reportaj din programul „7 sur 7" de pe TF1, printre persoanele din jurul lui Petre Roman îl vedem, mai în spate, pe... Țepe. (Petre Roman îl primea pe Fabius.)

Revenind spre N. C. Munteanu (îi dau și lui un mesaj pentru Paler), nici americanii nu stau mai prejos (dar de la ei nu mă mir de nimic). Nu sînt încă deciși să deschidă biroul de la București și l-au avertizat să nu pozeze în... vedetă.

De la München au trimis azi prin fax la *Adevărul* (fosta *Scînteia*) un articol al lui Ion Vianu (sub forma unei scrisori, îndemnîndu-și un prieten imaginar la vigilență) pentru a testa de cîtă libertate dispune presa.

Printre interviurile date Europei Libere, se pare că cel mai înfocat anticomunist era cel al lui Vulpescu.

La miez de noapte, tel. de la Mihnea. Singurul integral optimist asupra a ceea ce se petrece acolo. Nu vede, în schimb, cum se vor putea forma partide politice. El a fost (dar nu vrea să se știe) inițiatorul Grupului pentru Dialog Social. Grupul a obținut și un sediu: al fostului Comitet Central al UTC. Pentru Mihnea, opoziția (pentru alegeri) ar trebui mai curînd să se structureze în jurul sindicatelor decît al fostelor partide politice. Toate tezele cu complot, manipulare etc. care încep să circule în mass-media de aici i se par complet false.

Furios că Europa Liberă nu și-a trimis, ca BBC-ul sau France Internationale, corespondenți acolo, că prin această absență și-a pierdut mult din credit etc.

Și acum, în ceea ce ne privește. Pleșu, Dinescu, Doinaș ne sărută și ne așteaptă: să *venim cît mai repede* — acum *e nevoie de noi* — cînd se clădește totul. De E. Simion, în afară că el e împotriva exilaților în general, iar ceilalți scriitori împotriva... lui, nu știe că s-ar fi opus direct nouă.

Sînt iritată doar de impresia pe care o pot lăsa, a unei vanități tînjind după recompense — ceea ce, oricîte examene de conștiință mi-aș face, nu e cazul.

Mihnea pare a aproba doar pentru că e obosit și cade de somn. Cînd spune Mihnea *da*, e semn de mare sfîrșeală.

Luni 8 ianuarie

Înregistrez „Teze și Antiteze..." nr. 1 000. V., încă bolnav, vine și pleacă în taxi pentru „Povestea vorbei". Rodica, cu un text și niște poeme inspirate de revoluție și... scriitori.

Vorbesc cu Stroescu și-i transmit, atenuate, criticile lui Mihnea. Iritat, ca ori de cîte ori i se reproșează ceva. Mă tot ține cu „managementul" american în fața căruia e de-o docilitate sistematică. Mai multe detalii cu Hurezeanu, seara, la telefon acasă. Din recomandările date de americani lui N. C. Munteanu: să nu *dea*, ci numai să *ia* interviuri, să nu facă vedetism și alte sfaturi puerile.

Hurezeanu i-a luat un interviu lui Breban, strîngîndu-l mereu cu ușa. Întrebat pe cine a preferat dintre Burtică și Goma (el stabi-

lise legătura în 1977), l-a vorbit numai de bine pe Goma (noutate). Vrea să se ducă în februarie la Buc. să scoată cu imprimanta lui proprie o revistă, *Ideea europeană*.

• Nego a înregistrat la FE o cronică despre mine şi V. A trimis-o la Bucureşti. Acolo, dacă apare, va suferi poate mai puţine tăieturi decît cele pe care le-ar opera Stroescu.

Marţi 9 ianuarie

Altă zi de telefonită, atît de agitată, încît „dejunez" pe la 5 şi jumătate.

• Mihai Dinu Gheorghiu a vorbit îndelung la telefon cu Dan Petrescu. Se stabileşte la Buc. şi se confirmă numirea lui ca adjunct al lui Pleşu. (Sorin Antohi e la Ministerul lui Şora.) Ştiri deci de la D. P.

• Se va reînfiinţa Institutul de Orientalistică. I se va da numele lui Mircea Eliade. (I-o voi spune noaptea tîrziu lui Christinel, care „celebrează" azi 40 de ani de la cununia cu Mircea şi e în starea ce se poate închipui.) Preşedinte îl vor pe Culianu — iar Poghirc va fi invitat să ţină acolo conferinţe.

• Grupul pentru Dialog Social s-a instalat pe Calea Victoriei şi a cooptat trei români din străinătate: pe Botez, pe Mihai Dinu Gh., şi pe Sorin Alexandrescu.

Mai departe. Vor scoate un ziar intitulat *22*. Primesc telefoane de ameninţare din partea unora care se pretind purtători de cuvînt ai partidului comunist.

Luceafărul devine *Contrapunct*, dirijat de Ion Bogdan Lefter. Iar Andrei Cornea e numit director la Editura Meridiane.

• La *Viaţa Românească*, s-a plîns Ileana Mălăncioiu că s-au repezit Eugen Simion, I. B. Lefter şi Crohmălniceanu să preia revista în numele *Caietelor critice*. Simion vrea şi direcţia Cărţii Româneşti.

• Doinaş a refuzat să fie numit director al Teatrului Naţional.

• Săraru şi-a dat demisia.

• Ion Brad e încă în post, dar tare înfricoşat.

• D. R. Popescu şi Hobana mai merg la Uniune, dar „stau în banca lor". (Asta ar mai trebui, să-şi dea şi cu părerea.)

• Maurer a dezamăgit la televiziune, încercînd „recuperarea marxismului".

• Annette Laborey s-a întors de la Buc. — unde a stat două zile acasă la Pleşu, care nu mai poate. Schimbă toţi directorii şi pe urmă pleacă. Annette i-a văzut pe Şora, Paleologu, Mircea D. cu Maşa, Dan Petrescu. Toată lumea furioasă pe E. Simion cu poveştile lui împotriva exilaţilor. Doinaş va veni la Paris destul de repede.

I-a găsit pe toţi cam abătuţi, cu frica încă vie. O lipsă totală de entuziasm.

A decepţionat-o şi Buzura, care a sosit foarte curajos, la două zile după revoluţie, cu lista Annettei de membri pentru un Pen-club românesc... ascunsă în talpa pantofului!?

Iorgulescu este aşteptat de toţi.

• Cristovici l-a văzut aseară pe TF1 pe Virgil Tănase răspunzînd întrebărilor telespectatorilor pe care îi enerva vizibil că, în România, Doina Cornea, care e o creaţie a mass-mediei din străinătate, nu prea interesează pe nimeni. Alţii sînt rezistenţii autentici: cei care au rezistat prin cărţile lor! Adică: el.

• Plougastel (*L'Événement du Jeudi*) îmi trimite fotografia dată de Irina: la un ceai în anii '40 cu Ina Don, Gabi, Alecu, Georges etc. Sînt în rochie lungă, bărbaţii în smoching. Nu-mi mai amintesc rochia, dar retrăiesc speranţa noastră, a tuturor tinerilor de pe atunci: că vom învinge comunismul. Au trecut 40 de ani ca să fie răpus (şi încă!). Dacă ni s-ar fi spus atunci, bineînţeles am fi ridicat din umeri şi n-am fi crezut.

Telefon de la Marie-France. Aflu că, atunci cînd a vorbit cu Geta D. duminică la telefon, i-a spus că atît Eugen, cît şi Cioran vor refuza să fie membri de onoare ai Uniunii dacă nu sîntem şi noi.

Reacţia n-a întîrziat. Alecu i-a telefonat azi ca să nu facă aşa ceva („ils ne peuvent pas faire de la peine à ces *enfants** — care vor fi ei? — dacă sînt cei morţi la revoluţie, nu văd ce durere ar mai putea resimţi), că „E. Simion n'a pas dit ça, ça a été énormément dilaté"**. Dar ce a fost „dilatat" îl întreabă Marie-France. Nu răspunde. Că vine el la Paris pe 19, că-i va explica.

* „nu pot să-i amărască pe *copiii* ăştia" (n.ed.).

** „E. Simion nu asta a spus, i s-au exagerat enorm spusele" (n.ed.).

Eugen, furios, vrea să facă un articol pentru noi şi pentru Goma (în timp ce în Cehoslovacia Havel devine preşedinte al Republicii, la noi, Goma nici nu este numit).

Renunţ la un „téléphone sonne“ la care mă invită insistent France-Inter, şi o regăsesc pe Marie-France la Pen-club pentru a discuta care membri ar trebui propuşi şi care refuzaţi într-un Pen-club românesc. De fapt fixăm un *rendez-vous* cu Jean Blot pe ceva mai tîrziu pentru nume, deoarece discuţia e dominată de operaţia „cărţi pentru biblioteci“ iniţiată de UNESCO. Marie-France laudă emisiunile mele şi ale lui V. Intervine cu umor şi Banu — îngroşînd elogiul: pe el taică-său nu l-a considerat c-a reuşit la Paris decît după ce a devenit colaboratorul „Tezelor...“. Nu fraternizez decît cu Stolîpin — mereu entuziast şi devotat „cauzei“.

Apoi cu Marie-France într-un restaurant la Châtelet, e mereu mai destrămată ca mine de ceea ce s-a întîmplat.

La întoarcere, citesc primele ziare politice sosite din ţară. În frunte cu *Adevărul* (fost *Scînteia*). Ca şi în buletinele de radio, aceeaşi limbă de lemn, doar în sens invers. Comunismul nicăieri pus în cauză sau chestiune.

Să aibă dreptate Doina Cornea şi să se încerce cu adevărat o „recuperare“ a revoluţiei?

Miercuri 10 ianuarie

Imbroglio-ul de la Uniune devine comic. Tel. de la Mona, s-a întors Ţepe şi ne-a adus, cu un autograf delirant, o carte de la cine? De la Simion!

Nu vorbim direct cu Ţepe, care s-a retras să pună la punct o antologie de poezie românească pe care i-o promisese lui Deguy.

Lui Ţepe, Eugen Simion i-ar fi afirmat că nu s-a înţeles bine ce-a spus. Atacînd pe exilaţii care înainte de a se întoarce trebuie să-şi ceară iertare, E. S. s-ar fi referit la oamenii politici, nu la scriitori. Nu mai înţeleg nimic. Aştept versiunile lui Doinaş şi Alecu, şi a lui Nego, şi, şi...

În aşteptare, Annette îmi trimite, prin secretara ei, al doilea număr din *România literară*. N-am găsit încă timpul nici măcar să-l răsfoiesc. De la Annette: Dan Fruntelată, alungat de la *Luceafărul*, face... greva foamei. Alte ştiri:

• Dinescu vrea să înfiinţeze un partid al... timizilor (cei probabil care nu numai că nu s-au aruncat pe posturi, dar le-au refuzat, ca Manolescu şi Doinaş).

Vreo două ore, acasă, un ziarist de la *Le Monde*, Péroncel-Hugoz, care vrea să facă un articol asupra influenţei franceze în România. Profităm pentru a arăta de ce afirmaţia lui Glucksmann că românii au rămas la... Balzac e aberantă. Îl năucim cu nume proprii şi în două ore îl facem să galopeze în literatura română, cea mai la zi, mai modernistă, mai la curent etc.

• Iordan Chimet la Paris, pe trei zile. Vrea să ne vadă. Se va mulţumi, bietul de el, cu vreo zece minute de convorbire telefonică.

• Goma vrea să se sfătuiască cu noi: dacă să reactiveze la Bourgois propunerea de revistă în limba română cu care venise după colocviul de la Blois. În confuzia actuală, recunoaştem că nu-i putem da nici un sfat.

Joi 11 ianuarie

În interviul de la 7/7, Roman, primul-ministru, a afirmat de două ori că ei caută o formulă „originală“ de democraţie, nu aidoma celei occidentale.

• Radu Stan: la Uniunea Compozitorilor, Ştefan Niculescu a renunţat la locul de preşedinte ce-i fusese oferit, pentru a numi un coleg mai tînăr şi, se pare, extrem de dotat — Adrian Iorgulescu. Vasile Tomescu se ascunde. Radu Stan a reînregistrat discuţia cu Aurel Stroe. Costin Cazaban va pleca cu Anne Rey la Bucureşti peste vreo zece zile.

• E. Simion a dat o „dezminţire“ în *România literară*. Merg după-amiază la Beaubourg să iau de la Mona cele aduse de Ţepe: volumul al IV-lea din *Scriitori români de azi* de Simion, cu „o dedicaţie în fine liberă“ — ce se încheie prin „prietenia şi admiraţia incoruptibilă“ ale lui E. S. Încep să cred că n-a fost vinovat şi că povestea asta a căzut ca o pacoste pe capul lui. Cum s-a exprimat în general împotriva revenirii exilaţilor politici, a devenit ţapul ispăşitor pentru ceilalţi care nu ne vor fi vrut.

O scrisoare a lui Paler cu întrebările adresate de data asta mie şi cu propunerea să stabilim prin corespondenţă un fel de discuţie

în trei din care să iasă o carte. Cu totul de acord, minus metoda: prin corespondență. Prefer casetofonul.

În autobuzul de întoarcere citesc cele două numere din *România liberă*, fără limbă de lemn şi curajoase.

Dar revelația a fost aseară lectura numărului 1 din *România literară*. Într-o săptămînă, o radicalizare sensibilă. Sorin Dumitrescu, în preludiul articolului „O pereche de țoape", insistă asupra faptului că cei doi C. numai prin ideologie s-au putut instala, şi se slujeşte de sintagma „totalitarism comunist". Alecu atacă ierarhia ortodoxă (care-şi va face azi autocritica), Grigurcu atacă fenomenul cameleonitei (sub alt nume). Daneliuc e cel mai virulent împotriva lichelismului şi cere îndepărtarea de la conducere a celor compromişi etc. etc. În „Ochiul magic" — rubrică nouă — sînt atacați E. Barbu, Păunescu, Corneliu Vadim Tudor, cam în aceiaşi termeni în care-am făcut-o şi eu în cronica despre cameleonită care va trece mîine.

În *Libé* de azi, Sorin Antohi, ajuns vice ceva la Învățămînt, anunță că o carte va fi în întregime scoasă din circulația liceelor: cea care relatează istoria partidului comunist şi a țării după 23 August, ea fiind în întregime orwelliană. Se vor institui în schimb cursuri de „democrație" într-un ritm intensiv. El vrea să reconstituie societatea civilă şi s-o protejeze de orice ispită totalitară, cum scrie gazetarul: „cet antimarxiste convaincu pense avoir les moyens d'éffacer l'empire idéologique de quarante ans de régime communiste"*.

• Monica Cesianu are pentru România cărți şi fotocopiere. Cu V., prin telefon, se hotărăsc să le păstreze pentru opoziție.

• Cristovici va pleca şi el săptămîna viitoare la Bucureşti. Aflăm că Barbă a fost primit ca un ministru de prietenul său Caramitru (mai mare acum peste Cultură) şi care l-a dus în audiență la Pleşu. Şi astfel filmul lui despre Eliade a trecut imediat la televiziune. Dar fără genericul final. Prea multe nume de exilați.

• Seara din nou telefon cu Goma. Se bucură de radicalizarea pe care-am constatat-o în presă, dar suferă mai departe.

* „antimarxistul acesta convins crede că dispune de mijloace pentru a şterge [illegible]ența ideologică a patruzeci de ani de regim comunist" (n.ed.).

Incerc inutil să-i telefonez din nou lui Paler.E de asteptat,mi se spune, pînă mîine-dimineaţă.

Vineri 12 ianuarie

• Ţepe: nu mai dă dezminţire. îmi explică: nu vrea să facă rău tinerei jurnaliste cu pricina. I-a încurcat degeaba pe cei de la München. Aflu de la el că Bălăiţă a fost dat afară de la Cartea Românească, editura fiind condusă (în aşteptare) de un colectiv în frunte cu Sorin Mărculescu.

• Tel. de la Gilles Malaise *(Valeurs Actuelles)*. Vrea (după emisiunea lui Frederic Mitterrand consacrată regelui Mihai) un interviu, deci numărul de telefon. îl îndrept spre Nicolette Franck sau Vianu—şi explic (pentru a cîta oară) situaţia actuală, rectificînd,in acelaşi timp, semnul de egalitate pus (din nefericire, de F. Mitterrand) între dictatura lui Ceauşescu şi cea a lui... Antonescu.

• După-amiază, acasă, Iorgulescu. S-a hotărît, nu se va întoarce,in ciuda tuturor ofertelor ce i se fac (director la *România literară sau* Cartea Românească). E pesimist şi dezgustat de moravurile "scriitoriceşti mai acute ca nicicînd acum în ţară (fuga după posturi, cameleonita etc.).

• Vrînd să plece şi el cu un „convoi" în ţară, Cristovici se duce după viză la Ambasadă. Şi află că este pe „lista neagră[11] — cei cărora nu trebuie să li se permită intrarea în ţară — rămasă de la Ceauşescu. E radios şi mîndru. Deloc dezamăgit de a nu pleca, mai ales că domnul cu convoiul i se pare cam escroc (voia să facă o raită pe la Cons, pentru a cumpăra opere de artă).

• Mai multe telefoane cu Goma, încîntat: i-a apărut noua carte, a primit semnalul. Şi a auzit la radio şi cronica în care rezervam un paragraf felului în care-şi impunea colegii întru disidenţă în Pen-clubul francez, şi-l convingea pe Jack Lang să-i invite oficial. A primit şi un telefon de la Păţi Doicescu — ascultase şi el, şi îl cam felicita sau aşa ceva.

• *Coup de theatre: manifestaţie monstră la Buc.* (peste 10 000 de persoane, mai ales studenţi) protestînd împotriva prezenţei în Front şi guvern a prea multor comunişti. în Piaţa Victoriei — Petre Roman se urcă pe un tanc, are întîi un reflex tipic comunist pretinzînd (după gazetarul francez care. filmase totul la Bucureşti) că

„teroriştii“ s-ar afla la originea manifestației. Luat cu huo, își revine în fire, și după vreo 20 de minute convinge mulțimea purtînd pancarte cu „Jos comunismul!“ să se retragă. Destul de repede după aceea, Ion Iliescu decretează punerea în ilegalitate a partidului comunist şi anunță un referendum asupra restabilirii pedepsei cu moartea. Și promisiunea că procesele familiei Ceauşescu vor fi publice (l-au arestat şi pe Valentin — cred destul de inocent).

E foarte bine că „strada“ își menține presiunea asupra unui Front prea ostentativ compus din „foşti“ deosebit de compromişi — nu atît Iliescu, nu doar Roman care a mărturisit că a rupt cu comunismul doar cu două zile înainte de revoluție, dar și Celac la Externe, și mai ales Brucan, atît de notoriu fost stalinist. Şi nu sînt singurii.

În Basarabia, alte manifestații cu sloganul scandat „Unire!“. Gorbaciov, în acest timp, e în Lituania, încercînd să discute pentru a obține ca o oarecare formă de autonomie să ia locul independenței cerute de populație și... partidul local. *L'Empire éclate* a lui Carrère d'Encausse.

Sîmbătă 13 ianuarie

Marie-France exuberantă: Hăulică i-a telefonat lui Pintilie că sîntem aleşi, V. şi cu mine, ca membri de onoare ai Uniunii. Ce facem însă cu Goma?

Răspunsul nu întîrzie. Prin vărul său, Oprescu, Liiceanu ne cere să-l chemăm la Viena. Lungă convorbire de peste o oră, la început în doi, apoi în trei (ia şi V. telefonul de jos). Liiceanu cam mirat că nu-mi simte emoția în voce, el, care, după ce ne-am văzut ultima dată, în 1984, la Paris, nici nu credea a ne mai vorbi vreodată.

Ne descrie mai întîi situația generală: vid de putere — singurii care au o oarecare experiență a puterii: foştii comunişti. Cel mai reprezentativ dintre ei: Ion Iliescu (înțeleg că Pleşu n-are nici un fel de probleme cu el). Brucan, foarte inteligent, are, în schimb, apucături staliniste, bate cu pumnul în masă etc.

Grupul pentru Dialog Social crede că Frontul trebuie lăsat în primă instanță să arate ce poate. Tinerii au cîştigat dreptul de-a huidui, să-l huiduiască dacă se va constata că nu-şi fac treaba.

Ridicarea pedepsei cu moartea primejdioasă (criminalii de tip nazist nu trebuie lăsați în viață, putînd constitui oricînd o soluție

de revanşă). Deci referendumul — necesar. (Referendumul l-a hotărît ieri Ion Iliescu spre a calma mulţimea, alături de scoaterea partidului comunist în afara legii.)

Alt pericol: haosul.

Un altul: structura piramidală de tip leninist care dăinuie. Conform ei, Caramitru îi dă azi ordine lui Pleşu ca altădată Enache lui Dulea (sau viceversa, n-am reţinut niciodată bine ierarhiile de partid, într-atîta mi se părea totul factice). Liiceanu vrea să pledăm (sîntem, spune el, mai necesari ca oricînd pentru orientarea în haos) contra ierarhiei formale.

Grupul pentru Dialog Social ar putea deveni o adevărată forţă (primesc mii de scrisori de la tineri), dar n-a avut decît o singură dată acces la televiziune, timp de vreo oră.

Profit pentru a-i reproşa că nu l-au cooptat şi pe disidentul între disidenţi, pe Goma. Da, recunoaşte el, dar am vorbit la televiziune de el.

Cum vorbim şi de editura pe care o va conduce (fosta Editură Politică, devenită acum una de ştiinţe umaniste, de filozofie şi de ştiinţe politice), unde vrea, de la Havel la Soljeniţîn, să publice tot ce a însemnat literatura disidenţei, îi pomenesc iar de Goma care are manuscrisele gata bătute la maşină în româneşte. Pare încîntat. Vrea să înceapă cu *Cutremurul oamenilor*, să i-l trimită imediat. Şi cărţile noastre (să i le trimită imediat vărul său la care le-a lăsat). Şi să pregătim repede altele (urmarea la *Unde scurte* pentru mine, pentru V. — ce vrea). Să nu le dăm la alţii. El va trage în 200 000 de ex. Îl liniştim. Nu tirajul ne interesează, ci faptul că apar în editura lui. (Ne mai ceruse şi Dacia, prin Nego, dar L. are prioritate.)

Vom fi invitaţi oficial — ne mai spune. Dar cum nu vom merge înainte de primăvară, se întreabă cum va face să ne vedem înainte (n-are bani să vină de la Viena încoace) — trece doar prin Budapesta, să ia contact cu Forumul). Îi sugerăm să facă mese rotunde lunare la Bucureşti nu doar cu Forumul maghiar, dar şi cu cehii, polonezii etc. E încîntat de idee. Cu Pleşu aproape că nu se mai vede. P. e epuizat, doarme doar vreo două ore pe noapte, lui L. îi e frică să nu i se întîmple ceva cu inima.

• Să rămînem deocamdată la Europa Liberă cu aceeași funcție critică (de care e mai nevoie ca oricînd), și să încercăm să ne orientăm exact (de pildă, poate fi pus Iliescu pe același plan cu ceilalți?).

• Se plînge că n-are mijloace de comunicare. Ne schimbăm numerele de fax.

Dacă nu izbutește să vină cu Pleșu la Paris printre invitații lui Fabius, va trebui să-i telefonez Annettei Laborey: nu-și va putea face programul editorial — așa cum îl vrea — fără să se dezmeticească puțin și să stăm serios de vorbă. Îi pregătim de pe acum o listă cu lucrările care ar merita să fie publicate prioritar. Să nu omitem pe nedrept uitata *Sociologie des révolutions* a lui Jules Monnerot și, bineînțeles, Besançon. Și, și...

Sînt fericită (infinit mai mult decît de povestea cu „membri de onoare“) să-l pot anunța pe Goma că Liiceanu l-a invocat la televiziune și mai ales că dorește să-l publice. Simt că și el este. Va fi, în sfîrșit, citit de cei pentru care a scris tot ce-a scris cu încăpățînare în românește, fără speranța că așa ceva se va întîmpla cîndva.

Alt telefon, din Paris de data asta, tot de vreun ceas: Barbă. Extrem de cumpănit în judecăți, de parcă baia irațională de haos l-ar fi readus spre bunul-simț. Schematic:

• Iliescu bun, Caramitru bine. Soluția deocamdată fiind tocmai ca acești „intermediari“ să fie aleși printre cei buni — chiar foști comuniști. De unde să-i scoți pe ceilalți? Speriat de vidul politic și de programele sumare ale țărăniștilor și liberalilor. (S-a întîlnit în avion cu tot felul de politicieni ai exilului, printre care Câmpeanu.) Manifestația de aseară, ațîțată de disensiuni între Iliescu și Mazilu, acesta din urmă caraghios, într-un reportaj al televiziunii, îngenunchind pe un tanc și făcîndu-și cruce (Caragiale leit) spre a calma mulțimea; manifestația alimentată pe margini de tot felul de derbedei, stil mai '68 (Barbă o spune înfiorat). Contra acestui pericol de anarhie armata nu i se pare o soluție rea (o doresc, în orice caz, majoritatea celor pe care i-a văzut). Și pe cine n-a văzut? Pleșu i-a făcut impresia cea mai puternică: rezistă bine la putere — bun, generos, tot atît de afabil cu inferiorii ca și cu superiorii.

De ce e Caramitru mai mare peste Cultură? Pentru că el a deschis, punîndu-se în fața „baionetelor“, porțile Televiziunii. Cu Caramitru care ne „adoră“ (stilul ditirambic al lui Barbă), vor să ne organizeze o recepție oficială pe măsura noastră. Care — bineînțeles tot el *dixit* — e enormă, mitologică etc.

Cîteva detalii despre execuția Ceaușeștilor: Soldații care păzeau pe garduri cazarma au început și ei să tragă cînd s-a dat comanda (și numai atunci cei doi C. și-au dat seama că vor muri — pînă atunci erau siguri că securiștii îi vor salva — și-au început să zbiere. Așa încît trupurile le-au fost ciuruite de sute de gloanțe). Hoiturile au fost aduse înapoi la București în saci de plastic și un soldat, neștiind ce a coborît din helicopter, le-a aruncat în dosul unei magazii. Nimeni nu mai știa unde sînt. Le-au găsit a doua zi și au trebuit să le machieze pentru a le face cît de cît prezentabile pentru televiziune.

Mihai Dinu Gh. nu mai pleacă (iar ezitase: să se întoarcă, să rămînă?).

Florin Iaru fusese prins pe 22 decembrie, dus la Jilava și crunt bătut.

Al. Călinescu și-a rupt carnetul din Frontul de la Iași, descoperindu-și printre noii colegi ai libertății pe foștii ștabi.

Azi am introdus în casă un *répondeur*. Nu ca să filtrăm apelurile, ci pentru a putea cel puțin dejuna cinci–zece minute într-o pace total iluzorie.

Duminică 14 ianuarie

• De cînd avem acest *répondeur* — viață ceva mai simplificată. Doar că s-a umplut casa de aparate de parc-am fi într-un laborator mass-media.

Bref, *répondeur*-ul (cum se va fi spunînd pe românește acestui instrument care nu există acolo?) înregistrează, în timp ce V. și cu mine batem la mașină, și pe urmă aleg, cui răspund, cui nu.

• Victor Lupan, care pleacă din nou la București, ne căuta de mai multe zile. Acum ne găsește grație *répondeur*-ului pe care i-l anunțase Goma. Profit pentru a-i spune cît îmi displac tezele *Figaro*-ului, și a-i da adrese.

Aflu prin el că Hăulică e acum adjunctul lui Caramitru. Deci adjunctul preşedintelui comisiei culturale din Front. Deci ierarhic peste Pleşu.

Dau, cam întîmplător, peste Mihnea, căruia îi fuseseră încredințate la Bucureşti, pentru noi: un text al lui Liiceanu despre Derrida, şi texte ale părintelui Avramescu prin fiica lui, dna Macri.

Mihnea vrea să-l aducă repede pe Liiceanu de la Viena la Paris. Îi dau numărul de telefon, dar cred că nu-l va mai găsi.

Mă bate gîndul să fac o masă rotundă cu cei întorşi de la Buc. — Țepe, el, Barbă, Antonia, fetele, dar nu numai c-ar trece prea tîrziu — un minimum de zece zile decalaj între înregistrare şi difuzare — ci şocul dintre Barbă şi Mihnea (temperamental opuşi) ar risca să fie prea violent, cu toate că în analiză nu diferă total.

Mihnea o propune imediat pe Ariadna, la care, mărturisesc, nu mă gîndisem. (N-am nimic împotriva ei, o găsesc şi inteligentă, şi capabilă să cadă pe tonul cel just pentru a vorbi de mama ei, ceea ce nu e dat oricui.) Sfîrşesc prin a-i spune lui Mihnea să-i dea direct un interviu lui Hurezeanu.

La ştiri, la prînz, aflăm că Iliescu (pe care toţi prezentatorii îl pronunță cu ş — Ilieşcu) a revenit asupra marii concesii de ieri: partidul comunist nu mai e declarat în afara legii, această hotărîre va fi şi ea, o dată cu pedeapsa capitală, supusă unui referendum. Nu înţeleg, parcă n-ar fi un profesionist al politicii, face gafe peste gafe.

Şi ca să potolească mîniile potenţiale, mereu procedeul ţapului ispăşitor — Televiziunea Română îi arată, cu cătuşe la mîini, pe cei care vor fi judecaţi, miniştrii lui C., cu adevărat vinovaţi (cel puţin de slugărnicie), ca Bobu sau Postelnicu, dar şi Dumitru Popescu-Dumnezeu (fusese uşor în dizgrație — şi mai puţin vinovat în orice caz decît Dulea, Enache şi alţi Floreşti), dar, mai ales, bietul Valentin Ceauşescu, fiu adoptiv se pare, dar, după cîte se spunea, refuzînd grațiile părinteşti, neiubit şi, în orice caz, nevinovat de fărădelegile perechii nebune. Sper că nu va fi sacrificat în altă parodie de proces, ca nu ştiu care milițian ce trăsese într-un ofiţer (sau aşa ceva) şi care plăteşte cu nouă ani închisoare pentru crimele atîtor securişti în libertate.

E semnificativ că celor prinşi cu armele-n mînă li se spune *terorişti* (iniţial expresia a fost lansată de C. însuşi), şi *nu securişti*,

pentru a nu mînji cu sîngele vărsat venerabila instituție despre care nu știu ce ofițer a îndrăznit să pretindă la televiziune sau la radio că, în afara gărzii lui C., apăra interesele poporului. Ușoară greață, vorba lui Daneliuc (cu un interviu excepțional în *România literară*).

Goma mereu încîntat. Vorbim de două ori. Mîine îmi aduce cartea. Cît privește pe români, îi înjură pe mai toți, dar îi iubește pe toți și e mereu gata să le sară întru ajutor.

Aflu (de la cine?) că Rațiu și Ion Ghica sînt la București, oferindu-și serviciile Frontului pentru a-l reprezenta în lumea largă. Nu-și spun ei „Uniunea mondială" a românilor? Nici în tragedie nu putem scăpa de Caragiale.

Și tragedia nu s-a îndepărtat cu totul. Țările baltice vor independența, la frontiera cu Iranul musulmanii au devenit agresivi, în Azerbaidjan e jale, cine-l va înlocui pe Gorbaciov dacă va cădea? Și cît de la adăpost vor fi țările satelite dacă nu-și consolidează libertatea și nu pun bazele democrației?

Riscăm, da, ca istoria să nu mai aibă răbdare.

Luni 15 ianuarie

Goma vine încîntat și ne oferă tuturor noua sa carte, apărută în excelente condiții grafice. E încă sub efectul și al știrilor de ieri de la Liiceanu — e deci radios. Mergem după aceea la cafenea să-i „bem" cartea toți cei care veniseră la emisiune, mai mult ca să citească *România literară*: Mihai Dinu Gh., Sandrine (care pleacă în România cu Hurezeanu și va reveni cu un dosar complet pentru *La Nouvelle Alternative*, pe care-mi cere să-l prefațez; îi promit, dar numai sub formă de interviu, de scris nu voi avea timp), Sanda Sto, mai apoi Mircea Iorgulescu. A vorbit cu Paler, i-a luat și un interviu pentru RFI, și ne aduce un detaliu care mă încîntă: singurul care a votat împotriva alegerii noastre la Uniune a fost... Paul Everac. Așa da. E în ordinea firească a lucrurilor. Destul mi-am bătut joc de el, destul a fost distracția mea favorită prin zorzoanele în care-și înfășura prostia. Se răzbunase el mai demult, făcîndu-mă personaj principal în *Un fluture pe lampă*, dar tot nu-i ajunge. Iată unul cel puțin care are curajul opiniilor sale.

La Radio, tel. cu Stroescu. Încîntat că Aurel Dragoș Munteanu a mulțumit postului pentru sprijinul adus disidenței sale și l-a invitat

la Bucureşti, spunînd că vrea să se inspire din statutul ziariştilor de la Europa Liberă pentru gazetarii de la Radio-Televiziunea Română. Deodată nu îi mai e frică să fie acuzat de vedetism de către „management". Să mi-i învețe şi cenzura de stil american cu care e atît de darnic. Mulțumit şi că Sergiu Nicolaescu a acoperit Europa Liberă cu laude: grație postului i s-a trezit conştiința şi, de altminteri, E. L. a pregătit revoluția etc. Îl pun totuşi în gardă asupra celor două personaje, dar nu cred că-i va scădea entuziasmul.

Marți 16 ianuarie

Nicodim, cu o petiție pentru ca artiştii francezi să ofere cîte o operă a lor Muzeului din Bucureşti — incendiat. Bineînțeles semnăm şi noi.

Seara, lung telefon cu Nego, întors de la Bucureşti.

El, Nego, a participat la o masă rotundă la televiziune, cu Doinaş şi Mircea Martin. Vorbind şi despre Goma. S-a zbătut, bietul de el, peste orice aşteptare. Nici nu ştiu dacă făcea!

Altceva:

• Dinescu ar fi bolnav la ochi şi amenințat să-şi piardă vederea. Nego l-ar fi făcut să înțeleagă „scandalul" Goma (mereu nemenționat).

• Radu Enescu numit ambasador la Budapesta.

• Alexandru George ne trimite o scrisoare prin Nego.

În rest, cum spune Nego: au sărit cu toții în libertate. Mare efervescență. (Nu numai după posturi, dar şi.)

• Regman a fost la prima parte a manifestației de vineri — foarte serioasă. N-ar fi degenerat decît după aceea. Dacă a degenerat (versiunea oficială).

Mai îngrijorător — sîmbătă, după manifestație, au defilat la televiziune tot felul de delegații, muncitoreşti şi altele, pentru a „înfiera", ca în vremurile bune, huliganismul manifestanților de vineri şi a-l ridica în slăvi pe Iliescu. Tot mai mult se întăreşte zvonul că discordia dintre el şi Mazilu ar sta la originea exceselor. Nu şi a manifestației, deoarece, cum spune Nego, ura împotriva comunismului se simte peste tot — din inscripțiile de pe ziduri, de pildă.

Aceleaşi „delegații", tot atît de spontane ca pe vremea lui C., au criticat Europa Liberă că nu-şi face datoria față de „poporul român"

(emisiunile sînt destul de critice față de Front). Ceea ce, cu obrăznicia lui obișnuită, a făcut și Brucan într-un interviu acordat lui N. C. Munteanu. (Aurel Dragoș Munteanu s-ar fi scuzat pentru aceste excese.)

• L-au dat afară pe Ion Dodu Bălan de la rectorat. Nu și din Universitate?

• Căldura în case a scăzut iarăși și alimentele au cam redispărut din magazine. Mizerie generală. Nego foarte izbit de imaginile de murdărie și dezolare ale unui București pe care aproape că nu-l mai recunoștea.

• Iar oamenii nu prea mai lucrează. S-au învățat cu revoluția și… stau de vorbă.

Mihnea mă anunță că va veni mîine seara la noi cu Liiceanu (a reușit să-l aducă la Paris — sosește cu avionul mîine la 6 după-amiaza).

• V. vine de la poștă cu teancul de ziare. În *România literară*, pe prima pagină, Dimisianu insistă asupra scriitorilor exilați și nu se mai ferește a ne numi. Dar nu și pe Goma. Tot astfel în revista ce înlocuiește *Luceafărul* — *Contrapunct* — a tinerilor optzeciști — un ecou al mesajelor scriitorilor de la E.L. și Vocea Americii. Numit, pentru prima oară, și Tudoran.

• Cel mai interesant, o polemică în *România literară* între Manolescu și Paler. „Intrarea în normalitate“ pledează Manolescu (adică în esteticul pur). „Care normalitate?“ contra-atacă Paler (în avangarda luptei pentru recucerirea eticului). Ar fi un subiect de masă rotundă la care i-am putea chema pe Raicu, Iorgulescu și — de ce nu? — pe Adina Kenereș, care ne spunea deunăzi că ea n-a plecat din România din pricina unui E. Barbu sau Păunescu, ci a celor care întrețineau iluzia „normalității“.

• Pe Goma îl numește totuși cineva. Cine? Eugen Simion! (*România literară*, p. 10). Tot el pe V., ca principal animator al crizismului și pentru „Albatros“.

Miercuri 17 ianuarie

Mihnea a reușit să-l aducă pe Liiceanu la Paris. I-a obținut viza, i-a trimis la Viena un bilet de avion.

Aşa că ne revedem seara pe la 8 şi jumătate (avionul lui sosea la 6), cu Mihnea şi Ariadna. Evident, am fi preferat să-l vedem singuri (o vom face, hotărîm la plecare, luni). Mihnea i-a stabilit un program drastic, ocupat de dimineaţa pînă seara cu *rendez-vous*-uri utile atît pentru Grup, cît şi pentru viitoarea editură. Facem prima listă de cărţi.

Altfel, Liiceanu aşa cum îl cunoaştem: cu un umor care nu-i este în general atribuit şi cu diagnosticuri exacte. Proiectat din camera de lucru în plină actualitate politică, cu rol de protagonist, face un coşmar recurent: e împins la o masă rotundă la televiziune, care are loc în limba... engleză. Din coşmar, în realitate: la Budapesta a fost chemat să se pronunţe asupra relaţiilor româno-maghiare. Nu prea ştia nimic, dar tot a modificat în final comunicatul comun.

Convorbire pînă pe la 2 dimineaţa irezumabilă.

Joi 18 ianuarie

„Frontul“, din ce în ce mai penibil. Acum renunţă pur şi simplu la referendumul anunţat şi declară ne-dizolvarea partidului comunist (sigur ideea lui Brucan, care mai are şi tupeul s-o revendice). Gelu: N. C. Munteanu a comunicat de la Buc. la Free Europe că situaţia e explozivă. Cum să nu fie? Să nu sfîrşească prin recursul la armată, scenariul cel mai plauzibil, nu însă cel mai bun.

În Cehoslovacia totul se petrece lin, cu Havel preşedinte, pe cînd la noi...

Madeleine Gobeil de la UNESCO. Au găsit pentru bibliotecile din România 45 000 de cărţi date de editori şi autori. Duminică recepţie la UNESCO, unde mă invită. Vor vorbi Banu, Basarab Nicolesco etc. Banu i-a spus de mesajul lui Ionescu, îl transcriu şi i-l dictez secretarei. Nu cred că mă voi duce, mai ales că Dinescu (el urma să fie centrul recepţiei) nu mai vine la Paris: îmi spun Raicii (care au aflat de la Papilian că i-a căzut grav bolnav — oreion cu complicaţii — unul dintre copii).

• Reportajul lui Barbă pe A2. Se plîngea că sînt nişte „atei“ la A2 care l-au cenzurat cum nu fusese nici la Studioul Sahia. Ce-ar fi fost dacă n-o făceau? Filmul e plin de biserici, de clopote, de popi. Rolul Bisericii în rezistenţa României! De te-ai crede în Polo-

nia. O scurtă frază, ca o paranteză, pentru a recunoaşte că în înalta ei ierarhie, aceeaşi Biserică ar mai fi făcut şi compromisuri, de nu mai înțelegi cu ce mijloace a „jucat" rolul amintit. Îl vedem pentru prima oară pe atît de celebrul (printre artiştii bucureşteni) părinte Galeriu.

Îl revedem și pe Romulus Vulpescu (teribil de îmbătrînit). Remarcabile scenele dintr-un sat (în sfîrşit fără clopotnițe şi dăngănit de clopot).

Văd în *Le Monde* — cu bucurie — că Sinodul l-a demis pe patriarhul Teoctist, cel care trimitea urări lui Ceauşescu. Într-una dintre ultimele îi exprima (în august trecut) „recunoştința Bisericii față de opera (sa) istorică grandioasă". Asta cînd C. rădea de zor bisericile rînd pe rînd, le „sistematiza". Curat rezistență. Caragiale la teologi.

Hazul e de necaz. Cum fac vecinii de sînt mai puțin caraghioşi? Speram că baia aceasta de tinerețe sacrificată avea să ne spele de toate.

Tragicul nu ține decît în răstimpul cînd se trage şi cînd se plîng morții. După care, nu ştiu cum facem şi reapare Mitică.

Frontul cumulează structura leninistă cu *flou*-ul hotărîrilor. Cu indecizia, cu improvizația. Probabil cu luptele pentru putere. Mazilu e caraghios şi penibil, Brucan provocator de insolent, Iliescu părea mai la locul lui, dar mai ştii? Singura lor activitate — crezînd că astfel vor calma populația — e să anunțe procese. Dacă se vor desfăşura ca cel al lui C., mai mult rău ne vor face decît bine. Şi cum să fie altfel cu un corp de legi stalinisto-ceauşiste?

Vineri 19 ianuarie

Altă zi pierdută între telefoane şi instalarea de magnetoscoape ce merg cînd e instalatorul de față şi se strică atunci cînd mă servesc eu de ele.

Mihai Dinu Gh.: Al. Călinescu vine peste două săptămîni.

Iulian Neacşu s-a înscris la ecologişti. Iar Laurențiu Ulici vrea să reînvie *Luceafărul*.

• Tudoran de la Washington. Lasă pe *répondeur* un mesaj cu umor: „Aici Tudoran, prietenul ministrului Dan Petrescu." E drept

că D. P. pare acoperit de fericirea de a fi ministru. Se simte şi din voce (pe France-Inter la „Le téléphone sonne"). Lor, la Vocea Americii, le-a dat un interviu în care a susţinut că nu vede o formulă mai bună decît Frontul şi nici de ce folos ar fi partidele politice. Cred şi eu, din moment ce e în guvern.

Pe Dorin Tudoran l-au invitat şi Ion Iliescu, şi Aurel Dragoş Munteanu. Dar el refuză orice invitaţie oficială. Se va duce cu directorul Fundaţiei care scoate *Agora*. În februarie.

Vorbim de Goma şi de ingratitudinile din România. D. T. e mai senin. Se aştepta la aşa ceva. Pe la mama lui, unde se perindau cei ce aveau nevoie de *Agora*, acum nu mai trece nimeni. Şi biata femeie nu pricepe nimic. E drept că nu e prea obişnuită cu mediile literare. Din partea lui Dorin Tudoran: Iboia Voreg — se ocupă la Ministerul Culturii de viitorul Salon al Cărţii din Paris, ce va avea loc în luna martie. Îi dau indicaţii şi numerele de telefon ale lui Liiceanu şi Hăulică la Nicodim.

• Deoarece Hăulică a sosit la Paris pentru a pregăti recepţia pe care Fabius o va oferi la începutul lui februarie. Vor veni Pleşu şi Dan Petrescu cu... 80 de artişti, critici literari, scriitori etc.

Insista să venim duminică la UNESCO, unde va vorbi şi el.

Altfel? Cîteva ştiri care arată că apele nu se aleg deloc, din punct de vedere moral:

• Dulea credea că-şi va putea păstra postul. A fost scos la... pensie. Nu în închisoare, ci la pensie.

• Dinescu pretinde — şi Hăulică îl susţine — că nu trebuie să facem ca „ei". Să le lăsăm ziarele, acum avem unde să le răspundem, şi adevărul, ca şi valoarea se vor impune singure. Nimic mai fals. Dacă acum cei compromişi nu sînt forţaţi să se retragă (nu să fie judecaţi, pedepsiţi, închişi, ci doar să se retragă la pensie sau la „munca de jos"), nici un temei solid nu va garanta o nouă mentalitate.

• Cei mai virulenţi sînt cei doi securişti, Iulian Neacşu şi Cezar Ivănescu, care voiau să ia... direcţia Uniunii. Cît despre Ţoiu, a refuzat să demisioneze (a sfîrşit totuşi prin a fi demis de ceilalţi din Consiliu) şi s-a străduit să-l apere pe D. R. P. care — spunea el — şi-a „apărat Uniunea".

• Consiliul a rămas acelaşi, cooptînd cîţiva tineri.

• *Contrapunct* — ziarul optzeciştilor — nu înlocuieşte *Luceafărul*, care va ieşi mai departe cu o direcţie colegială şi etic deja compromisă. Alături de Gabriela Adameşteanu, Fănuş Neagu şi... Ion Gheorghe.

• Şi cîte o ştire bună. Rară. Toto Enescu a fost numit director al Muzeului de Artă.

Am impresia — sau confirmarea — că ne făceam iluzii sperînd într-o reînnoire morală a breslei scriitoriceşti după nesperata minune din decembrie. Că vor fi în stare să pornească pe alte baze. Deloc. Scriitorii vor scăpa de cenzură, vor putea călători. Şi cam atît. Cucerirea răspunderii interioare, asumarea unei responsabilităţi colective — la care visează Paler — sau ucenicia reală a libertăţii par a rămîne de domeniul visului sau al... cehilor. Acolo preşedinte este un Havel, acolo, în primul său discurs, el, disidentul fără pată, recunoaşte şi propria lui responsabilitate, împreună cu a tuturor, în pasivitatea faţă de regimul totalitar. E astronomică distanţa între Praga şi Bucureşti.

Sîmbătă 20 ianuarie

Sună la noi Goma pe cînd, de-abia ieşită din baie, îmi usuc părul. Nu e el prea devreme, ci eu prea tîrziu. Vine fluturînd ultimul număr din *România literară* (noi nu-l avem încă), în care îi este consacrată o pagină sub semnătura Gabrielei Adameşteanu. Cu poză şi bibliografie completă.

I s-a făcut deodată cald la suflet şi recunoaşte că ieri a greşit. N-am timp să citesc articolul Gabrielei, dar aruncînd o privire dau peste un paragraf „răscumpărător“: de ce n-au aderat scriitorii la mişcarea Goma, cum s-au purtat rău cu el etc. etc. O altă pagină, consacrată poeziilor lui Dorin Tudoran, apoi articolul lui Nego, prea ditirambic, despre noi, şi care a trecut şi la FE.

• De la Mihai Dinu Gh.: Paleologu nu poate veni la Paris fără Pallady al lui pe care deschide ochii în fiecare dimineaţă şi vrea un decret de abrogare a legii asupra patrimoniului naţional. Curat estet.

• Seara tîrziu, lungă convorbire cu Hăulică. Pregăteşte recepţia de la Adunarea Naţională. Vin cu un spectacol ce va fi pregătit de Pintilie şi Boruzescu, cu fragmente din *Orestia III* a lui Stroe,

cu formații autentic populare, recitări de poezie etc. Recepția e pe 1 februarie seara. A doua zi, o alta, la Jack Lang, cu o conferință de presă.

Uitasem, ieri pe la patru dimineața, dau la telefon, în sfîrșit, de un inginer de la București, necunoscut, care își lăsase mesajul urgent, pe *répondeur*. Îl trezesc din somn, dar exultă de bucurie că a dat de noi. Vrea să iau eu Ministerul Învățămîntului și Virgil pe cel al Culturii. Mai vrea să înființeze un „partid țărănesc valah" pentru care ne cere să recoltăm bani. Ar mai vrea să-i public la Paris amintirile din închisoare. Tot vrea și vrea... Trebuie să fie România plină de astfel de bravi veleitari. Sînt totuși politicoasă, îi dau adresa să ne scrie. Și pe a Regelui. Partidul „valah" e monarhic! De altminteri, nu e probabil singurul. Prințesa Margareta (pare inteligentă) e în România cu una dintre surori, Sofia, pentru a testa popularitatea Regelui. Toată regala familie dorește într-atîta și cu bună-credință (cf. emisiunea lui Fr. Mitterrand despre Rege) să facă ceva pentru țară, încît i-au telefonat lui Eugen (au dat de Marie-France) într-una din serile trecute spre a-i cere sfatul: să plece Regele în țară ca simplu cetățean? Marie-France n-a fost de părere că s-ar cuveni. Un sondaj realizat de *Paris-Match* nu-i confirmă deloc popularitatea de care unii spuneau că se bucură după interviurile de la Televiziunea maghiară. Dar nu prea cred.

Duminică 21 ianuarie

Din provincie, mereu vești proaste. De parcă Bucureștiul n-ar fi decît o fațadă.

• Toma Pavel: face bancuri tocmai de la Princeton.

• După-amiaza la UNESCO pentru operația „livres pour les bibliothèques" — 45 000 după Madeleine Gobeil, care mă îmbrățișează cu patos. Toată românimea acolo. La tribună, Banu (care se supără că a fost tratat în discursul precedent drept „sous-traitant", el care a avut inițiativa; și are dreptate să se rățoiască la morga UNESCO-iană — și Hăulică. La cererea tot a lui Banu, le duc înregistrarea cu mesajul de Crăciun al lui Eugen — îndelung aplaudat. Banu citește primul mesaj — de vreo 40 de ani încoace — al lui Cioran evocîndu-și studenția la Biblioteca Fundațiilor Regale

și dăruind în plus exemplarul său din Nietzsche bibliotecarei-șefe din București. Printre lăzile cu cărți și prin mulțime, Vivi, pe care o prezint viitorului editor al operelor tatălui ei, G. Liiceanu. Țepe, Breban (ne întindem o mînă indiferentă și foarte depărtată), Nedelcovici, Alain, Papilian, Antonia (întoarsă din România și mulțumindu-mi că i l-am recomandat pe Paler, cu care s-a înțeles de minune), Jianu, Monica Cesianu (îi spun că V. i-a propus lui Liiceanu editarea cărții lui Cesianu despre Canal), Mămăligă.

Tot fuge după mine, cu mesaj pentru V. și pentru mine, un gazetar de la Televiziunea Română, Viorel Grecu, care are mesaje de mulțumiri de la A. D. Munteanu și vrea să ne ia un interviu televizat, acasă, asigurîndu-ne că va fi... o bombă. Ezit, îi spun doar că da, cu jumătate de gură — și de principiu, urmînd să mai telefoneze. Și bine fac. Aflu apoi de la Hăulică că acest Grecu e fostul om de casă al lui Săraru și din banda lui Eugen Barbu. Îl vom refuza deci fără nici un fel de șovăială. Deja a da un interviu televiziunii implică riscul de a cauționa Frontul. Cu un reprezentant al clicii Barbu în plus!

De la UNESCO, cu Nicodim și Ariana la ei acasă, unde sosesc rînd pe rînd V., Pintilie cu Clody Bertola, Boruzescu, Madeleine Gobeil (mereu lirică), Hăulică, Mirella Paturean, sora lui Pintilie (care de fapt ne așteaptă acolo) și, ceva mai tîrziu, Catrinel Pleșu. Mi-e imediat simpatică.

Se pregătesc cu toții pentru marea recepție de la Adunarea Națională, unde, aflăm, „spectacolul“ va fi regizat de Pintilie, iar elementele de decor semnate de Boruzescu. Vor fi 80, cu coriștii pentru *Orestia III* de Aurel Stroe, un cor, pe de altă parte, de la țară, cu adevărat, recitări de poeme etc. Evident, cu Hăulică, Pintilie etc. nu riscăm nici o „Cîntare a României“.

E, în fond, prima seară fără urmă de „clandestinitate“. Ne aduce tîrziu noaptea acasă Nicodim, încîntat și el de această „frăție-tate“ pe față între cei de acasă și exil.

Luni 22 ianuarie

I-am dat lui Hăulică interviurile promise lui Paler pentru *România literară*.

Aduc pentru masa rotundă bazată pe polemica dintre Manolescu („Intrarea în normalitate“ — pură literatură) şi Paler („Care normalitate?“ — etică) *România literară* la fotocopiat. Şi citesc — nu-l luasem în seamă — un articol de o extremă justeţe al lui Livius Ciocîrlie, în pagina a treia. Îl atacă şi pe Brucan, şi pretenţiile de reprezentativitate ale Frontului.

Raicu nu vine şi o face fără să se fi scuzat. S-a dus să-l ia de la aeroport pe Dinescu, care soseşte totuşi. În locul lui, îl reţin pe Balotă, care era acolo şi înregistra pentru Stroescu. Ţepe începe prin a face — cum ştie el — scandal. Că dacă nu-l las să se refere la persoane (voia să-l atace de demagogie pe Paler — şi eu nu vreau ca masa rotundă să ia o alură de dispută personală între el şi Manolescu, ci să se reţină doar poziţiile antagoniste estetic-etic), dacă e cenzură etc., el mai bine pleacă etc., etc. Deşi mă enervează, mi-e brusc mai aproape, dacă nu chiar simpatic, îl regăsesc pe cel care cu vreo 20 de ani (?) în urmă tensionase în acelaşi fel o masă rotundă despre Soljeniţîn. Cum începem însă înregistrarea, se potoleşte: miel, nu altceva. În schimb, tocmai Balotă se supără că e prea des întrerupt în profesoralele sale dezvoltări. Iorgulescu egal cu el însuşi, deşi privilegiază — nu ştiu de ce — teza falsă a unei rezistenţe scriitoriceşti care, în fond, cu excepţiile ştiute, n-a existat.

Acasă — Liiceanu, pe care-l regăsim întocmai, de parcă nu ne-am fi despărţit niciodată.

Profund dezamăgit — ca şi noi — de primul număr al revistei Grupului pentru Dialog Social, *22*, prost concepută grafic şi, în ciuda unor semnături de prim-plan, cu aspect de magazin cu de toate pentru toţi. Ne jenează — îl jenează şi pe el — includerea unor fragmente dintr-o carte a lui Silviu Brucan, concesie probabilă a lui Stelian Tănase. „Eu vă dau sediul, voi mă publicaţi“ — cam aşa arată tîrgul. (Chiar dacă n-ar fi, dar tare mă tem că este.) Nimic nu distonează în relaţiile noastre cu Liiceanu.

În timp ce, după cina la restaurant, stăm şi de bîrfă (salvată de calitatea umorului său), dar şi completăm o listă de cărţi de prima urgenţă pentru editura lui — un telefon de la Dinescu. „Cum vă simţiţi ca membri de onoare?“ începe el. Virgil schimbă vorba. Îl întrebăm cum e copilul. Mai bine. Ne luăm *rendez-vous* pentru cînd se va întoarce de la Lyon — pe vineri probabil.

Iar sună telefonul: Mihnea pentru Liiceanu — între timp i-a stabilit întîlniri cu editorii de aici. Vorbesc împreună și de Brucan. „Atunci îl schimbăm", replică Mihnea. Cu umor sau i-au mai trecut entuziasmele?

Marți 23 ianuarie

Vești nu prea bune de la Brașov via Statele Unite: s-ar fi dat drumul la securiștii arestați, ar fi apărut pe ziduri amenințări: că 26 ianuarie (ziua lui C.) va fi una a răzbunării, iar disidenții primesc telefoane tot de amenințări. Vreo 500 de oameni — considerîndu-se în primejdie — s-au „refugiat" la Buc. Acum vreo două zile, Gogea (sociologul care îndrăznise să dea gazetarilor de la *L'Événement du Jeudi* detalii complete asupra mișcării de la Brașov din 1987) venise la Buc. (unde nu fusese primit nici de Front, nici de Televiziune), alarmat de situația specială de la Brașov. Pe acest subiect, un articol, azi, în *Le Monde*.

Doina Cornea, pe de altă parte, a demisionat din Front, iar ieri Silviu Brucan, într-un interviu în *Le Figaro*, a evocat „lipsa de tradiție democratică" în România, pentru a prevedea că democrația nu va putea fi instaurată decît în vreo... 20 de ani. Ceea ce l-a indignat pe Nego, care vrea să facem un protest public.

Alegerile s-au fixat pentru luna mai — o concesie de o lună făcută opoziției — dar prea devreme pentru ca partidele să poată dobîndi vreo substanță reală.

• Marie-France, care a fost la Praga cu Sanda Sto, revine încîntată de Gabriel Andreescu, pur, timid, sărac. Românii — adică ei trei — n-au votat o moțiune a Federației Internaționale a Ligii pentru Drepturile Omului consacrată minorităților, care pune în chestiune noțiunea de stat național.

• Doinaș de la Roma. Îi mulțumim. Ne confirmă convorbirea cu Eugen Simion.

• Pe la 2 dimineața, cînd, în sfîrșit, telefonul cu Bucureștiul se deblochează, îl trezim din somn pe Paler. A primit interviurile noastre și vrea chiar să le publice în ortografia veche ce i se pare mai „aerisită". Îi cerem să n-o facă, încercînd să-l convingem, în schimb, să rămînă la *România literară* — din ce în ce mai radicalizată, mai interesantă. I se oferă *Contemporanul*. E sceptic asupra

viitoarei conferințe a scriitorilor, în care, la vot secret, mulți nu le vor ierta disidenților mai noi faptul că ei n-au fost așa ceva. Apoi, dîndu-se brusc drumul la masa de tineri — chiar cu o singură carte publicată, au năvălit și veleitari și cîțiva prostituați. Nu se știe deci ce fel de Consiliu va ieși din noua Adunare Generală, și *România literară* depinde de Uniune.

Vom rediscuta toate acestea la Paris, unde va veni în avionul Fabius. Recepția se anulase azi-dimineață: Air France nu putea oferi un zbor gratuit. Secretariatul lui Fabius i-a telefonat astă-seară lui Marie-France că totul s-a aranjat. Cum, nu știu. Ideea a vreo 80 de artiști și scriitori buluc la Paris, din care cu vreo zece-cincisprezece va trebui să stau de vorbă la microfon, nu mă entuziasmează deloc. Am rezervat studio pe vineri 2 februarie și l-am rugat pe Hăulică să aleagă vreo zece participanți. Dar cine știe ce va ieși. Apoi va trebui să fac interviuri aparte cu Paler, Liiceanu, Hăulică. Și mă întreb cînd vor apuca să fie toate transmise.

Altfel, convorbire destul de patetică, în care ne dăm din nou seama că ne aflăm pe aceeași lungime de undă.

• Livia Crăciun lasă, pe *répondeur*, un mesaj de dragoste și mulțumiri din partea lui Buzura. Bine că nu l-am avut direct pe el. Enervată de editorialul său din *România literară* împotriva manifestației care pusese în derută — și bine îi făcuse — Frontul. Reia versiunea oficială cu „derbedei“ și „securiști“ — fără a întrebuința direct termenii.

Miercuri 24 ianuarie

Din țară alte știri:

Brucan e detestat. Mazilu, la început, a fost acceptat. Acum, după ce a îngenuncheat pe tanc și și-a făcut cruce, unii cred că nu e în toate mințile, alții că e un Cațavencu.

Restul, mizerie: în case nu curge apa, mîncare nu mai există, distribuția ajutoarelor se face prost. E însă căldură în case și s-a redus costul luminii și al gazului.

• Lupan se întoarce din România și mai pesimist ca prima oară. După el, revolta (nu-i spune revoluție) a fost confiscată. Oamenii cred c-au fost mințiți (povestea cu cadavrele de la Timișoara care proveneau în fapt de la morgă și nu erau ale celor torturați

de Securitate), Securitatea e încă prezentă, ajutoarele se duc toate la armată (şi deci şi la Securitatea ce-a fost inclusă — şi nedizolvată — în armată).

Mulţi îi dau deja învingători pe naţional-ţărănişti (au încă de pe acum 100 000 de membri). El însuşi a fost într-un sat unde, din 100 de case, 70 se înscriau pe lista naţional-ţărănistă.

A văzut pe mai mulţi la care l-am trimis. Paler şi Dinescu nu l-au primit decît după ce şi-au dat seama că-l ascultaseră într-o emisiune cu mine. Gabriela Adameşteanu i l-a prezentat pe Florin Iaru. El i-a spus cum, disperaţi, oamenii din Timişoara îşi dezgroapă morţii să vadă cîţi sînt în realitate. Şi toţi se întreabă: unde sînt securiştii? Iaru a descoperit pe unul dintre cei care-l urmăreau purtînd acum uniformă de soldat. „Tot aici eşti?" l-a întrebat. „Păi..."

Televiziunea monocordă: vocea Frontului — după agenţia Reuter: azi a avut loc o manifestaţie studenţească. Sloganuri: „Jos Frontul!" şi „Comunişti camuflaţi!".

• Val de scrisori — o femeie îmi cere un televizor şi nişte blugi; o fetişcană din Fălticeni (18 ani) o fotografie cu autograf; un prieten al lui Alecu (cu patru clase primare, trecut de puşcăriaş şi umor) o fotografie în... taior. Barbu Cioculescu se prezintă ca victimă a scriitorilor; apar ţîfnoşii şi veleitarii. Cînd să le mai răspundem? Doar Lenei Constante, pentru a o dirija cu manuscrisul despre închisoare (pe care ar dori să i-l publicăm bineînţeles aici) spre Liiceanu. Fragmentul pe care ni-l citise (pagini de închisoare) pe vremuri, cînd venise cu Harry Brauner la Paris, ni se păruse foarte interesant. Ştiri de la Varvara Florea, care a fost cu mama în închisoare, şi atunci cînd a venit la Paris (am găzduit-o la un hotel din apropiere) ne-a lăsat o impresie de inalterabilă puritate.

Joi 25 ianuarie

• Stau vreun ceas la telefon să dau la FNAC toate adresele de scriitori români din Paris, să-i invite la o întîlnire cu Dinescu, pe sîmbătă, la FNAC Montparnasse. Poate că nu mi-aş fi dat atîta silinţă dac-aş fi citit mai înainte în *Le Monde* declaraţiile lui Dinescu după care: „il y a des problèmes terribles en Roumanie, beaucoup

plus importants que la démission de Doina Cornea et les élections du mois d'avril"*. Mă întreb cum ar fi reacționat Dinescu dacă, pe cînd era în reședința supravegheată, s-ar fi afirmat că sînt probleme mai teribile decît o simplă supraveghere la domiciliu ca a lui: sistematizarea, demolările, subnutriția etc. Să se poarte așa Virgil Tănase, mai explicabil (dacă nu și scuzabil), dar Mircea Dinescu cu care Doina Cornea s-a declarat solidară, împărțind cu el și cu Deșliu nu știu ce premiu ce-i fusese acordat, ține de domeniul inadmisibilului.

• Vine pentru o oră — stă trei — să ne ia un interviu Marie Jammes, că scrie o carte cu Péroncel-Hugoz (*Le Monde*) despre „era C.".

Toată ziua agitată în jurul unei declarații pe care Mitterrand ar fi făcut-o la 19 ianuarie la Budapesta, și pe care Frontul bucureștean o revelează cu indignare de abia la 24. (De ce acest răstimp?) După *Le Monde*, în cursul unei conferințe de presă, Mitterrand ar fi evocat „le caractère particulièrement odieux de la question des minorités pour la Hongrie, privée des deux tiers de son territoire au terme des deux conflits mondiaux"**.

Bucureștiul reacționează violent (comunicat al Ministerului de Externe) și *România liberă* îl tratează pe Mitterrand de președinte „à titre temporaire" al Franței.

Dimineața, Nicodim primește un telefon de la Iacob (cred că adjunctul lui Toto Enescu la Muzeu): intelectualii români nu vor mai veni la Paris, la invitația lui Fabius. Sorin Dumitrescu lui Pupăzan: intelectualii români au manifestat în fața Ambasadei Franței la Buc. — iar ambasadorul și-a exprimat „regretele". Vor veni totuși la Paris?

Cum seara tîrziu telefonez lui Odile Vandevall (recomandată de Véronique Soulé) — vrea detalii asupra lui Camil Petrescu, i-a apărut *Patul lui Procust* în traducere franceză sub titlul *Madame T.* —, discutăm timp de vreo oră, și, cum soțul ei e la France

* „sînt probleme teribile în România, mult mai importante decît demisia Doinei Cornea și alegerile din luna aprilie" (n.ed.).

** „caracterul extrem de dezagreabil al problemei minorităților pentru Ungaria, lipsită de două treimi din teritoriul său la sfîrșitul celor două războaie mondiale" (n.ed.).

Presse, îmi citește dezmințirea dată Agenției pe la ora prînzului de purtătorul de cuvînt al lui Mitterrand: „L'intérêt de l'Europe est de garantir les frontières et l'intégrité des Etats. Il faut réfléchir à un statut des minorités qui permettrait de régler beaucoup de ces cas sans remettre en cause les frontières."*

Atunci ce s-a întîmplat?

– fie o gafă a lui Mitterrand — dar politician viclean, nu e omul gafelor;

– fie o interpretare tendențioasă a Budapestei;

– fie, cel mai grav și mai plauzibil, o manevră de diversiune a Frontului care s-ar sluji de vechile gogorițe ale lui C. (amenințarea iredentismului maghiar) pentru a re-crea o unitate în jurul lui mai mult decît dezlînată și a face — poate — apel la armată.

Raluca Petrulian: Iliescu a spus că el consideră sistemul multipartidic ca fiind „depășit istoric". Tot de la ea aflu că anunțînd deschiderea campaniei electorale, Frontul a restrîns și locurile și orele cînd se poate manifesta (numai după orele de lucru sau în zilele de sărbătoare), prevăzînd 1 800 de lei amendă și pedepse cu... închisoarea (Ceaușescu *redivivus*). Cît despre Hurezeanu care a ajuns la Buc. (a fost și el insultat de... Brucan), se simte, contrar lui N. C. Munteanu, urmărit și chiar fotografiat.

• La Ionești, azi, regele și regina. Regele, timid. Regina, expansivă. Au un consilier de vreo 90 de ani. Aceeași întrebare: să se întoarcă sau nu în România? Și același răspuns: să mai aștepte.

• În *Libé*, o coloană despre întoarcerea în țară a lui... Rațiu. Bietul partid țărănist! Măcar de i-ar da bani. (Promite un ziar și un televizor. Dar îl știm și fălos, și zgîrcit.)

Vineri 26 ianuarie

Au „ieșit" din Front pastorul Tökés și... Mazilu.

În prevederea manifestației de duminică, Frontul anunță că cine ar ataca armata sau „poliția" ar risca... zece ani închisoare. Mai rău ca sub C.

---

* „Interesul Europei este de a garanta frontierele și integritatea statelor. Trebuie să ne gîndim la un statut al minorităților care să permită rezolvarea multora dintre aceste cazuri fără a repune în discuție frontierele." (*N.ed.*)

Sîmbătă 27 ianuarie

Întîlnirea de la FNAC la care mergem montați (Goma, noi și chiar Sanda Stolojan) să-i dăm replica lui Mircea Dinescu *à propos* de declarația lui cu Doina Cornea. Dar ne vedem nevoiți să renunțăm și chiar să-l susținem cu aplauze, din cauza atacurilor imbecile ale grupului fost securisto-legionar. La intrare, se distribuia un manifest, semnat Manoliu (credeam că dispăruseră) împotriva troțkiștilor Dinescu, Goma, plus Free Europe (agentura CIA) și alte insulte obișnuite. În interior, purtătorul lor de cuvînt e Pișcoci. Bieții francezi nu înțeleg nimic (celor de la FNAC trebuie să le explicăm după aceea).

Numai Dinescu, calm, surîzător, în formă, răspunde cu un *à propos* și un umor excepționale. Singurul care nu se enervează. Eu sînt un ghem de nervi, asistînd încă o dată la imbecilitatea orientală. De-abia mă calmează V., care mă împiedică să impun tăcerea. Totul merge bine din pricina lui Dinescu.

Pe drum, cu V., îl atacăm pe D. în problema Doina Cornea. El o ține una și bună: D. C. trebuia să rămînă în Front, să lupte alături de el împotriva celor „răi“.

La cină, la Rotonde, cu Ioneștii. Continuăm discuția amicală. Dinescu nu e „frontist“, dar din punct de vedere cultural (Uniune, reviste, edituri) e încîntat de tot ceea ce se obține. Pe Eugen îl asigură de o primire triumfală, pe noi ne invită în numele Uniunii — numai drumul să ni-l plătim. Pe de altă parte, e împotriva țărăniștilor, la care s-au refugiat E. Barbu, Lăncrănjan și mai toți neoproletcultiștii.

Are evident dreptate din acest punct de vedere, numai că, în afara culturii, Frontul, prin vocea autorizată și insolentă a lui Brucan, își face de cap și arată pe față că vrea să confiște revoluția. Decretul cu pedepse de închisoare chiar și pentru cei ce defăimează pe noii „conducători“ e infam și provocator. N-ar fi imposibil ca mîine să primească o replică serioasă prin manifestația la apelul partidelor țărănist, liberal și social-democrat. Și ar merita-o din plin.

Dinescu, ca de obicei, seducător, dar și, surprinzător, cu stofă de tribun și om politic. Îl ducem cu taxiul pînă „acasă“ — la niște prieteni francezi — unde Mașa zace bolnavă de oreion (con-

tagiune de la copil). Mîine merge să-l ia de la aeroport pe Alecu și vrea să organizeze acolo o recepție pentru noi toți, în frunte cu Goma (insist să i se recunoască ce i se cuvine).

Revenim frînți, dar bucuroși. Bucurie ce scade serios citind cu de-amănuntul ziarele cu toate gafele dictatoriale ale Frontului.

Duminică 28 ianuarie

Manifestația opoziției ia proporții admirabile. Calea Victoriei neagră de oameni. La prînz îi vedem la televiziune. Apoi aflăm prin radio că au forțat porțile sediului Frontului, că armata (care-l păzea) n-a tras și că o delegație a opoziției a pătruns în imobil și negociază dizolvarea Consiliului și numirea unui Comitet care să cuprindă reprezentanți ai tuturor partidelor.

Așteptăm jurnalele de televiziune diseară. În clipele acestea cînd totul se decide din nou, nu mai avem capul la nimic altceva. Nici măcar la cronicile pe care probabil că nu le vom mai scrie (avem cîte una în rezervă). Iar a început galopul evenimentelor, nu mai poți comenta decît în priză directă.

• Regele, azi-dimineață, la Biserica din Paris. S-ar putea ca revenirea lui să nu mai fie o utopie. E în orice caz în programul Partidului Liberal. Dac-aș fi în locul fiicei mai mari, Margareta, m-aș apuca serios să învăț românește.

• Tel.: Dinescu furios pe Front. Excelentă reacție de om curat. Vrea să se întoarcă imediat. Îl potolesc și-l trimit pentru știri să vadă la televiziune. N-are unde decît la... Ambasadă, unde Alecu se pare că a și sosit. Îmi telefonează și Canetti pentru el.

• Marin Sorescu, spre a ne anunța că prima oară în viața lui nu-i mai este frică. Îi dau eu însă motive să-i fie din nou, povestindu-i de manifestația în curs (peste 10 000). Prima reacție: să nu intre rușii! Va trece mîine la FE.

• La miezul nopții mai erau zece mii de oameni împotriva Frontului, manifestînd. Și doar vreo mie pentru Front. Iliescu a încercat să vorbească din balcon. A fost întîmpinat cu țipete: „Demisia!“ A promis pe joi discuții cu opoziția. Numai să se țină de cuvînt. Ar fi prima oară în ultimele săptămîni. Cel puțin se va fi speriat și-și va fi dat seama că nu mai e de-ajuns să amenințe cu închisoarea ca să oprești o manifestație.

Luni 29 ianuarie

La Radio se întîlnesc Marin Sorescu și Paul Goma. Eu pălesc. Cunoscînd înverșunarea lui Goma împotriva lui Sorescu, mă aștept la șoc. Nu întîrzie. Sorescu îi întinde mîna lui Goma, acesta și-o retrage pe a sa. Sorescu e negru de supărare cînd intru cu el în studio să discutăm despre cum va scrie fără cenzură. Pînă la sfîrșit se produce, cu eforturi și oboseală nervoasă (a mea), și „...Pupat toți piața endependenți". La cafenea, cînd rămînem doar noi trei, Sorescu îi cere chiar lui Goma un fragment pentru *Ramuri.*

De acolo la Karin Blanc. De cîteva zile, mă cam ucide cu telefoanele (aflu că a avut numărul prin Onica Busuioceanu) pentru Fundația Getty (dirijează biroul european). Și vor să facă multe pentru România: restaurări biserici, burse etc. Am pus-o în legătură cu Nicodim pentru a ajunge la Hăulică. Sînt făcuți să se înțeleagă.

Și-a construit un „lift" pe bd Montparnasse, la al 8-lea etaj, de un bun-gust cam cinematografic și — simt din primele clipe — e prototipul mondenității pariziene și internaționale, de care în general m-am ferit sistematic. Extrem de simpatică însă și entuziasmată de ce s-ar putea face pentru România.

Cinăm într-un bistro („Tout Paris") cu o prietenă a ei, Marie-Ange Laumonier, inspectoare generală a bibliotecilor la Educația națională, fostă directoare la Grand Palais, care și ea vrea să facă ceva pentru biblioteci și burse. În ciuda oboselii, nu numai nervoase, alcătuiesc o lungă listă cu numele și numerele de telefoane, cu legăturile pe care trebuie să le ia, le stabilesc un fel de plan de lucru. Ieșim sub ploaie, pe la 1 noaptea, din restaurantul unde le-am năucit nu numai pe ele, dar și pe mine.

Acasă, ultimele știri rele date de V.: Frontul a organizat un fel de contraatac, mobilizîndu-și „forțele" după modelul 1946–1947: muncitori aduși cu camioanele și sloganurile din uzine nu numai pentru contramanifestație în Piața Victoriei, dar și pentru a ataca sediile partidelor „istorice". Bieții șefi septuagenari își retrăiau tinerețea din anii '40 — la fel se lucrase și împotriva tipografiilor tineretului liberal sau țărănist.

Din presă, cele mai bune articole: în *Libé*, Serge July, cu un editorial excelent și cu două interviuri: primul cu Paler (care a să-

rit decis în bătălie cu o forță ce surprinde pe toată lumea, pe Goma în primul rînd, numai pe V. și pe mine, care-l citiserăm, nu), al doilea cu Brucan, vulpoi detestabil pe care la un moment sau altul îl chiar pune la punct.

În acest timp, procesul lui Bobu, Dincă, Postelnicu, Manea Mănescu a început și continuă nesatisfăcător. Își recită parcă o lecție învățată pe de rost cu alte cuvinte-cheie (eroismul poporului etc.), dar cu aceeași docilitate de care dăduseră dovadă sub C. — O curte militară. — Se simte că nu trebuie să se depășească nu doar tema acestui prim proces (complicitate în genocid — termen impropriu pentru numărul victimelor de la Timișoara), ci și limitele punerii în cauze și chestiune — era Ceaușescu, și nu comunismul. Și acești adevărați vinovați devin astfel simpli țapi ispășitori aruncați poporului pentru a se acoperi cu un văl discret responsabilitatea partidului comunist din '45 încoace. Frontul, din ce în ce mai suspect. Nu par a voi o schimbare de regim, ci doar de stil (un gorbaciovism care să nu se atingă de temelii).

Marți 30 ianuarie

Ieri pe *répondeur*:

• Radu Varia de la Viena. A vorbit cu A. D. Munteanu și l-a convins să-și dea demisia din Front pentru a deveni un director de televiziune „independent". Mira-m-aș.

• Un alt reporter de la Televiziunea Română, Alexandru Starck (se pare că e uns cu toate alifiile, dacă nu și securist direct), cu tot felul de elogii și plecăciuni. Îl rechem azi la telefon și-i spun de ce nu-i vom da interviu: nu avem, în clipa de față, decît de criticat Frontul. Înțelege, se scuză, elogiază.

• Alecu (ne spusese Marie-France că a tot telefonat, dar, paralizat de *répondeur*, n-a lăsat nici un mesaj). De data asta îl salvează Gheorghieș Lecca, la care dejuna. Alecu vorbește cu V. vreun ceas (eu sînt plecată), e cu totul de acord cu noi în ce privește Frontul.

În rest, ne vom vedea la recepția Fabius. Între timp am primit o invitație și la Jack Lang. Nu vom merge la amîndouă. Și o a treia, mai modestă, de la Dragomir Costineanu (japonizantul), care

ne invită la o întîlnire cu scriitorii bucureşteni, vineri, la Censier. Nici aici nu ne ducem.

Noaptea, două lovituri de teatru:

• prima, nesigură, dar esenţială. Printre strategiile posibile ale lui Gorbaciov se prevăzuse că ar putea părăsi secretariatul Partidului pentru a rămîne doar şeful Statului şi, spălîndu-se astfel de păcatele partidului, a-şi salva situaţia şi perestroica. Două canale americane anunţă că acest eveniment ar fi în curs la Moscova;

• a doua, la Bucureşti: Consiliul Frontului s-ar scinda. Consiliul care şi-ar lărgi compoziţia primind opoziţia (reprezentanţi ai celorlalte partide) ar forma un guvern provizoriu pînă la alegeri. Frontul ar deveni un partid prezentîndu-se la alegeri.

Cu atît mai mare surpriza, cu cît, de-a lungul zilei, sosiseră detalii asupra acţiunilor de comando de ieri: muncitorii s-ar fi dus prin facultăţi şi i-ar fi ciomăgit şi pe studenţi. Aceştia din urmă au vrut să protesteze prin Radio Buc. Imposibil. Au făcut-o prin Radio Timişoara, de unde protestul le-a fost repercutat prin Radio Europa Liberă. La Timişoara, Consiliul Frontului ar fi fost înlocuit printr-un Consiliu Municipal, politic neutru, condus de Vasile Popovici. Graţie acestui Consiliu, Timişoara ar fi devenit un fel de enclavă a libertăţii. Hurezeanu se află acolo, de unde şi-a trimis corespondenţa la FE.

Scrisori:

• Ana-Maria Boariu; ne cere cărţi pentru Editura Dacia. Le-am şi dat pe toate lui Liiceanu.

Miercuri 31 ianuarie

Gorbaciov dezminte categoric demisia.

Dorin Tudoran de la Washington: va pleca pe la 20 ale lunii la Buc. Furios că l-au publicat în *România literară* fără voia lui, se zbate mai întîi în inesenţial: cum să fie în aceeaşi revistă cu Marin Sorescu, cu Băieşu etc. Ia partea lui Manolescu (cu care a vorbit la telefon) împotriva lui Paler (pe care, vizibil, nu l-a citit) etc., etc.

Apoi trece la ceea ce e cu adevărat important. A văzut chitanţe de la muncitori angajaţi pe 1 000 de lei la contramanifestaţie. În general, manifestanţii făceau parte din informatorii uzinelor că-

rora Securitatea (adică Armata, adică Frontul) le deține „dosarele". Șantajabili deci.

Trec repede știrea cu chitanțele lui Stern, care la rîndul lui telefonează — la cererea mea — lui D. T. pentru confirmare. Le-ar vrea în fax, să le publice mîine în *Libé*. Mă recheamă imediat. E top secret. Îl rechem și eu pe Dorin. Uitase să-mi confirme. Cum, aflu, a luat un interviu lui Pacepa, mă lasă să înțeleg că la serviciile cu pricina a văzut chitanțele. Deci au și americanii mai departe oamenii lor acolo pe care, probabil, nu vor să-i dezvăluie.

De la Gelu: la un miting al Frontului de la Iași a fost atacată Europa Liberă că e critică față de Front. Hurezeanu urmează să se întoarcă azi și nu e sigur că N. C. Munteanu îl va mai înlocui la Buc. Livius Ciocîrlie și Foarță ar fi protestat și ei. Dar unde? La ziar, la radio?

În *Libération*: un interviu al lui Alecu (biata Canetti care voia să fie prima...). Alecu recunoaște „gafele" Frontului, dar are rezerve față de partidele istorice și vrea să mute ambasada din rue de l'Exposition pe rue St. Dominique. „Les anciens locaux qui ont servi de plate-forme aux vociférations de l'ère Ceausescu sont un mur de la honte. J'attends aussi une nouvelle équipe."*

La București, corespondentul lui *Libé* ia interviuri la Grupul Social. Liiceanu este „bouleversé" iar Alin Teodorescu categoric: „Ils sont en train de perdre le contact avec les élites, les cadres intellectuels, les étudiants et de transformer un pouvoir intérimaire en régime stable. Ils oublient que nous ne sommes pas après Yalta, mais après Malta."**

Ana Blandiana a demisionat din Consiliul Frontului nevrînd să devină „un alibi à une démocratie peu à peu étouffée"***.

Dan Petrescu cu o frază mai ambiguă: „Les réactions des gens pour la défense du Front étaient le plus souvent spontanées même

* „Vechea clădire care a slujit drept tribună pentru zbieretele din epoca Ceaușescu este un zid al rușinii. Aștept și o nouă echipă." (*N.ed.*)

** „Ei sînt pe cale să piardă contactul cu elitele, cu intelectualii, cu studenții și să transforme o putere interimară într-un regim stabil. Uită că nu sîntem după Ialta, ci după Malta." (*N.ed.*)

*** „un alibi pentru o democrație treptat sugrumată" (n.ed.).

si parfois très ambiguës comme celles de ces typographes qui refusent d'imprimer le journal du Parti paysan."*

O surpriză: Nicodim, furios pe prestația televizată a lui Herlea: au dreptate muncitorii care au contramanifestat, cum să vină exilații care n-au suferit de foame să joace un rol politic?

Mai mult din enervare față de astfel de reacții, scriu un comentariu de data asta politic pentru E. Liberă. Dar care va trece de abia săptămîna viitoare.

În *Le Monde* această motivare a faptului că Frontul se declară gata să lărgească guvernul, primind opoziția (și confirmă ce-mi spunea Mihnea prin telefon: Brucan s-a dus să stea de vorbă cu cei din Grupul pentru Dialog Social). Purtătoarea de cuvînt a Departamentului de Stat a protestat oficial împotriva a „ce qui semble être de l'intimidation active visant des organisations légales qui cherchent à jouer un rôle indépendant légitime dans le nouvel ordre politique de Roumanie"**, or, remarcă ziarul, România are nevoie de ajutorul american. Altfel...

În toate ziarele, procesul colaboratorilor lui C. (patru și nu mai mulți), prezentat ca un nou Nürnberg, e tipic un proces stalinist cu vinovați care-și recunosc mecanic toate greșelile.

Duminică 4 februarie

Nici o clipă pentru scris — oricît de în fugă — de joi, cînd a sosit delegația română (89 de persoane!) invitată de Laurent Fabius.

Seara — joi — la Hôtel de Lassay, spectacolul mai ales în sală, iar nu pe scenă. Declandestinizare totală, căzînd unii în brațele celorlalți. Pleșu, Dan Petrescu, Manolescu, Hăulică, Horia Bernea, Sorin Dumitrescu, Ana Blandiana, Dinescu — cu Mașa, de cealaltă parte Marie-France, Goma, Oana Orlea, Barbă, Rodica Iulian, Cristovici, dar cine nu? Enumerarea nu are sens. Cîteva momen-

* „Reacțiile oamenilor în apărarea Frontului erau cel mai adesea spontane, chiar dacă uneori foarte ambigue, precum cele ale tipografilor care refuză să tipărească ziarul Partidului Țărănesc." (*N.ed.*)

** „ceea ce pare a fi o intimidare activă vizînd organizații legale care încearcă să joace un rol independent legitim în noua ordine politică din România" (n.ed.).

te, poate că da. Întîlnirea cu Livius Ciocîrlie (retras, modest, în contradicție cu virulența articolului său din *România literară*), Paler (cunoscut prima oară acum), Geta D., Caramitru patetic. Scenă neașteptată cu Hăulică. Îl convocasem la studio pe a doua zi cu mai mulți scriitori pentru o emisiune. Nu poate veni, că are un dejun, dar să menținem discuția în limitele „spectacolului". Îi replic destul de dur (e, vizibil, pentru Front) că nu pot să împiedic pe nimeni să spună ce vrea și dacă îl jenează, atunci să nu vorbească el. Soția lui mă imploră și ea să *nu* iau poziție la radio împotriva Frontului. Pe măsură ce se desfășoară scena, devin din ce în ce mai virulent anti-frontistă. „Nu puteți fi pe pozițiile unui Paler!" mai încearcă el sau ea — nu mai știu. „Exact pe aceleași poziții", le tai eu retragerea în amabilitățile de circumstanță.

Cioran nu mai vorbește decît românește și e cuprins de ilaritate cînd îl întreb dacă se mai descurcă pe franțuzește. La plecare, îl aflăm tot ilar, și cu un crin în mînă.

Luli August care era bolnavă de gust, cu panglici tricolore pe ea. Mă port rău cu Irina Eliade, neacordîndu-i atenția la care se aștepta. Și în fond îmi pare rău. Dar nu-i pot sacrifica pe cei regăsiți sau găsiți. Și sînt mulțime.

În sala transformată pentru spectacol, ideea decorului lui Boruzescu bună: un zid alb acoperit de un tricolor desenat, iar în ruptura de la mijloc, un ecran pe care sînt proiectate scene din Revoluție. Dar chiar autentice, coralele de copii și călușarii nu pot să nu ducă cu gîndul spre „Cîntarea României". Dinescu adus pe scenă nici nu ezită să spună: „E prima oară cînd particip la Festivalul Cîntarea României." Nici Fabius, nici Jack Lang, nici Melina Mercuri, nici ceilalți francezi nu înțeleg, bineînțeles, dar o tăcere jenată intervine printre „organizatori". Dna Hăulică pe scaunul de lîngă mine (lîngă V. e Paler) îmi șoptește cu ce greutate au găsit ei formații autentic arhaice ce nu erau admise la „Cîntarea României". Dinescu, impecabil — continuă cu gafele voluntare. „M-ați văzut pe ecran cu un pulover roșu, pe care l-am purtat de-a lungul revoluției. Acum am unul negru. Dar mîine, cînd plec la Buc., unde se petrece ce se petrece, sînt gata să-l îmbrac din nou pe cel roșu." Caramitru recită cabotin din Eminescu. Felicia Filip cîntă (cu voce, dar fără stil) din Mozart. Dan Grigore, în schimb (pe care mi-l lău-

dase atîta Cella Delavrancea), e un pianist de rasă. „Spectacolul“ este amestecat, fără cap, nici coadă și nu poate fi salvat nici de admirabilul fragment din *Orestia III* a lui Stroe. Cînd mă gîndesc că bietul Pintilie a avut de supervizat așa ceva! Și mai prost e cînd, în sălile în care e bufetul, sosesc de pe scenă lăutarii și se încinge și o... horă penibilă. În cel mai elegant dintre cadre, seamănă cu o crimă de *lèse*-gust. (Hăulică, peste două zile, la telefon, mă va asigura că francezilor tocmai asta le-a plăcut. Nu m-aș mira din partea unui Jack Lang.) În orice caz, ce n-a văzut Adunarea Națională de cînd va fi fost ea.

Pe culoar, opere de Bernea, Apostu, Nicodim, Sorin Dumitrescu, Napoleon Tiron, Doru Covrig, Victor Roman etc., la care nici nu ajung să privesc.

Totuși, o sărbătoare: să-i văd pe toți împreună; de aici, de acolo, fără rețineri, sensul acestei seri pentru mine e unul singur: declandestinizarea. Mă repet, dar după 40 de ani de exil, insistența e explicabilă.

A doua zi, vineri, îi aștept la Radio pe cei anunțați. În afară de Buzura care a renunțat la toate pentru o înregistrare cu mine, toți sînt prinși la dejunuri oficiale. Îi regăsesc mai tîrziu la cafenea: Ana Blandiana (care și-a dat demisia din Front și ne povestește și revoluția, și confiscarea ei), Romulus Rusan, care a parcurs cartierul în căutare de flori, Manolescu (îl regăsesc cu aceleași probleme), Livius Ciocîrlie, Buzura care venise să-i aștepte cu V., dar și Iorgulescu cu soția și Papilian.

În vervă, Manolescu îmi povestește cum l-a potolit în ajun pe Goma care nu voia să intre în aceeași cafenea cu fricosul de Buzura: cerîndu-i un manuscris și fragmente pentru *România literară*. Bietul Paul începe să pară vanitos, ceea ce persist să cred că nu e.

De acolo, cu un text, în grabă acasă, unde sosesc Marie-France, Geta și Paler. Paler triumfător îmi aduce nr. 5 din *România literară* cu interviul meu, care, recitit mai tîrziu, mi se pare cam plat. L-a compus în ortografia veche, pentru maximă — și exagerată — conformitate. În schimb, tot mai tîrziu citesc editorialele lui din *România liberă* de o valoare polemică excepțională. Mai ales scrisorile către Brucan. Cinăm și apoi ne întoarcem acasă, unde probabil că am sta treji pînă în zori dacă Marie-France și Geta n-ar cădea de somn. Frontul, povestit de Ana Blandiana și radiogra-

fiat de Paler, are într-adevăr pornirile din 1946: tipografi ce refuză să compună ziare (*Dreptatea*, dar şi *România liberă* e oarecum ameninţată), trupe de şoc etc. Din descrierile lui Paler şi ale Anei Blandiana, Ion Iliescu nu iese mai bine decît Brucan, iar Petre Roman e un play-boy manipulator.

Sîmbătă montez în grabă, printre telefoane, discuţia cu Buzura despre cenzură, autocenzură şi necesara activitate gazetărească a scriitorului. Buzura pare atît de autentic, încît îl iert pentru stupidul editorial din *România literară* împotriva manifestanţilor „huligani“ din 12 ianuarie.

Duminică, adică azi, minilovituri de teatru anunţate de Cristovici, confirmate de Carp la FE (unde înregistrez comentariul despre recepţia de joi), comentate prin telefon cu Paler (care de la Balotă înregistrează o discuţie cu Stroescu la München): Brucan a demisionat. Al treilea motiv din demisie: fără a-l numi, îl atacă pe Paler ca manipulator al intelectualilor şi tinerilor. Înseamnă că articolele lui Paler au contribuit la această cădere salutară.

Seara, Nego ne cheamă de la München unde priveşte Televiziunea germană şi vede pe ecran manifestaţia din faţa Televiziunii, unde şi tehnicienii s-ar fi pus în grevă spre a protesta împotriva Frontului care monopolizează Radio-Televiziunea. Deci cedările de pînă acum de care dezamăgitorul Radu Câmpeanu (în numele Partidului Liberal) se declara atît de satisfăcut („ne-au dat mai mult decît am cerut“), scindarea Frontului în partid — sau formaţie politică — şi Consiliu în care să intre şi reprezentanţii celorlalte partide politice — nu mai conving pe nimeni.

Nego i-a văzut la Viena pe Radu Filipescu (nemulţumit şi el de Front) şi pe Doinaş. Ne telefonează pentru a ne cere scurte mesaje pentru noul *Amfiteatru*, condus de Buduca, Ţeposu şi Radu Călin Cristea.

Suzana Gîdea e arestată, Tamara Dobrin nu încă. Săraru a fost dat afară de la Teatrul Mic.

Lung telefon cu Alecu. La seara franco-română mi se păruse cam epuizat. La telefon îl regăsesc cel pe care-l ştiam de totdeauna, deloc îmbătrînit. Luăm întîlnire pe joi, acum că ne-am regăsit. (El are oroare de *répondeur*, eu de cîte ori i-am telefonat am căzut peste vreun prost de securist de la Ambasadă care răspundea invariabil: „il est *dans* la ville“.) Mi se pare stranie ideea că

de data asta voi trece pragul unei Ambasade în fața căreia din 1977 nu facem decît să manifestăm.

Telefonează Romoșan: e la ei Magda Cârneci (Magdalena Ghica) — prima din echipa *Contrapunct* care sosește aici. Un motiv în plus să fac masa rotundă cu „optzeciștii". Deocamdată mîine o avem pe cea cu Paler. Și marți — dialoguri cu Manolescu și cu Livius Ciocîrlie. Devine un fel de „Teze și Antiteze la București".

V. a primit o scrisoare „admirativă" de la Simion: să intre în colegiul de redacție al *Caietelor critice* — și amîndoi să le trimitem „corespondențe din Paris".

Mihnea, interviu dat lui Bernard Poulet în *L'Événement du Jeudi*. Are și el rezerve asupra Frontului. Bun articol și despre ultima carte a lui Goma. (Altă masă rotundă în perspectivă.) Mihnea pleacă la sfîrșitul săptămînii iarăși la București.

Luni 5 februarie

Manifestația de aseară din fața Televiziunii, la Buc., pentru numirea lui Paler ca director al Radio-Televiziunii. (Pe unele ziduri ale orașului se văd inscripții cu „Paler – Președinte" sau „Paler = Havel"; are, se vede și dintr-o revistă studențească, priză la tineri.)

Era normal deci ca azi, la Radio, unde vine să înregistreze o masă rotundă cu V. și cu mine, să fie suprasolicitat la telefon. BBC-ul îi ia un interviu: Paler refuză orice post politic și deci și pe cel de director al Televiziunii. Îl caută și Iorgulescu pentru France Internationale, și din nou Stroescu cu o interminabilă conversație. Ca și Antonia pentru *Lupta*. Sfîrșim prin a face înregistrarea. Ca și pentru a răspunde lui Brucan (care între timp a revenit în parte asupra demisiei sale — rămîne în Front, nu și în Consiliul Frontului, dacă am înțeles bine). Paler își face și o foarte densă *mea culpa*: de ce a făcut greșeala să intre în partid? Direct, emoționat, profund. Și atît de *dens* (repet cuvîntul deoarece mi se pare cel mai potrivit), încît V. și cu mine rămînem mai curînd decorativi, nevenindu-ne să-i întrerupem confesiunea.

Cu Geta și Paler la restaurant, unde îl regăsim pe V. Vorbim printre altele la masă de venirea noastră în aprilie la București. Geta ne-ar vrea la ei acasă (și Liiceanu ne-a invitat) deoarece Dimisianu a prevenit-o că va trebui să ne păzească (nu de Secu, ci de

cine ştie ce neoproletcultist furios). Refuzăm, după cum vom refuza şi invitaţia Uniunii. O rog pe Geta să vadă ce s-a întîmplat cu drepturile de autor pe care le-am refuzat — pentru ediţiile E. Lovinescu — sub comunişti. Ar trebui să ne ajungă în monedă locală pentru călătorie, fără a ne mai lăsa invitaţi chiar şi de Uniune.

Paler revine insistînd asupra propunerii lui de a scrie, V., el, eu, o carte împreună sub formă de corespondenţă, meditînd asupra exilului exterior şi a celui interior. Dar cînd să găsim timp pentru aşa ceva?

Altă idee a lui Paler: să scriem fiecare dintre noi — V. şi eu — o carte a regăsirii (în fond fără regăsire posibilă) cu această Românie reală ce va viola România imaginară. Să ne luăm note de-a lungul călătoriei — sincere pînă la cruzime — şi pe baza lor să compunem, cu acest trecut răpit, cu acest prezent al şocului inevitabil, o carte ce n-ar semăna cu nici o alta. Iarăşi ispitită. Dar, din nou, de unde timpul pentru a o scrie? Şi poate, în ceea ce mă priveşte, şi forţă. Aşa ceva nu se ratează, ar trebui să reintru în literatură, abandonînd restul.

Dar toate sugestiile lui sînt — ca şi el — incitante. Goma n-a venit. S-a plîns apoi la telefon lui Cristovici că eu i-am spus să n-o facă pentru a nu o ataca pe Geta, cu epitetele lui obişnuite. Or, tocmai Paler vorbise de el ca de modelul a ceea ce ar fi trebuit să facă şi el, şi ceilalţi scriitori.

Între timp, s-au supărat şi Raicii pe lume. Kiropol n-a fost invitat de Dinescu — pe care-l tradusese — la FNAC. Ei n-au fost chemaţi la recepţia lui Fabius (cu toate că Marie-France îi pusese pe listă). L-au văzut pe Livius Ciocîrlie, dar au refuzat să-l primească pe Iorgulescu. Altă dramă în perspectivă, de parcă cele provocate de Goma n-ar fi de ajuns.

La Moscova, Gorbaciov propune renunţarea la articolul 6 din Constituţie, cu rolul diriguitor al Partidului, deschizînd astfel perspectiva multipartidismului în URSS. Marele început al cărui sfîrşit?

Marţi 6 februarie

Seara, Nicolae Manolescu şi Livius Ciocîrlie vin şi cu Goma, adus de Manolescu, spre bucuria noastră de a-l vedea destins. Cinăm la restaurant, apoi înregistrăm dialoguri cu Manolescu şi Ciocîr-

lie. Manolescu începe cu un binevenit elogiu adus Doinei Cornea. Îl credeam încrîncenat într-un fel de cavalerism față de el însuși. Din moment ce n-a fost „disident" alături de ceilalți, nu vrea să facă nici rezistență postrevoluționară. Nu ne-a lăsat în convorbirea înregistrată impresia a așa ceva.

Livius Ciocîrlie, responsabil, măsurîndu-și bine cuvintele și atitudinile. Eu, în schimb, m-am cam plictisit să par a-i îndemna mereu spre politic. Dar, deocamdată, nu văd alt subiect de discuție cu ei. La urma urmei, evoluția ulterioară va ține și de atitudinea intelectualilor.

Îmi telefonează de la *Libé* Pierre Haskil și restabilesc adevărul asupra ultimei părți din motivarea demisiei lui Brucan: persoana atacată de el nu e Iliescu (așa cum, fals, după AFP și Reuter, au scris și în *Le Monde* — vorbesc cu Péroncel-Hugoz —, și în *Libé*), ci Paler.

Ieri, la Radio, polonezul de la FE, Bronislaw Wildstein, îmi aduce ziarul în care a apărut interviul meu cu el, *Tugodnik Powszechny* (din 31 ian,.), iar lui Virgil, revista samizdat *Karta* (3/85), în care e reprodus (în poloneză, bineînțeles) *Pitești*-ul lui V.

Noaptea, și mai tîrziu, telefon de la Christinel. Ne căutase și ieri. Culianu îi spusese că Dan Petrescu ne scrisese o scrisoare de reproșuri și că, la recepția lui Fabius, fuseserăm reci cu el și cu Tereza. Dimpotrivă, ne-am îmbrățișat, ca să zic așa, cu foc. Le încurcă oare Culianu pe toate sau a înțeles greșit Christinel? Pe Tereza — care ține să mă vadă măcar „cinci minute", o întîlnesc mîine, înainte de a cina la... Ambasadă.

Joi 8 februarie

Ieri, pe av. Rapp, la o primă cafenea, întîlnire cu Tereza Petrescu, care lăcrimează crezîndu-ne supărați pe Dan, din pricina casetelor transmise prin italianca Alassio și a căror difuzare Dan i-o ceruse și lui Tudoran. Încerc să-i explic, timp de vreo oră, că relațiile dintre noi și Tudoran sînt de o totală franchețe și că eu sînt chiar aceea care i-am sugerat *copyright*-ul (ca să zic așa) pentru Vocea Americii, din moment ce tot edita convorbirile dintre Petrescu și Cangeopol în *Agora*. Îi amintesc că o singură dată ne-a iritat Dan

P.: cînd, acum doi-trei ani, într-o scrisoare către Dorin T., acuza exilul că a anunțat arestarea lui în scopuri de „politică de exil".

Sper c-am liniștit-o, deși nu e sigur. Mai voia să știe dacă noi am vrea ca Dan să-și dea demisia. Din Front, dacă poate, din guvern, nu. Să rămînă alături de Pleșu și să facă o cît mai deplină curățenie. Între timp îl calmasem la telefon pe Culianu, care voia să scrie o scrisoare deschisă cumnatului său care se compromite. Culianu ne-a transmis și un text, deplasat, să-l difuzăm. (Ceea ce nu vom face.) Împreună cu o biobibliografie exhaustivă. Nu lipsește din „operele complete" nici cea mai măruntă recenzie.

La altă cafenea mă așteaptă V. cu Magda Cârneci, pentru care am intervenit la Annette (suprasaturată de valul de români — intervenisem și pentru Paler, Manolescu, Livius Ciocîrlie). Pe Magda Cârneci o voi lua săptămîna viitoare la o masă rotundă de „optzeciști".

În sfîrșit, la Alecu, pentru o seară dintre cele mai suprarealiste. Între Kafka și *L'Année dernière à Marienbad*. Kafka: prima parte din Ambasadă: cea de pe rue de l'Exposition. Cu așteptare la grilaj, cu un cerber neîndoios securist și care se uită la tine cu regretul vizibil că nu-ți poate da în cap. Sfîrșește prin a sosi Alecu, plutind în kafkienele culoare, și ajungem în partea Hôtel particulier, cu grădina, scările, sălile de-abia luminate, înghețate, pierdute: *l'Année dernière à Marienbad*. Și în sfîrșit în apartamentul lor, unde Pia tot descoperă microfoane. În jurul unui pahar de vin și al unor *pains aux raisins*, ne așezăm Alecu, Pia, fiul lor Toader (16 ani), fiul Inei, Radu, Andrei (fratele lui Alecu, sosit din Elveția) și mai tîrziu Marie-France. Alecu, cum spuneam, plutește între Platon și... Securitate. Nu se va putea dezbăra de toți securiștii din Ambasadă și nici nu par a-l deranja prea mult. Șoferul e „simpatic", altul are un copil bolnav de ochi, ce nu poate fi tratat decît la Paris; îl sfătuiesc să-l înlocuiască măcar pe cerber. Ne vorbește chiar cu un umor tandru de ultimul securist care era însărcinat cu paza lui, îi citise cărțile și-l sfătuia să nu facă acțiuni de „grup". După revoluție, scăpat și aparent tot într-un post („ce să fac, la altceva nu mă pricep"), l-a rugat să intervină pe lîngă Liiceanu pentru fata lui, corectoare la Editura Politică, lăsîndu-l să înțelea-

gă că „Dvs nu trebuie să vă purtați ca noi“, adică să plătească pentru părinți copiii. Şi Alecu, „înțelegător“, a intervenit.

Nu cred că va putea organiza şi schimba radical Ambasada. Nu ştie să pună piciorul în prag nici pentru leafa incredibil de mizerabilă pe care o primeşte (3 000 de lei — 2 000 pentru el, 1 000 pentru soție, nici cît o femeie de menaj), nici pentru indispensabila „curățenie“ de făcut într-o Ambasadă ce-ar trebui dezbărată de securişti.

Între bîrfă, mărturii (despre Steinhardt), amintiri şi judecăți (despre Noica), convorbire spumoasă de salon, cum va fi auzit multe, în vremuri apuse, acest „hôtel particulier“.

Azi, Mihnea îi telefonează lui V. Pleacă la Buc., și Liiceanu i-a cerut să-i aducă prefața pentru *Românește*. S-a pus deci pe treabă.

Ion şi Ioana Vianu. Ion pleacă şi el săptămîna viitoare la Bucureşti, pentru a inspecta spitalele psihiatrice. Ioana a fost cu o misiune umanitară.

Ion Pop telefonează de două ori, lăsînd numere mereu ocupate.

Iar Livius Ciocîrlie a lăsat la un prieten francez o brichetă cum nu se poate mai banală, pe care o luase, din greşeală, de la noi.

Duminică 11 februarie

Dan Petrescu cu Tereza. El, epuizat, aproape bolnav. De aici impresia de maturizare, de potolire? Nu e în Front, e doar în guvern. Ne spune că lucrează, ca şi Pleşu, cîte 18 ore pe zi, ceea ce nu-i mai îngăduie să perceapă tot ce musteşte în jur. Ea, mai acut nervoasă sau mai disponibilă, simte, vede Securitatea reactivată. Cu două zile în urmă primisem o scrisoare de la Dominic Dembinski (33 de ani, montează un *Henric al IV-lea* de Pirandello. Are adresa mea de la Banu, care se află la Buc.). Scrisoare de difuzat asupra amenințărilor împotriva actorului Rebengiuc. Vorbise liber la televiziune despre manifestația anti-Front din 28 ianuarie. Familia îi fusese amenințată cu moartea. „Oameni furioși“ înconjuraseră Teatrul Bulandra să-l prindă. S-a ascuns.

Am integrat scrisoarea într-o cronică asupra felului în care Frontul se slujeşte de Securitate pentru a reimplanta frica în opozanți.

În ziarele pe care ni le aduce Dan P. (printre ele *România literară* nr. 6, cu interviul lui V.), mai precis în *22* (nr. 4), 46 de inte-

lectuali — cărora, ne spune D. P., li s-au alăturat şi el, şi Pleşu, şi Şora — pun „Întrebări pentru Consiliul Provizoriu de Unitate Naţională“ asupra Securităţii. Mergînd în acelaşi sens cu cele scrise de mine, fără să ştiu de ei. Semnează, printre alţii: Gabriel Andreescu, Gabriela Adameşteanu, Ana Blandiana, Emil Brumaru, Constanţa Buzea, Mariana Celac, Andrei Cornea, Băcanu, Uncu, Creangă, Radu Filipescu, Bedros Horasangian, Ioan Groşan, Florin Iaru, Ioana Ieronim, Thomas Kleininger, Liiceanu, Mariana Marin, Mircea Martin, Ileana Mălăncioiu, Sorin Mărculescu, Eugen Negrici, Z. Ornea, Rodica Palade, Romulus Rusan, Petre Sălcudeanu, Mircea Horia Simionescu, Tia Şerbănescu, Stelian Tănase, Alin Teodorescu, Radu Tudoran, Sorin Vieru, Mircea Zaciu.

Unde este Paler (sau era încă la Paris cînd s-a făcut lista?), unde Dinescu? Se spune că s-ar putea să fie numit director la Televiziune.

Ieri, Doina Cornea a lansat un apel (are un interviu în *Tribune de Genève* de azi) pentru ca Occidentul să nu mai trimită ajutoare în România pînă nu o va lua pe calea democraţiei.

Un alt apel al ei — admirabil — la Radio Europa Liberă (din 2 februarie) tot în sensul alarmei, dar numindu-i pe „admirabilii“ Paler, Pleşu, Şora, D. Petrescu.

Seara tîrziu, telefon de la Romoşan şi Adina K. Au avut-o la telefon pe Tia Şerbănescu (cea care fusese dată afară de la *România liberă* deoarece luase apărarea lui Uncu, Creangă, Băcanu). Alarmă înzecită. După ea, „poporul“, mulţumit cu ce-i dă Frontul, nu cere mai mult. Tipografii sabotează ziarele ce nu le convin. O ştiam cu *Dreptatea*. Acum se pare că şi *România liberă* n-a fost tipărită într-o zi. La televiziune se citesc „poezii pentru Front“. Ajutoarele trimise sînt îndreptate de Front înspre punctele critice pentru a se astupa gura oamenilor. Şi aceştia se potolesc. (Probabil că la aşa ceva se va fi gîndit Doina Cornea în apelul ei.) Dacă lucrurile merg mai departe aşa, întoarcerea înapoi e asigurată. Armata, în mîinile lui Militaru (omul ruşilor), armata în care e înglobată şi Securitatea, cu rol precumpănitor. Oamenii din nou ascultă cu nesaţ Europa Liberă. Bref, alarmă pe toată linia.

Comuniştii deci în deplinătatea strategiilor obişnuite. Celule ale Frontului în toate uzinele şi instituţiile, înlocuindu-le pe cele

comuniste. Întreţinerea fricii prin presiunea unei Securităţi reactivate. Delegaţii şi comandouri de „oameni ai muncii". Etc., etc.

În acest etc. să stea tot nenorocul românesc sau presiunea studenţilor şi intelectualilor să poată schimba ceva? Sau aceea a Statelor Unite (Baker a şovăit să meargă la Bucureşti) care pot să nu acorde clauza decît în funcţie de o democratizare reală?

Ieri sau alaltăieri, Aurel Cornea ne întreba dacă vrem să dirijăm postul de radio liber pe care Hersant vrea să-l deschidă la Bucureşti. Bineînţeles că nu. Am putea recomanda pe cineva bine de acolo. Mă tem însă, dacă proiectul se precizează, că Hersant, făcînd, normal, apel la opoziţie, ţărăniştii şi liberalii vor delega oamenii lor: în speţă, pe neoproletcultiştii ce se aruncă buluc spre ei.

Ar fi culmea nenorocului istoric: să fim, chiar fără Armata Roşie, singurii din Est care să nu avem acces la democraţie, mulţumindu-ne cu un comunism moale, cu simple şi necostisitoare aparenţe doar de democraţie.

Astă-seară mă înec în pesimismul integral.

Marţi 13 februarie

De la Radio îl alertez pe Stroescu în chestiunea reactivării Securităţii (aflu cu acest prilej că se trimit din nou scrisori de ameninţare la Europa Liberă) şi-i trimit prin fax, să-l dea cît mai repede, textul despre Securitate al celor 46 de intelectuali.

La cafenea, cu Irina Eliade (stă la Ambasadă şi găsind-o la restaurantul nostru cu Lucie, am luat-o cu mine să-mi treacă remuşcările: mă purtasem prost cu ea la Hôtel de Lassay), cu Alain (i-a fost student), Săucan (sosit din Israel să-şi „lanseze" o carte pe care n-am timp s-o citesc — mi-e recomandat patetic de Barbă) şi, în final, Aurora cu Aurel, şi Marie-France.

De-acolo la Ella, cu care cinăm. A împlinit în ianuarie 80 de ani, şi-o sărbătorim. De fapt e o întîlnire amînată din cauze „revoluţionare". Voia să publice poemele lui Basil şi V. o disuadează.

Acasă vedem, în sfîrşit, filmul lui Pintilie *De ce trag clopotele, Mitică?* — pe care Marie-France mi-l aduce în casetă — o copie atît de proastă în negru şi alb (filmul e în culori), încît mai mult

ghicești decît vezi. Să fie prea lunga așteptare (de zece ani tot lupt pentru filmul acesta interzis) sau copia atît de ingrată? Prima reacție e, în orice caz, decepție. În afară de scena finală, totul e voit exacerbat, isteric, violent. Banda sunet, de o stridență (și ea voită) exasperantă, te agresează și mai violent cînd n-ai imaginea clară s-o susțină. Înțeleg ce-a vrut să facă: mahalaua virulentă care n-are acces la tragic — dar nu-mi dau seama dacă a avut dreptate să exemplifice atît de excesiv fraza lui I. L. Caragiale: „Eu simt enorm și văz monstruos".

Azi îi spun lui Pintilie impresia mea (care e și a lui V.). Evident, nu se bucură, deși dau vina (și probabil că în cea mai mare parte așa și e) pe oribila calitate a casetei. În orice caz, intraductibil acest text și, mă tem, incomprehensibilă această frenezie neaoșă pentru un alt public decît cel românesc.

Azi, marți, iar zi pierdută între telefoane și ziare (de la sfîrșitul lui decembrie n-am mai citit un rînd de carte).

Un singur telefon cu adevărat util: cu Jean Stern, căruia îi explic cu detalii scenariul menținerii puterii de către Front (chiar după alegeri) prin reactivarea Securității. Îl pregătesc bine: pleacă vineri la București și a sosit momentul ca teza aceasta probabilă să fie dezvoltată în presa franceză (textul celor 46 de intelectuali n-a apărut decît în cîteva rînduri).

Presa:

• Interviul Doinei Cornea în *Tribune de Genève*, excelent, deși concluzia e probabil excesivă: să nu se mai acorde ajutoare României pînă la instaurarea unei democrații reale. Baker a și acordat României 85 de milioane de dolari ajutor alimentar.

• Un foarte combativ săptămînal de la Brașov, *Astra*, cu cel mai tare editorial împotriva Frontului, semnat de Vasile Gogea, cel care dăduse, după Brașov, în 1987, un interviu extrem de curajos lui Labro și Sandrinei (nesemnat atunci, dar tot fusese identificat de Secu). Printre sloganurile alianței „partid – Securitate – sindicate" țipate de profrontiști la 29 ianuarie, acesta, demn într-adevăr de Caragiale: „Muncitorii e cu noi". Ziarul publică și un *Apel* (pe care nu l-am văzut în altă parte) pentru înființarea unei „Uniuni Alternative". Printre semnatari: Paler, Doinaș, Manolescu, Rebengiuc, Mircea Martin, Magda Cârneci.

Cristovici, seara, cu ultimele ştiri auzite la FE: soldaţi şi miliţieni au manifestat la Bucureşti împotriva Securităţii.

La Televiziune a fost numit Răzvan Theodorescu. Ca şi Paler, Hăulică a refuzat postul de director. Vom discuta mîine, cînd îl văd, dacă a făcut bine.

Miercuri 14 februarie

La Radio, pentru o masă rotundă cu „optzeciştii": Magda Cârneci, Mihai-Dinu Gheorghiu, Adina Kenereş şi Petru Romoşan. Îi trimit prin fax lui Stroescu editorialul lui Vasile Gogea din *Astra*, sfătuindu-l să-l treacă drept „articolul zilei".

Cafenea, bineînţeles, după aceea.

De acolo, la altă cafenea: cu Hăulică şi Cristina. Hăulică, mai nuanţat ca data trecută, dar cam cu aceleaşi argumente de abia muiate: contramanifestaţia din 29 nu era organizată de Front, securiştii sînt infiltraţi şi la ţărănişti, şi la liberali; fără Front ar fi anarhie sau armată, există libertate din moment ce o campanie de presă poate să facă să cadă miniştri (*România liberă*: demisia lui Mazilu şi semidemisia lui Brucan). Găsesc fără mare greutate contraargumente, nu degeaba le tot dospesc în mine de atîtea zile. Îi sugerez chiar sfaturi pe care să i le dea lui Iliescu (din moment ce-l găseşte atît de bine): să „demicrofonizeze" în văzul lumii locurile publice şi să dea publicului acces la sistemul de ascultare telefonică. Găseşte ideea excelentă, numai că vineri, cînd soseşte el la Bucureşti, trece şi cronica mea — pe aceeaşi temă — şi doar n-o să-mi ia Iliescu sugestia în serios. Ca să se spună că ascultă de Europa Liberă?

H. găseşte comentariile lui N. C. Munteanu „exagerate". Nu crede în povestea cu chitanţele muncitorilor plătiţi să meargă la manifestaţii. Nu crede nici în sloganul „Muncitorii *e* cu noi". Scot articolul lui Gogea şi i-l arăt. Sînt într-o uşoară stare de supraexcitare — din pricina oboselii — şi curg ripostele.

Dulce armonie în schimb cînd vorbim de Paleologu, de starea lui mizeră şi „securizată" de la Ambasadă, sau de... cultură.

Acasă, unde ajung tîrziu şi foarte plouată (n-am găsit taxi), serie de mesaje pe *répondeur*:

• Gilles Malaisé de la *Valeurs Actuelles*, căruia trebuie să-i explic din nou situaţia din România (găsea bună teza — absurdă — din *Fig. Mag.*: aceea a complotului gorbaciovist). E mereu încîntat că l-am introdus la Rege.

• Aurel, pe care francezii îl bat la cap să ştie ce se emite pe Fun radio pe care l-au dat românilor pe ziua de 7 ianuarie. Vor să-l trimită în „inspecţie" la Bucureşti. Ne vom vedea luni şi-l voi îndemna să se ducă.

• Dominique Delors (cabinetul lui Jack Lang) pentru a vedea cum s-ar putea introduce „Fête de la Musique" în România. Nu era de ajuns că mă asurzesc pînă la obsesie la noi în colţ, mai trebuie extinsă isteria sonoră şi la Bucureşti!

Seara: ultimele ştiri prinse de V. pe FE: au manifestat soldaţi, ofiţeri şi miliţieni, cerînd demisia ministrului Armatei (Militaru) şi de la Interne. Îmi place să cred — dar n-am nici o dovadă — că e tot împotriva Securităţii (vărsată la Armată).

Duminică 18 februarie

Demisia lui Militaru a fost obţinută vineri. Azi, am văzut, seara, la televiziune, cea mai violentă dintre manifestaţii (cu Voican molestat), despre care P. Roman a declarat că, de fapt, constituia o încercare de lovitură de stat. N-avem cum să ştim dacă era un *raz-le-bol* al populaţiei susţinute de armată (se cerea demisia lui Iliescu) sau o provocare organizată de Front împotriva lui însuşi, putînd să justifice sancţiuni, stări de urgenţă sau, în orice caz, restricţii aduse libertăţii presei. Ieri, de altminteri, într-un discurs, Iliescu a atacat presa „destabilizatoare" (vezi *România liberă*).

Între timp au sosit din Bucureşti Rodica şi Mihnea.

De la Rodica:

• Numirea lui Răzvan Theodorescu (mare oportunist, după Mihnea) a coincis cu manifestaţiile soldaţilor. Sub presiune, Televiziunea a transmis patru ore de discuţii între delegaţii militarilor şi Voican.

• Au apărut (unde?) declaraţiile unor mineri că s-au lăsat înşelaţi venind să apere Frontul.

• Scriitorii sînt, în general, împotriva Frontului şi văd manevrele cu multă claritate.

• Studențimea mai departe lucidă și activă; studenții își recuză profesorii compromiși.

• Manolescu ne cere spre editare *Jurnalul* lui Lovinescu și *Mălurenii*. Dar pentru ce editură?

De la Mihnea:

Vorbesc aseară la telefon îndelung cu el, azi trec să iau ziarele aduse (*22* și *România liberă*).

• Liiceanu scoate peste două săptămîni, în 200 000 de exemplare, *Piteștii* și *Unde scurte*. Apoi pe Goma. Nu știu dacă *Gherla* sau *Cutremurul oamenilor*. Vrea *Memoriile* lui Mircea. Îi telefonez lui Christinel, care îi va acorda dreptul de publicare. Rămîne să găsim textele românești. Se va ocupa Alain. Vrea și tot ce e neficțiune din Eugen. Dar i le ceruse lui Marie-France și Ion Pop.

• Mihnea îl găsește pe Pleșu prea „frontist", ca să nu mai vorbim de Hăulică. El însuși se declară antifrontist, dar, pe de o parte, are aceleași argumente împotriva partidelor istorice, pe de alta, nu crede că acțiunile actuale ale Securității ar fi dirijate de Front. Pentru prima oară îl văd în dezacord cu Ariadna (Combes), întoarsă și ea de la Cluj și pe care o regăsesc la Mihnea acasă. Ca pe vremuri lui Goma, i-a fost inventată și Doinei Cornea o sosie care merge pe la oameni și-i îndeamnă să se înscrie la țărăniști. Și Ariadna, și soțul ei au primit amenințări telefonice, iar Ariadnei i-au dispărut, din avionul luat la... Budapesta, tocmai scrisorile și materialele pe care unii și alții le trimiteau prin ea Europei Libere. Ca și mine, Ariadna crede că o astfel de „ofensivă" nu poate fi dirijată decît de Front. Mihnea e în schimb optimist: s-au format sindicate reale, conștiința muncitorilor s-a trezit, Armata e bine, Grupul pentru Dialog Social constituie un real pol de atracție.

La Radio (France-Info), în timp ce scriu aceste rînduri: versiunea — despre manifestația violentă de azi — a lui Petre Roman, venit la Paris pentru un colocviu asupra Europei de Răsărit: *essai de coup d'Etat*. Cum se va servi Frontul de o astfel de versiune e lesne de înțeles. Dacă se va servi. Unii văd Armata înaintînd spre putere.

Scriu o a treia cronică violentă (prea?) împotriva Frontului. Nu-l mai suport de la contramanifestațiile organizate de el la 29 ianua-

ne. Mi-au amintit prea bine de '45-'46. Și mai ales de la repunerea în acțiune a Securității (e singura țară din Est unde comuniștii — peste tot împinși la faliment — reacționează cu o șiretenie atît de groasă, recurgînd la vechile metode). N-aveau dreptate manifestanții de azi care reclamau o a doua revoluție?

• Seara, telefon de la Băcanu (*România liberă*) pentru două zile la Paris, înainte de a pleca în... Japonia. Ne va spune în ce scop, marți cînd ne vom vedea. (În principiu.) Mihnea îmi spusese că nu e deloc speriat. Tia Şerbănescu, în schimb, telefonează mereu la Romoşan, îngrozită de metodele şi amenințările securiste.

Altceva?

• A trecut pe aici Luli August Sturdza. Revoluția a adus-o din California. Tricolorul pe care-l poartă printre mărgele îmi aduce aminte — cu imensă tristețe — de casa lui Petra din Mexic. Pe fundal de vulcani, în mijlocul arhitecturii de tip colonial, o casă românească transplantată parcă de la Sibiel și copiată pînă în cele mai mici detalii. Cu rădăcinile pierdute în nisipul aztec. Pe Luli mi-o amintesc mereu la capul digului de la Mangalia vînzînd centuri de lemn pictat. Și în numele acestei imagini și al curajului ei neîntrerupt, îi trec cu vederea toate tricolorurile. Mai e nevoie să adaug că sînt destul de neliniștită de evoluția situației din România?

Marți 20 februarie

Băcanu pare cel mai dezorientat dintre românii „în trecere prin Paris". Telefonează ieri în loc de azi, spre seară ne anunță azi că se întîlneşte cu unul care-i dă material de tipografie şi crede că va ajunge pînă la 12 noaptea cu el la noi — și bineînțeles nu ajunge. Nu ştiu dacă mîine va reîncepe circul, dar știu că are o întreagă colecție a *României libere* pentru noi și că aş vrea să n-o ia și pierde prin... Japonia.

La Aurel și Aurora, unde-l regăsesc pe V. Începem tot cu obsesia politică — telejurnalele la rînd. Ieri, ca și azi, la prînz: minerii de la Lupeni aduşi în Piața Victoriei ca să-și strige sprijinul pentru Front și să critice (detalii în *Le Monde*) însăși noțiunea de multipartidism, îngăduindu-i lui Iliescu să fie magnanim și să-i potolească, apărînd, pasămite, partidele de opoziție. Comuniștii

nu vor învăţa nimic: aceeaşi reacţie ca la 28-29 ianuarie, aceleaşi trenuri şi camioane de muncitori furioşi, acelaşi tip de declaraţii la televiziune. De data asta planînd şi ameninţarea unui regulament pentru manifestaţii, dacă nu chiar a unei stări de urgenţă. Petre Roman — mult prea bine primit de socialiştii francezi — a cinat la Mitterrand acasă — s-a enervat ieri în cursul conferinţei de presă de la Ambasadă (mi-o spune Malaisé, mi-o confirmă Papilian) împotriva întrebărilor unor ziarişti (Dinu Zamfirescu pentru BBC şi altul de la Europe 1) şi şi-a repetat clişeele: huligani, Securitatea a fost dizolvată etc., etc. Acelaşi scenariu, aceeaşi inaptitudine la democraţie, aceleaşi manevre de partid. Geremek ar fi criticat din acest punct de vedere pe şefii frontişti. În *România literară* (nr. 79) editorial virulent antifrontist al lui Agopian şi mărturia lui Rebengiuc ameninţat: a declarat la televiziune că manifestaţia din 28 ianuarie nu fusese ceea ce lasă să se creadă versiunea oficială.

Papilian îmi mai spune că sîmbătă vine la Paris Coposu. Pe el voi încerca să-l văd pentru a-l avertiza să nu admită în partid pe neoproletcultişti.

Seara, telefon cu Pupăzan revenit de la Buc., unde a „combătut“ alături de Marcel Petrişor şi de Sorin Dumitrescu. E optimist. Dacă oamenii simpli s-au lăsat manevraţi de Front la 28-29 ianuarie, acum s-au trezit (greu de crezut dacă priveşti contramanifestaţia minerilor de ieri). În prima săptămînă, şoferii de taxi nu te luau dacă erai împotriva Frontului, în a doua săptămînă: invers. El crede într-o nouă izbucnire (sau chiar revoluţie).

În *Libé*, Jean Stern (Gilles Schiller), lung articol în care văd c-a ţinut seama de avertismentele mele. Se miră şi el de optimismul betonat al lui Mihnea.

Miercuri 21 februarie

Seara pe la 10 şi jumătate-11, după telefoane şi contramandări, Petre Mihai Băcanu cu un tînăr acolit informatician. Vine cu emoţie şi cu... colecţia *României libere*, plus promisiunea — în sfîrşit — că ne va trimite ziarul zi de zi. Îşi aduce şi o carte de reportaje, cu o dedicaţie patetică. Şi un obiect care-şi va afla locul în muzeul viitor al Revoluţiei: o carte (traducerea în româneşte, la

ed. Meridiane, a *Mutației Semnelor* de René Berger) cu o copertă pe care era desenată o țintă cu cercuri pentru tragere. Cartea se afla pe un raft la Institutul de Arhitectură. Or, acum, în centrul țintei se află un *glonț*. Tras de un „terorist" care n-a rezistat acestei ținte ce-l provoca? Un glonț rătăcit? În orice caz, glonțul n-a reușit să perforeze cartea. Cartea a rezistat. Simbolul e la îndemînă și emoția asigurată. Un document.

În grabă (alți doi îi așteaptă în mașină — dar au venit singuri expres), ne spun marele lor secret — despre care ne cam avertizase și Paler — *România liberă* e la originea — nemărturisită — a unui nou partid menit să facă față Frontului: partidul republican cu Radu Filipescu în Comitetul de conducere. Sînt siguri că va cîștiga la alegeri.

Băcanu confirmă intoxicarea muncitorimii din provincie (după el Bucureştiul e acum vaccinat) cu propaganda Frontului — străinii care vin să ne ia uzinele, exilații care se îmbuibau în timp ce noi n-aveam decît nu știu cîte grame de salam etc., etc. Rațiu, de pildă, ar fi fost gonit din Turda şi i s-ar fi spus să ia cu el şi statuia lui bunicu-său.

B. nu crede că Securitatea e cu telefoanele de amenințări, ci tot felul de frontişti. E tonic, antifrontist şi crede că alegerile pot fi cîştigate grație presei și acestui partid republican la care vor adera tinerii şi studenții (are un program special ce atribuie nu ştiu cîte locuri în conducere tinerilor).

Vor să obțină din străinătate o tipografie şi se duc în Japonia pentru a cere un canal de televiziune. Cu o televiziune liberă se pot cîştiga alegerile — speră ei.

Noi, mai puțin optimiști.

Telefonez, înainte de venirea lor, și Raicilor. Trebuie să meargă pînă la capătul amărăciunii lor, motivează Sonia izolarea în care s-au înfundat. Sînt supărați. Pe Dinescu sigur, dar mai apoi nu știu pe mai cine. Nu-i cunosc destul de bine, să-i zgîlțîi, ca pe Goma. Inventez tot felul de argumente (să nu-și piardă seninătatea etc.) în timp ce Sonia murmură interminabile „da" și „nu"-uri.

Nicodim, care vrea să mă pună în contact cu Frédéric Mitterrand (pregăteşte patru emisiuni cu România), mă surprinde… nu mai e frontist.

Pe la 2 dimineața, telefon de la Christinel, să știe dacă Alain a găsit textele românești ale *Memoriilor* lui Mircea (pentru „Humanitas“ — Liiceanu). Alain le va căuta săptămîna asta la Gallimard.

Sîmbătă 24 februarie

Telefonează Ujică întors din România. La Timișoara, cei de la *Orizont* i-au dat o colecție a revistei să ne-o trimită. În nr. 3, în loc de editorial, textul de introducere al lui V. la pledoaria lui Vulcănescu în propriul proces: „Părintele risipitor“. Iar pledoaria, publicată în mai multe numere de-a rîndul. Totul apăruse în *Ethos*, nici nu s-au gîndit să ceară îngăduința. Dar, în fond, nu asta are importanță, ci faptul că fostul colegiu redacțional a fost măturat și acum e alcătuit din Mircea Mihăieș, Vasile Popovici, Marcel Tolcea, Daniel Vighi — onorific figurînd și Livius Ciocîrlie și Șerban Foarță. Acesta din urmă a fost numit și directorul Teatrului Național.

S-a întors Cristovici din București. Entuziasmat de efervescența și îndîrjirea intelectuală, pe un fundal însă foarte grav. Ne confirmă cît a prins chiar și în familia lui campania cu Doina Cornea escroacă, și alte manipulări. I-a văzut mai ales pe Paler, pe Geta, pe Liiceanu.

Paler ne-a trimis prin el o scrisoare în care îi cere lui V. să ia cu el codirecția noii *Tribune a românilor*, pentru a o transforma dintr-un instrument de propagandă într-unul de cultură română fără hotare. (V. va refuza, publicația depinzînd de Ministerul Culturii și acesta din urmă de... Front. Pleacă Pleșu de la Cultură și cine știe cine vine.) Ar vrea să fim și corespondenții la Paris ai *României literare*. (Iarăși refuz: colaborări ocazionale, da; rubrică fixă, nu. Cînd am găsi timp?)

De la Liiceanu ne aduce coperta *Pitești*-ului. Titlu: *Fenomenul Pitești*. Tiraj 150 000 de exemplare. Cu aceasta începe și activitatea noii edituri (fosta Ed. Politică), intitulată acum „Humanitas“. *Unde scurte* va apărea în colecția „Memorii și jurnale“, imediat după amintirile lui Armand Călinescu. Goma, cu *Cutremurul* și apoi *Gherla*, imediat după *Pitești*.

O colecție completă a *Dreptății*, ultimele numere din *România liberă* și ultimul din *22*, cu un excelent interviu al lui Liiceanu.

A văzut la televiziune cele două manifestații, a discutat cu Paler și confirmă toate aprehensiunile noastre.

Din cea de duminică, televiziunea n-a transmis decît pe derbedeii care atacau clădirea (se crede provocatori sau securiști) și nu și restul manifestației, extrem de liniștită. (De altminteri, în *România liberă* erau descrise eforturile unui ziarist din manifestație de a obține de la Televiziune o cameră care să filmeze mulțimea pașnică.)

Luni, în schimb, Televiziunea a superfilmat pe minerii care veniseră de la Lupeni, la apelul Frontului către „oamenii de bine" (sintagmă de evitat, se slujește Frontul de ea). Nu numai manifestația, dar și discuția de la Consiliul Provizoriu cu delegațiile amenințătoare față de partidele istorice (și față de ideea chiar de multipartidism).

Totul organizat ca un miting de pe vremea lui Ceaușescu — sonorizarea tratată la fel (cînd interveneau din opoziție, sunetul se oprea). Același tir de acuzații: „domnii din străinătate", „cine i-a plătit", cu obrăznicia activiștilor lui C. Gen de argumente: — Am aflat c-a venit popa Calciu să facă politică, ce, noi ne ducem să facem slujbe? — O să vină Doina Cornea să scoată cărbune în locul nostru?

Campania împotriva Doinei Cornea, considerată ca cea mai primejdioasă din pricina ecoului ei în străinătate, se întețește și în ziare.

Reacții: muncitorii bucureșteni au început să mîrîie auzindu-i pe minerii de la Lupeni că, la nevoie, ei rămîn la fața locului să „apere revoluția" (de parcă ar fi făcut-o ei).

Cît despre manifestația de joia trecută de la Timișoara împotriva Securității și a lui Chițac, doar vineri noaptea s-a vorbit la televiziune despre ea, nearătîndu-se imagini.

Bucureștiul o duce mai bine. În provincie însă, unde nu sosește decît *Adevărul* și nu se vede decît televiziunea, dezinformarea a dat rezultate. Circulă ca de la sine înțeles că Doina Cornea e o dușmancă a țării (n-a făcut greva foamei, se prefăcea, o hrănea fiica ei cu pachete din Paris), Combes vrea să cumpere uzinele „23 August", Iuhasz se vrea ministru, Rațiu a vrut să cumpere Televiziunea Română etc., etc.

În plus, cum se transmit discuțiile de la Marea Adunare Națională care aduc a bîlci caragialesc, pluripartidismul pare de tot hazul.

Prioritatea în atac deci, după Paler: Răzvan Theodorescu (foarte influențabil) deoarece de Televiziune depinde aproape totul (oamenii fac o indigestie de imagini). Sindicatul Televiziunii l-ar susține pe Paler. Dar vrea?

Situația e atît de încordată, încît pînă și Manolescu a scris un editorial în *România liberă*. Alte știri, în dezordine:

• Uncu (de la *România liberă*), reproșîndu-i lui Iliescu atitudinea față de intelectuali și spunîndu-i că aceștia i-au ajuns potrivnici, l-a auzit replicîndu-i: „Cu atît mai rău, ne vom lipsi de intelectuali."

• Geo Dumitrescu i-a trimis lui V. cărțile cu dedicații – declarații de iubire (pentru noi doi). E din nou acasă.

• Copilul Tiei Șerbănescu a fost îmbrîncit într-un iaz de un bărbat necunoscut.

• Lui Dan Petrescu i s-a dat o casă de oaspeți pentru ca să poată primi civilizat pe invitații Ministerului Culturii. Cu Michnik nu știa unde să stea de vorbă — nu există cafenele în București și la restaurante se face coadă.

• Paler încîntat de emisiunea „Teze..." cu el. Vrea o casetă și cere voie s-o publice. Tot el cere de la Goma materiale pentru *România literară*.

• Casa Poporului și Bd Victoriei Socialismului, o atît de mare monstruozitate, încît ar putea deveni un punct de atracție turistic.

• Praful din București (de care vorbea și Paler într-un text) și gropile, și canalizările — orașul ca după un bombardament.

• Liiceanu vrea urgent de la V. *Antologia rușinii* (pe care o trimisese V. lui Răuță pentru publicare, înainte de alegeri).

Duminică 25 februarie

La cimitirul Montmartre, cu Cristovici, la dezvelirea mormîntului-lespede pentru cei care au pierit în închisori (inițiativa lui Ioanițoiu). În afara dezvelirii de către Coposu (demn, cu zece ani mai bătrîn decît vîrsta lui), discursurile patriotarde de rigoare. Am un

moment de intensă emoție în timpul scurtei slujbe religioase, cînd simt că o astfel de placă funerară colectivă e singurul mormînt care-mi va rămîne după mama.

Cînd mă duc la Coposu, cădem în brațe unul altuia. Să fiu dreaptă, e al doilea moment de emoție — am tot respectul pentru acest om care a făcut vreo 16 ani de închisoare; iar soția lui a murit în temniță. De altminteri, l-am apărat în mai multe cronici.

• Liiceanu, telefon de la Roma. *Pitești*-ul apare într-o săptămînă. Corectorii și redactorul de carte au fost cutremurați. Cei pentru *Gherla* lui Goma, tot așa, dar șocați îi cereau lui Liiceanu să „cenzureze“ expresiile prea „pornografice“.

Liiceanu, care vine la sfîrșitul lui martie la Salonul Cărții de la Paris, e extrem de pesimist.

Astă-seară, și eu.

Luni 26 februarie

Seara, Jean Stern (cu care mergem la cină), discuție politică. Și el presupune, ca și Liiceanu, că manifestul „legionar“ de la Bacău este o provocare, mai ales că Iliescu a și început să lanseze apeluri pentru unire împotriva *fascismului*, insinuînd că și zurbagiii de la manifestația cu bucluc ar fi... legionari. Jean S.: foarte proastă părere despre lipsa de inteligență a lui Roman; inteligent e Brucan, însă primejdios. Nici n-au nevoie să-l îndoctrineze prea tare, e destul de montat prin el însuși, deși articolul lui din *Libé* de azi e ironic și prea măsurat. Se înțelege bine cu V. ca între foști „troțkiști“.

Întoarsă acasă, telefon de la Mihnea: Ariadna îmi comunică, în urma unui telefon cu Clujul, că Doina Cornea (va veni la Paris la 8 martie) vrea să-i aranjeze întrevederea cu Danielle Mitterrand și cu... mine. Fixăm de pe acum o înregistrare, dar insist mai ales să-i organizeze o conferință de presă (în principiu cu Kouchner și Médecins du Monde) pentru un contraatac. E timpul ca presa franceză să treacă de la ironii grațioase la indignare.

Uitasem, la cafenea, Papilian cu două știri:

• Papahagi a trecut 72 de ore prin Paris și ne-a căutat în zadar, transmițîndu-i lui V. toată dragostea lui și lăsînd la nu știu cine o carte pentru noi.

• Christinel: are o gripă intestinală. Nu dăm de manuscrisele în românește ale *Memoriilor*. Grég a dat înapoi volumul la Gallimard, nu îl are. Alain și mai puțin. Va căuta Christinel printr-un cufăr, la Chicago, și Alain îi va scrie Ilenei Cușa.

• Una dintre știrile cele mai semnificative aduse de Jean Stern: ministrul de Interne Chițac (cel pentru demiterea căruia manifesta Armata) a interzis gazetarilor străini să asiste la conferința lui de presă.

Vineri 2 martie

Lung telefon nocturn cu Octavian Paler — nu putem prinde legătura înainte de 1 dimineața și, din nou, îl trezim din somn. Sub efectul unei scrisori pervers civilizate a lui Dumitru Micu împotriva de fapt a scriitorilor disidenți, dar și a mea care i-am privilegiat — scrisoare pe care am difuzat-o la FE și căreia, sec (și nu pervers), dar civilizat, i-am răspuns —, Paler ne descrie noua, uimitoarea fizionomie a Bucureștiului literar. La cei mai mulți dintre cei care n-au făcut nimic, invidia și înverșunarea împotriva disidenților e fără limite.

Ce colcăia sub capacul dictaturii! Eugen Simion l-ar fi atacat pe Paler în *Flacăra*: de ce vrea să-i culpabilizeze pe scriitorii români care au rezistat estetic atît de vajnic? Conferința Scriitorilor, care se va ține în prima jumătate a lunii aprilie, va fi o arenă a resentimentelor.

Dacă lucrurile s-ar rezuma la vînzoleală scriitoricească, n-ar fi prea grav. Dar situația politică e mereu încordată. Azi s-a aflat de „sinuciderea“ (au vreun rost ghilimelele?) generalului Popa, care a prezidat tribunalul militar ce l-a condamnat pe Ceaușescu. S-ar părea că primea prea multe amenințări cu moartea.

La Timișoara a început procesul șefilor securiști răspunzători de represiunea din 16 decembrie. I-am văzut la televiziune, cu lanțuri la picioare, rași în cap și în ținută de ocnași. Cum va decurge procesul? Iar după sistemul țapilor ispășitori?

Pe Canalul 5 (Hersant) și un reportaj la Timișoara, din care reiese — bizar — că nici n-ar fi prea existat „teroriști“, armata mulțumindu-se să tragă în ea însăși.

După ce s-a văzut că trupurile așa-zis torturate proveneau în fapt de la... morgă, mass-media în Franța n-a suportat ideea manipulării și, după entuziasmul inițial, a căzut în extrema cealaltă. Dacă va continua așa, nu peste mult se va nega că s-a produs o revoluție în România. De fapt dreapta, cu *Fig. Mag.* (și Victor Lupan) în frunte, așa pretinde de mai multă vreme.

Degeaba am stat aseară de vorbă cu Jean Stern — și în deplin acord, ceea ce văzuse la Buc. îi confirmase temerile mele —, nu s-a dus la conferința de presă a lui Coposu. Nici el, dar nici gazetarii de la *Figaro*! A fost o ședință între români, de la care V. (eu n-am putut merge — era dimineața) s-a întors deprimat: parcă ne aflam pe vremuri, cînd toată presa de stînga boicota orice formă de rezistență în România. Și bietul Coposu s-a arătat extrem de măsurat.

Ieri, telefon de la Mihai Dinu Gh. A vorbit la Iași cu Alexandru Călinescu, extrem de deprimat. Alecu nu bate cu pumnul în masă ca să-l aducă la Paris, iar la Iași nu mai poate face nimic: aceiași oameni sînt în aceleași posturi. În afara unui val intens de oportunism, nimic schimbat în cetatea izolată. „Noi — afirmă Al. C. — ne aflăm în stagnare brejnevistă, nici măcar în perestroika lui Gorbaciov." Ireversibile i se par doar: libertatea presei și a călătoriilor în străinătate. — Și-a dat demisia din postul de prorector și pretinde nu numai că i se cenzurează scrisorile, dar și că una dintre ele a fost modificată.

Primim *Agora*, ultimul număr, ocupat în cea mai mare parte de dialogul dintre Dan Petrescu și Cangeopol (între timp e publicat în serial și de *22*). O surpriză: un capitol din cartea Ilenei Vrancea consacrat în special „închisorii de cărți", un beci al Securității, unde s-a dus să caute volumele din biblioteca tatei și manuscrise. Cu detalii asupra arestării mamei și a propriilor ei demersuri — pe care nu ni le spusese niciodată. Pentru mine, pasionant.

Sîmbătă 3 martie

O nouă zi — de abia se mai calmase — de telefonită febrilă.

Vreun ceas cu Karin Blanc, revenită din România, unde a fost peste tot: de la Constanța la Voroneț, și a văzut pe toată lumea. E cea mai eficace *public-relations* din lume. A obținut burse sau

numirea într-un comitet de relații franco-române pentru Toto Enescu, Dan Hăulică, Zoe Petre (decana Facultății de Istorie — fiica lui Condurachi), Daniel Barbu (de la „Meridiane", care îi trimisese anonim lui V. un text despre monumentele istorice, pe care l-a difuzat la „Povestea vorbei") și Geo Șerban — pentru avangardă. Am insistat și eu asupra bibliotecii suprarealiste a lui Sașa Pană, despre care auzise.

Cîteva știri:

• B. H. Lévy vrea să facă un tribunal gen Bertrand Russell pentru a judeca într-adevăr crimele lui Ceaușescu.

• UNESCO a propus un centru pentru restaurarea frescelor.

Cu Herlea apoi, tot vreun ceas. Aflu c-au făcut o asociație de sprijin pentru Partidul Național-Țărănist, „Action pour la démocratie en Roumanie", din care face parte și Nicolae Balotă. Deplîngem împreună absența jurnaliștilor de la conferința de presă a lui Coposu. N-a fost primit de absolut nici un membru al guvernului socialist, în timp ce Roman era invitat la masă (acasă) de Mitterrand.

Câmpeanu ar fi destul de mulțumit de cînd e numit vice nu mai știu ce în Consiliu și critică mai puțin.

Iorgulescu: Marta Petreu îi scrie de la Cluj despre adevărata ură cu care sînt primiți cei care se întorc.

De la Bruxelles: Eugen Simion: Insistă pentru colaborarea noastră la *Caiete critice* — va apărea în formatul *Magazine littéraire*. Vrea *Jurnalul* lui Lovinescu pentru editura pe care o vor înființa (pe lîngă *Caiete critice*), și un dialog cu mine despre tata. I le promitem.

În general e optimist — luptă politică, răspunde la toate obiecțiile, deși nu apără Frontul. Vrea să facă, împreună cu Buzura, Marin Sorescu și tot felul de specialiști (juriști, economiști, mai știu eu ce), încă un fel de „Grup pentru Dialog Social". (Cel al păltinișenilor îi stă vizibil în gît.) Găsește Europa Liberă prea critică. Insistă să venim. Să ne organizeze la Universitate un amfiteatru cu studenți, cum a făcut-o pentru Dorin Tudoran și Tismăneanu. Să-i dau pentru *Caiete critice* și vechi interviuri cu Ionescu, Eliade, Sollers, ba chiar să fac unul cu Lupașcu (nu știa că a murit). Se plînge, bineînțeles, că, mai ales la început, „disidenții" — îndeosebi Dinescu și Blandiana — i-au luat de sus. Acum s-au mai aranjat lucrurile. Evident după ce și-a aranjat și el diferite situ-

ației. Ne cere — mai ales „polemistului" V. — să-l atacăm din nou pe Ion Dodu Bălan, care nu vrea să plece din Universitate, cu toate că studenții manifestă împotriva lui și nu-l vor.

Seara, V. se duce la Cristovici, unde se află Sorin Dumitrescu și Pupăzan. Eu rămîn acasă, să citesc un document rar, o carte despre Revoluție, prezentată ca un obiect de Dubuffet, cu interviuri, sloganuri, graffiti etc. Totul transcris — ca în cele mai bune tradiții etnologice — fonetic. Ceea ce face să oscileze revoluția între lirism și... inevitabilul Caragiale. Entuziasmant, dar va fi greu de scris despre volum.

Duminică 4 martie

Pierd timp căutînd fotografii de-ale noastre pentru Simion și pentru Liiceanu, care are nevoie — rapidă — spre a face coperta de la *Unde scurte.* Cad peste amintiri, îmbătrîniri, cețuri.

Telefon de la Mihnea, care-mi confirmă lista de invitați pentru Salonul Cărții, între 23 martie și 1 aprilie. E prevăzută o masă rotundă la 25 martie.

În *Le Quotidien de Paris* — în sfîrșit un articol al lui Dupoy pentru Coposu și împotriva socialiștilor care l-au disprețuit.

Iar la București s-au străduit toată ziua să demonteze statuia lui Lenin din fața *Scînteii*, neizbutind. Cum să „plece" el cînd leniniștii au rămas la putere? Există o logică și pentru statui.

Joi 8 martie

Luni, la Radio, Goma, a cărui susceptibilitate a ajuns pe pragul clinic. Cînd sosește, eu vorbesc la telefon cu München-ul, Virgil și Alain termină de înregistrat „Povestea vorbei": supărat că nu se oprește totul pentru el... pleacă.

Seara, la noi, tot luni, Sorin Dumitrescu cu Cristovici. Vedem împreună și prima emisiune a lui Frédéric Mitterrand la București, cu scriitorii: Blandiana, Sorescu, Dinescu, Vulpescu care face pe rezistentul (penibil), Buzura, Manolescu, Al. Călinescu (singurul care pomenește de Goma) și — de partea franceză, Couriol. Din emisiune reies toți mari rezistenți prin cultură, fără urmă de complexe. Sorin D. și C. o găsesc (emisiunea) foarte proastă. Noi nu sîntem de aceeași părere, vina nu e a lui Fr. Mitterrand,

ci a scriitorilor noştri care-şi glorifică (fără crize: dacă nu era Paler de faţă) opoziţia prin... cărţi. A doua emisiune e consacrată studenţilor (mai tare, toţi sau mai toţi găsesc revoluţia neterminată, confiscată), a treia intelectualilor, a patra (de astă-seară) oamenilor... politici, cu Şora, Liiceanu, Pleşu, Sorin Vieru, Ion Ghica, Ţepelea (prieten al lui V.), părintele Galeriu, Răzvan Theodorescu (la toate întrebările privind Televiziunea răspunde anapoda cu paradoxul servind drept camuflaj). Liiceanu care a discutat cu B.-H. Lévy (acesta din urmă ţine la ideea lui de a se reface procesul Ceauşescu) e cel mai radical, Pleşu insistă prea mult asupra libertăţii interioare, Şora e perfect.

Dar să revin la Sorin D. Mai puţin pornit decît credeam, aproape înţelept. Mi-a spus că el cu Liiceanu, cu ceilalţi din Grupul pentru Dialog Social, vor să dejuneze o dată pe săptămînă cu Pleşu, pentru a-l readuce pe pămînt, să nu mai creadă în Iliescu.

Marţi seara, telefon de la Doina Cornea (ne emoţionează real), iar miercuri, conferinţa ei de presă la Hôtel Lutetia. E o revelaţie. O credeam capabilă doar de generalităţi de tip moralist şi fără simţ politic. Dimpotrivă, fermă, nuanţată, cu verdicte fără cruţare, e prin esenţă un om politic — şi încă unul de statură occidentală. V. şi cu mine i-o spunem cînd ne îmbrăţişăm (patetic) la sfîrşitul conferinţei. Asupra Securităţii aduce un document nemaipomenit: un interviu al unui mare fost şi actual prezent în nu ştiu ce funcţie, de o impertinenţă pur securistă (a apărut în *Baricada*, sper că ni-l va aduce vineri seara, cînd vine să înregistreze la noi acasă). Joi e la Sorbona la o zi a drepturilor femeii, unde a fost invitată oficial. Vineri la Ioneşti, apoi la o recepţie la Ambasada Română. (Hotărît lucru, Alecu e foarte curajos.) Doina Cornea a pus la punct şi declaraţia ce i-a fost atribuită: că nu trebuie dat ajutor României pînă n-o ia pe drumul democraţiei. Or, ea n-a vorbit atunci decît de ajutorul economic, nu şi de cel umanitar şi alimentar.

Îi comunic telefonic, seara, lui Stroescu entuziasmul nostru. Îmi spune că şi Socor (întors de la Buc.) are impresia că s-a stabilit un acord între vechiul aparat securist şi Front, în vederea alegerilor. Mai aflu că Brucan s-a plîns la americani de ne-obiectivitatea Europei Libere, dar n-a fost (deocamdată?) luat în seamă.

Stupoare, în afară de Dupoy — de la *Quotidien* —, nici un alt jurnal nu semnalează conferința de presă a Doinei Cornea. (După tăcerea asupra lui Coposu, începe să semene a conspirație.)

Astă-seară, joi, premiera lui Pintilie, la Th. de la Ville (unde ne întîlnim cu Marie-France și Ioana Celibidache), cu *Danse de mort*. Tot ce e depășit în Strindberg, transfigurat de regia lui Pintilie care joacă (fără a deforma) cartea deriziunii aproape ionesciene (remarca aparține lui Marie-France și e exactă).

Cînd ne întoarcem acasă, pe *répondeur* prima înjurătură (sîntem trimiși la origine, tratați de securiști, KGB etc.) de cînd avem telefon.

Am vorbit la telefon cu Dan Deșliu. — Lung. Prima oară — ieri — în ciuda faptului că e în Front, aveam impresia că-mi împărtășește toate criticile. Azi, cînd îl avertizez că Annette nu poate nimic pentru el (e invitatul lui Dumas la un hotel de lux, dar nu i-au dat bani de masă și nici n-a fost încă primit la Externe), o critică pe Doina Cornea (povestea cu ajutorul), și văd că nu crede în încercarea de a reinstaura structuri... comuniste. Dar pînă acum nici măcar nu s-a renunțat la ele. Ci numai la cuvînt.

Îl vom vedea luni seara, dar fără mare bucurie, deși disidența lui e demnă de respect.

Duminică 11 martie

Stau cu radioul deschis să aflu cît mai mult despre manifestațiile de la București, Timișoara, Iași cu „Jos Iliescu!“. Dar detalii nu am decît de la Stroescu, la prînz, cînd îi telefonez să-i dau minutajul interviului meu cu Doina Cornea.

La Timișoara, Consiliul Municipal, Grupul 16 Decembrie, Societatea Europa, Liga pentru Drepturile Omului, Uniunea Maghiară din Banat etc. au lansat o proclamație contra grupului de conducere „comunisto-securist“ și declarînd că revoluția nu e terminată. În cursul manifestației se scanda „Azi în Timișoara, mîine-n toată țara!“, români, maghiari împreună. „Privatizări și democrație!“. La București, demonstrații au avut loc în Piața Victoriei și Piața Unirii, cerînd desființarea Securității și publicarea unei liste cu numele securiștilor. Se mai cerea împroprietărirea țăranilor. Se striga: „Jos

Iliescu!", Jos Chițac!", dar și — din păcate — „Rațiu — președinte!". Să fi fost o provocare? La Iași, același scenariu, sprijinindu-se, în același timp, pe greva ziarelor care nu mai primesc destulă hîrtie.

Despre grevă îmi vorbise, ieri, la telefon, Ana Blandiana — se dă atît de puțină hîrtie, că *Familia* e amenințată să nu mai poată apărea.

Mihnea, foarte excitat, pleacă mîine la București. Vine cu un taxi, care-l așteaptă, să ia o pagină din cartea mea, care-i lipsește lui Liiceanu și fotografia pentru coperta *Unde scurte. Pitești* a lui V. iese miercuri; vineri, emisiune la Televiziunea Română, cu Liiceanu și Pleșu, la care V. e invitat stăruitor, pentru lansarea cărții. Mihnea se miră că nu sărim în avion.

Vineri seara cînd a venit Doina Cornea să înregistreze, interviu lung — aproape o oră, pe care stau o zi întreagă, sîmbătă, să-l reduc la 46 de minute. (Iese bine, dar mai puțin reușit decît a fost conferința ei de presă.) Era și extenuată. Joi toată ziua fusese la Sorbona, unde i se decernase, ca și altor 11 femei „excepționale ce cinstesc omenirea", un trofeu (pentru ea din mîinile Daniellei Mitterrand). La noi venea de la recepția pe care i-o organizase Alecu la Ambasadă. Am stat pînă la 3 dimineața în fum, discuții și planuri.

Revin spre telefonul Anei Blandiana. — Înfruntare la *România literară* (de care îi vorbise de altminteri la telefon Paler lui Cristovici). Șapte scriitori voiau să plece de la revistă, în frunte cu Roger Câmpeanu, Manolescu, Cristian Teodorescu, Agopian, Valeriu Cristea, Adriana Bittel. Motivul? Paler a ținut o ședință fără să-l anunțe pe Manolescu, acesta a scris o scrisoare de protest lui Dinescu. Luni va avea loc ședința explicativă. Scandal? Rupere? Manolescu era de acord să ia *Contemporanul*, dar cei care se află la ziar nu vor să cedeze locul. Cu toate aceste dezbinări, mediocrația va cîștiga la viitoarele alegeri, repetîndu-se — mi-e teamă — scandalul de la Uniunea Cineaștilor. Deoarece de un adevărat scandal se poate vorbi. Mi-l comunică Iorgulescu, vineri, mi-l confirmă Daneliuc care telefonează azi de la Paris. Alegerile secrete (trucate, spune Daneliuc) au adus drept președinte pe... Mihnea Gheorghiu, iar în Consiliu n-au fost aleși nici Daneliuc, nici Gulea, ci doar maleabilul Dan Pița. Daneliuc amenință să creeze o Uniune... disidentă. Să vedem ce face, întors la București, Pintilie.

Astă seară, un nou şi interminabil telefon (pînă vin de la hotel să-l roage să nu mai ocupe atît de mult linia) cu Simion, de la Bruxelles. E încîntat de studiul lui V. despre Dan Botta şi de... fotografia lui. Insistă să-i trimit cronici şi casetele promise cu interviuri ale lui Ionescu, Eliade etc.

Uitasem: Rateş i-a trimis lui Stroescu un interviu de 50 de minute cu Brucan, în care acesta lansează ca o bombă recunoaşterea faptului că armata e cea care a tras în manifestanţi la 16 decembrie, la Timişoara. Culmea e că probabil aşa s-a şi petrecut. Numai că Brucan o dezvăluie acum, pentru că armata nu mai e cu Frontul. Sper ca acest gest s-o îndepărteze şi mai mult. Stroescu e de acord ca interviul Doinei Cornea să treacă mîine, înainte de al lui Brucan (marţi).

Marţi 13 martie

Aseară, Dan Deşliu. Vine cu o doamnă (nu i-am reţinut numele) şi un domn, Ştefan Halmoş (director general al editurii United Europa?!), care se rătăcise cu maşina prin cartier timp de vreo oră. Cam pierdut, cam mic, respirînd cinstea, Deşliu a venit cu un caiet de versuri din care, în final, ne va citi vreo cinci, zece. Nu înţeleg, în fond, de ce rămîne în Front; s-a certat şi cu Iliescu, şi ne împărtăşeşte şi părerile, şi aprehensiunile.

Azi, mai multe telefoane cu FE (s-a şters o bandă din „Teze...“). Stroescu e şocat de insolenţa din interviul lui Brucan care, vrînd să dovedească faptul că Securitatea a fost reactivată, atacă pe intelectualii care n-au avut curajul să fie disidenţi cînd trebuia şi acum inventează false ameninţări pentru a deveni „disidenţi retroactivi“.

Căutîndu-l pe Gelu, dau şi de Rodica Petrulian. Aflu de la ea despre conflictul incipient între Timişoara şi Televiziunea de la Bucureşti, unde *Proclamaţia* a fost citită ironic. La Bucureşti, manifestanţii scandau: „Liiceanu — preşedinte!“

Azi după-amiază, la cafenea, Mircea Daneliuc cu un pachet de ziare de la Geta. Nu pare nestăpînit şi impulsiv, cum îmi fusese descris, ci stăpîn pe el şi plin de nuanţe cînd relatează conflictul lui cu Pleşu şi greva foamei pe care a făcut-o împreună cu Gulea spre a obţine autonomia cinematografiei. Din detaliile pe care le

dă asupra străzii la 21 şi 22 decembrie şi a manifestaţiilor la care a asistat, reiese că totul n-a izbucnit chiar aşa din senin. Să fi fost într-adevăr o lovitură de palat în care era angajată şi o parte din Securitate şi pentru care trebuia aţîţată populaţia? În orice caz, pare din ce în ce mai clar că revoluţia spontană a străzii a fost precedată, urmată sau chiar manipulată de cei cîţiva comunişti mai notorii din Front. De unde şi protejarea actuală a Securităţii cu care s-ar fi trecut la un acord, iniţial. De unde, cadavrele de la Timişoara scoase de la morgă şi prezentate ca victime ale teroriştilor. Terorişti dintre care nici unul n-a fost prins asupra faptelor.

Seara, la cină la restaurant şi apoi la noi, Annette care se sperie de toate amănuntele pe care i le dăm în acest sens şi vrea să-i scrie lui Pleşu să se degajeze sau distanţeze la timp. Fundaţia ei (pentru care Dan Petrescu i-a dat 40 de nume de bursieri în care şi-a pus toate cunoştinţele) nu mai are mult de trăit. Un magnat american de origine maghiară oferă în schimb nu ştiu ce sumă fabuloasă în dolari pentru alcătuirea unei astfel de Fundaţii la Buc. — care să fie condusă de Alin Teodorescu, pentru care a făcut un *coup de foudre*. Lui Annette nu i-a prea plăcut nici Alin, dar nici, în general, atmosfera de la Grup. Mai ales Thomas Kleininger care a atacat-o, fără ca nimeni dintre cei de faţă să spună ce-a făcut ea pentru „bursierii" români.

Annette e prima care ne descrie farmecul vechilor case — mai toate dărăpănate — ale vechiului Bucureşti. Oraşul care — alături de Cracovia — îi place cel mai mult din Europa de Răsărit.

Duminică 18 martie

Miercuri seara, Irina Mavrodin, pe care doar acum mi se pare c-o descopăr. Luasem probabil discreţia ei excesivă drept altceva. Mi se păruse oarecum fără relief. E doar vulnerabilă, fină, profundă. La lumina unor întîmplări excepţionale — ca cele prin care trecem — caracterele se desenează mai clar. Pentru că e real un caracter. Hotărîtă să facă totul pentru a păstra libertatea interioară care deodată a inundat-o în 22 decembrie. Şi ştie că totul depinde acum de felul în care fiecare se va comporta, ca un om cu adevărat liber. Ea, care a fost rănită de un articol mai mult decît ne-

drept scris despre poezia ei de N. Manolescu (şi n-a consolat-o decît o cronică a lui V. în care-i răspundea lui M.), măsoară şi mai exact schimbarea lui M.

Geta va fi „înscăunată“ la Albatros de Pleşu mîine-poimîine şi vrea manuscrisul lui Lovinescu şi ale noastre (ca şi pe cele ale lui Eugen Ionescu, bineînţeles).

Sîmbătă în *Libé* (mai lung) și în *Le Monde* — mai scurt — conferința de presă a lui Iliescu pentru gazetarii străini. Uluitoare. Şi el, şi Verdeț (aflu mai tîrziu de la Iorgulescu care a văzut depeşa France Presse) spun c-au rămas comunişti, că partidul nu trebuie confundat cu ce a făcut Ceauşescu din el, că revoluția a fost săvîrşită de comunişti, şi alte afirmații care arată fie că şi-au pierdut mințile, fie că sînt proşti, fie — şi ar fi cel mai grav — că într-adevăr Moscova e în spate şi le-a dat asigurări că se pot comporta astfel. Iar ne izolăm în restul Estului. În aceeași zi, într-un interviu în *Le Monde*, Havel, descriind situația „post-penitenciară“ în care se află Cehoslovacia, ținea singurul limbaj pe care se poate reclădi ceva: acela al cinstei și lucidității.

Vorbind la telefon cu Catherine Durandin pentru a-i mulțumi pentru cartea ei despre Ceauşescu, am buna surpriză s-o aflu pe aceeaşi lungime de unde cu noi. Va conduce duminica viitoare, la Salonul Cărţii, o masă rotundă la care participă — printre alții — Paler și Liiceanu.

Luni 19 martie

Asalt de vizitatori la Radio. În timpul emisiunii, Balotă (întors din România) cu soția. Pesimist. Paler, cu care a stat mult de vorbă, mai negru decît el — se pare. Buzura, frontist penibil. Dinescu, făcîndu-şi bancurile numai şi numai împotriva opoziției. Balotă — căruia îi aparțin aceste verdicte — vorbeşte și de frica ce n-a dispărut. A căutat — în acord cu Stroescu — un corespondent la fața locului pentru Europa Liberă, l-a întrebat și pe Paler: nimeni nu-i destul de curajos pentru asta (deci sînt riscuri). După el, Europa Liberă e mai puțin ascultată, din cauza televiziunii (o bulimie de imagini) și cei pe care i-a văzut n-ar fi prea încîntați să audă şi la „Teze...“ pe cei care trec și acolo la radio și televiziune. Ar prefera emisiuni pe teme occidentale.

Apoi Culcer cu un scriitor maghiar, Ştefan Borbély, redactor la o revistă literară maghiară din Tîrgu-Mureş, cam sumbru din pricina înveninării raporturilor dintre unguri şi români. Cei care-i reprezintă prin publicaţiile de la centru (*22* — *România literară*) sînt — dacă înţeleg eu bine — cei mai puţin scriitori dintre ei, gen Domokos Geza. Insist să ia legătura cu Liiceanu pentru *22*.

Vin Raicii cu Virgil Duda (şi soţia). — Le promit o discuţie radiofonică. Apoi Gabi: *România literară* a fost ilustrată cu reproduceri după sculpturile lui Apostu. Vrea, evident, fotocopii după ziar (Balotă ne-a adus exemplare din *România liberă*, *22* şi *România literară*, de la Paler).

În sfîrşit, Thomas Bazin cu prietena lui poloneză de la Iaşi care vorbeşte perfect româneşte şi cărora de la Revoluţie încoace le tot promit o întrevedere. Aceasta e ratată deoarece la cafenea sîntem prea mulţi. Mereu cu proiecte, mereu păgubos, Bazin vrea să scoată o colecţie românească la un editor care nu există încă. A discutat cu V. cărţile de filozofie, cu mine voia beletristica. Am remuşcări, şi seara tîrziu, pe la 12, îi telefonez şi vorbim în sfîrşit timp de vreo oră.

Telefonează şi Edith Lhomel, indignată că nu eu sau V. vom prezida masa rotundă de la Salonul Cărţii, ci Catherine Durandin (impusă — îmi dezvăluie ea — de Ministerul Culturii). O linişteşc: eu nu sînt indignată deloc.

Vorbesc şi cu Mihnea: optimism, în continuare, betonat.

Marţi 20 martie

Alecu cu Pia şi cu un tînăr revoluţionar atît de grav rănit, încît a fost adus în Franţa să fie operat de... cinci ori (splină, ficat, rinichi, stomac). A tras în el unul dintre acei terorişti (puşcă cu lunetă) despre care cei ce vor să discrediteze revoluţia zic acum că nici n-ar fi existat. Că armata este aceea care a tras în neştire împotriva ei înseşi.

Alecu s-a trezit. Pia e şi mai aprigă. Vede toate manevrele Frontului. El ar vrea însă să răspundă la un articol din *L'Évènement du Jeudi* după care revoluţia în România a fost... o minciună. Insistăm să n-o facă: n-are ce să replice la marile puncte în litigiu care

au provocat această contraofensivă a presei franceze: morții de la Timișoara prezentați la Televiziunea Română ca torturați de „teroriști" nefiind, de fapt, decît niște cadavre transportate de la morgă după disecție și identificate apoi ca atare de doi doctori români. Numărul victimelor — 60 000 anunțat oficial, reducîndu-se după aceea la vreo 400. Procesele trucate în care acuzații aveau să răspundă de genocid și complicitate la genocid doar de la 16 la 22 decembrie (pentru 400 morți) etc., etc. Frontul e cel care a distrus în străinătate imaginea revoluției românești.

Alecu crede — cum am ajuns să presupunem și noi — că a fost o lovitură de palat cu acordul unei părți a Securității (de unde acordul), pentru care a fost ațîțată populația care a depășit însă prin violență și revoltă limitele prevăzute. De unde tendința actuală de a subevalua numărul victimelor.

E sincer, autentic, revoltat. Deși nu reprezintă Frontul... ci guvernul, n-are intenția să le servească multă vreme drept alibi. Nu mai suportă nici Securitatea cu care e împînzită Ambasada: e gata să bată cu pumnul în masă.

Vin pe la 6, pleacă pe la 7 și jumătate.

Detaliu nu lipsit de umor. Îi așteaptă, nu departe de casă, mașina Ambasadei, cu fanion. Și noi care le făcusem scandal Pupăzanilor, cînd cineva de la ei fusese transportat de o astfel de mașină. E drept că vremurile s-au schimbat. Și, sperăm, ireversibil, în ciuda imposturii actuale.

Știrea zilei e conflictul dintre români și unguri la Tîrgu-Mureș. Doi morți și 150 de răniți. A fost trimisă armata cu blindate de la Buc. Budapesta protestează și cere intervenția ONU. Asta mai trebuia! Telefonez lui Culcer care a fost în România, și chiar la Tîrgu-Mureș. Îmi dă detalii asupra resurgenței urii ancestrale.

Seara, telefonăm lui Paler. Știrea pe care de fapt o așteptam: își dă demisia de la *România literară* (din care făcuse una dintre cele mai pasionante publicații).

Paler, care va sosi vineri la Paris (în principiu pentru Salonul Cărții, în fapt — spune el — pentru a ne vedea), e dezgustat. Ar vrea să se retragă la mînăstire. Îi propunem una... în cetate. Are cele mai tari editoriale și cele mai clarvăzătoare în *România liberă* și două interviuri în *22* excepționale (dintre care unul cu Dorin Tudoran).

Ne dezvăluie că nu numai românii sînt responsabili de ciocnirea de la Tîrgu-Mureş (unde au venit şi ţăranii români din satele învecinate, cu furcile), ci şi ungurii care au provocat. Dar cine, pe plan internaţional, ne va mai crede cînd Frontul minte de stinge? Presa nu va asculta decît de Budapesta.

Zi plină de amărăciune. Scosesem capul în Europa şi iar sîntem loviţi — sau ne lovim singuri. Lăsînd marele responsabil la o parte — Frontul — şi scriitorii noştri se comportă lamentabil. Zîzanie, fugă după onoruri şi posturi, mediocraţie în plin avînt.

Păcat de tînărul venit cu Alecu şi care şi-a lăsat splina şi un rinichi în acest joc măsluit. Ca să nu mai pomenim de morţi. Nu vor fi fost ei cu zecile de mii, dar nici numai 400... Şi mai toţi tineri.

Miercuri 21 martie

Imagini teribile de la Tîrgu-Mureş. Un om la pămînt bătut cu ciomegele şi căruia i se mai dă şi în cap cu o pancartă. Ungurii fugăriţi pe străzi de „ţărani" care nu par aşa ceva. Le privim cu Hurezeanu şi Sandrine Lavastine (care, între timp, a făcut un excelent dosar România în *La Nouvelle Alternative*). Ziarele, pagini întregi (şi editorialul din *Le Monde*). Stern, după o muţenie prelungită, se trezeşte şi el acum cu o pagină întreagă. După unul dintre ziare, totul ar fi pornit de la un afiş pe o farmacie ţinută de unguri: „nu servim români". Oricare ar fi explicaţia (unii se gîndesc chiar la o provocare a Securităţii) — e ignobil.

Ca o consolare — singura posibilă — citesc azi, în emisiunile sosite de la FE, *Proclamaţia de la Timişoara* (11 martie), clară, lucidă, curajoasă şi care — printre punctele principale — pune şi lupta împotriva oricărei forme de şovinism.

Cad, în *Contrapunct* (numerele 7 şi 8), în foiletonul cu interviurile luate lui Alecu de către Stelian Tănase, peste mărturisirea lui Alecu: cum a vorbit, în închisoare fiind, la Clubul pentru reeducare, cum a scris două articole pentru *Glasul patriei* împotriva lui Fărcăşanu şi a lui Cioran (care n-au apărut), cum a acceptat apoi să fie turnător. O parte cunoşteam. Nu ştiu ce să admir mai mult, curajul de a o mărturisi public (e primul în România) sau inteligenţa de a o face înainte ca alţii s-o descopere. Vulnerabilitatea pe care şi-o oferă acum îi va asigura invulnerabilitatea de mîine.

Seara, cu Marie-France, hotărîm să-l propună pe Paler pentru premiul „Liberté“ de la Pen-club.

În *Adevărul* (11 martie), un interviu al lui Daneliuc: Vrea să facă un film bazat, în principal, pe experiența de la Pitești și anunță apariția cărții lui V. la Ed. Humanitas. Dar oare de ce nu mi-a spus nimic cînd a venit să mă vadă?

Sîmbătă 24 martie

Aseară, tîrziu, de la Salonul Cărții — Liiceanu cu Paler. Sosiți pe la 10 și ceva, pleacă pe la 3 dimineața, iar dacă ar fi fost după noi, îi țineam și mai mult. De abia acum Paler (care-l cunoștea pe Liiceanu doar ca om serios) își dă seama de cît umor are. Și e nevoie de umorul lui ca să putem suporta veștile negre din țară. — La Tîrgu-Mureș situația e departe de a se fi calmat — armata stă între două mulțimi vociferante. La București, studenții defilează scandînd: „ungurii afară“. Paler ne povestește și toate provocările maghiare: la 15 martie, pentru aniversarea revoluției lui Kossuth, au venit 9 000 de unguri din Ungaria să sărbătorească evenimentul în... Transilvania, printre românii pentru care această dată înseamnă o înfrîngere. Ar fi smuls numele românești ale orașelor, înlocuindu-le cu denumirea maghiară, ar fi împlîntat drapele maghiare pe primării, ar fi distrus statuia lui Bălcescu. Iar omul filmat de televiziunea irlandeză zăcînd pe jos și bătut cu bîte (care ne-a înfiorat pe toți), n-ar fi fost ungur, ci... român.

Mai puțin împătimit, Paler spune că Europa Liberă și-a pierdut capitalul a zece ani de ascultare într-o clipă: aceea în care ar fi rostit epitete negative despre românii cu ciomegele și vrea prin Balotă să-l alerteze pe Stroescu — în vacanță. Liiceanu a fost tocmai la Budapesta în timpul evenimentelor, la o întîlnire cu scriitorii unguri. Îi găsește însă radicalizați și intransigenți. I-a întrebat: noi românii ne tot denunțăm șovinii noștri. Voi nu puteți face același lucru cu ai voștri? Răspuns negativ și dîrz. Cel mai înrăit — Conrad. Dar nu mai puțin intransigent Tamaș, conciliantul nostru cosemnatar.

Budapesta (unde circulă hărți cu vechea și marea Ungarie), în ajun de alegeri, profită și poate și ațîță (așa cum inventase și

sistematizarea satelor ungurești cînd în fond nu avea loc decît cea a satelor românești, mai ales din preajma Bucureștiului). Dar și la București totul e neclar. Iliescu face azi o declarație pentru români, mîine schimbă: una pentru maghiari. Nu se exclud nici intervenții securiste. Nu se știe exact rolul Vetrei Românești (pe care Budapesta o taxează de fascism, vorbind și de pogrom). Opinia internațională e pentru unguri (minoritate), cea românească, închisă asupra sieși — aidoma epocii ceasușiste, nu se sinchisește și urăște pe unguri. Pentru prima oară se profilează spectrul fie al unui război civil, fie al unei cedări, pe termen lung, a Transilvaniei.

Discutăm, discutăm, și grație umorului lui Liiceanu totul pare a deveni nu mai puțin primejdios, ci mai tolerabil.

În fond, ar fi trebuit să fie o sărbătoare. Liiceanu a venit cu primele exemplare din *Fenomenul Pitești* — cu o foarte reușită copertă (din care nu s-au tras pînă acum decît 5 000 de exemplare din cele 150 000 prevăzute, din lipsă de hîrtie bună — lui Liiceanu fiindu-i teamă să nu fie — sub această formă — o presiune cenzorială). Înainte de sosirea lor, V. primise (după scrisoarea de jelanie) și un telefon de la Caravia plîngîndu-se că acum îl vor omorî. Ar fi trebuit să fie deci o sărbătoare, dar situația din țară e prea sumbră (toți contra toți) ca să ne bucurăm cum ar fi trebuit.

Hotărîm totuși plecarea noastră pentru 16 cu Air France. Vom locui la Liiceanu.

Azi din nou Liiceanu, de la 6 la vreo 11 și jumătate, doborît de oboseală — n-a dormit decît trei ore. A dejunat cu Marie-France (cu care s-a înțeles perfect) și i-a promis opera memorialistică a lui Eugen. Ieri îi făcusem legătura cu Christinel pentru exclusivitatea operei științifice și memorialistice a lui Mircea. De la noi îi telefonează lui Cioran, care a dat drepturi tuturor, după ce i le dăduse lui.

Ieri, Paler ne-a povestit în detaliu conflictul cu Manolescu — și rolul jucat de Pardău și Țoiu.

Iorgulescu: vine mîine la noi cu Adriana Bittel, Horasangian, Lefter. A primit o scrisoare a lui Manolescu (explicîndu-și poziția și rugîndu-l să ne-o dea și nouă la citit).

Azi, telefoane

• de la reprezentanta *Secolului 20*, Ledeanu, prin care Doinaș ne trimite Valéry-ul său și primul număr în libertate al *Secolului 20*;

• de la Vintilă Horia, sosit şi el la Paris;

• Goma: Liiceanu îi telefonează de la noi, să-l anunţe că *Gherla* şi *Cutremurul* apar peste două săptămîni. Goma pare în sfîrşit fericit la telefon.

Miercuri 28 martie

Duminică, împreună cu Iorgulescu, Adriana Bittel (directă, emoţionantă), Bedros Horasangian (armeanul cu cap de turc fioros) şi Ion Bogdan Lefter, veniţi la cafea la noi, cu cărţile şi primele lor emoţii pariziene (Iorgulescu i-a adus la Paris, prin Annette, pe marginea Salonului), plecăm la masa rotundă românească de la acest salon, prezidată foarte bine de Catherine Durandin.

Ansamblul în nota emisiunii lui Frédéric Mitterrand, cu o notă special de agresivă şi neaşteptată la Sorin Mărculescu: ei au rezistat cu toţii prin estetic, singurii numiţi fiind „oniriştii", reuşind, cum va preciza Mircea Martin, să strecoare „jumătate de adevăr". Care, îi răspunde Andrei Pippidi, ar putea fi şi „jumătate de minciună". Sorescu se cam bîlbîie pe tema cenzurii, un ungur se plînge de Tîrgu-Mureş, iar un german (al cărui nume — spre ruşinea mea, nu l-am reţinut; ba da: Franz Hogeac) pune — demn — problema răspunderii colective.

Cum din sală intervine şi inevitabilul Conrad lăudîndu-se din nou cu cele două traduceri ale sale (prezentate ca singurele în limba franceză), cum bietul Goma e în faţa lor cînd la capitolul rezistenţei nu se pomeneşte decît de onirişti, nu mă pot împiedica să iau cuvîntul şi să pun cîteva lucruri la punct şi cîteva puncte pe i. Sper că doar incisiv, dar fără violenţă. Aşa spun, în orice caz, ceilalţi, cu excepţia lui V. care are impresia că l-am atacat pe Marin Sorescu (tocmai scrisese nişte paragrafe entuziaste despre noi în *Ramuri* nr. 2). El însuşi îmi va telefona a doua zi, nu s-a simţit deloc vizat (şi de fapt nici nu era).

Mircea Martin cătrănit. Ne comunicase acum cîţiva ani prin Gelu să nu-l mai numim, că i-e frică, de fapt avertismentul acesta nu-l privea decît pe Gelu, nu şi pe noi, el mirîndu-se şi întristîndu-se de a fi ignorat sistematic de noi.

De acolo, cu Paler, la restaurant şi apoi acasă: nu vrea să-şi pună candidatura la preşedinţia Republicii (e al treilea în sondaje, după

Iliescu şi... Câmpeanu) mai ales pentru că interior e fragil şi vulnerabil.

Luni, la radio, Annie Daubentin şi Marion Thibat, de la France Culture, să-mi ia un interviu despre rolul emisiunilor noastre culturale şi, apoi, să copiez indicativul „Tezelor..." şi al „Poveştii vorbei".

La cafenea după aceea cu Marcel Petrişor (calm şi înţelept), înconjurat împreună cu V. de soţia lui, de Bacu şi Barbă. E prieten cu Ţuţea (la care vrea să ne ducă) şi a tot călătorit prin Rusia — pînă la Kolyma, deoarece în Occident nu i se dădea drumul. Pentru Ovidiu Cotruş el însemna nu numai cel mai curat dintre deţinuţii politici (13 ani de temniţă), dar şi cel mai bun dintre oameni. Senin şi în problema conflictului cu ungurii: ne vom mai bate, ne vom potoli, ne vom bate din nou. Cotruş ne spunea că Petrişor, întîlnindu-i pe stradă pe foştii lui torţionari, stătea amabil cu ei de vorbă.

Marţi seara iar la Salonul Cărţii. Vorbeşte Liiceanu (singurul bine) la o masă rotundă asupra *Glasnost*-ului, la care trebuia să vină Afanasiev (şi n-a venit). Bitov lamentabil, repetînd obsesional „l'important c'est la vie". Parcă n-ar fi autorul *Casei Puşkin*, ci un veleitar a-intelectual. Liiceanu ar vrea să mai înalţe dezbaterea (cu un bulgar plicticos, un polonez obraznic, şi un neamţ precis ca un ceas) făcînd etimologia termenului *Glasnost*. Nu transparenţă, ci *glas*. Deci care dă „glas" unei societăţi reduse la muţenie. *Peine perdue*, discuţia nu demarează.

După aceea, cu Marie-France, Liiceanu, Paler şi noi doi, la cererea lui Alecu (cu Pia şi Toader) ce nu poate sta de vorbă în linişte în Ambasada lui cu microfoane, sîntem cu toţii duşi la St. Maur, cu două maşini, la familia Ricci. Alecu ne povesteşte manifestaţia de după-amiază în faţa Ambasadei, cînd a ieşit cu un *porte-voix*, s-a declarat cam de acord cu manifestanţii (împotriva lui Iliescu) sau, mai precis, a spus că el nu reprezintă vreun guvern, ci tineretul revoluţionar, a fost aplaudat şi s-a pupat (altă piaţă a „endependenţi") cu Ioana Celibidache.

Liiceanu ne relatează convorbirea lui telefonică cu Hechter (fratele lui Sebastian), căruia voia să-i ceară spre publicare jurnalul lui S. Apoi se reia problema cu preşedinţia. — De ce nu Alecu? se întreabă Liiceanu (sau Paler). Nu ştie sau nu ştiu amîndoi că

am înregistrat reacţii violente la confesiunea lui cu turnătoria, din *Contrapunct*. O scrisoare dezgustată şi furibundă de la Victor Valeriu Martinescu.

Ricci-fiul ne aduce acasă pe la 3 dimineaţa.

Azi, în sfîrşit, cu un brusc început de lumbago, la Radio pentru masa rotundă asupra recentei cărţi a lui Paul, *L'art de la fugue*. Cu altă criză de bombăneală acută a lui Paul: de ce nu i-am spus din timp că Liiceanu scoate *Gherla* şi nu *Chassé-croisé*? Real m-am săturat, aşa încît îl reped. La masa rotundă, V., Iorgulescu, Raicu, şi autorul. Merge, cu toate că saturaţia de care pomeneam mă împiedică să mai intervin, supralicitînd.

Interviu apoi cu fratele lui Raicu, Virgil Duda, cel mai uşor de intervievat om din lume: vorbeşte fluent şi cu substanţă.

Cu toţii la cafenea, unde vin apoi Bedros H. şi Lefter, care insistă să aibă texte de la V. şi de la mine, înainte de sosirea noastră în ţară (cînd, spune el, vom fi mereu asediaţi şi vom apărea peste tot). Tot ce pot să-i promit e un interviu mîine, după masa rotundă pe care trebuie s-o fac cu ei.

Acasă, telefon de la Jean Stern, pe care mă străduiesc să-l conving că, în conflictul de la Tîrgu-Mureş, responsabilităţile sînt cel puţin împărţite. Se pare (Geta i-a spus-o prin telefon lui Marie-France) că Televiziunea Română are un reportaj-interviu cu familia celui care, la pămînt fiind, continua a fi bătut (el e în comă). A fost prezentat pe toate ecranele ca o victimă maghiară a bestialităţii româneşti. Şi e… român! Adică viceversa. Dar chiar dacă Televiziunea Română va produce documentul ce-ar urma să arate dezinformarea mass-mediei occidentale şi *parti-pris*-ului pentru unguri, cine o va crede după manipulările de la procesul lui C. şi de la filmarea manifestaţiilor pe dos? Jean crede mai curînd că Armata română se pregăteşte să ia puterea. Admite doar că ungurii s-au cam grăbit, înainte de alegeri, să meargă cît mai departe în revendicările lor. Îl îndemn pe Stern să-i vadă pe Liiceanu şi pe Paler.

Duminică 1 aprilie

Joi, masă rotundă cu optzeciştii — a doua serie: Adriana Bittel, Bedros H. şi I. B. Lefter. În ciuda „tracului" Adrianei Bittel (tre-

mură în fața microfonului), totul se desfășoară foarte bine, cu o bună fluență a lui I. B. Lefter. El îmi ia apoi în studio un interviu pentru *Contrapunct* (pe casetă, ca să poată transcrie la Buc.). E primul care spune public tot ceea ce ceilalți îmi mărturiseau „ca particular": că nu semăn cu vocea mea, fiind în fond (cred că asta e expresia) „o doamnă mică și bună". Eu îi confirm că toată lumea mă vedea un fel de doamna Furțeva. Dar Lefter e atît de tînăr, că nici nu știe de acest teribil ministru al culturii sovietice, trebuie să-i explice ceilalți doi, cu vreo zece ani mai în vîrstă. Mergem apoi la cafenea, unde, cu „dolarii" lor proaspăt primiți, țin să mă invite ei.

Îmi sînt cîteșitrei foarte simpatici și am impresia că ne înțelegem cu adevărat bine.

Lefter îi declară pe toți „realiști" (micul „realism" al străzii) și respinge termenul de textualiști, care nu se referă decît la înveliș, la tehnică.

Nici ei, nici ceilalți scriitori mai vîrstnici cu care am făcut emisiuni — de fapt cu aceleași întrebări — sau obsesii — nu știu cum vor face față libertății de a spune totul. Cum vor scrie fără interlocutorul de dinainte: cenzura. Și autocenzura.

În sfîrșit, dacă numai asta ar fi problema României...

Vineri seara: Paler și Liiceanu. Înainte să vină să-l ia vărul lui, Oprescu, Liiceanu pare a ceda argumentelor lui Paler: să se prezinte la alegerile pentru președinția Republicii. El, Paler, nu poate — *dixit* el — din pricină că a fost comunist. Trebuie un om fără pată, pentru a oferi o adevărată alternativă duelului Iliescu – Câmpeanu. Cineva cu care să poată spera o adevărată schimbare studenții și intelectualii.

În principiu, Paler are dreptate. În fapt, îmi displace ideea de a-l vedea astfel sacrificîndu-se pe Liiceanu (pentru el e, real, un sacrificiu). Editura — prin care spera să poată schimba mentalitățile — îl pasionează, o funcție politică îl dezolează. Mai angajat prin editorialele lui, mai popular (în afara scriitorimii căreia îi displace examenul de conștiință la care vrea s-o supună), Paler ar fi mai la locul lui într-o asemenea postură. Ne mărturisește după plecarea lui Liiceanu că adevăratul motiv de a nu candida e fragilitatea lui interioară. De parcă Liiceanu n-ar fi fragil.

Aseară, pe la miezul nopţii, telefon de la Paler care a fost la o şedinţă la Mămăligă, unde noi nu ne-am dus din pricină de răceală (eu) şi de lucru (amîndoi). Jos, la Hyperion, vorbea Alecu. Sus, Mămăligă voia să discute legăturile culturale dintre exil şi ţară (o revistă?).

Azi, lung telefon cu Pintilie revenit din România. Situaţia nu e maniheică — afirmă el — e disperată. Anarhie şi sub-Caragiale, toată lumea fugind după un singur lucru: posturi. Un unic semn bun: coada la ziare. Dar Securitatea n-ar fi atît de activă pe cît se spune şi oamenilor nu le-ar fi frică. Dacă l-aş crede total, m-aş întreba de ce să mă întorc înspre o astfel de ţigănie, mînjind raiurile mele interioare: amintirile. Dar acum s-a hotărît. Vom pleca în 16, luna asta, şi vom sta pînă în 30, la Liiceanu.

Luni 2 aprilie

La Radio, Norman Manea, în acelaşi timp cu Paler care vine să stabilească cu Alain fragmentele de tradus din *Polemici cordiale*. (Finalmente, Thomas Bazin, *pour une fois*, n-a fost păgubos: n-am stat vreo oră la telefon cu el degeaba: colecţia se va face, editura la fel, Criterion, cred, Paler va semna contractul la sfîrşitul săptămînii şi Alain îl va traduce.) Paler pleacă repede la o conferinţă de presă a primarului Timişoarei (aflu seara, tot de la el, că a fost complet ratată), iar eu înregistrez un dialog cu Norman Manea care e foarte bine orientat — scriitorul să facă politică, vezi Vargas Llosa, să se angajeze măcar acum etc. Totul bine, dacă din pricina traumatismului iniţial (la 5 ani a fost deportat cu alţi evrei din Bucovina într-un lagăr) n-ar pune şi aici pe acelaşi plan „dictatura legionară“ (de cîteva luni) cu cea comunistă de 40 de ani. O plasează şi aici.

În autobuz, la întoarcere, mă întreabă ce cred: i se cere în Statele Unite să scrie un eseu asupra cazului Eliade – legionar. Cred că reuşesc, într-un sfert de oră de parcurs împreună, să-l fac să nu accepte. Îi amintesc de compania (de fii de ştabi şi agenţi) în care s-ar afla, de Tertulian (de care nu ştia), de faptul că în afara articolelor incriminate — pe spaţiul vreunui an — nimic legionar nu există în opera lui E., nici în temperamentul lui. Adaug că noi îl vom apăra public, dacă e nevoie.

Chiar obosită cum sînt după o zi de radio — sau poate de aceea —, sînt calmă şi aparent detaşată. Vom vedea.

Marţi 3 aprilie

V. a adus ieri de la Pintilie ultimul număr al *României literare*. Sîntem uluiţi. În caseta redacţională, au fost repuşi în drepturi toţi marii compromişi: Ţoiu, Platon Pardău, Ion Horea etc., etc.

Vineri 6 aprilie

Cu lumbago (pe care-l tratez acum cu injecţii şi doctor — să pot ajunge la Bucureşti), nu mă duc la colocviul organizat de *Nouvel Observateur* cu Reporters şi Médecins du monde pe tema: „La Roumanie, qui a menti?" Dar de ieri nu „lucrasem", V. şi cu mine, decît cu gîndul la el.

După ce Sylvie Kaufman (de la *Le Monde*) i-a luat, aşa cum o împinsesem să facă, lui Paler un interviu la hotel, Paler soseşte pe la 8 seara cu Băcanu. Amîndoi cu un aer de catastrofă. Desfiguraţi, după ce Pleşu anunţase scăderea tirajului principalelor ziare, din lipsă de hîrtie (*România liberă* trece de la 1 500 000 la 800 000 de exemplare). Mîine iese noul ziar al Frontului (are deja două, *Adevărul* şi *Dimineaţa*), *Azi*, condus de... Augustin Buzura (decepţiile se ţin deci lanţ), în tiraj de un milion de exemplare.

Pe de altă parte, Sorin Dumitrescu îl alertase pe Pupăzan, care prin mine voia să dea de Paler spre a protesta: sinodul l-a reales pe fostul şi compromisul patriarh, cu felicitările lui... Iliescu.

Ştiri foarte proaste, recunosc, dar nu atît ca cei doi să considere lupta deja pierdută. Îi remontăm o seară întreagă. Mai puţin pe Băcanu, pe care după un ceas vine să-l ia Halmoş (acelaşi care îl însoţise pe Deşliu), cît pe Paler.

Convorbire întreruptă de cîteva telefoane:

• Doina Cornea telefonînd de la Mihnea: voia să-i mai iau un interviu. Explic: lumbago etc., şi-i spun să ia legătura direct cu Stroescu.

• Stelian Tănase — l-am recomandat lui Karin Blanc pentru o bursă — venit pe o săptămînă şi care vrea să pună la punct cu noi datele pentru o discuţie cu tot Grupul pentru Dialog Social şi două interviuri, totul de reprodus în *22*.

V. și apoi Cristovici vin de la colocviu pe la 8 seara, total dezamăgiți. Paler, altfel bine, s-a lansat în considerații generale cînd noi îi recomandasem să se ancoreze în actualitate, profitînd de obsesia mass-mediei de aici. — Băcanu n-a vorbit decît de rotative, Doina Cornea, mai slabă ca de obicei. Impresia: ratare.

Telefon și de la Dan Lăzărescu. Are o teză logică și certitudini că totul a fost organizat de Gorbaciov: Milea i-a trimis vorbă cu două luni înainte, propunîndu-i un minister. Totul era pregătit cu Brucan și o branșă a Securității. Aparent, convingător. Ne confirmă că, în fond, Câmpeanu a rămas același vanitos (fără cultură și fără simțul umorului, adaugă) pe care Iliescu l-a sedus propunîndu-i în viitorul guvern un post la Ministerul femeii pentru... nevastă-sa. E foarte optimist. Poate doar pentru că a fost primul în Uniune, și-i ies trei cărți. Îi atrag atenția asupra zvonurilor ce circulă cu neoproletcultiștii, fofilați la țărăniști și la ei. Jură că nu vor primi pe nici un Lăncrănjan, Paul Anghel, Barbu, Păunescu etc. Îi sugerez să scrie un articol în acest sens (tot se lăuda și probabil că e și adevărat că scrie singur tot ziarul). Ne dăm întîlnire la București.

Toată după-amiaza, pentru a scrie un articol despre mama în urma revelațiilor Ilenei Vrancea republicate de *România literară* după *Agora* (închisoarea cărților, dar și închisoarea oamenilor: vreau să reamintesc cum a murit, asasinată în fond), comit imprudența necesară să caut, să redeschid dosare și mai ales să citesc din ultimele ei scrisori. Și să constat ceea ce știam de fapt: nimic nu s-a cicatrizat.

După care nu mai sînt bună de nimic.

Sîmbătă 7 aprilie

Ultimul telefon de la Paler, înainte de a ne aștepta la aeroportul de la Otopeni. La telefon V. îi spune — și-mi sună curios, ca o amintire extrem de îndepărtată — „cînd mă *întorc* la Buc." Așa spuneam noi, ne-intenționat, inconștient, cînd reveneam, în primii ani de exil, dintr-o vacanță înapoi la Paris. Dar greșeala, ticul verbal trecuseră. Ca și nădejdea de a o realiza cîndva.

Neverosimilul se produce deci. Începe chiar să-mi fie oarecum teamă de reacțiile mele în acel moment. M-a sensibilizat cert

şi recitirea scrisorilor şi textelor despre mama ale fostelor ei codeținute. Mai ales textul Monicăi Alfandari, care ar merita publicat (nu l-am citit decît după moartea ei, prin '78). Cum să mă „întorc" într-un Bucureşti fără mama?

Cel mult mă voi „duce". De întors, n-am spre cine.

Marți 10 aprilie

Seara tîrziu, telefon de la Mihnea. Mai aflu ultima a lui Pleşu: l-a numit director la *Contemporanul* pe... Breban! Ca să scape de Păunescu — îl scuză Mihnea. Noi nu-l mai scuzăm deloc.

Stelian Tănase: l-am văzut ieri între 7 seara şi vreo 3 şi jumătate dimineața. Semnează editoriale din ce în ce mai bune şi mai tari în *22* — din care ne aduce ultimele două numere. Punem la punct un dialog pentru *22* cu tot Grupul, îi cere pagini de Jurnal lui V.; eu îi dau textul despre arestarea mamei — urmare la Ileana Vrancea. Restul, discuții la obiect fără mari iluzii, dar fără pesimismul și alarma unui Paler.

Cu Alain şi cu Iorgulescu — soseşte mai tîrziu — la ultima cafea de după radio şi înainte de plecarea la Buc. Începe să se apropie. Azi m-am dus să iau biletele de avion. Vine deci incredibila scadență.

Altceva? Au protestat totuși și Pleşu, și Șora, ca și alte 140 de „personalități" împotriva realegerii lui Teoctist ca patriarh.

Cu Doina Cornea, un ultim telefon duminică. Ar vrea să vină la Bucureşti să ne vadă.

Îmi telefonează Marie-France: azi ninge la Bucureşti.

Sîmbătă 14 aprilie

Interminabile, pregătirile acestea. Ca pentru a umple aşteptarea, recitit, în sfîrşit, după 30 de ani, ultimele cărți poştale ale mamei, dinainte de arestare, în 1958. Amînată 32 de ani, recitirea n-a fost mai blîndă. Micul, bietul meu noroc care mi-a îngăduit să nu stăm mereu în față cu intolerabilul a constat tocmai în aceste pregătiri mărunte, sîcîitoare.

Ultimele ştiri: agravarea panicii FSN înainte de alegeri.

După ce acceptaseră vizita „particulară“ a Regelui (îi promiseseră chiar o vilă și o mașină), alaltăieri îl declară indezirabil. Și Regina trebuie să se întoarcă de la aeroportul din Zürich. Rezultat: toate ziarele vorbesc de el. Popularitate neașteptată. În țară, pînă și Grupul pentru Dialog Social protestează. Pînă și... deoarece Grupul nu e monarhist. Alecu intervievat pe France-Info, din nou perfect, tratează măsura drept reacție „infantilă“ (*pour ne pas dire plus*). Alecu mă caută cu ezitările lui pe *répondeur*. Reușesc să dau pînă la sfîrșit de Pia și o conving să se ducă sau să trimită pe Toader la o cabină telefonică. De la ambasadă nu se poate vorbi. Am un mesaj de la o prietenă de-a ei și i-l citesc lui Toader prin telefon: vor fi „garnisiți oficial“ cu o pereche din nomenclatură: Eugen și Floarea Chivu. El activist CC al UTC + UASCR, prieten cu Nicușor, fiul generalului de Secu Chivu, 30 de ani director al Școlii de la Cîmpina și al Direcției a V-a. Junele a fost trimis din partea UASCR la Brașov să potolească studenții după 15 noiembrie '87.

Prin aceeași, mesaje: Gogea ne trimite *Astra* (acum suspendată, ca și jurnalul studențesc *Replica*) și caseta cu un interviu al primarului din Hodac — versiunea românească a evenimentelor din Târgu-Mureș. Via Iorgulescu-Papilian (cu care discut la telefon), îl voi trimite la Vocea Americii și Free Europe. Iar ziarul îl dau și lui Mihnea, care e în legătură cu nu știu ce comisie de anchetă. După Gogea și Sabin Todoran (primarul), ungurii și numai ungurii ar fi atacatorii.

Pe 10 aprilie, Societatea Jurnaliștilor din România, mai precis Consiliul Provizoriu al acesteia, condus de Băcanu, dă un comunicat acuzînd guvernul provizoriu de a acționa, sub pretextul crizei de hîrtie, „în mod arbitrar și nedemocratic, înăbușind libertatea presei“.

Azi reacționează și *Le Monde* (telegramă France Presse) comentînd ironic, în acest context al penuriei de hîrtie, apariția lui *Azi*, organul Frontului, în 8 pagini (cele reduse de la *România liberă*, și de la *22*) și un milion de exemplare.

Reacția puterii (provizorie?): a pus în circulație un manifest acuzîndu-l pe Băcanu că părinții i-au fost legionari. Sînt real în panică cei din nomenclatură dacă altceva nu mai găsesc.

În acest timp, la Timişoara s-a creat o alianţă naţională pentru a susţine *Proclamaţia* şi a cere aplicarea punctului 8 (foştii activişti — cf. Iliescu — nu pot candida la alegeri). O mare reuniune se va ţine în acest sens pe 28 şi 29 aprilie la Timişoara.

Mihnea, mizînd pe Liiceanu pentru preşedinţie, îmi telefonează extrem de plictisit: în timp ce el, aici, pregăteşte afişe electorale, acesta i-a spus aseară că s-au ivit contrarietăţi, că nu-i poate spune prin telefon — din nou ascultat — şi să vină el, Mihnea, la Buc. să se sfătuiască. Evident, Mihnea nu poate sări în avion imediat (n-are nici bani) şi ne însărcinează să-l convingem pe Liiceanu.

Dinescu ne aşteaptă la Adunarea Generală a Scriitorilor şi o va invita şi pe Marie-France. Cristovici e deja la faţa locului, face Paştele cu Paler şi Geta. Aceasta din urmă ne promite, prin Marie-France, prînzuri pascale fastuoase.

Dacă decolează avionul (e o grevă la Turnul de Control la Orly), dacă nu ne expulzează şi pe noi. Deşi ar fi un lux inutil. Dar, mai ştii, în panica ce i-a cuprins.

Cam contrariată de estetismele rezistente cu care se laudă scriitorii noştri.

Dar, de fapt, nu pentru scriitorime mă întorc eu după peste 40 de ani în România. Am trecut prin viaţă aşteptînd acest moment. Acum că bate la uşă, mă întreb dacă am avut dreptate, dacă o astfel de punere în paranteze a unei existenţe a avut vreun rost. Tocmai acum cînd „rostul“ pare clar celorlalţi.

De vină, în primul rînd, eu. Care nu sînt în stare — şi nu voi fi niciodată — să fac faţă arestării şi morţii mamei în închisoare. Nu de la superficialitatea etică a scriitorimii române mi se trage „la nausée“, ci de aici.

Duminică 15 aprilie (Paşte)

Mihnea: i-a telefonat Alecu — l-au rechemat de urgenţă la Bucureşti. Cred şi eu, după ce l-a făcut pe Petre Roman infantil. Astă-seară, emisiune Alecu (Le Divan – Chopier) pe FR3.

Luni 16 aprilie

Plecare la Bucureşti.

Duminică 13 mai — Paris

Mîine se fac două săptămîni de cînd ne-am întors și tot nu mă simt în stare să mă adun. Îmi răsfir timpul între somn (nopțile nedormite de la Buc.), citirea tot în neștire a ziarelor și telefoane. Șocurile au fost continue și puternice. Ca un cap ce s-a lovit de toți pereții: nici ideile, nici senzațiile nu se mai așază la loc. Prin suprapunerea constantă a trecutului peste prezent, toate situațiile — pînă și peisajele — mi se păreau suprarealiste. Vîrtejul, ritmul galopant în care se produceau întîlnirile, interviurile, confruntările nu făceau decît să sporească această senzație de irealitate: nu mă mai aflam nicăieri, aflîndu-mă mereu în această oscilație între ce lăsasem și ce-am găsit.

Am ținut totuși un fel de carnet de bord al întîlnirilor spre a-mi banaliza șocul.

Știam că va fi așa. Că cei prezenți nu vor face decît să se interpună între mine și umbrele în căutarea cărora mă aflam. Că pe scara din bulevardul Elisabeta 95 B se vor îmbulzi imaginile — mama încercînd să-mi calmeze spaima la primul bombardament, mama dusă din casă de securiști (nevăzută aceasta din urmă, dar atît de obsesiv închipuită). Că o dată în apartament — dar despre asta voi povesti — tata va fi la birou. Știam că toți cei duși se vor îmbulzi, pe fiecare stradă știută, să iasă din mulțime, că de peste tot mă vor pîndi semnele.

Ceea ce nu știu încă, după ce am încercat să așez, prin somn, în mine buimăceala de umbre, este tocmai dacă s-au așezat cu adevărat și ce s-a schimbat, ce s-a produs nou cu mine.

Îmi rămîne doar să fixez acum niște repere, lăsînd la o parte lacrimile care n-au curs, rănile — da, rănile — care, prost cicatrizate de altfel, s-au redeschis probabil.

*

Pentru oricine, felul în care am fost primiți, nu numai de intelectuali, dar și de „omul de pe stradă“, ar fi însemnat o confirmare că tot ce-am făcut n-a fost în zadar. Îmi place să cred că vanitatea e absentă dintr-o astfel de confirmare. Că n-a existat decît emoția. Din prima clipă.

Aşteptam la ghişeul unde se plătesc vizele la Otopeni. În rînd: Marie-France, eu, V. Două fetişcane la două ghişeuri. Schimbînd cîteva cuvinte cu Marie-France, am văzut pe una dintre cele două fete ciulind urechile. Cînd mi-a venit rîndul şi i-am depus paşaportul pe tabletă, a început să... plîngă. I-a comunicat şi colegei ei cine sînt, a ieşit din baraca ei şi ne-am îmbrăţişat. Cînd s-a întors în faţa paşaportului lui V., n-a mai avut putere decît să scîncească: — Şi domnul Ierunca!

De-a lungul celor două săptămîni, scena s-a tot repetat, cu lacrimi sau fără, dar cu aceleaşi exclamaţii: „Ce-aţi însemnat pentru noi!“ La restaurante ni se găsea loc imediat (la „Bucureşti“, V. a obţinut o masă pe care nici Dinescu nu reuşise s-o aibă, la „Capşa“, cînd am telefonat să reţin, după ce mi se spusese că nu e nici o masă liberă, la auzul vocii şi a numelui mi s-a răspuns că oricînd, pentru oricîte persoane. — Dar mi-aţi spus că nu e loc. — Pentru Dvs îi dăm afară pe toţi). Cineva a venit cu buletinul de identitate să-i semnez un autograf, o şoferiţă de taxi mi-a ţinut un discurs, la Muzeul Satului — din nou primejduit — ni s-a cerut ajutorul să-l salvăm etc., etc. Vocea devenise un „Sésame“.

Dar să revin la Otopeni. La fetişcana mea ieşind din cabina ei să mă sărute s-a zbîrlit un securist în civil — născut, dar nu făcut — care pe urmă stătea înclinat în unghi drept cînd a văzut că eram aşteptaţi de un ministru (Pleşu cu Catrinel), un vicepreşedinte al Culturii (Hăulică cu soţia). Şi ne-a poftit slugarnic împreună cu ceilalţi (mai veniseră Paler şi Dimisienii, Carmen Liiceanu, Bogdan Ghiu, Hurezeanu cu Sandrine) în salonul „Diplomaţilor“, unde se afla deja Alecu, „rechemat“ după declaraţiile sale monarhiste de la Paris.

Pe Alecu îl întîlnisem pe scara rulantă de la Orly. Valsînd în sfidare şi libertate cu o graţie juvenilă. — M-au rechemat, ne-a lansat fericit. — Şi tu te miri? — Deloc, dar îi rad. Şi i-a tot ras cîteva zile în şir. Pe Celac, pe Roman, pe Iliescu („Nici nu vi s-a spus totul — i-a lansat acestuia din urmă. Şi pe Dvs v-am atacat personal într-o emisiune pe Canalul 5 al Televiziunii Franceze“). După fiecare „întrevedere“ îl întîlneam seara la altcineva. Radios. Se consideră reprezentantul nu al guvernului, ci al „insurgenţilor“, nu ţine la postul de ambasador — niciodată n-a fost mai liber.

După escala de la Belgrad, stătea sfătos în fundul avionului cu V., el fumînd pipă, V. țigara lui de foi, în timp ce mie — mereu pierdută, dar nearătînd, Marie-France îmi arăta jos... Dunărea.

Şi aşa am pătruns în Bucureşti. Cu ei toţi, cu flori în braţe, şi cu lacrimile fetei de la ghişeu care însemnau doar atît: — ai avut dreptate să-ți petreci toată viața la Paris, în această nesfîrşită paranteză românească.

*

Şoseaua — eram în maşină cu Carmen şi mergeam să-l luăm pe Liiceanu de la Grup şi apoi acasă la ei, unde am şi stat — tot a şosea semăna. Fostul bulevard Brătianu însă nu. Casele pe care le lăsasem albe, curate, occidentale, deveniseră maronii, decrepite, întunecate, ca într-un film prost colorat. Lumea a patra, am exclamat, întorcînd capul să zăresc fereastra de la blocul Wilson care fusese a mea sau Universitatea, din care aproape direct plecasem în Franța. Nu regăseam decît murdărie, decrepitudine.

Totul s-a colorat altfel a doua zi, în Cişmigiu.

Eram noi doi și Paler. Grădina rămasă intactă. Nu-mi regăseam însă orientarea. Pe unde intram venind din Câmpineanu 40? Pe unde din bulevardul Elisabeta? Şi deodată am dat spre un şir de scaune verzi. Exact aceleaşi din copilărie. Madlena proustiană. Năpădită de prezenţa copilăriei. Într-o bruscă amalgamare de planuri, am declarat că Bucureştiul e cel mai frumos oraş din lume, că nu se poate trăi aiurea. Din moment ce aici îmi trăisem copilăria. În loc să mă aşez pe scaun, îmi venea să mă cocoţ pe el. Ca atunci cînd eram prea mică pentru a mă putea aşeza pur şi simplu. Poate atunci mi-am adus aminte de gestul Allei la Petersburg: nu-şi mai amintea nimic, dar cînd a ajuns pe Cheiul Nevei, în loc să-şi coboare braţele pentru a se sprijini de parapet, şi le-a înălţat. Ca atunci cînd avea 6 ani (sau 5). Şi totul i-a fost redat.

*

În Cişmigiu, pe lîngă mesele unde oamenii joacă şah (obicei nou), auzit această discuție care arată — contrar teoriei mele că trebuie să renunțăm a caragializa constant, relativizînd astfel totul — că I. L. C. e mereu prezent.

Un bărbat mai înalt admonestînd pe altul mai scund: — Mie să nu-mi vii cu argumente! Auzi, n-am nevoie de argumente. Eu vreau *elemente*, dom'le!

*

Altă zi. Ne duce Carmen cu mașina pînă în bulevardul Elisabeta 95 B. Apoi ne lasă. Pentru această întîlnire voiam să fiu doar cu V. Îl căutăm la lista locatarilor pe Calmuschi — care salvase ce putuse din ce fusese ars după moartea mamei și făcuse și parastase pentru ea. Nu e pe lista locatarilor. Din ascensor, ies cîțiva oameni. Îi întrebăm pe fiecare. Nimeni nu-l cunoaște. Și atunci îmi iau inima în dinți — ce-o fi o fi — urc scările. Sun. Ne deschide o femeie între două vîrste. Îi spun că vreau să văd apartamentul. Se miră. Pe drept cuvînt. Adaug: sînt M. L. Se sperie. O liniștesc: nu vin să vă iau casa. Se bîlbîie: că e o rudă venită din provincie la vărul ei care tocmai a ieșit, că ea nu e responsabilă etc. Intrăm. În apartamentul mobilat acum în stil mic-burghez — plastic și naperoane, perdeluțe cu floricele — miracolul negativ: nici o carte. Nici măcar un dicționar sau o carte de bucate. Nimic. Nici o carte în casa lui Lovinescu unde totul era bibliotecă. Plecăm repede. Ce speram?

Într-o seară la Doinaș — și apoi lui Simion — le spun s-o pună pe lista caselor memoriale. Dar de unde să fie strînsă memoria? Biroul tatei a dispărut. Și tocul de argint cu peniță. Și fotoliul lui. Și cărțile.

Uitasem: pe o masă exista o colecție a ziarului Frontului, *Azi*. Proprietarul sau locatarul e deci de-ai lor.

*

Uimitoare Adunarea Generală a Scriitorilor. Prima liberă după 43 de ani de totalitarism. Și în care, în afara unei scurte metafore inițiale a lui Dinescu și a unui discurs al lui Grigurcu, nu se discută decît legea drepturilor de autor, timbrul pe carte, achiziția de case de creație. Sindicalism anost. Nivel incredibil și din punct de vedere etic, și intelectual.

În ajunul Congresului, Mircea Dinescu ne primește în noua casă (Vernescu) a Uniunii, avîndu-i alături pe Bănulescu și Deș-

liu. Pentru a ne propune să stăm în prezidiu. Să ţinem discursuri. Refuzăm. Nu insistă şi am impresia că nici nu-i pare rău.

A doua zi, cînd intrăm, după masa de prînz (la „Bucureşti“ cu Dinescu, Paler, Simion, Sorescu, Dimisianu, *maître d'hôtel* e fiul unui coleg din şcoala primară al lui V., ne găseşte repede o masă), în Marea Sală a Palatului (unde se ţineau congresele lui Ceauşescu), ne anunţă Doinaş prezenţa şi ne lăsăm aplaudaţi de sală şi prezidiu în picioare.

Cînd ne aşezăm, o doamnă în spatele meu mi se aruncă, plîngînd, în braţe. O sărut deci şi eu. Geta D. (care ne stă alături cu Marie-France) îmi spune că e… Violeta Zamfirescu! Prostituata numărul 1 a regimului Ceauşescu, cea pe care V. o înjura cronică de cronică. Victima noastră aproape preferată. Lui Caragiale vine deci să i se adauge de data asta… Dostoevski.

Nu e singura dată. Paler ne va anunţa, cîteva zile mai tîrziu, că Eugen Florescu, unul dintre marii satrapi ai culturii ceauşiste, vrea neapărat să mă vadă: că numai faţă de mine se simte vinovat şi ţine să se disculpe. Refuz, bineînţeles. Florescu are acum un ziar, *Democraţia*, în care dă lecţii de… democraţie disidenţilor autentici. Faţă de ei ar trebui să se simtă vinovat şi nu doar faţă de mine.

Din sală ies după al treilea sau al patrulea discurs cu drepturi de autor. Stau, stăm de vorbă cu scriitorii — cei mai mulţi cunoscuţi şi regăsiţi, dar şi alţii fie tineri, fie care n-au călcat în Occident, ca Grigurcu. Sau Mihăieş.

Majoritatea împotriva Frontului. Cei care sînt pentru n-o mai mărturisesc. Buzura, de pildă, pe care-l atac, se apără. Dintr-o greşeală a apărut numele lui în colegiul redacţional de la *Azi*. Va da o dezminţire. O şi dă. Dinescu cu Pleşu, cu Hăulică, cu Caramitru au ieşit din Front şi s-au înscris pe o listă de candidaţi la Cameră, independentă. Ceea ce nu înseamnă că nu mai sînt cu Frontul (în afară de Pleşu, adevărată enigmă, dar despre asta mai încolo), ci doar că le e ruşine s-o recunoască.

A doua zi, venind cu V. din bulevardul Elisabeta, nici nu mai intrăm în sală, ci stăm în sala de presă, unde un băgăreţ ne televizează pentru o Enciclopedie în imagini a scriitorilor români. Refuzăm un interviu la *Libertatea* (pro-Front), dăm în schimb unul

la *Cuvântul* şi promitem altul lui Vasile Gogea care va veni din nou în Bucureşti de la Braşov. La Liiceanu acasă de data asta, cu Mariana Marin, şi cu Radioul liber de la Braşov.

Tot pentru o televiziune cu adevărat liberă, cea de la Timişoara, un alt interviu, luat de data asta de Băcanu, în cursul serii de la Sorin Dumitrescu, care va pune apoi întrebări şi lui Paleologu, Paler, Marie-France.

Atîtea întrevederi şi interviuri, încît, după cîteva zile, V. răguşeşte complet. Dar nu-şi pierde umorul. „M. vorbeşte mereu — pretinde el — şi eu răguşesc." Bineînţeles, fals. Niciodată nu l-am auzit vorbind atît de mult, rareori, mai profund.

*

Dacă scriitorii în colectiv sînt marea decepţie a acestor zile (şi nu numai pentru noi: în presa literară, nenumărate articole în acelaşi sens, nu atît de radicale pe cît s-ar fi meritat), Grupul pentru Dialog Social e o revelaţie. Nu ne primesc numai cu flori şi aplauze, ci cu căldură. Aici comunicăm imediat. Aici se discută într-adevăr. Aici se pun adevăratele probleme.

Noi doi şi Alecu. La un moment dat, un elogiu delirant făcut de Liiceanu. Stingheriţi, dar emoţionaţi. Venind de la el, e probabil cea mai deplină confirmare că drumul a fost cel bun.

A doua zi, Gabriela Adameşteanu (mereu năucă, autentică şi foarte apropiată) aduce textul discuţiei ce urmează să apară în *22*. Lui Liiceanu nu-i mai place ce-a spus. Scrie alt text şi mai şi — ceva cu: „V-am spus că ne vom întîlni într-o zi la Buc., pe bulevardul M. L. colţ cu bulevardul V. I." Ni-l citeşte în faţa lui Mihnea sosit de la Paris, să-l convingă (ceea ce noi n-am reuşit) să-şi prezinte candidatura la Preşedinţia Republicii (va eşua şi Mihnea). Îl întreabă ce crede despre text. Şi Mihnea — ironie, naivitate? — spune acest cuvînt de care ne vom amuza apoi zile de-a rîndul: „măsurat".

*

Ar trebui totuşi să intercalez aici şi felul în care ne-au primit Gabriel şi Carmen (ea o revelaţie prin surîsul cu care făcîndu-ţi mereu servicii — ne ducea peste tot cu maşina — îţi lăsa impresia că-i faci tu ei). Au două apartamente, uşă în uşă, în intrarea

Lucaci 3, printre pomi şi cocoşi cîntînd cucurigu ziua şi noaptea. Unul era al nostru, cu un salon mare, în care au putut de pildă încăpea cei 15 optzecişti de la *Contrapunct*, primiţi într-o seară pe la 11 pînă pe la vreo 3 în zori. Eram liberi, dar împreună. Într-un fel de acasă al neîntreruptei întîlniri.

Liiceanu ne-a dus şi la editură să semnăm contractele — al meu pentru *Unde scurte*, care va ieşi, al lui V. pentru *Fenomenul Piteşti*, care a ieşit. În faţa noastră, stînd smirnă, „foştii" cenzori, printre care şi corectorul *en titre* al operelor lui Ceauşescu, azi zelos corector al cărţilor noastre.

De acolo am trecut alături (în fosta Casă a Scînteii) la Ministerul Culturii, unde ne aştepta Pleşu spre a ne arăta biroul, dormitorul, duşul... Suzanei Gîdea. (Dar duşul de la fosta Ed. Politică, Humanitas-ul de azi, e şi mai „colonia penitenciară". De tip sovietic, cu zeci de guri ieşind din ciment. Pentru o tortură a masajului.)

*

Şi aici, „enigma Pleşu". L-am văzut de mai multe ori. După aeroport, seara la Liiceanu, unde Alecu, noi, Liiceanu l-am „judecat" prieteneşte. Apoi la Ministerul Culturii: alt om: gata să critice ca Paleologu, public, Frontul. Şi din nou „de-dramatizînd" — de fapt minimalizînd tactica neocomunistă a Frontului — la dejunul de la Capşa cu Hăulică. Şi, în sfîrşit, la cină la el şi Catrinel acasă, înfruntîndu-se de data asta serios — pînă la limita rupturii cu Liiceanu — pe aceeaşi temă. Nimeni nu înţelege. N-are gustul puterii — ca Dinescu. Nu e de rea-credinţă. Dar parcă s-a hotărît să nu ştie pe ce lume trăieşte. Pur şi simplu. „De-dramatizare" care îşi va atinge punctul culminant într-un interviu pe care-l citim, cu uimire, într-un ziar parizian, la întoarcere, în care afirmă că pînă şi Michnik s-a văzut acuzat în ţara lui de comunism. Şi atunci cum să te mai miri de Iliescu? Simpla alăturare a acestor două nume e o cvasiblasfemie.

Tot la Paris vom afla că, după un articol virulent în *România literară*, Dan Petrescu îşi va da demisia.

Doar Andrei Pleşu continuă. Pînă la alegeri, după care — anunţă în ziarul francez — îşi va da şi el demisia.

În orice caz, prea tîrziu.

*

Dacă sînt fericită de ceva, e de felul în care calendarul a făcut să coincidă întoarcerea noastră la București cu manifestația nonstop din Piața Universității, un mai '68 de-a-ndoaselea (în mai '68, tinerii parizieni făceau saltul *în* utopie, în aprilie–mai '90, tinerii bucureșteni făceau saltul *din* utopie). Erau mai ales tineri (nu numai) toți cei care și-au făcut din injuria lui Iliescu „golani" titlul de glorie și de umor. „Zona liberă de neocomunism", putînd să cuprindă de la Intercontinental la Universitate zece pînă la cincisprezece mii de oameni, a fost, este încă, atunci cînd scriu aceste rînduri, nu doar o zonă a sfidării și a lucidității politice (concordanța cu Alianța pentru *Proclamația de la Timișoara*), dar și una a inventivității orale neîntrerupte. Folclor studențesc și citadin de cea mai bună calitate, din care erau alungate și minciuna, și vulgaritatea. „Golanii" ocupau spațiul cel mai lipsit de primejdie din țară. Te plimbai printre ei în liniște, emoție, mirîndu-te ce buni pot fi oamenii.

Mai pe margine (ca să nu fim recunoscuți prin voce, atrași la balconul de unde vorbeau oratorii — și Doina Cornea, și Stelian Tănase, și Ana Blandiana, care a scris cele mai curajoase rînduri despre golani —, să nu fim recunoscuți nu pentru noi, ci pentru ei care-ar fi putut fi acuzați că sînt organizați de o agentură străină și — s-a mai văzut — poate chiar „dolarizați"), cu Carmen și Gabriel, era să ne dea — în seara dinainte plecării — lacrimile cînd toată piața relua în cor refrenul unui cîntec folk, inventat pe loc de un chitarist la balcon: „Doamne, vino Doamne, să vezi ce-a mai rămas din oameni". O bunicuță, în altă zi, purta în brațe un prunc pe pieptul căruia se lăfăia un: „mare golan mare".

Eugen I. a trimis o telegramă de adeziune semnată „un golan de la Academia Franceză". Într-una din seri s-a anunțat prezența lui Paler. Piața scanda: „Ăsta da golan!" A lui Liiceanu (care s-a urcat pe bicicletă și a reușit să scape din împresurarea celor ce voiau să-l ducă la balcon): „Alt mare golan".

„Noi de-aicea nu plecăm, nu plecăm acasă
Pînă nu ne-om cîștiga libertatea noastră."

N-o vor cîștiga. Dar au dat unei populații ce părea în stare de prostrație o lecție de democrație, de un fel de radicalism tihnit

(dacă se poate așa ceva — și se poate) care reprezintă singura șansă de a retransforma — vorba lui Noica — această populație într-un popor.

În schimb, pe Ştirbei Vodă cu mașina lui Paler, am fost prinși în resturile unei manifestații pentru Front şi Iliescu. Am închis geamurile şi am aşteptat să treacă puhoiul.

Amenințători, rînjind (cineva îl recunoscuse pe Paler), beți (credeam că or să răstoarne maşina şi Geta țipa: „Mi-e frică!“) erau toți din gloata ceaușistă — activiștii, turnătorii, abrutizații erei Ceaușescu (există deci și omul nou).

Cînd am plecat, 80 de scriitori şi artişti semnaseră pentru solidaritatea cu cei din Piața Universității (Paler, Daneliuc, Liiceanu, Mihai Stănescu, Pintilie, Dan Laurențiu, Gabriela Adameșteanu, Florin Iaru, Angela Marinescu, Iosif Naghiu, Petru Creția, Ion Iuga, Horia Bernea, Sorin Dumitrescu, Adriana Bittel, Mircea Ciobanu etc., etc.).

Nu și Dinescu. Marea noastră dezamăgire. Din seara în care, la Doinaş, a urlat patru ore în şir, lăudîndu-se cît e de „popular“. I s-a dat şi o vilă. Riscă să devină un fel de Păunescu mai palid doar în măsura în care și momentul istoric e mai îngăduitor cu oamenii. Dar marea despărțire de el s-a produs cînd l-am văzut în ședință la Parlament spunînd să nu se trimită poliția cu scuturi împotriva manifestanților, ci doar niște tulumbe cu apă, și să fie lăsați așa, „în sucul lor“, „să se bronzeze“.

*

Tineretul e într-adevăr extraordinar.

I-am întîlnit pe studenți în marea aulă de la Facultatea de Drept, unde trebuia să vin cu V. Dar în ajun, la Capșa, cu Simion, i se făcuse rău (și mie frică) după zece zile de sarmale și alte naționale mîncăruri la prînz și seara. N-a fost, din fericire, decît o trecătoare intoxicație alimentară.

Deci eram singură. Urma să răspund la întrebările studenților timp de vreun ceas. Și am stat împreună trei ore şi jumătate, într-atîta întrebările lor erau de interesante. (Paler, care asista, cu Geta și Angela Marinescu, pretinde că eu eram mai inspirată ca oricînd. Cum să nu fii cînd ți se oferă un asemenea balon de oxi-

gen?) Nu aplauzele de la Congresul Scriitorilor m-au încălzit. Ci ale lor. Însemnau cu adevărat comunicare.

*

Cu V. şi Paler, la Geo Dumitrescu. Cancer la esofag. Atît de speriat de efuziunile posibile, încît a pretextat o gripă pentru a nu ne îmbrăţişa. Mama lui care-l îngrijeşte are 90 de ani şi e… falnică. Peste capetele noastre, cuminţi aşezaţi în jurul unei mese, fîlfîiau umbrele unei alte tinereţi, noi de prin 1945–1946, asemenea celor de azi din Piaţa Universităţii. Doar că atunci Geo trecea la comunişti, V. era troţkist şi deja disident, iar Caraion (să îl ierte cine îl poate ierta) — îşi rupea carnetul de partid.

Geo se stinge încet în amărăciunile lui discrete.

*

Dacă tot pomenesc de adolescenţă: întîlnirea cu Gabi Bossie, după 40 de ani de tăcere (îi era prea frică să mă vadă cînd trecea prin Paris). Îmi explică. Ne întîlnim în faţa fostului Institut Francez (acum Bibliotecă), stăm de vorbă în grădina Ateneului şi apoi la barul Ateneului. Ne străduim să fim naturale. Sîntem doar triste. Era cea mai bună prietenă a mea din anii universităţii.

*

O expoziţie. Spătaru şi raclele sale, la care ne duce Hăulică înainte să dejunăm la Capşa (unde ne aşteptau Pleşu şi Catrinel). O revelaţie: „icoanele“ bizantine pe care ni le arată Sorin D. în atelierul său şi mai ales coerent-profundele sale explicaţii (deosebirile dintre pictura bizantină şi tablourile religioase ale Occidentului).

*

La Simion acasă înregistrăm trei ore de convorbire. O palmă pentru el: e nevoit să vină să ne ia cu maşina de la Liiceanu, pe care după *Jurnalul de la Păltiniş* şi *Epistolar* îl detestă. Din pricina lui e şi cam frontist. Ca să-i dea replica, a constituit şi „Societatea de mîine“. Împotriva Grupului pentru Dialog Social. E frontist, dar nu chiar pe faţă. Şi Hăulică a dat înapoi, stăruind să-l las să publice în *Secolul 20* ceva din *Unde scurte*.

*

Am fost şi la modesta Asociaţie a Deţinuţilor Politici. Mai ales pentru a le lăsa un dosar cu datele despre mama. Ne-a condus apoi cu maşina un fost deţinut trecut prin experienţa de la Piteşti!!

*

Pleşu i-a dat lui Breban *Contemporanul* (se scuză, spunîndu-ne că fusese refuzat de toţi ceilalţi). Din care Breban va face „Ideea europeană“ — vechi proiect al său pentru care nu găsea bani — şi un instrument pentru a-şi crea discipoli supuşi ca la militărie. Va mai nenoroci o generaţie.

*

Al. George două ore într-o seară la noi (la Liiceanu adică). Simpatic şi revendicativ, pretinzînd că l-am ignorat la Europa Liberă. Cînd îi amintesc că am scris despre toate cărţile lui, îmi răspunde încăpăţînat, absurd şi candid: „nu şi despre paginile ce-mi erau cenzurate“.

*

Plecăm fără să fi văzut pe atît de mulţi care ne aşteptau: Anton Dumitriu. Sau Ţuţea, la care voia să ne ducă Marcel Petrişor. Şi alţii.

De abia ajung pînă la o mătuşă a mea, Marioara Pleşoianu, care are 84 de ani, mintea întreagă, judecata politică lucidă. Stă într-o mahala bucureşteană, unde mă duce Carmen. Şi vorbim de mama.

La Barbu Brezianu îmi întîlnesc şi un văr căsătorit cu Monica Pillat. E şi ea acolo cu Nelly, Arşavir Acterian, dna Elian şi Regmanii. Ca şi Marie-France cu care, în fond, petrecem prima din cele două săptămîni. Împreună aruncăm o privire complice asupra oamenilor şi lucrurilor. Complicitate care-mi face bine.

N-am văzut decît două-trei drumuri ale adolescenţei mele (Brătianu, Elisabeta, Calea Victoriei, Notre Dame de Sion, într-o noapte cînd trag un ţipăt şi opresc maşina lui Liiceanu spre a merge pînă la poarta pe care opt ani de zile am trecut în fiecare dimineaţă, Cotrocenii, şoseaua, lacurile, Universitatea).

În septembrie vrem să ne reîntoarcem.

*

La crematoriu am fost de două ori (cu flori).
Şi de două ori era închis cu lacăt.

Duminică 20 mai

Pe la 11 noaptea îmi telefonează de la France-Info primele rezultate ale alegerilor din România (estimaţii) date de Petre Roman: 83% Iliescu. Numai? Aşa şi încep interviul pe care mi-l cer: „Seulement?“

Toată ziua, la telejurnale, observatorii semnalaseră iregularităţi: morţii puşi pe liste, copiii de 10 ani, oameni votînd de mai multe ori, tampoane puse dinainte etc. Dar nu e de ajuns pentru a explica un astfel de scor. Dacă ar fi inversat estimaţiile, ca în 1946 rezultatele, de ce să-şi fi dat silinţa unei atît de violente campanii electorale împotriva opoziţiei? Şi unde au trecut milioanele de semnături de pe *Proclamaţia de la Timişoara*?

E drept că Iliescu părea a prevedea falsificarea atunci cînd afirma la un miting (la Galaţi?) că „totalitarismul e compatibil cu democraţia dacă despotul e luminat“. Nici nu mai sînt sigură că e aşa de luminat. N-a acceptat el oare să fie pomenit la mitinguri cu lozinca „Iliescu apare — soarele răsare“? (sic).

Ruşine intensă de-a lungul acestei zile în măsura în care nu sînt sigură că doar falsificarea masivă explică totul. Teamă, prostie, nevoie de protecţia unui tătuc, să fie românii singurii răsăriteni care să fi dat naştere „omului nou“?

Nu mai continuu: dezgustul riscă să mă înece. Mi-e teamă, mai precis, că dezgustul acesta nu priveşte doar pe neocomuniştii la putere, ci populaţia ţării care nu ajunge să se ridice din nou la stadiul de popor. Tot Noica, bietul de el.

*

De cînd ne-am întors, i-am „pregătit“ pe Jean Stern şi pe Georges Dupoy pentru vizita lor electorală în România, ca şi pe Edith Lhomel (probabil nu destul de bine, deoarece propriile mele explicaţii nu mai ajung să mă convingă nici pe mine).

Pe Dupoy l-am pus în contact cu trei studenţi români de la Politehnică, veniţi cu „trenul prieteniei“ la o manifestaţie UNEF de

aici. Mai radicalizați decît toți cei pe care i-am văzut în România, dar și bolnav de suspicioși (se întrebau dacă pînă și manifestația din Piața Universității n-a fost cumva pregătită de... Iliescu).

*

La Barbă, părintele Galeriu sfințea casa. Cum ne-a mai așteptat o dată în zadar la parastasul lui Mircea Eliade, la Buc. — de data asta m-am dus. Amical. Îmi șușotește (semn de mare încredere) că masonii ar fi aceia care... Sărmana Biserică Ortodoxă!

De acolo cu Lupan, Gabi și Cristovici, la o cafenea. Lupan atît de încîntat de comparația mea cu mai '68 („en mai '68 les Parisiens faisaient le saut dans l'utopie, en 1990 les «golani» roumains font le saut hors de l'utopie“*), încît mi-o reproduce în *Fig. Mag.*

Cumpăr apoi cu Cristovici un magnetoscop. Toate aparatele mă abandonaseră rînd pe rînd. (De fapt în aceeași zi.) Cumpăr și un *répondeur* telefonic. Azi mi se strică.

*

Barbă insistă să mergem la recitalul Eminescu al lui Caramitru. Refuzăm invitația... frontistă.

*

Dau lui Ion Stratan casetele pentru Eugen Simion, cu interviurile Ionescu – Eliade – Lupașcu. Vrea să le transcrie pentru *Caiete critice*. După care regret: Simion se arată din ce în ce mai colaborator cu puterea. Și la televiziune, unde vine cu „Societatea de mîine“ (Buzura, Valeriu Cristea, Sorescu) să dea replica lui Liiceanu și Grupului — și e lăudată prestația de Brucan (și-a găsit în sfîrșit intelectualii pe care-i tot căuta cu lumînarea), și în *România literară* cu o aluzie la mine (o intelectuală subțire întoarsă după 43 de ani în țară) și care susține că am fi din nou ultimii în procesul de democratizare.

Valeriu Cristea direct în *Adevărul,* împotriva lui Liiceanu și a „golanilor“. Fac o cronică în care-l atac și pentru articolul sem-

* „în mai '68 parizienii făceau saltul în utopie, în 1990 «golanii» români fac saltul în afara utopiei“ (n.ed.).

nat transparent „interim“, în *România literară*, împotriva *Convorbirilor literare* ce i se par prea politice.

*

Un interviu azi prin telefon lui N. C. Munteanu asupra ecoului alegerilor în mass-media din Franța. Noroc că i-l dau înainte de știrea cu 83%. Sînt mai senină și pot să analizez în loc de a anatemiza.

*

Pe la 2 dimineața, telefon lui Liiceanu: va fi la Paris la începutul lui iunie pentru filmul asupra lui Cioran.

Marți 22 mai

Ieri, la Radio, după emisiune: Goma, Raicii, Iorgulescu și Alain. Nu prea știm cu toții cum să exorcizăm rușinea văzînd cum urcă încă scorul lui Iliescu. Nu stăm mult la cafenea deoarece trebuie să fug la France-Inter la emisiunea „Le téléphone sonne“, unde mai fusesem în 1987 cu prilejul manifestației de la Brașov.

Alt invitat: Alecu. Iar la București: Gelu Voican. Alecu e prodigios. Spune că n-ar vrea după un asemenea scor să fie în locul lui Iliescu, căruia îi reproșează mai vechea sa afirmație că membrii de partid împreună cu familia și — ironizează el — vecinii sau pisica alcătuiesc 80% din populație. Îi reproșează Frontului, în general, campania împotriva Doinei Cornea. Iarăși lui Iliescu termenul „golan“. E ireductibil și sfidător, spre încîntarea gazetarilor prezenți.

Eu amintesc fraza lui Iliescu cu totalitarismul ce nu este incompatibil cu democrația dacă despotul e luminat, ca și felul în care s-a desfășurat propria-i campanie electorală cînd a admis sloganuri ca „Iliescu apare, soarele răsare“.

Insist din nou asupra „originalității“ cazului românesc: unde e partidul comunist? S-a autodizolvat. În celelalte țări comuniste s-a reformat și s-a prezentat pe față la alegeri, cu riscurile unui scor minim. La noi, s-a evaporat: a fost șters numele și păstrate metodele. Mergînd pînă la actualul scor comparabil cu cele obținute de Ceaușescu. Nu-l compar însă pe Iliescu cu Ceaușescu și

nici nu cred că iregularitățile constatate (morții, de pildă, puși să voteze) explică, doar ele, acest uimitor rezultat.

Voican, la București: limbă de lemn, optimism plat și deșănțat. Cum eu întrebasem: unde au trecut în vot „golanii“ și cele cîteva milioane de semnături în favoarea *Proclamației de la Timișoara*, răspunde că nu sînt decît vreo 5 000 de „golani“ în Piață, împiedicînd circulația și jenînd cu zgomotul din Piață Spitalul Colțea. Irelevant.

Ceea ce mă izbește e numărul de telefoane profrontiste, ca altădată cele organizate de Securitate în apărarea lui Ceaușescu.

Poate că provin chiar de la... Ambasadă.

Alecu se duce după aceea la Radio Courtoisie (i se atrage atenția că e de extremă-dreapta), iar eu cu un taxi repede acasă, unde Virgil primește pe un fost discipol al lui Noica, psihanalist, Zamfirescu.

Pleacă destul de devreme ca să am timp să încep o carte recomandată și de Alecu la emisiunea „Le téléphone“: *Un mensonge gros comme le siècle. Roumanie, histoire d'une manipulation* de Michel Castex (de la Agenția France Presse). Ca și extinsa anchetă publicată în *Le Point*, punînd alături toate minciunile ce-au înconjurat „revoluția“, susține pregătirea și apoi manipularea ei de către Moscova, Budapesta, Belgrad. O teză pe care am combătut-o cînd a fost, pentru prima oară, avansată de Victor Lupan în *Fig. Mag.* Și pe care sînt acum pe cale s-o accept. Are și avantajul, recunoscînd spontaneitatea revoltei mai ales a tinerilor, de a anticipa și o explicație a actualului vot: în afara tinerilor și a unor intelectuali, populația fiind fie abrutizată, fie „complice“, *volens-nolens*, cu ceaușismul (indicatorii, informatorii, membrii de partid) și nedorind schimbări mai mari decît cele ce s-au și produs.

Mass-media din Occident ar fi fost deci manipulată de propaganda orchestrată de comuniști (vioara I — Budapesta, care a dat știrile cele mai alarmiste, a II-a: Belgradul, iar șeful de orchestră: Gorbaciov). Premisele complotului deja existente, ca și echipa de schimb. Ar avea avantajul de a explica și pactul cu o Securitate care n-a prea mișcat și n-a încercat să-i salveze pe cei doi Ceaușescu în fuga lor la „Varennes“.

Azi cînd termin — cu amărăciune, dar din ce în ce mai convinsă — cartea, interviu dat lui N. C. Munteanu la Europa Liberă despre „Le téléphone sonne“ de ieri.

*

Barbăneagră: disperat de poporul român, ar fi vrut să-şi dea foc în faţa Ambasadei. Dar nu-şi dă.

*

Doicescu: a supravegheat votul la Ambasadă, unde Liiceanu (cu lista lui) a obţinut 124 de voturi (Frontul vreo 150), iar liberalii 780. Raţiu 340, Iliescu 277 (totuşi!). Mircea Dinescu, din fericire, doar 30. Din fericire, spun, deoarece azi în *Libé* îi dă un interviu revoltător lui Stern. — Atacă pe „golani", care l-au huiduit în Piaţa Universităţii, reproşează intelectualilor de a fi prezentat *leurs gueules* („mutrele lor") gazetarilor şi „fundul" (*leur cul*) poporului, şi se prezintă ca mare victimă a calomniei, alături de Doina Cornea (pe care el însuşi a calomniat-o). Foarte trist.

*

Cînd mă gîndesc că acum o lună eram la Bucureşti şi mi se părea că totul s-a schimbat, că toate speranţele sînt posibile...

*

Astă-noapte, după miezul nopţii, se pare (France-Info) că Iliescu a acceptat — în sfîrşit — dialogul cu „golanii". Va trebui oare să ne reducem pretenţiile şi, în loc de o democraţie pentru care poporul nu pare deloc pregătit, să ne mulţumim cu *glasnost* şi *perestroika*?

*

Aşadar, din decembrie încoace n-am trăit o revoluţie, ci doar o iluzie lirică.

*

Extrem de decepţionante reportajele lui Stern (Schiller) de la Buc. Ne pierdem inutil timpul cu el. În schimb Dupoy, impecabil.

Miercuri 23 mai

Cu V. şi Speranţa Rădulescu, venită la Paris cu o formaţie muzicală de ţărani pentru Ziua Muzicii pe France-Musique. V. o urmărea de mai mulţi ani, mai dăduse concerte cu astfel de for-

mații, pe linia autentic folclorică a unui Brăiloiu. Eu am descoperit-o mai tîrziu, cînd ne-a trimis cartea de cercetare „folclorică“ asupra Revoluției, alcătuită de un grup, în frunte cu Irina Nicolau.

S. R. lucrează acum — ne dezvăluie ea la Café de Cluny unde o întîlnim la începutul după-amiezei — la culegerea unui alt „folclor“ revoluționar: cel din Piața Universității.

Înmărmurită și ea de rezultatul alegerilor, pe care nu ajunge să și-l explice. Nu numai prin campania electorală, dar mai ales prin univocitatea impusă de Front. Trebuise să ia pe unul dintre țăranii bătrîni din Gara de Nord. Venise cu încă un altul, se speriase de ce i se spusese despre Piața Universității, credea că e primejdie și bătaie mare. Amîndoi țăranii nu voiau să se miște din Gara de Nord. Cu greu i-a dus la ea acasă, apoi împreună cu alți țărani chiar în Piața Universității. Cînd au văzut ce se petrece cu adevărat acolo, s-au înfrățit cu manifestanții și ei erau cei care țipau cel mai tare împotriva comunismului.

Așa ar trebui să facă acum toți intelectualii cu țăranii și muncitorii. Să redevină — Iorga *redivivus* — „apostolii neamului“.

Speranța Rădulescu venise să-mi ceară îngăduința de a pune drept prefață la cartea care va fi editată acum cronica pe care am difuzat-o prin FE — și pe care au înregistrat-o.

Apoi după-amiază cu bătrîni. Mai întîi la Jean Mouton, care ține să citesc și să-i spun părerea despre două manuscrise: mărturia din închisoare a Madeleinei Cancicov — care va apărea în editura pariziană Criterion, și propriul său jurnal ținut de-a lungul războiului la Institutul Francez de la București — unde era director în vremea studenției mele. Se clatină puțin mergînd, dar e total lucid la cei 91 de ani ai săi.

De acolo la Ella. A avut un nou atac și a stat două luni în clinică. Izbită, la primul telefon după întoarcerea din România, de felul în care se bîlbîia la telefon, o chemasem pe Pușa care-mi dăduse detalii. Atac deci, cheag în creier pe centrul vorbirii. Azi, Ella vorbește mai bine, dar nepoata ei, care a venit din America (e moștenitoarea ei), ne ia deoparte și ne spune că neurologic e sfîrșită. Nu-și mai amintește nimic și trebuie îngrijită ca un copil. După ea — dar sper că exagerează — e spre final, e exploatată de români,

cheltuieşte toţi banii şi ea — nepoata — trebuie să facă eforturi băneşti care o depăşesc pentru a plăti portăreasa ca pe o infirmieră. Ella e atît de obsedată de soarta manuscriselor lui Basil, încît îi promitem, V. şi cu mine, că, dacă i se întîmplă ceva, le luăm la noi (ca şi o parte din carte). De fapt, presupun că lăzile de care pomeneşte sînt pline doar cu fişe şi că nu va fi mai nimic de reţinut din ele. Ne străduim s-o liniştim şi, la plecare, plînge îndelung în braţele mele, ca pentru o despărţire.

Plec de acolo zdruncinată, purtînd pe umeri toate spectrele bătrîneţii.

*

De la 12 noaptea, telefon de la Stern (revenit de la Bucureşti). Curios cum, cînd ne vedem, avem exact aceeaşi părere despre tot, şi cînd scrie parcă e alt om.

A tăiat mult din injuriile lui Dinescu împotriva intelectualilor. Păcat. Ar fi trebuit să-l lase să se compromită cît mai definitiv.

Ni se povestise sosirea lui cu Maşa în Piaţa Universităţii. L-au împresurat să-l ducă la balcon să se explice. Fără violenţă, dar foarte presant. Maşa a fugit, speriată. Pînă la sfîrşit şi el a reuşit să fugă. Evident, aşa ceva nu se uită. Şi iată-l răzbunîndu-se cu o desăvîrşită impoliteţe.

Pentru a reveni la Stern, nu crede nici el în falsificarea masivă a alegerilor. Şi nu poate dezlega enigma. Presupune că Iliescu (un prost) e şi mai încurcat de rezultat decît opoziţia — a cheltuit toată rezerva lui Ceauşescu şi n-are cum îndeplini toate promisiunile pe care le-a făcut. Va fi nevoit să-l reia prim-ministru pe Roman (din ce în ce mai arogant) şi să guverneze numai cu ai săi (toţi incapabili). Stern prevede mari crize economice şi sociale.

Cu Pleşu a reuşit să obţină ca *Libé* să fie pe piaţă la Buc. E încă secret. Dacă nu se rezolvă în cîteva zile, vor face scandal în *Libé*.

Crede că ancheta din *Le Point* duce la concluzii exagerate (ungurii care s-ar fi servit de Tőkés ca detonator), iar pamfletul lui Michel Castex minimalizează prea mult spontaneitatea mişcării de stradă. Dar complot mai înainte ar fi existat (se negociază în clipa de faţă scoaterea de sub inculpare penală a generalului de

Secu Vlad (pe care Lupan l-a vizitat în închisoare). La proces ar avea prea multe de spus tocmai asupra acestui punct.

În rest, găsește că Grupul e format doar de intelectuali de primă mînă, dar nu reprezintă decît un fel de club închis, în loc să ia contact real cu societatea civilă.

Și el e pentru un partid care să înglobeze forțele opoziției, gen „Alianța democratică" (pentru *Proclamația de la Timișoara*).

Mihnea, cu care a discutat cam în dezacord (rolul sindicatelor visat de Mihnea a fost nul), vine și el mîine-seară.

*

În *Libé*, interviu cu Brucan (dirijat de fapt împotriva lui Iliescu și chiar a victoriei prea zdrobitoare a Frontului). Lupta de clan pentru putere continuă.

Duminică 27 mai

Seara, Boeraș cu soția, cu niște exemplare din *România liberă*, trimise de Geta sau Paler. Dar fără interviul pe care i l-am dat lui Florin Mărculescu și care probabil că n-a trecut. Înmărmuriți și ei de rezultatul alegerilor. Cinăm împreună.

Sîmbătă. În sfîrşit vorbesc cu Mihnea întors de joi seara, frînt și răcit. Tot aceleași păreri, deși mai... optimist. Cei de la Grup nu sînt speriați. Obosiți numai și uimiți și ei de scor.

Telefonez și lui Hassner și stabilim o dată pentru o masă rotundă asupra alegerilor și a versiunilor (complot cu Moscova și nu revoluție) din *Le Point* și pamfletul lui Castex.

Florin Mugur, după-amiază, cu Iorgulescu (exultînd de pesimism acut). V. n-a vorbit niciodată de el ca poet și eu o singură dată — ca prozator — dar pentru a-l critica. Însă Fl. M. nu e ranchiunos. Îi cere lui V. pentru Cartea Românească un volum de poeme, iar mie *Unde scurte*. Cînd află că i le-am dat lui Liiceanu, pare dezolat. Îi sugerez să ia de la Simion, după publicarea în *Caiete critice*, întrevederile cu Eliade, Cioran, Lupașcu. Acceptă încîntat. Numai să i le mai dea Simion, căruia — acum — îmi pare rău că i le-am cedat. Îi va cere o prefață (el semnînd prefața) și poate că astfel...

În Piața Universității Fl. M. purta un ecuson „Golan ezitant". Mai în vîrstă decît credeam și simpatic.

Telefoane rînd pe rînd de la Mihai Zamfir, Țeposu și Al. Călinescu, sosiți și ei la Paris și pe care ne străduim să-i „cazăm" într-un șir de *rendez-vous*-uri luni și marți.

Telefon cu Alain Besançon, care ne-a trimis un nou text al său cu aceleași teorii abracadabranto-zinovieviene despre Gorbaciov. Împotriva Poloniei și a KOR-ului. A luat-o cu totul razna după ce a fost cel mai original dintre sovietologii parizieni.

Vrea să-i țin o conferință la Centrul lui. Și să ne vadă.

Vivi Vulcănescu, și ea: s-o vedem pe Jeanne Hersch care e la Paris și nu înțelege de ce toată lumea e împotriva lui Iliescu. De parcă rația de luciditate le-ar fi măsurată și la cei mai lucizi dintre gînditorii politici.

Dupoy s-a întors de la Buc. Se crede singurul „corespondent" (*Le Quotidien*) serios care a trimis de la Buc. articole anti-Front. Îl felicit (erau bune într-adevăr), dar nu pot să-i împărtășesc total indignarea, deși *staff*-ul socialist din Franța pare încă sedus de Iliescu–Roman. În acest timp Virgil Tănase delira într-o carte (*Ma Roumanie*). E pro-Iliescu pînă la demență. Nu e de mirare că *Azi* a luat cartea în foileton. Se vrea — pare-se — ambasador la Paris. (Pe Alecu n-o să-l mai țină; nu e deci imposibil.) Mihnea îmi spune că Poulet îi va face un proces. Dar nici n-am de gînd să-i citesc cartea.

În *Adevărul*, articole ignobile împotriva Doinei Cornea, a golanilor, și scrisori deschise adresate pe ton de reproș încă respectuos Anei Blandiana. În această clefăială a minciunii de tip comunist, o punere la punct timidă a lui Caramitru pentru dialogul dintre Iliescu și cei din Piață. E probabil actul de curaj pe care-l anunța lui Alecu.

În *România literară* articole foarte tari împotriva Frontului, de Grigurcu, Cistelecan și Mircea Mihăieș. Sînt dinainte de alegeri (17 mai). Singurul care „incită" la toleranță (de fapt la Front, dar n-o spune pe față) e Simion. S-ar părea că acum vrea… Televiziunea. De ce nu? Deja prime reacții după alegeri. La Grup au venit doi de la o Uniune a Tineretului (întemeiată recent) să le ceară sediul. Alin Teodorescu i-a dat afară (*dixit* Mihnea).

Manifestanții n-au părăsit încă total Piaţa Universității. Mai sînt vreo mie cinci sute care se îndreptau sîmbătă seara spre Televiziune. Fără vreo șansă de succes.

Plebiscitul lui Iliescu s-a încheiat cu cifre astronomice (peste 85%). Și în noua cameră nu va intra decît un independent. Altul la Senat. Mihnea e indignat. Prin telefon de la Buc. a aflat c-ar fi preferat Mircea Dinescu (pentru Cameră) lui Liiceanu care a obţinut mai multe voturi, incomparabil mai multe.

Miercuri 30 mai

Luni: la Radio, dialog înregistrat cu Țeposu — împreună cu el, cu Ioana Crăciunescu şi cu Alain, la cafenea.

Apoi cu Țeposu şi Ioana C. la restaurant, unde ne aşteaptă V.

Dar seara tot nu s-a terminat. Mergînd să-l întîlnim pe Mihai Zamfir la Café de Cluny, dăm în stația de autobuz de la Odéon de Bernard Poulet. Coborîm din autobuz și mergem împreună la cafenea, Poulet punîndu-şi inevitabilele întrebări asupra alegerilor. Din păcate, Mihai Zamfir sosește nu cu răspunsuri, nici cu angoasa celorlalți intelectuali, ci cu un optimism ce ni se pare delirant. Surîzător și calm, nu vede nimic punîndu-se în calea democratizării. Parc-ar fi de pe altă lume sau „Ministerul" (e director la nu ştiu ce sector din învățămînt) ar fi un fel de citadelă ce te fereşte de real. Nu-l suspectăm de frontisme interesate, nu înțelegem ce se petrece cu el. Tocmai citisem în *România literară* o discuție imaginată de el între un pesimist şi un optimist, amîndouă concluziile erau întunecate. Acum în viziunea lui irealistă pînă și Petre Roman e inteligent. Bine că Poulet nu stă decît puțin timp și rămînem doar V şi cu mine să ne împărtăşim nedumeririle.

Ajunși acasă, pe *répondeur*, un mesaj de la Pupăzan: Alecu a fost rechemat definitiv la Buc. N-au avut deci nici măcar răbdarea să aștepte schimbarea guvernului, s-au răzbunat imediat. Ştirea dată și la radio, și la televiziune (și a doua zi în ziare) face și mai de neînțeles seninătatea lui Mihai Zamfir.

Marți: Toată după-amiaza cu Al. Călinescu, soția, și mai tîrziu Mihai Dinu Gheorghiu (venit de la A2, unde a tradus un interviu al lui Militaru, ce răspunde la teza complotului: o parte din ancheta din *Le Point* se baza pe o mărturie de a lui pe care acum

o retractează sau o atenuează). Al. Călinescu, care sosise invitat fiind de Alecu (voia să-l impună consilier cultural), se regăsește acum în vid. Vine cu cereri de articole și răspunsuri la anchete pentru *Convorbiri literare* (violent antifrontist) și *Dialog*.

Stăm împreună de la 3 la 7, cînd plecăm spre Ileana Cușa, unde cinăm cu Marie-France, Maria B., cei doi Ciorani și... François Furet. Cioran — dulce iresponsabil ca de obicei — crede că Iliescu e un... temperament. Ni se pare brusc îmbătrînit. Sau poate e doar obosit: uită nume, persoane etc. Dar marea surpriză e Furet — pe care mi-l închipuiam rezervat și oarecum antipatic. Dimpotrivă. Îmi amintesc — și i-o spun — starea de mîndră fericire în care mă aflam citind — la Megève — *Penser la Révolution*. Mîndră de parc-aș fi scris-o eu. Mi se părea că pentru prima oară înțeleg cu adevărat Revoluția Franceză. Acum discutăm, evident, despre cea din România. El de-abia sosise de la Moscova înmărmurit de vacanța puterii, de anarhia în care totul devine posibil, de mizerie. Imensa potemkiniadă în care Occidentul a crezut o jumătate de veac. Acum s-a năruit fațada și totul a devenit vizibil.

Miercuri: Pe la 2 și jumătate telefon de la Barbă: la București cutremur 7 pe scara Richter. Telefonez la FE: se confirmă. Catherine îi găsește pe Gabriel și Carmen Liiceanu: sînt teferi și nu prea speriați. Pînă seara, știrile se precizează: n-a fost ca în 1977, au murit 7 persoane (cornișe, balcoane, pietre care le-au căzut în cap), dar nici un imobil distrus. Cîți oare nu vor fi avut impresia că Dumnezeu îi pedepsește pentru marele prilej ratat al alegerilor? Mai ales la țară?

V. revine de la poștă cu sacul hebdomadar: în fotocopie numărul din *22* cu articolul meu despre mama; în *Orizont*, articolul lui Mihăieș despre *Fenomenul Pitești*, iar de la Marta Petreu, cereri de colaborare pentru *Echinox* (noua formulă). Trebuie să-i răspund repede, vrea (ce oroare) să-mi publice în serial romanul meu artificios, pretențios, răzgîiat, apărut în '40 și ceva la *Fundațiile Regale*. Trebuie oprită această minicatastrofă.

În *România literară*, Manolescu destul de ferm în editorial și de-a dreptul violent în „Ochiul magic" împotriva atacurilor din *Azi* lovind în intelectualii anti-Front (Ana Blandiana etc.) cu injurii demne de fosta *Săptămîna* și de Eugen Barbu. Frontul își digeră prost victoria: crede că totul îi e permis, chiar și vechiul limbaj ceaușist.

De altminteri, Alecu (vorbim vreun ceas la telefon direct de la Ambasadă) socotește că ne aflăm în plin „ceaușism“ (exagerează desigur din pricina loviturii primite, dar, din păcate, nu prea mult). Vrea să mai rămînă în Franța. I s-a propus o carte de întrevederi asupra scurtei sale perioade de ambasador nonconformist. Un acont substanțial i-ar îngădui o lună–două de Paris pînă se vede mai precis spre ce se îndreaptă actualul regim, legitimizat în minciunile și violența lui de alegeri.

În *Le Monde* (de ieri) articol de Sylvie Kaufmann asupra marii decepții a intelectualilor. Și altul despre Alecu.

Alegerile au fost adevăratul cutremur de pe urma căruia victima va fi un întreg popor ce s-a lăsat atît de îmbrobodit și prostit, încît de acum înainte conducătorii lui își vor putea îngădui aproape orice.

Luni 4 iunie

Vineri: la Café Cluny, două ceasuri cu Jeanne Hersch care-i ceruse lui Vivi Vulcănescu să stăm de vorbă: nu înțelegea ce se petrece în România și cu România. Tezele lui Heller și Besançon i se par delirante (ca și mie, un nou text al lui Besançon pe care ni l-a trimis, ca și un lung telefon cu el îmi dovedesc că persistă în construcția abstractă, indiferent la realitatea faptelor). Vin și Vivi, și Mimi. De fapt, monologhez — asta mi se și cere. Jeanne Hersch neschimbată — nici un rid în gîndire. Nu era în nici un fel cu Iliescu, cum îmi spusese Vivi.

Sîmbătă seara: Anatol Vieru cu soția (rusoaică?) și fiul, Andrei (Florica Jebeleanu n-a venit: are gripă). Vieru ne împărtășește toate analizele.

În schimb, Hăulică a telefonat ieri: dacă a fost „plebiscitat“ Iliescu, vina e a... studenților din Piața Universității. Printre ei, nu-i așa? — erau și securiști, și apoi nu voiau dialogul etc. etc. E încăpățînat în versiunile lui frontiste.

N-a ieșit pe lista independenților (cea condusă de Dinescu) nici măcar Liiceanu (Mihnea crede în fraudă pentru distribuirea mandatelor).

Pușa îmi confirmă că Ella e pierdută. Oricînd, la cea mai mică emoție sau contrarietate poate interveni un nou atac. I-a spus-o

și Lucia. În așteptare, Ella vegetează uitînd și ce-a spus, și cine vine s-o vadă. Mila mea nesfîrșită se împleticește în groază: orice, numai să nu îmbătrînești așa.

Sîmbătă și duminică consacrate cronicii greu de dozat asupra cărții lui Castex și a anchetei din *Le Point*. Impresionată la început de coerența tezelor „complotului", sînt acum din ce în ce mai puțin convinsă tocmai din pricina acestei prea perfecte coerențe. Detaliile sînt, toate, credibile, ansamblul — nu. Paralel cu revolta, „complotiștii" n-au provocat-o, ci, mai simplu, au confiscat-o. Și nu e imposibil ca, pentru a deveni cum se pretinde azi Iliescu „emanația" revoluției, să fi voit baia de sînge și să fi inventat „teroriștii". Acordul nescris cu Securitatea este din ce în ce mai evident. Dar marea orchestră (șef de orchestră Gorbaciov, prima vioară Budapesta, a doua Belgrad), care ar fi transformat manifestația de la Timișoara în revoltă prin represiunea organizată în acest scop, pare a ține mai mult de romanul polițist decît de realitate (oricît de încîlcită ar fi ea). Versiunea Castex – *Le Point* avea avantajul de a explica alegerile: numai un popor care n-a făcut revoluția l-a putut plebiscita pe noul „tătuc". De unde, la lectură, și adeziunea mea. Și, într-adevăr, „poporul" n-a făcut revoluția, ci doar o minoritate, cu tinerii în primele rînduri. Cei vreo 25% care nu l-au votat pe Iliescu. Cei cu „sindromul salamului" („în timp ce noi n-aveam dreptul decît la nu știu cîte grame de salam, șefii opoziției mîncau pîine albă în Occident") sînt cei care au stat acasă sau pe margine.

Scriu deci o cronică infinit mai nuanțată decît aș fi făcut-o imediat după lectură.

*

Brucan (îmi spune Marie-France de la Geta) a avut o intervenție la Televiziunea Română împotriva lui Iliescu și Roman (nu vor să rupă cu trecutul). A propus așa ceva spre publicare în *22*. Lupte pentru putere la vîrf.

*

Dinu Zamfirescu, care-mi telefonează pentru întîlnirea organizată la Casa Poloneză între românii din Paris și Alecu, îmi dezleagă și misterul milioanelor de semnături pentru *Proclamația de*

la Timișoara. Înregistrate pe computere n-au fost decît vreo 120 000 – 140 000. Restul s-a numărat — impresionist — după numărul de membri cu care se lăuda fiecare partid. Asta explică aproape totul.

La Cameră și Senat au fost aleși din opoziție 13 țărăniști (s-a terminat cu Partidul Național–Țărănist, în parte din pricina lui Rațiu), 39 liberali, 41 unguri, 2 social-democrați și nici un independent (sau poate unul de la Turnu-Severin).

Duminică 10 iunie

Seara, recitalul lui Andrei Vieru (Bach, Skreabin) dat pentru acțiunea în România a asociației *Médecins du monde*. De bună clasă (mare?), riguros, dacă nu chiar intelectualizant pe linia Pollini. Mai curînd, Lipatti? Rigoarea lui sau oboseala mea: nu ajung să fiu emoționată.

Miercuri. Seara, la restaurant și acasă, Bogdan Ghiu. Cu toate că vorbim exact aceeași limbă, ne era mai aproape în poemele și articolele sale (printre cele mai nete și curajoase din *Contrapunct*).

Joi. Masă rotundă la radio cu Pierre Hassner, Mihnea, V. despre ecoul aici al alegerilor ce par să confirme versiunea loviturii de palat sau, în orice caz, a revoluției confiscate. Surpriza vine de la Hassner (care vorbește perfect românește).

Neputîndu-l găsi la telefon pe Alecu, mergem, fără Hassner, la Ambasadă. Îl așteptăm cu Pia, Toader și un domn Ivan Ghica (îi povestește lui V. de închisorile sale) pe Alecu, plecat să-și ia, cu reducere, nu știu ce *Pléiade* de la nu știu ce librărie. Cînd sosește, lungă punere apoi la cale și la punct. Îl sfătuim să nu-și lase copilul aici. De altminteri, acum locul lui e în România. S-a dovedit unul dintre cei mai lucizi și neînfrînți opozanți — în Grup va deveni un ferment. E de acord, vrea doar un răgaz aici, să-și termine băiatul ciclul școlar iar el să-și ofere un răgaz.

Vineri, întîlnirea lui Alecu cu românii din Paris, la Casa Poloneză. Alecu are doar vreun ceas întîrziere. Vorbește impecabil. Răspicat, nuanțat, clar, fără umbra vreunei concesii și fără răsfățuri literare.

Venise să mă ia de acasă Grég (sosit la Paris pentru nașterea unei noi nepoate, Myriam, fiica Laurei). Atît de defazat, necunos-

cînd pe nimeni, în afară de Alecu, încît îmi vine să-i plîng de milă cînd face planuri pentru o călătorie la Bucureşti. În afară de Irina şi de Gabi Bossie, pe cine va mai regăsi el acolo? Acesta e adevăratul, sinistrul exil şi nu al nostru care, prin intelectuali, ne-am păstrat mereu legătura cu ţara şi, reîntorcîndu-ne, n-am dat decît peste feţe cunoscute. În timp ce pentru el ireversibilul timp a pustiit totul.

La cafenea, apoi, cu Cristovici, Vivi Vulcănescu, Nedelcovici, Mihai D. Gh., ultimii sosiţi (Ţeposu şi Bogdan Ghiu, Doina Uricariu) şi Victor Lupan care scrie acum o carte despre România şi căruia îi recomand stăruitor contactul cu Ţeposu şi Ghiu.

Sîmbătă–duminică. Mihnea îmi dă o veste încă secretă şi pe care el o crede mare: demisia lui Celac de la Externe, în parte, pretinde C., din pricina rechemării lui Alecu. Mira-m-aş... Din nomenclatură, Celac nu părea cel mai puţin odios.

Lasă un mesaj pe *répondeur* şi Eugen Simion, pe cîteva zile la Paris. El mai lipsea. Nu ne bucurăm ca altădată, după ce-am auzit de la Bucureşti despre „Societatea [lui] de mîine“ în serviciul Frontului, împotriva Grupului pentru Dialog Social. Va trebui totuşi să-l întîlnim. Sînt poate opacă, dar nu ajung să înţeleg cum nişte oameni care s-au ţinut bine la greu se lasă acum atraşi de acelaşi tip de putere sub travesti.

Iorgulescu are, în sfîrşit, o casă şi un telefon. Mă înştiinţează că a apărut primul număr dintr-un ziar al lui Eugen Barbu şi Corneliu Vadim Tudor. Ce să te mai miri cînd Lăncrănjan (care face un nou pamflet cu căţeaua — eu, buldogul — V. şi javra — Iorgulescu) semnează pe prima pagină a jurnalului Frontului, *Dimineaţa*, şi cînd Petre Roman îi oferă lui Drăgan o vilă pentru Fundaţia lui la Buc. Nu mai e nici măcar impostură, ci continuitate cu regimul ceauşist.

A telefonat (dar n-am mai scris-o?) şi Ana Blandiana, de la Mămăligă, în drum spre Canada, la Congresul ARA (unde va primi un premiu). O felicit îndelung: luările ei de poziţie pentru „golani“ au făcut din ea ţinta unei campanii de genul celei împotriva Doinei Cornea. Îmi confirmă că primeşte, după Doina Cornea şi Coposu, cel mai mare număr de scrisori de insulte şi ameninţare. A scris

împotriva ei şi Eugen Simion, în *Adevarul.* Întîlnindu-I pe stradă, a vrut să-i întindă mîna. Simion a roşit si a luat-o la fuga.

Deşi nu ne-a atacat, mai bine ar fugi şi de noi: ne-ar simplifica viata.

Alegerile din Cehoslovacia: triumf pentru *Forum*-ul lui Ha- vel. Bineînţeles.

In Bulgaria, campania electorală s-a desfăşurat-ca la noi-după acelaşi tipic comunist. Dar cum cele 16 partide de opoziţie au avut ideea bună şi elementară să se unească şi ele într-un forum, s-ar putea să avem surprize plăcute. în orice caz, mai plăcută ca la noi, singurii care dăm înapoi. „

Duminică 17 iunie

Ce săptămînă! Negativul sumbru al zilelor revoluţiei din decembrie.

Primele semne ne-au venit miercuri, pe cînd îl aveam la noi pe Eugen Simion: poliţia (aflăm spre seară şi cu primele imagini la televiziune) a golit cu forţa Piaţa Universităţii în noaptea din 12 şi în zorii zilei de 13 (la 4 dimineaţa) — 273 de arestaţi, nu se ştie cîţi răniţi (aflăm mai apoi că poliţia a intrat la Arhitectu- ră şi a snopit studenţii în bătăi).

Pe la orele 5, în după-amiaza de miercuri 12, mulţimea s-a re-format în Piaţă şi de aici, seara şi în cursul nopţii, au pornit unii să ocupe şi să incendieze Poliţia Centrală, Ministerul de Interne (Chiţac demis: a fost „prea moale“) şi să devasteze Televiziunea (care şi-a întrerupt vreun ceas şi jumătate emisiunile).

Provocatori ai Securităţii, incendiul Reichstagului — cum îi spune la telefon, plîngînd, Geta lui Marie-France? în orice caz, nici la Poliţie, nici la Interne, nici la Televiziune, poliţia şi armata n-au ripostat, lăsînd să se săvîrşească acte de vandalism (ca la 18 februarie). Coincidenţă sau pretextul bine găsit pentru Iliescu de a-i chema pe mineri?

Şi de aici începe un episod cum de la instalarea bolşevicilor în Rusia sau a lui Mussolini în Italia nu se mai văzuse: Iliescu abandonează Bucureştiul minerilor de pe Valea Jiului,doua zile stăpîni pe oraş pentru a fugări si bate la sange mai intai tot ceea ce

putea semăna a „golan“ (adică tineri în blugi), ca şi tot ce le cădea sub mînă sau părea a le deprecia acţiunea (femei — chiar şi copii). Spontaneitatea urii sîngeroase e însă discutabilă, deoarece unii (securiştii dintre ei) veniseră cu liste pregătite, adrese şi fotografii ale opozanţilor.

Astfel, nu sînt devastate doar sediile liberal şi ţărănist, nu e incendiată doar *România liberă*, dar se efectuează percheziţii, se fac intimidări şi la cei fără legătură cu golanii: Grupul pentru Dialog Social, editura lui Liiceanu etc. etc.

Liiceanu, care acum a plecat de la noi, n-a dormit acasă trei zile, primind ameninţări cu moartea zile în şir la telefon şi fiind nevoit să părăsească editura prin subteranele Casei Scînteii (clădirea fusese înconjurată de tipografii care, instigaţi, coborîseră de la etajele II şi III şi care strigau „Moarte lui Băcanu!“, „Moarte lui Liiceanu“!). Era dat la televiziune, alături de Paler, Paleologu şi Băcanu, ca instigator moral al „rebeliunii legionare“.

O parte din Bucureştiul intelectual s-a ascuns sau n-a ieşit din casă (nu se cerea doar moartea golanilor, dar şi a intelectualilor, în cea mai mare revărsare de ură împotriva lor). Marian Munteanu, şeful Ligii Studenţeşti, a fost filmat la spital, cu spatele tumefiat şi traumatism cerebral. O actriţă, Ioana Bulcă, a fost bătută acasă la ea — vorbise la balconul golanilor. Două femei care semănau cu Ana Blandiana au fost bătute la sînge. Alături de mineri, tipografii refuzau să mai tragă *România liberă*, *22*, *Expres* şi *Baricada*.

Dar oroarea era pe stradă, unde minerii fugăreau (uneori — şi asta e groaznic şi arată că societatea e bolnavă — în aplauzele mulţimii) cîte o pradă, legitimau pe trecători, controlau maşinile etc. Imaginile de la televiziune (unde România era din nou vedeta) sînt de nesuportat.

După două zile, Iliescu şi-a reunit pe bravii executanţi şi i-a felicitat pentru „spiritul [lor] civic“. Asta după ce făcuse şi un apel la delaţiune. Mai rău ca Ceauşescu, care nu-şi asmuţise hoardele pe disidenţi — îi izolase doar, şi le făcuse închisori acasă.

Acest dezmăţ al ororii a avut repercusiuni imediate. Proteste ale Statelor Unite (cel mai violent), Marii Britanii, Franţei (Mitterrand cel mai moale, preluînd teza că România n-a cunoscut nici-

odată democrația) și, mai ales, nesperat de repede, sancțiuni economice. Comunitatea Europeană și-a oprit contractele în curs cu România, Washingtonul orice ajutor de altă natură decît umanitar.

La Lyon, 30 de turiști români au cerut azil politic, de la Stockholm, Gabriela Adameșteanu va veni spre Paris (Stelian Tănase, care era cu ea, se va întoarce însă repede în țară), la Paris se află „în așteptare" Al. Călinescu (am făcut luni o emisiune cu el și am cinat și cu soția lui), Țeposu, Bogdan Ghiu, Ioana Crăciunescu (are o bursă de o lună în Germania — a găsit soluția), Mariana Marin, Mariana Celac (care a fost la noi, cu Botez, toată după-amiaza de marți). Din ce să alcătuiești un nou exil.

Pînă și Hăulică și-a reîntîrziat reîntoarcerea, deși i-am replicat că, el nefiind opozant, poate să se întoarcă liniștit. Simion nici nu-și pune problema (e furios că n-am vrut să-i mai dau *Jurnalul* tatei, argumentînd că atîta vreme cît e încă în România comunism, nu vreau să apară. (De altminteri, probabil, nu vom mai apărea nici noi, dar nu asta mă doare.)

Minerii s-au întors deci spre minele lor, lăsînd prăpăd pe străzi și în conștiințe. Iar șefii au început să-și dea seama de impactul internațional. Și-au avansat pionul spre străinătate: Petre Roman (cu un interviu în care minciuna și scuzele se împleticeau la fiecare frază). Uniunea Scriitorilor, Ministerul Culturii și Ministerul Învățămîntului au dat comunicate regretînd că forțe civile s-au substituit poliției. Răzvan Th. s-a declarat pentru republicarea lui *22*. Tipografii au promis că vor scoate din nou *România liberă*, cu condiția să se scrie acolo că ei nu sînt de acord cu conținutul. La televiziune s-au dat declarații ale lui Rațiu și Câmpeanu. Nu s-a mai vorbit de „complot legionar". (Și un detaliu mai umoristic: înarmați, 200 de țigani voiau să pornească spre Valea Jiului să-i bată pe minerii care îi loviseră pe bișnițari.)

Dau deci înapoi. Dar la ce bun? Rămîne marea întrebare: *de ce*, cu majoritatea lui plebiscitară, Iliescu a simțit nevoia să se saboteze singur? Nu rămîn decît două ipoteze:

– fie teza lui Mihnea: că totul a fost organizat de aripa dură a Securității, care-l are la mînă pe Iliescu;

– fie că, nesuportînd, ca orice comunist autentic, contradicția, a încercat să intimideze pînă la tăcere orice formă de opozi-

ție. Or, în acest caz din urmă, n-a reușit. Astă-seară din nou vreo 2 000 de persoane se reuniseră în Piața Universității.

Groaznic e desigur tot ce s-a întîmplat.

Și mai groaznic e că oricînd scenariul se poate repeta. Dar complet descurajator e faptul că din „popor“ o bună parte s-a lăsat intoxicat și urăște sincer opoziția, pe „golani“, pe străini și orice amenințare de schimbare reală.

Orice să fii în clipa de față, numai român — nu.

*

Depinde ce fel de român. Alecu, cu care am făcut două interviuri joi, continuă să se poarte admirabil.

Paler, cu care am vorbit de două ori la Montreal (i-am aranjat cu Mihnea să trimită un articol pe fax la *Le Monde*), exasperat, e ferm.

Blandiana a fost admirabilă. Ca să nu mai vorbim de Liiceanu. Drept care devine suportabilă (nu și agreabilă) și această identitate.

*

Ne atacă, pe V. și pe mine (legionari, securiști, de toate), Corneliu Vadim Tudor, în ziarul lui Eugen Barbu, *România Mare*, comanditat de Iosif C. Drăgan. Altădată aș fi fost indignată că astfel de colaboraționiști cu ceaușismul (Drăgan a căpătat și o vilă pentru Fundația lui nu de la Ceaușescu — al cărui consilier a fost, ci de la Petre Roman) reapar. Acum nu. Ce altceva decît o abjectă campanie de tip stalinist duc organele Frontului, *Azi*, *Dimineața*, *Adevărul*, care înjură birjărește și la persoană. Exact ca Eugen Barbu. Atunci de ce nu el?

*

Virgil Tănase la televiziune pentru Iliescu. Greață.

Duminică 24 iunie

Luni, la Radio, Mihai Dinu Gheorghiu vine cu un protest pe care-l semnăm toți cei prezenți.

A ieșit un număr din *22* de o îndrăzneală uimitoare, cu articole demențial de tari (semnate de Pippidi, Ileana Mălăncioiu, Șora etc.). Pînă acum, oribila expediție a minerilor (despre atrocitățile cărora ne sosesc din ce în ce mai multe și incredibile deta-

lii) n-a reuşit să terorizeze pe nimeni. Din *România liberă* rețin acest generic: „De la vîrsta de aur (aluzie la sloganul ceauşist) la vîrsta de piatră".

Şi tinerii cu care fac masa rotundă luni nu s-au lăsat intimidați: Mariana Marin (cu care cinăm luni seara), Bogdan Ghiu, pentru a nu-l mai cita pe Mihai Dinu Gheorghiu, el fiind în exil. Măcar ei să nu perpetueze tradițiile. Scriitorul român avînd doar cultul „operei". Sau intermitențele curajului. Cîți sînt cei care, la un moment sau altul, la un avantaj sau altul, n-au cedat? Ieri şi din nou azi.

*

Zi de zi îl hrănesc pe Gelu cu semnături pentru protest. Închei vineri cu peste 50. Se vor adăuga cele din Germania şi din Statele Unite — unde trebuie să-l împing eu să telefoneze. Pentru a fi sigură că excelentele şi violentele articole cu minerii şi Iliescu din *Le Nouvel Observateur*, *Figaro-Mag.* (Lupan), *Le Monde*, *Le Figaro* (Wajsman care-l citează pe Mihnea şi-i face morală lui Mitterrand pentru protestul lui prea moale) vor trece pe unde, le fac eu o revistă a presei.

De abia mă anunță (Stroescu) cînd trec un document senzațional (Maria B. ne telefonează sigură că regimul va cădea a doua zi după difuzare), o convorbire pe liniile de telefon ale armatei între Chițac (Interne) şi Diamandescu (poliţie) dovedind provocarea din noaptea de 13 iunie. Vorbesc între ei de „autosabotare", de acordul Preşedintelui (Iliescu), dînd ordinul ca autobuzele să fie arse, şi plîngîndu-se că sindicatele muncitoreşti din Buc. au refuzat să participe la represiunea (populară).

Poate fi — se gîndeşte Mihnea — şi o manipulare pentru a justifica demiterea lui Chițac. Mi se pare prea sofisticat, deşi Marcel Petrişor plecat joi din Bucureşti (şi cu care am vorbit azi), presupune şi el, ca şi Mihnea, că partea din Securitate „ceauşistă" a făcut provocarea împotriva lui Iliescu. În orice caz, Petrişor confirmă că Gelu Voican şi Cazimir Ionescu se bat pentru Ministerul de Interne.

Marcel Petrişor vine cu detalii despre Marian Munteanu (i-ar fi fost ucis fratele, confundat cu el) pentru care ne cere să începem o campanie. Mihnea pretinde a fi auzit vineri la radio că a fost eliberat. Are în orice caz maxilarul, şase coaste şi piciorul drept

rupte, la stîngul, o fisură. Cînd a fost adus în spital, o parte din infirmiere l-ar fi scuipat (!), altele l-au sărutat. Doctorii s-au purtat însă cu toţii foarte bine. Nu se ştia, la plecarea lui Petrişor, dacă e închis la Măgurele (cazarmă sinistră a Securităţii) sau aiurea. Tot după M. P., ar mai fi copii arestaţi.

Ţiganii (unora le-au despicat ţeasta cu toporul minerii-securişti) au chemat pe toţi cei din Ilfov să meargă să-i bată la gară pe mineri, n-au putut decît să-i huiduiască, erau deja în vagoane.

Pentru a reveni la Europa Liberă, Marcel P. ne cere să-i ajutăm, că, zice el, de opinia noastră ţin seama şi cei care ne admiră, şi cei ce ne urăsc: de la ţărani la Iliescu. Exagerează, evident. Nu-l văd pe Iliescu mare ascultător al „Tezelor şi Antitezelor“, nici al cronicilor de poezie ale lui V.

*

Mihnea, care e acum total devotat intelectualilor şi scriitorilor pe care pînă mai ieri îi cam trata cu dispreţ, le găseşte vize, locuinţe (vremelnice), prime ajutoare (pe Annette eu am exploatat-o prea mult) şi se duce să-i ia şi de la aeroport.

Aşa a făcut cu Liicenii. Cu Gabriela Adameşteanu (sosită ieri). Aşa va face cu Paler. Vrea să le organizeze şi conferinţe de presă, iar mîine trebuie să apară în *Le Monde* un interviu al lui Liiceanu şi un articol al lui Paler.

E de o eficacitate uluitoare.

*

Şi în *Les Nouvelles de Moscou*, articol împotriva represiunii. Cu teama exprimată ca astfel de înfruntări provocate să nu se producă şi la ei.

*

O frază a lui Brodski despre reîntoarcerea din exil în Rusia (a făcut-o sau a scris gîndindu-se la o întoarcere într-o zi?). În orice caz, e exact ceea ce aş fi putut să spun, şi n-am fost în stare, despre revenirea noastră în aprilie la Bucureşti (azi mi se pare şi mai incredibilă, şi mai fantomatică). Iat-o:

„La fête de la poussière et l'endroit désert où nous avions aimé.“*

---

* „Celebrarea pulberii şi locul pustiu în care am iubit.“ (*N.ed.*)

Vineri 29 iunie

Au apărut în *Le Monde* și articolul lui Paler, și un interviu al lui Liiceanu.

Luni, la Radio, invazia totală. Zornăia studioul și camera de alături de voci, fotocopii, strategii. De abia reușesc apoi, de la cafenea, s-o smulg pe Gabriela Adameșteanu (cu care am înregistrat un lung — și foarte curajos interviu) din grupul compact (Mariana Marin, Bogdan Ghiu, Mihnea — el, care dă bani la toată lumea, nu mai avea nici bilete de metro — Rodica Iulian, Alain) şi să ne ducem la restaurant unde ne aştepta V.

Miercuri, iar la Radio, pentru o masă rotundă cu Liiceanu, Paleologu, V. Ar fi trebuit să vină și Ana Blandiana, dar, după un prim interviu dat, împreună cu Paler, lui Nestor Rateș (în Canada), soțul ei a primit atîtea scrisori de amenințare, încît n-ar mai vrea să treacă din nou pe unde. Evident, nu insist.

Nici o rezervă în intervențiile lui Liiceanu. Replică memorabilă a lui Alecu, nu în cursul emisiunii, ci după, la cafenea cu Liiceanu și V. Lui Liiceanu, care se plînge că, în loc să se ocupe de Platon, trebuie să-și piardă acum timpul cu... Iliescu, Alecu îi replică: „Mai dă-l dracului pe Platon! Socrate, dacă ar fi trăit acum, ar fi făcut exact ce facem noi."

De acolo mă duc s-o regăsesc pe Marie-France la o cafenea din Montparnasse, unde mă așteaptă și un tînăr poet, Ioan Morar (de la *Cuvîntul*), care înțelesese greșit ce-i spusese V. la telefon și venise pînă acasă să ne aducă ziare și cartea lui. Și asta sub una dintre cele mai teribile furtuni. (Studioul s-a stins de două ori în cursul înregistrării.) Îmi dau seama tardiv de proporțiile ei, iau un autobuz cu Marie-France să mergem la Neuilly, unde Mămăligă organizează o recepție pentru Ana Blandiana. Metroul e blocat de inundații, iar în tot Parisul *embouteillage*-ul este monstruos. După vreo douăzeci de minute în care autobuzul e literalmente blocat pe podul dintre Arcul de Triumf și Trocadéro, ne hotărîm să ne încercăm șansa cu metroul. Ne trebuie peste o oră și jumătate pentru a ajunge la Neuilly.

La Mămăligă (unde îl regăsesc pe V.), același amestec de intelectuali autentici și de veleitari. Lungă, sinceră, emoționantă expu-

nere a Anei Blandiana a acţiunii sale la balconul Universităţii şi apoi printre greviştii foamei. E autentică, plină de curaj, făcînd faţă primejdiei (e oribil de atacată în presă şi primeşte zeci de scrisori de ameninţări) cu un surîs aproape egal. Printre celelalte intervenţii, unele cu sens, altele aiurea, vorbeşte şi un preot clandestin din familia Boilă, care se străduieşte să explice înveninarea societăţii româneşti, prevăzînd că trezirea nu va putea să se ivească decît atunci cînd se va preciza penuria alimentară.

De la Bucureşti, ştiri triste despre Dinescu (căruia nu i se spune decît Dinu Păturică). I-a declarat iresponsabili pe Paler şi pe Liiceanu: ar fi instigat Piaţa Universităţii şi apoi au dat bir cu fugiţii.

Paler şi-a întîrziat venirea la Paris. Azi, la conferinţa de presă organizată de Mihnea (numai V. asistă, nu şi eu, e la 11 dimineaţa), nu sînt prezenţi decît Liiceanu, Paleologu, Gabriela Adameşteanu, Mariana Celac. Sînt mai mulţi gazetari, dar presiunea morală asupra puterii din România, ca şi indignarea vor scădea presupun destul de repede: Petre Roman şi-a alcătuit azi un guvern de tineri tehnocraţi, în afară de Stănculescu la Armată, cu zîmbetele şi competenţa cărora va căuta şi nu prea tîrziu va reuşi (Dumas de la Externe se şi declară împotriva boicotului) să obţină pentru neocomunismul de la Buc. ajutorul Occidentului. Din guvern *exit*, spre cinstea lui, Şora (articolul său virulent din *22* împotriva expediţiei minerilor şi-a făcut efectul), dar rămîne, spre durerea noastră, Pleşu, pe lîngă care, aflu de la Gelu, au insistat scriitorii să se sacrifice. Şi s-a sacrificat. Mi se pare că e una dintre cele mai mari pierderi morale ce se puteau înregistra, chiar dacă pe plan practic, cu Pleşu, o parte din cultură va fi salvată. Parcă nu mă mai interesează atît de mult mandarinatul cultural într-o societate atît de abrutizată, înveninată, agresivă, primară, încît a ajuns să prefere libertăţii sau cvasilibertăţii sclavia. Nu mai ştim dacă, salvîndu-se cîteva instituţii, edituri, teatre, va mai putea fi salvată şi o populaţie atît de degradată. Mi-e milă de Pleşu care-şi schilodeşte o biografie pentru o iluzie.

Lungă discuţie cu Mihnea, mereu devotat, mereu alături. Îl vede pe Iliescu destabilizat de Securitate în favoarea unui Roman şi a guvernului său, care i se pare a fi cel mai mic rău dintre rele. Şi-şi

pune tot în Grup speranțe, care sînt reale pe planul valorii intelectuale și ireale pentru posibilitățile practice de a stabili vreun dialog cu o astfel de societate. Gabi Ionescu s-a întors azi de la București (unde, inconștient de curajoasă, a asistat la toate scenele cu minerii) înfiorată de pornirea celor mai mulți împotriva intelectualilor (Doina Cornea, Paler, Liiceanu, Ana Blandiana), a golanilor etc. Satele (a fost în satul lui Apostu) îl adoră pe Iliescu, mulțimea se lasă intoxicată de o Televiziune lăfăindu-se în minciună, dezinformare, calomnii.

Duminică 1 iulie

Gabriela Adameșteanu la noi. Cinăm acasă. Fac încă un interviu pentru *22*. V. nu mai vrea. (Prea am năpădit publicația.) După cină, privim videocaseta cu represiunea minerilor. Gabriela nu văzuse în Suedia decît prea puține imagini.

Cristovici vine, din partea Irinei Mavrodin care are o colecție la *Actes Sud*, cu un mesaj: romanul Gabrielei (*Dimineață pierdută*) ar fi primul pe listă. Se va duce cu el sau cu Alain la editură. Dacă cineva aș vrea să reușească ar fi ea. Deocamdată nu-i găsesc defecte.

Ieri, o apariție uimitoare: fotograful Novarro, care sosește între un tren și un avion, să ne exprime admirația lui. Aduce flori, vreo 5–6 cutii de bomboane și un album de fotografii de oameni celebri, de la Picasso la Eliade. Și cu un test al lui Restany în care-l declară genial. E tot numai un punct de exclamație, vrea să-i îngăduim să ne fotografieze și ne mai oferă și... bani! Azi telefonează din nou, din Germania, să ne exprime extazul lui de a ne fi cunoscut (nu l-am ținut decît vreo 10 minute: eu îmi scriam „Tezele“, V. „arhiva“ cu Ștefăniță. Să fie puțin nebun?

Telefon de la Băcanu (tot în căutare de rotativă). Petre Roman ar fi declarat că privatizarea *României libere* s-a făcut prin fraudă.

Mariana Marin cheamă de vreo două ori: soția lui Bogdan Ghiu i-ar fi telefonat să nu se întoarcă.

Duminică 8 iulie

Luni iarăși invazie la Radio. La cafenea nici nu ne mai auzim de cîți sîntem.

De acolo la Liiceanu (care stă la Glucksmann), unde îi regăsim pe Paler (de abia sosit) cu Marie-France, ca și pe Mihnea cu soția și puștiul + Ariadna. Discuția dintre Liiceanu și Paler e încordată, dar mereu în limitele decenței polemice — și uneori deloc polemice.

Atmosfera e oarecum stricată de Ariadna, definitivă și extrem de agresivă împotriva Ligii (i s-a reproșat că nu vine la ședință) şi a românilor din Paris, în general, care nu fac nimic. Doar Mihnea şi cu ea duc tot greul. Uită, bineînțeles, că nici ea n-a făcut nimic pînă cînd Doina Cornea a devenit un caz.

Marți, cînd mă gîndeam că mă voi odihni, își face apariția Ursachi, traumatizat de o scenă trăită de el la Bucureşti. Se coborîse de pe terasa Casei Vernescu, unde Dinescu le tot aducea de mîncare scriitorilor ca pentru a-i împiedica să privească la minerii de pe Calea Victoriei, și în stradă — era în 14 iunie, prima zi a pogromului minier — asistase la uciderea unui adolescent, bătut pînă ce i s-a scurs creierul şi a murit. Ursachi e ca beat (traumatismul sau exaltarea irealistă). Vede o vacanță de putere iminentă — în două săptămîni maximum, profetizează el — și vrea neapărat să-l prevină pe Alecu (singurul prezidențiabil după părerea lui) să fie gata.

La Iași (unde e director al Teatrului Național), opoziția, tot după el, s-a organizat. Au făcut cu Zub un protest. Ocupă în *Convorbiri literare* cîteva rînduri, tot restul publicației fiind consacrat numai semnăturilor. Tipografii au refuzat să-l tragă.

Iar la Bucureşti — emisari ar încerca să-i convingă pe intelectuali să-l susțină pe Roman împotriva lui Iliescu. La Grup însă (de unde are această informație prin Andrei Cornea) a sosit iar un ordin de evacuare semnat tocmai de Roman, cum voi afla mai tîrziu.

Lui Ursachi (pe cînd mai era profesor într-o Universitate din California) Departamentul de stat i-ar fi cerut avizul asupra lui Iliescu încă din 15 decembrie '89. „E cinstit, dar e comunist", ar fi răspuns el, care-l cunoştea pe Iliescu de la Iași și se înțelegea bine cu el.

Discursul lui e însă dezorganizat, un fel de monolog patetic bazat doar pe certitudinea că va fi vacanță de putere repede. (Nimic n-o anunță.)

Miercuri. La Palais de Justice, procesul Doinei Cornea și Ariadnei Combes împotriva *Faptei*, unde Purcaru pretinsese că Ariadna a dat un interviu la FE declarînd că mama ei e nevrozată, instabilă psihic etc. Cer 1 milion de franci despăgubiri, nu pentru a-i obține, ci pentru a speria pe mînuitorii oficiali ai campaniilor de calomnii (*Azi*, *Dimineața*, *Adevărul* — adică ziarele Frontului, sînt tot atît de suburbane și deșănțate ca odinioară *Săptămîna* lui Barbu sau acum *România Mare* a aceluiași E. Barbu cu Vadim Tudor).

Dacă Tribunalul de mare instanță care judecă procesul în urgență (verdictul la 12 septembrie) ar fi și o premieră în materie de jurisdicție internațională și o salutară lovitură pentru Buc.

În sala minusculă în care expune avocatul — greu audibil: Alecu, Paler, Mihnea și o gazetară de la *Libé*. La cafenea, apoi, cu toții.

Acasă fac o dare de seamă pentru FE.

Joi. Dialog cu Paler la Radio. Pe poziții ca totdeauna exemplare. După un scurt popas la cafenea (unde ne așteaptă Alain, cu Mariana Marin și Bogdan Ghiu), acasă, unde cinăm. Sucim și răsucim aceleași probleme și obsesii. Pînă și în Bulgaria, Mladenov a fost forțat să demisioneze în urma difuzării unei casete în care era auzit recomandînd să se pună tancurile împotriva manifestanților. La noi, difuzarea prin FE a unei casete în care ministrul de Interne (Chițac) discuta cu șeful Poliției (Diamandescu) despre represiune în seara de 13 iunie și din care se putea deduce ușor că pregătesc o provocare (ardem camioanele, președintele e de acord) n-a dus la căderea lui Iliescu. Sîntem din nou un caz unic în Est. Peste o zi aveam să aflu că și în Albania, unde sute de oameni au căutat refugiu în ambasade și a fost o demonstrație de 10 000 de persoane — se mișcă ceva.

Spre sfîrșitul serii, V. îi arată lui Paler cum sună un disc compact. Și, pentru cîteva minute, Mozart ne spală de istorie. Contrastul e atît de brusc, parcă am fi curățiți de mîzgă — încît exult și mă întreb — nu departe de cutremurare — cum ar fi arătat existența noastră numai în muzică, în cărți, în artă și literatură, fără acest angajament care a supt tot restul. Rezultatul e cum nu se poate mai tardiv: viața a trecut.

Și acum cîteva știri vraiște, nedatate.

• Manolescu i-a luat lui Iliescu un interviu în *România literară*, care n-a ajuns încă pînă la noi. Îmi citeşte duminică la telefon fragmente Marie-France. Întrebările lui Manolescu sînt bune, dar nu poate fi agresiv, nu-l poate „coincer“ pe Iliescu. Acesta din urmă îşi continuă discursul în frumoasa limbă de lemn. Dacă Manolescu a greşit cu ceva, nu e prin întrebări, ci în ideea însăşi de a lua un interviu acestui Preşedinte cu mîinile pătate de sînge, de a-l mai considera ca un interlocutor posibil.

Nu-l cred pe Manolescu, precum alții, avid să se arunce în arena puterii, lipsit de fibra tragică. E măsurat în comentariile sale, pune punct şi virgulă în loc de semnul exclamării, al uimirii, al urgenței. Mînuitor de ironii elegante, de parcă printre bîte şi măciuci ar mînui floreta unui imposibil duel. De altminteri, duel fără riscuri pentru el, puterea e încîntată tocmai de un astfel de dialog unde nici o acuzație nu poate fi — din politețe — dusă pînă la capăt.

V. îi va răspunde.

Tot Marie-France îmi citeşte o ignominie a lui Țepe care, în termeni demni doar de un Eugen Barbu, îl execută pe Paleologu (în *Contrapunct*), pentru mărturisirea sa atît de curajoasă de a fi fost informator. Personajul acesta bolnav de vanitate şi resentimente nu mai există pentru mine.

• De la Gabriela: Rodica Palade, cu doi studenți din Ligă, ar fi plecat pe Valea Jiului să vorbească cu minerii. Acolo au fost incendiate nişte case de către țiganii victime şi ei ai pogromului mineresc.

• Sciziune în Partidul Liberal împotriva lui Câmpeanu, prea amabil cu Frontul. Telefonez pentru FE la Centrul Liberal, la Buc., numărul fiind inexact, îmi răspunde o femeie. Cînd pomenesc de Centrul Liberal, se sperie şi se răsteşte: Doamne fereşte, nu e aici! Ceea ce dă măsura atmosferei din Buc.

• Doi noi academicieni numiți de curînd: Doinaş şi... Buzura.

• Mihnea a reuşit să trimită un avocat francez pentru Marian Munteanu, mai departe inculpat şi pe care nimeni nu-l poate vedea. Nu se ştie unde este deținut. Mariana Marin, Ghiu, Țeposu vor să lanseze pentru el un apel către universitățile străine.

• De la Irina Petrescu: a vorbit cu Tess. Dan Petrescu e foarte deprimat (în *Azi* a fost un atac abject împotrivă-i, amintind pro-

cesul de viol și pretinzînd că în fond era agent de Secu). E pe cale de a fi dat afară din casa de la Buc., din ordinul lui Roman. Se simte marginalizat (de ce cînd toți cei buni suferă astfel de campanii?) și vrea să se refugieze cu Tess la o ambasadă străină. Îi spun Irinei P. să-l disuadeze. Ar fi absurd cînd acum se dau pașapoarte. Mai bine s-ar duce la Iași să se insereze în opoziția de acolo. Probabil că sînt nedreaptă, dar n-ar fi prima oară cînd D. P. ar dori să fie cazul unic despre care se vorbește. Presupun că nu mai e nici consilierul lui Pleșu care a dat la *Corriere dela Sera* un interviu lamentabil. Poate că cea mai mare tristețe e el.

Duminică 15 iulie

Luni. După Radio și cafenea, năpădită (cu plăcere) de aceiași, cinăm cu Gabriela Adameșteanu și cu Paul Goma, deja îmbunat, deoarece Mariana Marin (pe care n-o cunoștea) îi sărise de gît și-l sărutase la cafenea. Îl iau cu mine pe neașteptate și bine fac: ursul se îmblînzește și se răsfață. Gabriela pleacă mîine cu mii de bagaje, casete cu interviuri și cîteva coaste cvasirupte (s-a ciocnit cu o mașină autobuzul în care se afla). În ciuda năucelii ei constante (sau poate tocmai din pricina ei), e dintre cei pe care regret că nu-i pot avea lîngă noi constant și nu doar în trecere. Dialogul cu ea care trece vineri (la Gelu) e dintre cele mai tari.

Marți seara, la noi, optzeciștii în păr: Țeposu cu soția, Ioan T. Morar, Mariana Marin, Mihai Dinu Gheorghiu cu soția, și Cristovici. Ne-au pregătit o festivitate: ne decorează. În numele tuturor, Ioan Morar, cel mai extraordinar imitator al lui Ceaușescu, ne înmînează niște medalii de metal rare: Cîntarea României — clasa I — și Locțiitor politic (pentru apărarea patriei), iar lui V., una în plus, „Prieten al Cărții". Ne lasă și pe cele destinate lui Alecu (prea obosit, acesta telefonează că nu va veni). Ne tăvălim de rîs. Trecem apoi și la lucruri serioase: discutăm proiectul de lege a presei (i l-a adus lui V. un gazetar, Roșca, de la *România liberă*). Proiect scelerat: nu recunoaște drept interlocutor valabil decît Societatea fesenistă a gazetarilor (nu și Asociația ziarelor independente) și prevede interzicerea dreptului de semnătură pentru știri și comentarii *false* sau *alarmiste*. Adică tot ce indispune puterea... Mai punem la punct și forme posibile de opoziție: o Alian-

ţă pentru democraţie care să grupeze toate formaţiile actuale apolitice, de la Societatea Timişoara pînă la Liga Studenţilor, Grupul pentru Dialog etc.

Miercuri. Mă duc la un cardiolog din pricina alarmistului de doctor Cohen, care îmi detectase înainte de plecarea la Buc. un „souffle au cœur". Inexistent. Şi electrocardiograma e bună, dar cardiologul încearcă şi el să mă alarmeze pentru ca să renunţ la fumat. La radioscopie detectează un început de emfizem. Deci să mă opresc cît mai e timp. Are probabil dreptate, dar nu ştie — evident — ce înseamnă asta pentru mine. Ca şi cum m-ar anunţa că trebuie să-mi tai un braţ sau un picior. Gestul — sau viciul — acesta face parte din mine. Nu ştiu cînd (şi dacă) mă voi decide să încerc.

Joi. Cu Gabriel şi Carmen mergem în oraş să vedem al doilea film al lui Pitchul (nu sînt sigură că se scrie aşa), mai puţin reuşit ca *Micuţa Vera*, dar de o tristeţe cu adevărat comunistă. Gabriel ar fi preferat un poliţist — n-a venit în Occident să vadă tot ce se petrece pe la el.

Cinăm la Odéon şi — ca totdeauna — vorbim aceeaşi limbă.

Sîmbătă-duminică. Detalii asupra manifestaţiei monstre de la Buc. 60 000 de persoane, după Televiziunea Română (100 000, după alţii). Mai ales tineri, dar nu numai. Primele rînduri, îmbrăcaţi în alb şi cu flori în mînă, cer eliberarea lui Marian Munteanu şi a celor arestaţi, şi o delegaţie e primită de Ministerul de Justiţie. Nici un incident: studenţii şi-au alcătuit propriul lor serviciu de ordine. Totul a decurs în linişte, cortegiul aplaudat de oamenii de pe trotuare (aceiaşi care-i aplaudaseră pe mineri?). Înseamnă că operaţia mineri a eşuat: tinerii — ca şi intelectualii — nu s-au lăsat terorizaţi. Satisfacţie enormă (Gabriel vorbeşte la telefon cu Sorin Mărculescu, Mihnea cu Mariana Celac: sînt radioşi. Şi au dreptate).

*

Pentru Marian Munteanu, au plecat la Buc. trei avocaţi (unul trimis de Mihnea, doi de Sanda Sto şi Maria). Dau conferinţe de presă la întoarcere. Ultimii doi l-au putut şi vedea.

Iliescu e şi prost, nu numai comunist şi panicos. Ar fi trebuit să-l elibereze pe M. M. înainte sau cel puţin imediat după mani-

festație. Altfel va deveni — a și devenit de fapt — un caz. Nu văd cum i-ar putea face proces.

*

Îi citesc lui Alecu prin telefon (el mi-o cere, îl înștiințase cineva) abjectul articol al lui Țepe. Reacție de domn. Își va înceta totuși colaborarea la *Contrapunct*. Să-i dezvețe să publice articole ce par scrise de Eugen Barbu.

În *Libé* apare o pagină întreagă cu un portret-interviu al lui Alecu, care aștepta de vreo zece zile.

*

Dinu Zamfirescu telefonează alarmat: în *Azi* de joi a apărut un nou atac virulent împotriva Doinei Cornea, a lui Paler, Gabriel Liiceanu, Băcanu, Ana Blandiana, Stelian Tănase, Gabriel Andreescu.

În urma intervenției Doinei Cornea la Consiliul Europei împotriva metodelor regimului din Buc., ce nu trebuie — ca răsplată — primit în Consiliu, gazetarul de la *Azi* se întreabă ce formulă juridică s-ar putea găsi pentru inculparea Doinei Cornea ca trădătoare de... patrie. Ceaușescu *redivivus*.

*

Scriu un articol asupra inoportunității publicării interviului lui Iliescu în *România literară*. Nu aflăm nou din el decît o comparație pe care I. și-o îngăduie între ce s-a petrecut în Buc. și un... western. Șeriful cel bun, urmărind pe bandiți, și-ar fi chemat potera de „oameni de bine“, care arestînd pe „criminali“ au mai făcut și cîteva victime inocente. Calea spre democrația „originală“ trece deci prin Far West-ul din trecute secole!

Nu-l atac pe Manolescu pentru întrebările puse, ci pentru că nu le-a putut (*politesse oblige*) duce pînă la capăt.

1991

Joi 9 mai

Ieri seară și azi dimineață (aproape de trezire) lungi telefoane cu Mihnea, revenit din Buc. şi care pune lucrurile la punct în privința reuniunii de la Sibiu a Alianței Civice.

Ecourile reuniunii constituiseră, de luni şi pînă la convorbirea cu Mihnea, o adevărată psiho-dramă.

Luni, știre triumfătoare de la Alecu (via Stelian Tănase – Ricci): Alianța s-a transformat la Sibiu în partid politic. Seara, acasă, la interviul pe care ni-l ia Sorin Roşca-Stănescu pentru *România liberă* luăm știrea bună aproape ca bază de discuție. Pentru a afla, marți, că nu e adevărat: versiunea Geta la telefon cu Marie-France: Mihnea, Şora şi Gabriel A. au fost vehement împotriva politizării Alianței (deci împotriva transformării în partid), în aşa hal încît Paler s-a supărat şi l-a tratat pe Mihnea drept... socialist. Împotriva lor s-a alcătuit Grupul de inițiativă pentru elaborarea unor statute de partid de prezentat Convenției Alianței din iunie viitor.

Nu-mi vine să cred. Mihnea o ține de luni de zile cu necesitatea politizării Alianței (de asta a şi plecat la Sibiu), iar la noi acasă, Şora şi Gabriel A. se arătaseră şi ei favorabili proiectului.

Un telefon cu N. C. Munteanu îmi confirmă necredința în versiunea Getei: Doina Cornea, într-un interviu cu Stroescu, l-a atacat nominal pe Mihnea că vrea această politizare.

Reîntors, Mihnea restabileşte deci adevărul.

De la începutul întrunirii de la Sibiu Şora a citit un text pentru înființarea și a unui partid, Gabriel A. a cerut o organizare cît mai riguroasă a acestui partid (e drept, într-unul dintre lungile sale discursuri — a ținut un ceas şi jumătate — în care nuanțele riscă să se topească în încîlcire), Paler a avut o contribuție decisi-

vă (după care s-a dezangajat; dar nici vorbă de o ciocnire cu Mihnea). — Împotrivă doar Ticu Dumitrescu — şi care şi-a dat chiar demisia. Nepronunţîndu-se deschis, dar căinîndu-se că „ce-o să spună dl Coposu", Doina Cornea.

S-a întemeiat deci comitetul pentru elaborarea statutelor acestui partid: Manolescu, Smaranda Enache, Stelian Tănase, Vasile Popovici, Radu Filipescu, George Şerban, Daniel Vighi, Emil Constantinescu (prorector şi preşedintele Solidarităţii Universitare) etc.

Filiala reacţionează diferit. Timişoara a împins spre alcătuirea partidului, la Constanţa s-a şi alcătuit, în rest nu se ştie încă.

Evident, certuri, gălăgie, tensiune au fost destule.

*

În afară de această ştire oarecum bună, Mihnea soseşte numai cu impresii proaste de la Buc. Confuzie, haos, oameni obosiţi, stresaţi, dezastru economic, Securitatea în floare (dar adaptîndu-se şi ea cu greu la noul ei statut camuflat), lipsa de perspective — impas total.

Chiar şi pentru guvern. (Roman vrea să anticipeze alegerile.) Ca să nu mai vorbim de opoziţie. Brucan a ajuns la concluzia că democraţia în România nu poate fi impusă decît de sus. Cu forţa. Şi e acum pentru Alianţa Civică (măcar să existe o opoziţie organizată). — Cîştigătoare deocamdată: Vatra Românească. *Contre-coup*: ameninţare de explozie la partidul maghiar — se radicalizează. În Ungaria s-a ţinut acum mai mult timp o întrunire de extremişti cerînd pentru Transilvania statutul autonom sau chiar revenirea la Ungaria. O ştire foarte exploatată — cu întîrziere — de Televiziunea Română.

În privinţa filmului lui Stere Gulea and company asupra Pieţei Universităţii, o versiune şi asta diametral opusă celei a Getei. Nu numai că Pleşu nu l-a lăsat să cadă pe Lucian Pintilie, ci a şi făcut o declaraţie la televiziune *admirabilă*. Mihnea ne-a adus caseta. Iar filmul n-a fost interzis, a fost trimis chiar şi în provincie.

*

Trebuie să aflu de la Iorgulescu (via N. C. Munteanu) că Europa Liberă va avea, prin Trustul Expres, un săptămînal la Buc.

Îl chem pe Stroescu, îmi dă toate detaliile: programele — toate — provin de la München, tri-ul se face la Buc. (de către cine, ziariştii de la *Expres*?), mesele rotunde şi interviurile sînt trimise în casete şi transcrise tot acolo. — Münchenul a semnat un acord în acest sens, deci nu-mi mai pot degaja cronicile — cum voiam — pentru a le da la alte ziare. Va trage în 200 000 de exemplare. Va fi interesant sau o varză? Totul depinde de echipa care lucrează la Buc.

Europa Liberă a închiriat şi un apartament la Buc. pentru corespondenţii ei.

*

Tot de la N. C. Munteanu: în *România liberă* a apărut un articol al lui Băcanu: îl trage la răspundere pe Iliescu. Un general care ar fi aranjat în '77 agresiunea mea, cu palestinienii, a fost numit ambasador în Kuweit. Răspuns a doua zi: de vreo şase luni nu mai e ambasadă acolo. Dar nimeni nu neagă că acesta ar fi coautorul agresiunii. Aştept ziarul să văd dacă adaugă ceva la cele relatate de Pacepa în cartea sa.

*

Luni, la Radio, masă rotundă asupra *Jurnalului fericirii* al lui N. Steinhardt. Cu V., Alecu, Iorgulescu. O aşteptăm apoi la cafenea (aceiaşi minus V. şi plus Bogdan Ghiu) pe Măriuca Vulcănescu, care ţine neapărat să mă vadă. Întîrzie şi n-o mai întîlnesc decît pe stradă mergînd spre taxi. E din februarie aici şi n-a îndrăznit să ne deranjeze. Discreţia ei excesivă stinghereşte tot atît ca asaltul altora fără scrupule. E în ea — cum constata Alecu — un fel de umilinţă autentică, dar nu mai puţin stînjenitoare.

*

Obţin încă o bursă de la Annette pentru Gabriela Omăt, care, pentru Editura Minerva, ar urma să colaţioneze *Jurnalul* tatei. Aranjamentul este al lui Manolescu. Bursa nu va aranja însă nimic. Prea redusă pentru a-i asigura la Paris cele trei-patru săptămîni — cel puţin — necesare unui astfel de lucru.

Idealul ar fi să mă străduiesc să descifrez eu indescifrabilul. Dar sînt vreo 1 300 de pagini şi n-am ajuns încă — în ciuda acestei minivacanţe — să mă apuc de al doilea volum din *Unde scurte* pe care-l aşteaptă Liiceanu.

*

Revăd la televiziune filmul Agnieszkiei Holland, *Complotul*, cu asasinarea preotului Popieluszko și Solidarnosć în... clandestinitate și măsor și mai bine decalajul dintre noi și polonezi.

Din decembrie încoace la noi n-a ieșit încă nici un film despre Decembrie '89. La polonezi, de cîți și cîți ani, *Omul de marmură*, *Omul de fier*, documentarul Gdansk, ale lui Wajda!

Cît timp ne vom mai mulțumi doar cu lungmetrajul Gulea asupra Pieței Universității? Banu îl găsește prea „romanțios", Mihnea prea „impresionist", dar oricum ar fi, meritul principal e de a fi... primul. Ce așteaptă ceilalți cineaști? Ce așteaptă și societatea românească, în fond: ca totul să sosească de-a gata din străinătate.

Luni 20 mai

Aflu de la Iorgulescu, apoi citesc „la ziar", și în sfîrșit primesc și o scrisoare de la Călin Vlasie: sînt... premiată (pentru *Unde scurte*) la... Pitești.

Mai precis, fac parte, la secția critică și istorie literară, din palmaresul revistei *Calende*. Cu *K* (*Kalende*) era revista la care am făcut pe la sfîrșitul războiului secretariat de redacție sub direcția lui Vladimir Streinu și Șerban Cioculescu.

Din juriu fac parte, în afară de Călin Vlasie, doi pentru mine cam necunoscuți: Nicolae Oprea și Al. Th. Ionescu. Palmares fără concesii circumstanțiale: Blandiana — poezie, Stelian Tănase — proză, Vișniec — dramaturgie, publicistică Cornel Nistorescu, debut Simona Popescu și Vasile Gogea. Călin Vlasie mă întreabă ce să facă cu banii — 10 000 de lei. Îi răspund: să-i verse revistei.

Goma, care ar fi trebuit să figureze primul pe astfel de palmaresuri, nu se vede remarcat nici în premiile Uniunii, acordate unor cărți bune, dar în vechea tradiție — ca și cum nimic nu s-ar fi schimbat. Astfel la proză ia premiul cartea parodico-ludică (pastișă de roman polițist) semnată de Adriana Babeți, Mihăieș și Nedelciu... în locul evenimentului prin excelență care e irupția lui Goma ca romancier. La critică, evident, Manolescu cu *Istoria*, la dramaturgie Sorescu — să-l împace, la poezie super-binemeritatul *Levant* al lui Cărtărescu. Singurul care remarcă anomalia Goma este — paradoxal — Crohmălniceanu. Președinte al juriu-

lui, regreta într-un interviu în *Contrapunct* că n-au fost premii mai multe — şi pentru Goma, şi pentru *Unde scurte*. Cînd mă gîndesc că la Aix, cînd a vorbit el, Goma a plecat ostentativ din praezidiu. (Sau poate tocmai de aceea.)

*

Goma s-a întors de la Roma, unde a întîlnit la un colocviu universitar pe Gabriela Ad. (cu urmări încă din accident), pe Ileana Mălăncioiu, pe Ana Blandiana care, de la tribună, i-a adresat un apel patetic să vină în România să se pună în fruntea luptei lor.

Altfel, remarcă Goma, ai noştri o ţin una şi bună: cu rezistenţa lor prin cultură.

N-am primit *România liberă* cu articolul lui Băcanu despre agresiunea împotriva mea. Tocmai el (8 mai) lipsea din teancul săptămînal de abonamente. În schimb, văd în „Actualitatea românească" trimisă săptămîna trecută faxul direct de la *România liberă*. S-ar fi dus la Beyruth, să facă instructaj cu palestinienii desemnaţi, Constantin Olcescu (numit mi se pare şi de Pacepa) şi Gheorghe Şerbănescu. Aflu că de la Ambasada din Paris, consilierul Haralambie Dragu a fost însărcinat să întocmească o schiţă detaliată a străzii şi casei (să fi fost trimişi de ambasadă tinerii care se pretindeau arhitecţi cînd i-am surprins făcînd desene şi planuri pe François Pinton şi Villa Verlaine? Sau alţii care fotografiau locul ca pitoresc?).

Se pare că la interpelarea lui Băcanu către Iliescu (cum de-a numit un ambasador securist în Kuweit?) i s-a răspuns doar că numitul Şerbănescu nu mai e ambasador în Kuweit de şase luni... Dar nu s-a negat nimic asupra complotului DIE la cererea lui Ceauşescu.

Completează deci, cu aceste detalii, versiunea Pacepa.

*

Îl văd, într-o cafenea, pe Ticu Dumitrescu — împreună cu Ioniţoiu. Şi-a dat demisia din conducerea Alianţei, fiind împotriva alcătuirii unui partid.

El e pentru... repetarea lui 22 decembrie. Cum, nu se încurcă în detalii. Soldaţii nu vor trage — e convins. Ceva sînge va curge, poate chiar un război civil. Dar altfel nu se poate.

*

Luni 13 mai — masă rotundă cu V. Iorgulescu, Raicu, Alecu: *Pleiada lui Ionesco.* Raicu aduce o tonă din lucrarea lui despre Ionesco: nu citeşte decît în limita a 10 minute (Iorgulescu e pus să-i dea peste picior ca să nu le depăşească). Alecu e din ce în ce mai causeur. Am voie să mărturisesc că V. e cel mai interesant, chiar dacă nu sînt total de acord cu postmodernismul pe care-l descoperă el în teatrul lui Eugen?

Vine şi Stelian Tănase la cafenea.

*

Mitterrand se pregăteşte de alegeri. Îl dă afară pe Rocard şi-o ia prim-ministru pe Edith Cresson pentru a reînvia retorica electoral-socialistă şi a dospi în urne un nou „peuple de gauche".

N-am învățat încă să nu mă mai irite frazeologia de acest tip. Să te mai întrebi de ce îi preferă pe Roman și Iliescu cînd iar se pregăteşte pentru alianțe cu comuniștii de aici (e drept, deveniți prin număr și influență, inofensivi)?

*

Telefon de la Matei Călinescu. Fixăm o înregistrare pe lunea viitoare.

Duminică 26 mai

Toată săptămîna sub semnul asasinării lui Culianu.

Marţea trecută, zi foarte încărcată la Radio: masă rotundă (*Les aventures de la liberté* de B. H. Lévy) cu V., Alecu, Iorgulescu, apoi dialog cu Tănase.

După cafenea, cină cu Stelian Tănase, în cursul căreia ne ia — de data asta el — interviuri, lui V. şi mie, pentru *Acum*. La cafenea lume multă (Barbu Brezianu cu Irina, Sanda Sto, Cazaban, Alecu etc.).

Mă întorc acasă frîntă. Pe la 11-12 noaptea, telefon de la Christinel: Culianu a fost împuşcat în W.C.-urile de la Divinity School. De la început Christinel spune că e asasinat politic. Aceeaşi reacţie la Tereza (sora lui Culianu, căreia Christinel mă însărcinează să-i comunic ştirea). Năuciţi, V. şi cu mine nu credem, presupunem că e mai curînd vreun drogat „en manque".

De-a lungul unei săptămîni de telefoane (Christinel, Tereza, Dan Petrescu, Dorin Tudoran, Mititelu de la BBC, Stroescu, Mihnea și în sfîrșit Matei Călinescu — la Paris), versiunea asasinatului politic începe să capete proporții.

E drept că I. P. Culianu era un fel de vioara a doua. (E tocmai teoria lui Tudoran că au dat în vioara a II-a ca să înțeleagă cea dintîi.) Publicase cîteva articole în *Lumea liberă* și un interviu în *22* — de altminteri dezagreabile prin prea afișatul dispreț pentru români în general, prea marea încîntare de a fi american și referința obsedant-admirativă la evrei (neamul lui ales, Christinel ne spune că era pe cale de a se converti la mozaism). Cîteva articole deci. Și faptul de a fi primit, alături de decan, pe regele Mihai la Universitatea din Chicago. De ajuns pentru a-l ucide cînd pe Mazilu doar l-au arestat? Cînd pe Dorin Tudoran și pe Tismăneanu, infinit mai primejdioși pentru ei, îi lasă în pace?

Un alt incident vine însă să sprijine certitudinile lui Tudoran: se răspîndește știrea cu lux de amănunte a sinuciderii lui Andrei Codrescu. A doua zi după asasinarea lui Culianu. Ar fi fost de fapt homosexual. Ar fi avut sida. S-a sinucis în felul următor (urmau detaliile: Manea și doamna Manoliu). Manea o înștiințează pe Christinel. Mihai Botez pe Cangeopol, Nestor Rateș pe Stroescu. Pe la 2 dimineața miercuri spre joi mă hotărăsc să-i telefonez lui Tudoran: nici gînd de vreo sinucidere. Codrescu e în vacanță. Scenariul e aidoma celor cu care e darnică Securitatea. Iar Andrei Codrescu — aflu mai apoi de la Matei Călinescu — are de ce să fie vizat: nu e doar poetul de avangardă pe care-l cunoaștem, nu numai comentator politic la un mare post de radio american, dar a și fost de două ori în România și a scris o carte care trebuie să-i iasă zilele acestea — *Drapelul găurit* —, extrem de severă pentru regimul actual.

Nestor Rateș se lasă prins în capcană. Noroc că-i telefonez a doua oară lui Stroescu, care-mi spusese în ajun că N. R. își duce ancheta lui personală: tocmai întocmea pentru programul lui retransmis de la New York două necrologuri: Culianu și... Andrei Codrescu. Ajung la timp să împiedic gafa.

Telefonează și Jean Stern, alertat de Dan Petrescu. Spune că-l va ruga pe corespondentul lui *Libé* la Washington să facă și el o anchetă.

Aflu, zi după zi, că I. P. Culianu primise scrisori de amenințare cu moartea (interviuri cu studenții lui la Televiziunea din Chicago, articol în *Chicago Press*) — ca de altfel și alți români în ultima vreme (*dixit* Tudoran), că decomandase o călătorie în România cu Tereza și Dan P., că avertizase poliția.

Nu știm dacă și cum se va ieși din acest roman polițist. De la 0,001% asasinat politic, am trecut la vreo 1%. Puțin, dar nu neglijabil. Ar fi primul mare asasinat reușit (pe vremea lui C. au fost ratate toate cele vizibile ale Bucureștiului).

Pe bietul Culianu fulgerat în plină carieră glorioasă nici nu am avut timpul să-l plîngem cu adevărat. (Va urma — desigur.)

*

Îmi telefonează Magdalena Bedrosian. A păstrat la Cartea Românească spațiu tipografic pentru interviurile mele cu Eliade, Ionesco, Lupașcu. Vrea să le scoată repede. (Fără aportul cu prefață sau cu interviul pe care mi l-a luat Simion.) Trebuie să mă apuc de corectura dactilogramelor lăsate de Simion și să scriu și un „Cuvînt înainte“.

*

A venit și Victor Bârsan. Cu Mihnea. N-a deschis vorba de articolul lui împotriva mea decît atunci cînd am „atacat“ (cu surîs și politicos, dar ferm) eu. S-a scuzat, era dezolat etc. Mi-a părut mai curînd stingherit și... simpatic.

Duminică 2 iunie

Matei Călinescu, luni la Radio, pentru un dialog înregistrat. Are naivitatea să creadă că va putea dezvolta teza sa categorică asupra asasinării politice a lui Culianu. De parcă americanii cu Departamentul lor de Stat ar admite astfel de ipoteze fără un început de dovadă. Îi amintesc și-mi amintesc cum, după agresiunea împotriva mea din 1977, cu greu am putut obține (și era Bernard, care știa să se lupte cu americanii) să descriu în cîteva minute faptele, fără nici o trimitere la... Securitate. Același lucru cînd s-a pus o bombă la München. Au tăcut chitic. Nu aveau probe.

Așa că înregistrăm separat scenariul despre Culianu, pe care i-l trimit lui Stroescu să facă ce vrea din el (adică să-l țină într-un

sertar...) şi ne mulţumim cu subiecte mai puţin arzătoare. Însă nu mai puţin discutabile. Printre proiecte, Matei vrea să scrie o lucrare despre generaţia literară a anilor '30, punînd accentul pe Nae Ionescu, Eliade, Cioran — extrema dreaptă (printre care introduce ca antiteze pe Ionescu şi... Celan — cu toate că acesta din urmă e infinit mai tardiv). Îi atrag atenţia că exista şi o stîngă sau, mai precis, o filiaţie democratică „Sburătorul", criticii, Camil Petrescu. În America, îmi replică — nu pot interesa... criticii. Iarăşi vom recădea cu o astfel de viziune în falsa imagine a unui climat românesc interbelic dominat de... fascisme.

La Radio, Magda Cârneci căreia îi promisesem texte de-ale mele şi de-ale lui V. despre literatura română din reviste franceze.

La cafenea, Adriana Babeţi cu Muşina (veniţi cu liceenii din Timişoara şi Braşov pentru un concurs şcolar european). Mi-l aduc şi pe Mircea Nedelciu (e îngrijit la Marsilia pentru un cancer la măduvă). Senin şi amabil, de parcă nu l-aş fi atacat masiv pentru prefaţa lui teoretică la *Tratamentul fabulatoriu* cu urîta sintagmă „textualismul socialist". Întrevăd de ce nimeni din generaţia lui nu i-a reproşat concesiile: are farmecul unui Nichita Stănescu. Asta plus cancerul: mă moi şi eu.

La restaurant, cu Matei, pînă pe la 11 seara. Nu mai vede scăpare decît într-o lovitură de stat care să-l aducă pe Rege – Armata. — Care armată? îl întreb. — Vreun colonel ambiţios, răspunde el senin.

Cînd mă gîndesc că acum s-a lansat în politologie cu Tismăneanu, cu care a şi scris un articol în *Problems of communism.*

După atîtea rezerve, trebuie totuşi să notez bucuria de a-l revedea.

*

Gabriel Dimisianu cu Alex. Ştefănescu. Mai întîi marţi seara la noi, apoi joi la Radio pentru o masă rotundă asupra *României literare*. Cu Iorgulescu în amîndouă rîndurile.

G. D. a venit invitat de Ţepe. Alex. Ştefănescu fără invitaţie. Sfîrşeşte prin a sta la Mămăligă care-l obligă să se întoarcă acasă pînă în 10 seara. E înfricoşat de întîlnire (mă credea prea „exigentă" — a şi scris într-un articol din *Flacăra* despre *Unde scurte*).

Apoi se destinde. E plin de umor. Și a devenit nu doar unul dintre criticii literari de vază, dar și un bun comentator politic (în *Zig-Zag*).

Îmi aduc, inconștienți, un număr din *Contemporanul* cu o masă rotundă prezidată de Breban, la care au participat. La teoriile megalomane ale lui Breban că doar el și Țepe înfruntau emigrația care găsea că literatura din țară e în totalitate o concesie făcută regimului comunist, ceilalți participanți nu replică nimic.

Le atrag atenția politicos, dar ferm, că în felul acesta par a fi de acord cu Breban. Nici nu se gîndiseră la așa ceva. Monologul lui Breban era așa de lung, încît nici nu l-au ascultat — răspunde — e drept cam încurcat, Dimisianu.

Din aranjamentele cele mari n-au mai rămas decît cele mici. Poate, vorba lui Alex. Șt., că sînt prea „exigentă“.

*

În *România literară* un text — pe două pagini — din *Mălurenii*, trimis de mine lui Manolescu, cu o scurtă introducere în care pomenesc felul în care manuscrisele au fost salvate de mama. De fapt, n-am răspuns cererii lui Manolescu decît pentru a-i putea face dreptate — o fărîmă din marea dreptate pe care ar merita-o — mamei.

*

A apărut, se pare, la Buc., primul număr din noua revistă *Europa liberă*. O „varză“ mi se spune la München, de unde nu pot obține nici un exemplar.

*

Scrisoare de la Mircea Zaciu care și-a „întregit“ familia în Germania (unde nu prea are din ce trăi) și ar vrea o bursă la Paris. Îi telefonez, cu toate menajamentele, că Annette a închis „la boutique“ și nu mai e de unde.

Marți 11 iunie

Telefoane cu Dan Petrescu (îl chemase Tess de la Chicago). Altă pistă, tot ipotetică: iubita lui Culianu a sosit de la Boston unde e profesoară, extatică, vorbind de veverițe și desenînd inimioare,

cu o serie de tineri și ei în... extaz. Drogați? Sectă? În orice caz, extazul n-a împiedicat-o să ia totul din casa lui Culianu. Mai ciudat, C. își golise toate conturile bancare, pusese totul pe contul lor comun și semnase în favoarea ei și două asigurări pe viață. „Profitul" pentru ea ar fi între 200 000 și 300 000 de dolari... De aici pînă la a închipui un roman polițist... Jean Stern o și face. Nu însă Dan P. total (e lucid și rezonabil), și nici eu (încă mai rezonabilă). Amenințat cu moartea, Culianu a putut doar să-și ia astfel de precauții. Episodul cu iubita (care de altminteri îl domina total) rămîne cel puțin tulburător.

În acest timp, în țară se scriu necrologuri, dintre care unele de-a dreptul delirante în care, dac-ar fi trăit, C. l-ar fi depășit pe... Eliade.

*

Luni, la Radio, Goma vine cu un film al Televiziunii Elvețiene de limbă italiană despre închisorile comuniste. Îl copiez înainte de a i-l da lui Dinu Zamfirescu. E bine făcut, comentariul tare, dar prezența lui Ciuceanu strică mult. Sau faptul că știm cum a evoluat spre fesenism.

În orice caz, o scenă grotescă. Cu comisia pe care o prezidează, Ciuceanu sosește la Canal, unde e primit — cu mîna la chipiu — de tovarășii SRI. Și se lasă cu un chef ca la mahala, cu țuică, masă și lăutari. Și foștii securiști îl bat pe umăr și ciocnesc cu fostul deținut.

Dac-ar mai fi fost nevoie de vreo dovadă a originalității noastre de zonă a minciunii și vulgarității, iat-o în acest abject „...Pupat toți piața endependenți".

Cazacu, întors de la Buc., ne telefonează: l-a văzut pe Ciuceanu care i-a pomenit de primejdia „iudeo-masonică". E în același grup cu Butmy și... Pișcoci. Să te mai miri?

*

O dovadă zdrobitoare că trebuie pus un semn de egalitate între Securitate și SRI: *România liberă* lansează scandalul Berevoiești. În acest sat au fost îngropate și, în parte, „arse" dosare din arhiva Secu. Dar și de la SRI (hîrtii cu en-tête). Nu numai din trecut. Sînt și documente luate de mineri în 14-15 iunie '90 de la sediile, răvășite de ei, ale partidelor de opoziție.

Fotografii, campanie de presă. Printre dosarele intacte: Pleşu (în nume de cod: Tulceanu) şi Liiceanu. Acesta din urmă, izbit se pare — a vorbit cu Mihnea la telefon — de faptul că era urmărit pas cu pas şi telefoanele înregistrate de la întoarcerea sa din Germania şi pînă în decembrie '89.

Aruncate în general dosarele disidenţilor. Ca, din campanie de calomnii în campanie de calomnii, să nici nu mai poată pretinde c-au fost vreodată aşa ceva?

Mai sigur: trebuie spălată de trecut şi păcat Securitatea reapărută, onorabil, la lumină, trebuie uitat. Se păstrează probabil doar dosarele cu care pot fi unii şantajaţi.

Să se mai spună că Orwell cu Ministerul Adevărului n-a prevăzut totul.

*

Sîmbătă seara — eu încă strănutînd — Toto Enescu cu Alecu la noi. Toto a venit pentru expoziţia *La peinture roumaine au temps des impressionistes* care e, se pare, admirabil adăpostită la Bagatelle.

La vernisaj nu mergem, nu atît din pricină de răceală, cît de... oficiali.

Toto Enescu amărît, opozant şi lucid.

*

Telefoane disperate de la fostul soţ al Angelei Marinescu, Paul Dayan (Filip pe numele lui adevărat). A sosit în Gara de Est cu un salam şi 100 de franci să aleagă libertatea. Ştiam vag ceva de el. Ca să i se publice un volum de versuri, se legase prin '85-'86 de gardul Uniunii, cu lanţuri. N-are unde dormi. Trece şi îi dăm de un hotel. A doua zi — sau a treia, re-telefonează: n-a găsit cămin, n-a găsit nimic şi pleacă — fără viză — în Belgia. Poate că acolo e mai uşor. Ne lasă în păstrare poemele-manuscris.

*

Mihai Botez pentru două zile la Paris, să-şi revadă mama şi sora (a divorţat de soţia lui, care face arhitectură, urbanism şi e din G.D.S. la Bucureşti). N-avem cînd să-l vedem: vorbim vreun ceas la telefon.

În timp ce puternicii zilei i-au propus orice vrea în guvern (Roman și Brucan, pe care i-a refuzat), opoziția l-a dat uitării. Ani de zile a fost unicul disident la care puteai trimite gazetari. Ani de zile s-a purtat admirabil. A fost și iradiat. Și acum, nici măcar postul înapoi de la Universitate nu i l-a propus nimeni. Și nici nu se prea scrie despre el.

Timpurile sînt prea grave ca să se poată epiloga asupra ingratitudinii. Dar mai tîrziu (cînd?) va fi unul dintre capitolele de scris și re-scris.

*

În *22*, Victor Bârsan, într-o pagină asupra călătoriei sale la Paris, descrie radios, ditirambic, vizita la noi!

*

Dan C. Mihăilescu ne cere, cu același umor specific lui, interviuri pentru noul cotidian al lui Rațiu la care asigură pagina literară.

Cum va veni în iulie la Paris, amînăm pentru atunci.

Și așa dăm prea multe interviuri.

Sîmbătă 22 iunie

Din 13 iunie, Liiceanu la Paris. A adus, în sfîrșit, cartea lui Eugen *Nu*. Pe a lui V. (*Românește*) ne-o aduce în șpalt. Cum o prezintă ca ultimă etapă înainte de tipărire, sîntem înfiorați de greșeli (de pildă, în primul titlu, Ion (sic) Brîncusi!) și lucrăm o zi întreagă la corecturi pînă să ne spună el că de fapt era șpaltul dinaintea oricărei corectări.

Îl vedem o primă seară singuri, a doua cu Marie-France și fac la radio o emisiune cu el despre privatizarea lui „Humanitas“, de care e încîntat. În chiar cursul dialogului înregistrat mă anunță că înființează o Fundație Humanitas, din al cărei Comitet de onoare ne cere să facem parte, V. și cu mine, alături de François Furet, de Alain Besançon, Doina Cornea, Goma, președinte fiind Eugen Ionescu.

L-a întrebat pe Grigurcu dacă vine la invitația Annettei (la cererea noastră i-a rezervat una dintre ultimele burse). Grigurcu, care nu reacționase nici la invitație, nici la scrisoarea mea, îi răspunde că nu poate anul acesta: îi este mama bolnavă.

*

Pe 12 iunie telefonează prințesa Margareta într-o stare efervescentă. I-a spus tatăl ei că trebuie neapărat să ia contact cu noi, să facem planuri, tactică, consiliu... Vrea să treacă imediat să ne vadă, descoperindu-ne deodată, de parcă de sfatul nostru ar depinde reinstalarea Regelui pe tron. O liniștesc cum pot și spun s-o lăsăm pe altă dată, cînd ne va anunța din timp de vizita ei pariziană.

Acestea fiind spuse, situația se înrăutățește atît de tare în România, încît... regele pare a deveni una dintre singurele soluții. De dorit, dar aproape imposibil de realizat: la orice referendum ar cădea. Și atunci? Lovitură de stat? Și cine o face? Vorba lui Matei Călinescu: vreun... colonel.

*

Povestea cu ziarul încredințat „Expres"-ului — *Aici e Radio Europa Liberă* — ia proporții. Ziarul nu e bun, mai mult deservește Europa Liberă decît o servește (lucru remarcat și de cel ce semnează „Cronicar" în *România literară* — probabil Manolescu) și în plus n-a fost dat pe mîini prea curate. În ultimele *Expres* cîteva ciudățenii: Cristoiu scrie o pagină întreagă cu titlul „Securistomania", în care minimalizează primejdia Securității, o spală — pe cea de sub Ceaușescu — de păcatele anilor '50 și se situează între cei care-i declară patrioți pe securiști și cei care — absolut normal — îi diabolizează. Acum cînd Secu lucrează pe față, o astfel de atitudine „moderată" e total inadmisibilă.

Tot în *Expres* un reportaj, și el suspect, „Diversiunea de la Berevoiești", minimalizînd arhivele descoperite acolo și pretinzînd că *România liberă* a căzut într-o capcană întinsă de... Securitate.

Și, în sfîrșit, întors de la Washington, Nistorescu cu un foarte bun articol împotriva celor trei parlamentari ai opoziției care au făcut jocul FSN. O excepție nu e însă de ajuns.

Cu o astfel de echipă bucureșteană, Europa Liberă riscă să-și piardă creditul moral acumulat în decenii.

*

Manifestațiile de la 14-15 iunie, ca și greva generală anunțată pe 19 s-au fîsîit... Chiar nu mai e nimic de făcut?

*

Vorbesc la telefon cu Mariana Marin, care ne-a trimis *Contrapunct* cu interviul lui V. și al meu (a apărut și al meu din *Epoca*) și aflu de depresiunea pe care i-a provocat-o Elenei Ștefoi un atac al *României Mari* în care e declarată schizofrenică și cleptomană. O chem și pe ea pentru a-i aduce consolare din partea „veteranilor“ ce sîntem (de prin anii ’50 am avut parte de toate campaniile și abjecțiile).

*

Ana Lupaș, graficiana pe care n-o cunoșteam decît din renumele de curaj, vine într-o seară. E urmărită, de două ori era s-o calce o mașină, acum în urmă casa i-a fost percheziționată, deși din decembrie 1989 n-a mai făcut nimic.

E strănepoata lui Maniu. Stranie și mereu încordată. Îi dăm numele de gazetari români cărora să le telefoneze din partea noastră pentru a face publică astfel de persecuție. Singura protecție. E obiectuală, creatoare de... evenimente, premiată pe toate meridianele, interesantă.

Ciudată totuși — pentru a nu-și pierde vremea pe la cozi, nu mănîncă decît... crudități.

Rezistentă real — dar cu analize false: rușii sînt aceia care nu ne lasă pe noi din mîini (gen Yalta – Malta) și de la început pe noi au vrut să ne distrugă prioritar.

Alături de aberații, reflecții foarte tari asupra naturii românului...

*

Nu știu ce-i cu Tudoran. O pagină în *România literară* despre Culianu. Nici o emoție provocată de năprasnica-i moarte nu justifică să-l compari cu Iorga, să faci din neinspiratele lui articole din *Lumea liberă* niște mostre de profundă analiză politică și de totală libertate spirituală, iar din niște proze parabolice de mîna a treia, a patra, mici capodopere ale genului care ar explica uciderea lui.

Tess s-a întors de la Chicago și a plecat acum în România, în vacanță cu Dan P. Nici un element nou. Nici povestea cu soața

iubită care se ocupa cu... magia nu e de neglijat, cu toate că Tess (ca și Dan P.) privilegiază mereu pista politică.

Probabil cea mai plauzibilă.

*

Telefon de la soacra lui Mircea Dinescu: dna Loghinovski, pe care n-avem timp s-o vedem. Campania împotriva ei și a soțului ei — ca și a Dineștilor — continuă: ruși, evrei, maghiari, agenți KGB-iști și alte amabilități. Nu vede nici o ieșire din situația actuală.

Dinescu a avut în timpul din urmă umor: a publicat în ziare un protest către Procuratură, că nu-l mai atacă *România Mare*.

Numai că a cam trecut vremea umorului.

*

Telefon și de la Ursachi — sosit la Paris. Mereu aiurea în optimismele sale extravagante — cîștigă o popularitate extremă partidele istorice — pierde toată popularitatea Alianța Civică.

Adică viceversa.

Nimic nu mă mai miră din vara cînd voia să-l vadă urgent pe Alecu să se pregătească de președinție — urma să cadă Iliescu în două-trei zile.

*

Ne telefonează de la Roma Dan Petrașincu pentru a ne întreba dacă să se ducă la București cu Congresul ARA. — I se propune și editarea unei cărți a lui (cu interviuri Lovinescu, Rebreanu etc.) la editura academică (?). Să se ducă, de ce nu?

Are 81 de ani și, în ciuda unui atac cerebral acum cîțiva ani, călătorește mereu.

Ne plînge (și se cam plînge) că noi nu-l cunoaștem pe... Angelo Moretta. Adică pe specialistul în istoria religiilor.

Altfel guraliv și totuși simpatic. „Frumosul Dan" — cum i se spunea pe vremuri la București — îmbătrînește... frumos.

*

În Albania, vreo 200 000 de persoane l-au aclamat azi pe Baker, în strigăte de: „America, America!"

Acum nu mai e cazul să ne speriem că se „albanizează România". Ci, dimpotrivă, că s-ar putea „româniza Albania".

Am ajuns pe ultimul loc în Răsărit.

Vineri 5 iulie

Breban, ajutat de înțepăturile lui Țepe care și-a mutat „Șotronul" în *Contemporanul*, a pornit să explice în serial cum era exilul românesc (din care n-a făcut parte). Atacînd, la modul — crede el — civilizat mai ales pe Goma și pe Nego (că s-a radicalizat sub influența noastră). Totul pornind de la felul în care — din pricina mea — n-au izbutit să constituie în '89 filiala Uniunii Scriitorilor de la Paris. Cu care prilej Breban îl deconspiră pe Țepe, scriind negru pe alb că amîndoi făcuseră proiectul. (La întîlnirea de la cafenea cu Țepe și „martorii" aleși de el — Marie-France și Alain — Țepe, ca să ne convingă, ne spusese că Breban nu contează: „Vreți să vi-l sacrific?") Țepe, gelos pe succesul în România al lui Goma, declară că *Bonifacia* e scrisă în spiritul „școlii de literatură" din anii '50.

Breban, despre Nego, insistă asupra faptului că acesta a fost amenințat cu un proces pentru corupere de minori. — Tot felul de murdării. Goma, furios, a scris un pamflet împotriva lui Breban, făcîndu-l securist. Îl sfătuiesc să renunțe la epitetul direct, se pomenește și cu un proces. Îmi promite că-l va schimba. Iorgulescu mă tot anunță că va face și el un articol pentru *România literară*, numai să treacă... vara, cînd lumea e plecată în vacanță și nimeni nu mai citește nimic. Tot de la el aflu că se pregătește și Rodica Iulian să scrie unul, ca și Dorin Tudoran.

Pe de altă parte, în *Adevărul*, Valeriu Cristea, sub titlul „Cui îi e frică de Monica Lovinescu?", se răzbună cum crede el mai fin. Reinventează întîlnirea noastră la Paris (că nu ne-a plăcut din prima clipă fiindcă nu ne-a elogiat cum am fi vrut, că V. îi răsfoia nervos cartea în căutarea a ceva cu care n-ar fi fost de acord, că de aia n-am scris apoi despre el și, în sfîrșit, l-am atacat). Totul fals. Eram la restaurantul din Cartierul Latin, deci V. nu avea cum să-i răsfoiască — nervos sau nu — cartea pe care n-am deschis-o decît întorși acasă. Tot timpul mesei, Valeriu Cristea ne învinuise blînd, dar statornic, că sprijinim criticii esteți din țară — în frunte cu

Manolescu şi Simion — şi se proclamase singurul critic cu simţul etic. Cînd i-am citit prefaţa volumului, am descoperit că „singurul critic *etic*" se referea la un congres al partidului. Am rămas atît de uimită, încît nici n-am mai scris despre ea. Îl ştiam — ca tot Bucureştiul — bolnav de suspiciune, crezîndu-se persecutat de toţi confraţii, şi n-am vrut să mai adaug ceva nevrozei sale.

Pe lîngă viziunea de-a-ndoaselea a întîlnirii noastre, tot felul de ironii pe care le crede subtile, că sînt în anticomunism la fel de fanatică precum Ana Pauker în comunismul ei, că vreau să fiu eu acum Cabinetul II (adică Elena Ceauşescu) şi că în fond nu sînt decît unul dintre cei 30-40 de critici literari (mai bine punea 300-400, ar fi fost mai cu haz) activi astăzi în România.

El, cu Simion, Marin Sorescu şi Fănuş Neagu (care mă atacă într-un interviu tot în *Contemporanul*) au primit pentru zelul fesenist o revistă, *Literatorul*, în care îşi vor face de cap. Să le fie de bine.

*

Mihnea (care nu ştie cît îl detestă acum Alecu) l-a luat pe acesta cu el la Buc. (biletul de avion plătit de BIAR) pentru Congresul Alianţei Civice. A plecat şi Pia. Acum în Alianţă s-a făcut cvasiunanimitate pentru partid, în schimb nu-l mai vor pe Manolescu şef de partid — că n-are charismă (!).

În ajunul plecării, îmi telefonează Alecu. I-o tai scurt, dar amabil, cînd încearcă să-l critice pe Mihnea.

*

Acum îmi telefonează Goma: îl atacă din nou Ţepeneag în *Contemporanul*, publicîndu-i prosteşte o scrisoare şi dînd-o drept inedită (cînd a trecut la FE şi a fost — cred — publicată în *Limite*). De ce prosteşte? Deoarece scrisoarea e impecabilă pentru Ţepe şi împotriva lui Ceauşescu. În schimb, nu e impecabilă „introducerea" (*le chapeau*) lui Ţepe, care se plînge că după tot ce-a făcut el pentru Goma, acesta i-a întors spatele. Cum Goma se împăcase cu Ţepe, public, la Aix, unde schimbaseră elogii, e lesne — repet — să se ghicească sorgintea acestor atacuri: succesul cărţilor lui Goma în România, în faţa căruia cele cîteva cronici apărute la reeditarea unui roman al lui Ţepe pălesc.

*

Nemoianu cu soţia (încîntătoare) la noi, ieri-seară. Ne înțelegem de minune. Nici nu e greu, avînd exact aceleași păreri.

*

Și Ursachi. Candoarea și optimismul îi sînt nealterate (cu Forumul Antitotalitar şi cu Coposu — pe care-l vede săptămînal — vom rezolva totul). Ne aduce un volum de proze al lui — reeditat acum — și două cărți ale lui Astaloş delirant dedicate.

*

Am scris o lungă cronică despre filmul lui Edward Behr asupra cuplului Ceauşescu. O serie de amănunte inedite (pentru mine) şi semnificative. În 1946, C. a omorît cu pistolul, în plină stradă, pe un bancher ce nu voise să susțină financiar campania partidului comunist. Un interviu cu Giscard d'Estaing, în care arată cum Ceaușeştii și echipa lor, în timpul vizitei oficiale în Franța, goliseră Hôtel Marigny furînd scrumiere, lămpi, robinete etc.... și cum Giscard i-a avertizat pe englezi să nu li se întîmple același lucru la Buckingham. Discursul — sinistru — al lui Carter la sosirea lui C. în Statele-Unite, prezentîndu-l pe acesta ca pe unul dintre marii şefi politici de pe mapamond și declarînd că au în comun (Carter și C.) aceeași concepție despre dreptate și apărarea drepturilor omului (!!!). Carnetul de note al elevei Elena Petrescu (repetentă), ședințele în care primea la Institutul de Chimie pe oaspeții străini și lăsa pe cercetătorii care-i făcuseră textele (semnate de ea) să răspundă, repetîndu-le apoi papagaliceşte spusele etc. etc.

*

La Buc., Parlamentul (FSN-iştii, dar şi o parte din opoziție) a votat — în ciuda descoperirii gropii de la Berevoieşti — Legea siguranței statului, în care e cuprins și un articol ce nu exista nici pe vremea lui C.: îndatorirea de... delațiune a cetățenilor.

Să tot votezi cu opoziția parlamentară!

*

Dezmembrarea Iugoslaviei, cu lupte de stradă, tancuri etc., înseamnă și sfîrșitul frontierelor de neschimbat în Europa de Est. Adăugîndu-se campaniilor tip *România Mare* (încurajați de FSN)

şi „Vatra românească", nu mai e imposibil ca ungurii să ceară autonomia Transilvaniei.

Numai semne rele.

*

Săptămînă proastă: cu o nouă răceală epuizantă, alte necazuri la picioare (la şapte luni după operaţie tot nu merg ca lumea) etc., etc. Rareori am lucrat atît de greu.

Duminică 14 iulie

S-a format în sfîrşit Partidul Alianţei Civice. Am aflat lista de duminica trecută, mai întîi prin Iorgulescu, apoi prin Mihnea, care e la Gabriel L. Manolescu, preşedinte, vicepreşedinţi: Alexandru Popovici, prorector la Ploieşti, Otiman, rectorul Institutului Agronomic de la Timişoara, Stelian Tănase. Iar în Comitetul Director: Dan Grigore (pianistul), George Navon (muncitor de la Constanţa), Nicolae Constantinescu (medic, rector la Buc.), Nicolae Ţăranu, medic, Alexandru Athanasiu, jurist. Branşa civică a Alianţei e prezidată de Ana Blandiana, iar ca vicepreşedinte şi în comitet Emil Constantinescu, Băcanu, Mircea Constantinescu, Valeriu Stan, Mihai Şora, Arachelian — de la studenţi: Eugen Leahu, Mihai Gheorghiu. Apoi Prelipceanu.

Liberalii n-au fost prezenţi, ţărăniştii în schimb da, iar Coposu l-a dezavuat (în sfîrşit) pe Ioan Alexandru.

„Lucrurile nu s-au petrecut frumos", îmi spune Mihnea la telefon. Aflu apoi — nu prin el — de ce. Gabriel Andreescu, care brusc se voia preşedintele Partidului, a fost refuzat masiv şi s-a plîns că ăsta e „complotul de la Paris". Presupun: Al. Paleologu cu Ricci & company.

Alecu se întoarce şi el pe la sfîrşitul săptămînii, tot pornit împotriva lui Mihnea şi a lui G. A., spunînd că are acum „dovezi" că a existat o „manipulare". Probabil a Partidului Socialist Francez prin Mihnea. Prostii care i-au fost bine băgate-n cap de exilul anti-Mihnea.

*

Tot Alecu îmi telefonează azi că un gazetar de la *Expres* care se ocupă şi de Radio Europa Liberă a fost miercuri sau joi bătut (gen Creţia, gen Banu Rădulescu) în faţa domiciliului său bucureştean.

Gelu îmi confirmă, dar nu-şi mai aminteşte numele (P. S. — îl cheamă Corneliu Merlan — a fost bătut în faţa domiciliului lui de patru domni eleganţi care au spus că e doar un „acont"). I-a şi luat un interviu N. C. Munteanu. Pe de altă parte i s-a comunicat lui Nistorescu să scape *Aici e Radio Europa Liberă* de patronajul lui Cristoiu.

*

Lung telefon de la Karnoouh, care a fost şase luni profesor la Universitatea din Cluj şi s-a întors „răsturnat" — pentru prima oară critică pe unguri, care fac tot ce pot de la Budapesta să învenineze lucrurile (preşedintele lor s-a declarat preşedintele „ungurilor şi nu doar al Ungariei") şi care au supradrepturi culturale în Transilvania în timp ce Tökés se plînge de „genocid cultural".

*

Citesc cu mare întîrziere cartea „concentraţionară" a lui Teohar Mihadaş *Pe muntele Ebal* care-mi displăcuse în primele pagini din pricina stilului prea baroc şi a mulţimii de epitete etc. Dar mărturia lui mînioasă (acelaşi tip de mînie ca a lui Paul Goma) e remarcabilă.

Mai ales că în ţară oamenii sînt în general dispuşi să uite (ei numesc asta să ierte) tocmai acum, în vremea mîniei necesare.

*

Săptămînă tot proastă, cu caniculă şi sănătate şubredă.

*

Mai mult mă nelinişteşte că oftalmologul i-a găsit lui V. tensiune la ochi.

Duminică 21 iulie

„Neliniştea" în privinţa ochilor lui V. s-a transformat în *panică*: joi (18 iulie) V. mi-a telefonat după consultul la oftalmolog că i s-a găsit un glaucom datînd de vreo patru-cinci ani. Confundînd amîndoi glaucomul cu orbirea inevitabilă, vocea lui era albă iar a mea afolată. L-a întrebat însă pe medic să-i spună cam cînd va orbi şi acesta i-a afirmat că nu e vorba de aşa ceva. Îl va trata cu

picături și numai dacă acestea nu dau rezultatul voit (presupun oprirea progresiunii) va interveni cu laser și, dacă iar nu reușește, o operație chirurgicală.

V. îl întrebase cu un scop precis: să știe cît mai are timp să-și termine cartea ca apoi să se sinucidă.

Totul spus destul de calm la telefon, în timp ce eu înghețasem.

*

În aceeași seară de joi, Mihnea ne aduce videocasetele de la Congresul Alianței Civice (cel mai bun, de departe, Paler. Dar și Manolescu serios, Blandiana mereu cu același limbaj — sincer, dar nesentimental al inimii).

Discutăm de culisele Congresului cu Alecu și Stelian T. — fără a mai vorbi de Ricci — dezvăluind (fără probe) aceeași versiune a unui Mihnea permanent al Partidului Socialist Francez și manipulîndu-i pe cei din Alianță în profitul acestui partid.

Alecu l-a evitat pe Mihnea și în cursul călătoriei cu avionul (pe care spusese prin tîrg că i-o plătise Mihnea tot din banii... socialiști) și la Congres — la fel — și e mai grav — Paler. În schimb, Blandiana, cea mai moderată.

A doua zi, vineri, Ana Șincai îi comunică lui Mihnea că, la Paris, Partidul Alianței vrea să-l numească „corespondent" pe Mihai Brâncoveanu (propus probabil — via Stelian Tănase — de Alecu, al cărui prieten este). Or, Mihai Brâncoveanu, în afară de matematici și de cronica muzicală pe care o deține la vetusta *Revue des Deux Mondes*, n-are habar nici de politică, nici de gazetari.

Și Mihnea stabilise deja întrevederi la Léotard (pentru a invita la Paris pe președintele și unul dintre vicepreședinții Partidului Alianței) și la Stasi pentru ca partidul lui (de centru) să extindă ajutorul, sub forma unei școli de cadre, dat partidului țărănist și pentru Alianță.

Îl simțim pe Mihnea la capătul puterilor și decidem să intervenim direct.

Telefonez lui Manolescu și am șansa de a-l găsi acasă. Îi spun fățiș că numirea lui B. (sau a oricărui altuia) ar fi o catastrofă: nimeni, geniu să fie, nu poate dobîndi în cele cîteva luni care ne despart de alegerile municipale capitalul de relații și politice, și gazetărești pe care l-a acumulat Mihnea din '77 încoace.

Manolescu îl roagă pe Mihnea să continue. Va discuta el de urgență cu Stelian Tănase.

Pentru mai mare siguranță, îl rog și pe Iorgulescu să-i telefoneze în același scop lui Manolescu.

După ce sîmbătă încerc îndelung și insistent să dau de Paler și Blandiana (nu răspund la telefon), azi iau hotărîrea să sparg abcesul vorbind direct cu Alecu.

Convorbire de o oră și jumătate. Alecu nu aduce „dovezile“ promise, ci „coincidențe“ și prezumții. Nu recunoaște a fi afirmat că Mihnea este un „permanent“ al partidului socialist însărcinat cu manipularea opozanților români. Admite doar că nu se mai află pe aceeași lungime de undă cu el deoarece este „stîngist“. Încerc mai ales să-l fac să înțeleagă (adică i-o spun clar) cît de penibil e ca el să patroneze ceea ce — fără girul lui — s-ar reduce la o simplă bîrfă, întreținută prin tot felul de subterane ale Securității care a mai lucrat în exil de peste 10 ani și cunoaște bine terenul. Evident că Ricci nu lucrează pentru Secu. E de-ajuns să fie maleabil. Evident că Dinu Z. (care umblă cu tot felul de intrigi împotriva lui Mihnea) n-are nici el cum să fie suspectat. Altele sînt explicațiile.

Că e vorba de o campanie o arată și ceea ce se petrece în Statele Unite — părintele Calciu protestînd împotriva faptului ca Dorin Tudoran (comunist) și Tismăneanu (idem) să reprezinte Alianța și partidul ei (mi-o spune tot Manolescu).

Îi smulg în final lui Alecu promisiunea că va vorbi direct cu Mihnea. Nu știu dacă se va ține de cuvînt — totuși ceva va rămîne: acum știe că rolul lui în defăimarea lui Mihnea este cunoscut. Sper că totuși acest lucru îl va modera, dacă nu chiar schimba.

Cu Mihnea hotărîm să nu-i mai caut pe Blandiana și Paler, ca intervențiile noastre să nu dobîndească proporții de contracomplot.

Sper în cel puțin o pauză în acest „serial“ strident.

*

A venit Gabriela Omăt de la Editura Minerva pentru a colaționa *Agenda literară* a lui tata cu manuscrisul. Foarte simpatică, inteligentă, sensibilă, apropiată, dar de departe cea mai lunatică persoană pe care am cunoscut-o. Îi schimbăm hotelul de a

doua zi și finalmente îi găsim prin Mihnea și un apartament pentru o sumă modică.

Dar... nu știe să telefoneze, vine la noi cu un ceas și jumătate întîrziere, se descurcă lamentabil.

Așa că, în ciuda afecțiunii pe care o simt pentru ea, dintru început sînt nevoită s-o „reped" de vreo două–trei ori. Nu spune nimic, ca o școlăriță vinovată. Se pare că, în plus, o intimidez ca nimeni altul. Nu-mi dau seama în ritmul ăsta dacă își va putea termina treaba (i-am găsit o bursă de la Annette).

*

În clipa cînd scriu aceste rînduri, sună Mihnea: Alecu i-a dat telefonul promis să fixeze un *rendez-vous* pe mîine, să discute unele „neînțelegeri". Rezultat imediat: „dovezile" s-au transformat, în sfîrșit, în „neînțelegeri".

„Mai sînt și oameni buni"...

*

Luni, la Radio, am înregistrat o convorbire cu Barbu Brezianu despre Brâncuși. Înregistrarea e bună, în ciuda faptului că Barbu era emoționat ca un adolescent.

Dar cînd nu e el adolescent? În ciuda celor 83 de ani, e atît de viu, încît te face să-ți nădăjduiești o bătrînețe ca a lui.

La întoarcerea lor din Spania (unde a rezistat dezinvolt la caniculă), el și cu Irina Fortunescu au venit într-o seară acasă, am cinat la restaurantul de alături și cel mai puțin obosit dintre noi toți era el.

*

Tot luni, seara, după cină, Mircea Cărtărescu cu soția. Îl chem și pe el la o înregistrare pe mîine. Mereu anunță că vrea o ruptură decisivă cu literatura așa cum a fost scrisă pînă acum. Nu ajung să înțeleg care poate fi, în spiritul lui, această „ruptură".

Duminică 28 iulie

Lunea trecută, înregistrare cu Cărtărescu, *très à l'aise*. Sosește și Mărgineanu cu filmul lui după un roman al lui Buzura, pe care-l las la copiat video. Apoi, la cafenea: Cărtărescu cu soția, Monica

Spiridon, Mărgineanu cu soția (care veniseră pentru Alain) și în final Dorel Cazaban. E cu totul nedrept ce se petrece cu el. Fără activitate după accidentul cardiac, ieșit din circuit, nimeni nu-l cunoaște în România, iar din literatura „exilată“ nu se pomenește niciodată de excelentul său roman *Parages*. Încerc, mai în glumă și mai ales în serios, să-l prezint elogios „optzeciștilor“ mei, nu reacționează. E încă o nedreptate.

*

Oprescu ne aduce de la Liiceanu caseta video cu „vizita“ noastră la G.D.S. în aprilie 1990. Totul sună „la trecut“. Mai ales speranțele de atunci.

*

În cursul săptămînii sosesc, rînd pe rînd, Ion Bogdan Lefter și Simona Popescu, apoi Dan C. Mihăilescu cu soția și fetița (aflu de la Iorgulescu că a sosit fără un leu în buzunar). Aranjez repede să-i iau un text la FE. Îi vom vedea săptămîna viitoare. Gabriela Omăt, tot așa de emoționant inadaptabilă. Atît de conștiincioasă însă pe plan profesional, încît n-a „parcurs“ decît două–trei caiete (și sînt 13!). Deci nu va termina. Ea a găsit soluția: pur și simplu să-i fotocopiez celelalte „caiete“! Îi telefonez mereu cu teama să nu i se fi întîmplat ceva. Dar omul e de mare calitate.

*

Paleologu a avut cu Mihnea convorbirea promisă. Care — chiar dacă la chestiuni concrete P. era evaziv — a rezolvat totuși ceva. Alecu nu se mai poate — de acum încolo — pune în fruntea unui complot împotriva lui Mihnea.

Duminică 4 august

Luni, masă rotundă cu Monica Spiridon (cea mai radicală), Simona Popescu și Ion Bogdan Lefter despre anumite clișee: printre care, înainte de toate, „criza literaturii“. După cafenea, cu Lefter și Simona P. la cină cu V. la restaurantul de lîngă noi și la taifas acasă. În ciuda timidității Simonei P. (constatată de la Buc.) și care o face să-l ia pe „nu“ în brațe — pare a ști mai bine ce nu vrea decît ce vrea.

*

Lucrez nebuneşte la *Jurnalul* tatei pentru a-i da caietele de fotocopiat Gabrielei Omăt (joi, de pildă, pînă la 6 dimineaţa). Nu mai ştiu dacă e bine să-l dau la tipărit. Nu numai intimităţi pe care singur nu le-ar fi dezvăluit, dar şi mizerii fiziologice la care nu prea văd de ce ar avea drept istoria literară. Cu toate acestea fac doar minime ştersături (vreo cinci pagini din 1 500...) care-o dezolează pe Gabriela Omăt. Mă somează — în felul ei timid, dar ferm — să spun în notiţa introductivă că le-am făcut eu personal. O reped şi nu prea. Are pasiunea ediţiilor critice cum alţii au vocaţia religioasă. Hăulică, telefonînd încă să ne vedem, îmi spune că Gabriela Omăt e cea care a făcut cea mai subtilă analiză a *Secolului 20* (nu ştiu ce număr).

Revenind la *Jurnal* — e prima oară că-l studiez serios — mai multe descoperiri ne-literare. Şi în primul rînd cît de bolnav şi vulnerabil a fost tata în ultimii ani. Discreţia lui fundamentală — dusă pînă la închiderea sistematică în sine — m-a împiedicat să ştiu sau măcar să simt acest lucru chiar stîndu-i alături. Particip, citind, la amărăciunile lui — majore şi minore — pînă la întunecare finală.

*

Hurezeanu ne telefonează pentru „Actualitatea culturală" de sîmbăta viitoare, pe care vrea să i-o dedice integral lui Nego (împlineşte 70 de ani!). În afară de interviul cu Nego şi de un articol al lui Doinaş, ne cere natural să fim şi noi prezenţi. Scriu după lectura *Jurnalului* tatei (unde sînt notate bineînţeles şi *Manifestul Cercului* din Sibiu, şi sosirea lui Nego la „Sburătorul"). Fiind prea emoţionată de lectura acestei feţe ascunse a copilăriei şi tinereţii mele, scriu de altminteri prost. Mult mai bine, V., neîmpovărat de astfel de amintiri. Şi asta în ciuda gripei care a căzut peste el de vineri seara încoace. Îl înregistrez acasă. Luni nu va putea veni la studio.

*

Au fost inundaţii în Moldova. S-a spart barajul de la Oneşti şi satele dimprejur (chiar şi Tescanii lui Enescu) au fost acoperite de apă. Exact ce mai lipsea.

Duminică 11 august

Marți seara ne aduce Oprescu (Sorin Antohi, speriat de *répondeur*, n-a dat de noi și i le-a dus lui) 10 exemplare din *Românește*, apărută la Humanitas. Coperta pasabilă și sobră, hîrtie proastă. Mai puțin reușită ca ediția din exil. V. îi mulțumește seara lui Liiceanu, dar și prin telefon nu reușește să-și machieze vocea și s-o facă entuziastă. Bine că a ieșit.

*

Mare dramă mare în jurul răspunsului lui Goma la calomniile lui Breban și înțepăturile lui Țepe. Goma și-a trimis textul la toate ziarele literare. Întîmplarea (să-i spunem așa) a făcut ca tocmai *Contemporanul* să-l primească cel dintîi și tot cel dintîi să-l publice. Cum îl face pe Breban securist (nu mi-a arătat a doua versiune, prima o găsisem și prea tare, și viciată de acest epitet aruncat cu o certitudine deplină — îi spusesem: găsește o metaforă prin care doar să sugerezi), acesta îl amenință cu „juriul de onoare“ al Uniunii și scrie un editorial inflamat.

Mircea Iorgulescu mi-l anunțase prin telefon, dar n-avea ziarul. Luni, după emisiune, la cafenea cu Dan C. Mihăilescu (care venise să i se înregistreze un text), Tania Radu — soția lui, Alecu (tot pentru o înregistrare), nelipsitul Alain și Mircea Iorgulescu (venit pe la șase) — o altercație între aceștia doi din urmă, în care Alain găsește abject textul lui Goma și nu articolele lui Breban (iar a intrat sub influența lui Țepe).

A doua zi, marți, primim *Contemporanul* direct de la Țepe, cu o carte de vizită — voia să ne vorbească. Îl chem la țară unde e în vacanță. Înnebunit că Goma l-a făcut și pe el... securist. Goma nici n-a gîndit la așa ceva, dar există două fraze (o recunoaște cînd le recitim după convorbirea cu Țepe) care, prost redactate, pot fi interpretate astfel. Telefon de peste o jumătate de oră cu Țepe — apărîndu-l pe Goma îi reamintesc toate superînțepăturile cu care-l binecuvîntează în mai toate „șotroanele“ lui și insist asupra faptului că pentru prima oară el — care manipula pe alții — se lasă la rîndul lui manipulat. Îmi răspunde — cu toate aparențele sincerității — dar, în fond, minte — că el nu „citește“ serialul lui Breban în care acest mare „exilat“ (cu două pașapoarte și un du-te-vino continuu între țară și străinătate — care n-a fost nici măcar o oră

exilat) dă lecții exilului declarînd că doar el și Țepe au fost adevărații „opozanți“, ceilalți neavînd drept decît la titlul de „disidenți“.

Mai inventează și cînd pretinde că Goma i-ar fi spus că eu l-am convins să nu se ocupe cu „naturalizarea“ lui Țepe, deoarece avem treburi mai... urgente.

De fapt, deși cred că reușesc să-l mai calmez puțin, o fac fără mare tragere de inimă. În ciuda crizei care e reală, continuă să facă tactică și să joace șah.

Cere să ne vedem — noi doi și el — la întoarcerea din vacanță. O vom face bineînțeles, deși orice încredere în el a secătuit.

Nego îmi confirmă că i-a telefonat și lui, în toate stările. Voia să-i facă un proces lui Goma. Nego l-a disuadat. Îi va răspunde doar, sobru (ceea ce ne confirmă Țepe și nouă).

Cînd vorbim cu Nego, sîmbătă pe la 1 noaptea, e fericit cum nu l-am mai văzut. Hurezeanu a făcut emisiunea de 70 de ani (cu textele noastre, poezii dedicate lui pe vremuri de cerchiști și încă două texte — Balotă și Țeposu — interviu cu el și muzică). După care l-a invitat și la cină acasă. Nego radios, cu atît mai mult cu cît nu-l anunțase.

Îl chem azi pe Hurezeanu acasă să-l felicit pentru atitudinea lui față de Nego și s-o „congratulez“ și pe Sandrine pentru nașterea copilului lor: Joachim.

Cît despre povestea Breban (Țepe)-Goma, totul va depinde de felul în care vor reacționa celelalte publicații literare.

Sigur cu „va urma“.

*

Luni deci la cafenea (dar fără V., răcit rău acasă) cu Dan C. Mihăilescu și Tania Radu. Apoi, ca să-l vadă și pe V., joi seara la noi acasă (cu cină la restaurant — prima dată cînd intră într-un restaurant la Paris și sînt încîntați ca niște copii) adorabili.

Discuții în jurul noțiunii de „generația ’27“ (termen inventat de el după datarea unei cărți a lui Eliade), din toată literatura interbelică nereținînd decît extremele (extrema dreaptă — extrema stîngă). Nu există nici criticii-democrați, nici Lovinescu cu „Sburătorul“, nici Camil Petrescu, nici, nici.

Totul provine — o recunoaște și el — din fascinația pe care cei mai mulți o resimt față de ceea ce el numește „triunghiul Ber-

mudelor“ (Cioran — Eliade — Cioran). Şi din ţară, pentru Noica. Deci pe de o parte „discipolii“ lui Nae Ionescu, pe de alta, revolta lui Ionesco. Între două — nimic.

Buna-credinţă e însă mereu prezentă, cu el se discută şi spornic, şi cu umor.

Îmi spune că Rompres (reluat de *Cotidianul* lui Raţiu în care el cu Tania fac suplimentul literar) a anunţat venirea la Paris a Gabrielei Omăt pentru *Jurnalul* lui E. L.

În acest timp. G. O. mi-a readus toate „Caietele“, *Jurnalului,* pe care le-a fotocopiat — şi vine mîine la Radio pentru o discuţie despre Editura Minerva şi ediţiile lor critice.

Tot aşa de cu ghinion sau/şi zăpăcită: şi-a spart o lentilă de la ochelari, ia metroul în direcţia inversă, n-a primit viză pentru Elveţia unde o invitau nişte prieteni care îi trimiseseră un mandat la noi, şi n-a sosit etc. etc. Aşa că marţi ia avionul direct spre ţară, unde se va dezmetici (cît îi stă în fire) şi va realiza, în sfîrşit, ce-a însemnat Parisul acesta, între lucru şi prea puţin turism. Mi-e chiar dragă.

*

Trei pagini în *22*, un interviu şi mai multe articole despre Mihnea. V. şi cu mine sîntem încîntaţi — le merita din plin.

Duminică 18 august

Joi a fost ziua lui V., pe care ne-am petrecut-o lucrînd. Ne vom lua revanşa altă dată.

*

Am scris o cronică întru apărarea lui Mihnea, slujindu-mă, drept pretext, de cele trei pagini ce i-au fost închinate în *22*.

În acest timp (Mihnea *dixit*, care a vorbit cu Tudoran la telefon), bătălia continuă în America, unde mai toţi (probabil cu părintele Calciu în frunte) se vor reprezentanţii Partidului A. C.

*

Mihnea retelefonează azi spre seară: a vorbit cu Liiceanu care a mai deschis patru librării în provincie, iar la toamnă încă trei. E foarte mulţumit de cum merge editura, deşi preţul hîrtiei iar s-a dublat. Cartea lui V. se vinde foarte bine.

A trecut luni, între 6 şi 7, la televiziune, emisiunea lui cu Ionesco (interviul) — cu mare răsunet. Pleşu îi consacră 5–6 pagini în *22*. Gabriela Adameşteanu vrea neapărat să vină la Paris să ne vadă în ajunul plecării mele în vacanţă. Iar Pippidi a făcut altă năzdrăvănie la *22*. Mihnea nu vrea să-mi spună încă ce s-a întîmplat.

*

Ţepe ne-a trimis răspunsul său dactilografiat. Măsurat, cum îmi spusese, ca ton. În final, cere însă scriitorilor români să-i ia partea. Sper că nu contează pe noi să-l „condamnăm" pe Goma! Deşi într-un fel ne cere scuze că l-a crezut pe... Goma, care i-ar fi spus că noi l-am împins să nu se ocupe de povestea cu naturalizarea lui Ţepe deoarece avem probleme mai urgente de rezolvat.

Nici gînd să-l susţin într-un fel sau altul pe Ţepe. Dar nici să-l atac. (Textul lui e sobru, cel puţin în termeni, dacă nu în fond — se tot laudă cum l-a „salvat" el pe Goma.)

*

De la Stroescu aflu de moartea Cellei Delavrancea la 104 ani (cum îşi falsificase data naşterii, avea probabil 109 ani). E straniu cît de puţin emoţionată sînt. Îmi spun doar că o dată cu ea dispare o memorie (doar ea, de pildă, îl mai cunoscuse pe Caragiale). Şi-mi aduc aminte — ceea ce n-am uitat niciodată — că în închisoare mama credea că Cella a „dat-o". Nu cred neapărat în această versiune, dar poate că aşa se explică cvasiindiferenţa mea. Îi dau lui Stroescu data exactă cînd a trecut pe unde cronica scrisă la Centenarul ei. Vrea s-o repete şi sînt evident de acord.

*

Joi după-amiază, acasă, Dan C. Mihăilescu cu Tania Radu (amîndoi ne plac din ce în ce mai mult) pentru interviurile promise suplimentului literar pe care-l fac la ziarul *Cotidianul* al lui Raţiu. Adică lui Dan C. Mihăilescu. Profit să contraatac articolul lui Valeriu Cristea (în care mă compară cu Ana Pauker şi Elena Ceauşescu) şi, în cazul lui şi în al lui Breban, să restabilesc adevărul asupra întrevederilor pe care le-am avut cu fiecare-n parte şi pentru care şi unul, şi altul inventează versiunile ce le convin.

*

Luni am făcut la Radio o înregistrare cu Gabriela Omăt. Uimitor de dezinvoltă în fața microfonului.

Duminică 25 august

O săptămînă cu radioul într-o mînă și telecomanda în alta: sfîrșitul comunismului în URSS.

Începe luni — cu un puci al conservatorilor: Gorbaciov izolat în dacea lui din Crimeea și Elțîn începînd lupta în Parlamentul rus transformat în cetățuie.

Elțîn, deodată cu o statură politică neașteptată, cîștigă cu Moscova și Leningradul pe străzi. În două-trei zile — nu succes, ci triumf. Gorbaciov readus la Moscova și care nu pricepe imediat că absolut totul s-a schimbat mai încearcă să se declare socialist și să salveze Partidul. Acum însă dictează Elțîn și strada. Într-o zi și două nopți începe să se prăbușească totul: simbolurile mai întîi: statuia lui Dzerjinski debulonată, drapelul imperial al Rusiei deasupra KGB-ului și sediului Comitetului Central. Gorbaciov dizolvă pînă la sfîrșit partidul, iese din Secretariat, arestează nu numai pe pacifiști, dar și pe șefii KGB — euforia de pe străzi readuce Moscova și Leningradul (devenit Sankt-Petersburg) cu 70 de ani înapoi, înainte de Revoluția din Octombrie, printr-o nouă revoluție. Țările baltice își declară rînd pe rînd independența, arestează pe șefii comuniști, dizolvă P. C., debulonează statuile lui Lenin. Chiar și Ucraina. Basarabia, la fel, anunțînd într-o a doua etapă alipirea la România.

Numai asta ar mai putea salva situația din România: să vină un „șef“ basarabean și să deblocheze situația de care opoziția nu știe să profite. Sub cuvînt de unire a tuturor democraților, N. Manolescu și Stelian T. reclamă — în numele PAC-ului — o întrevedere lui… Iliescu (care nu le-o acordă). Văd în schimb pe vicepreședintele fesenist și celelalte partide. Alianța Civică și Coposu cer Americii să acorde ajutorul economic și clauza fără nici un fel de condiție. Pentru a lupta, pasămite, împotriva extremismului de dreapta („Vatra Românească“ și România Mare) și a celui de stînga — două partide comuniste — care sînt, de fapt, aceiași: nostalgicii ceaușismului. Și lasă lui Roman și lui Iliescu privilegiul

de a se bucura de răsturnarea din URSS şi de-a trimite telegrame de felicitări lui Gorbaciov şi Elţîn.

Cred că românii sînt definitiv bolnavi, chiar şi opoziţia.

Roman a cerut — prin Televiziunea Franceză — să li se dea ajutorul economic occidental pentru a continua tranziţia spre democraţie. Şi acuma li se va da şi lor totul. Din moment ce opoziţia în acest moment-cheie le acordă privilegiul de a-i considera factori de democratizare şi declară Uniune naţională cu ei împotriva extremelor (pe care tot FSN le-a îngăduit, dacă nu şi creat).

În afară de enorma amărăciune pe plan românesc, de iritarea faţă de un Mitterrand care cît n-a fost încă sigur de victoria lui Elţîn a mers pînă la a citi la televiziune scrisoarea pe care i-au trimis-o puciştii, iarăşi exultăm ca în momentul căderii Zidului de la Berlin şi ca în timpul evenimentelor din decembrie '89 în România. Sîntem uimiţi că am trăit destul pentru a asista la sfîrşitul unui coşmar socotit interminabil.

Începutul actului final l-am trăit. Peste tot, în afara... României.

De fapt, n-am trăit săptămîna asta: am febricitat.

*

Mihnea (pentru care am scris o cronică — a trecut azi şi V. un articol — pentru *Meridian*-ul lui Tudoran) ne anunţase de mai mult timp că Pippidi ne rezervă o surpriză. De fapt nu tuturor, ci doar nouă: un articol în *22*, violent şi absurd, împotriva lui *Româneşte* a lui V. (Probabil provocat de atacurile lui V. din carte contra lui Vianu.)

Mihnea ni-l aduce ieri-seară, cînd vine cu Gabriel Andreescu.

Mare agitaţie la *22* unde se anunţă deschisă „dezbaterea".

Eu m-am cam săturat. În afară de *România Mare* şi unele ziare feseniste (ceea ce era normal), nimeni nu ne-a atacat cu atare violenţă în presa „bună" decît *22*.

Grav este că *22* se pune astfel la ora exactă a campaniei — mai pe faţă, mai pe ocolite — împotriva exilului şi a luptei în jurul lui Goma căruia Breban îi reproşează între altele (argument de ţoapă) că „i-a băut whisky-ul" lui. Ţepe şi-a publicat articolul moderat şi ne-a trimis, de data asta, o altă misivă, împreună cu o „Scrisoare deschisă" pentru mine — la care, dacă o publică, voi răspunde,

recunoscîndu-i meritele de opozant, dar nu pretenția că „l-a făcut“ pe Goma, pe care-l voi apăra. Și asta în ciuda faptului că Goma, într-un interviu la *Familia*, se plînge ce singur a fost el în exil fără „cititori“, pînă au venit Nego și Raicu. I-am telefonat imediat (lui i se poate reproșa direct — răspunde cu bună-credință). E super-jenat , voise să spună că noi prea l-am lăudat, că trebuie să avem și „rezerve“ față de cărțile lui, că va da o dezmințire. Adevărul e că-l ia pana pe dinainte.

Țepe ne tot avertizează că Goma ne va „trăda“ și pe noi, și-l face pe Goma „resentimentar“.

În fond, nu-i suportă „gloria“ actuală în România cînd el, care l-a „făcut“, nu împărtășește această glorie.

În plină „Țiganiada“, Grigurcu, în schimb, îmi ia violent apărarea în *Contrapunct* împotriva lui Valeriu Cristea. Se dezlănțuie cu o furie în final chiar exagerată.

*

Din afara României, altă decepție: Norman Manea, pe care îl anunțasem să nu intre în campania anti-Eliade, a scos un articol, se pare super-penibil, împotriva lui Eliade și a dreptei interbelice românești în general.

*

Am văzut-o și pe Florența Albu, din păcate numai în treacăt la Radio cu Rodica (i-a ieșit prima carte în franțuzește). V. se duce cu ele la cafenea, unde mai tîrziu îl regăsesc și eu cu Alecu, Antonia C., Alain. Florența Albu ne aduce ultimul ei volum cu versurile cenzurate.

*

A plecat marți Gabriela Omăt.

*

A murit Jebeleanu. Nu mai am timp să scriu despre el. Avusese un nou atac și nu mai era om.

Sîmbătă 31 august

Ioanid de la FE, autor al unor amintiri de închisoare care au apărut la Buc., și din care V. a transcris la „Povestea vorbei“ pasaje

inedite, îi telefonează. Aflăm prin el că trece la Televiziunea Română un serial, semnat de o dnă Hossu-Longin, cu fostele închisori comuniste. La prima nu l-au putut filma pe Drăghici, ci numai pe nevastă-sa (nu se ştia filmată) care s-a văitat că e doar o simplă croitoreasă, că sînt şi ei victime etc. La a doua, despre Piteşti, Nikolski, intervievat, a declarat că el n-a ştiut nimic despre Piteşti, că e o invenţie a lui Ierunca!

*

De la Mihnea, în urma telefoanelor lui cu Bucureştiul:

• Manolescu i se plînge c-a primit de la Ţepe o scrisoare deschisă în care mă atacă pe mine. Ce să facă: s-o publice sau nu? N-a citit pesemne scrisoarea lui Ţepe, foarte decentă cu mine, vrînd mai curînd să mă aibă aliată împotriva lui Goma. Ceea ce nu va reuşi. Dar îi voi recunoaşte şi meritele lui (Ţepe) de opozant. E, în fond, ceea ce vrea, de cînd crede că Goma l-a tratat de… securist.

• Sorin Mărculescu îi spune lui Mihnea că numărul din *22* de după atacul lui Pippidi e extraordinar pentru V. Vom vedea cînd vom primi revista dacă epitetul nu e — cum presupun — prea entuziast.

• Ana Blandiana a ascultat cronica mea despre Mihnea, cu care s-a declarat în întregime de acord.

*

Mîine plec cu Lucette la Antibes. Cu avionul. Bineînţeles este o grevă la Air France (de informatică — deci avioanele zboară), bineînţeles că ni se promit şi furtuni.

Duminică 22 septembrie

Excelentă terapia de la Antibes. Nu numai c-am înotat kilometrul meu cotidian (sau aproape), dar am şi mers 3-4 kilometri pe jos. Cam şontîc, cam greu, căznit, dar pentru prima oară am mers.

Succes complet deci pe acest plan. Şi pe acela al locului. Cu oraşul său vechi, cu Muzeul Picasso în care n-am privit real decît sala Nicolas de Staël (un admirabil „Concert" pe fond roşu acoperind un perete întreg). Mi-am regăsit toate emoţiile plastice, le credeam pierdute. Apartamentul ideal (cu două camere, două băi, tera-

să, living, adevărat lux) la doi paşi de o plajă cu nisip fin, deşi artificial, şi o mare caldă şi suficient de transparentă.

Ce mai vrea poporul? Timp frumos? Am avut o singură zi de ploaie. Lucette, ca totdeauna, foarte civilizată. Dejun pe terasă, seara restaurant. Şi patru din cele şase cărţi luate în valiză, citite. M-am întors, aşa cum şi plecasem, cu avionul, duminica trecută.

*

Plinul de reacţii la articolul lui Pippidi:

În *22*, Gabriel Andreescu, ca de obicei bine intenţionat, şi Gabriela Adameşteanu cu un serial în trei numere consecutive. În *Contrapunct*, două pagini cu articolele lui Cristian Moraru (cel mai bun), Ion Bogdan Lefter şi Nicolae Baltă. În *România literară* — fără legătură cu Pippidi, un entuziast articol al lui Alex. Ştefănescu, în *Dreptatea*, un necunoscut, tot favorabil.

Pippidi vrea de altminteri să renunţe de tot la publicistică şi la... *22*, unde redactor-şef a fost numită Gabriela A.

Pe Gabriela Adameşteanu, V. o vede de două ori (eu ajung prea tîrziu şi vorbesc cu ea doar la telefon). Venise, printre altele, să completeze interviurile cu noi pentru o carte pe care o are în pregătire şi ne-a lăsat o serie interminabilă de întrebări. Se resimte încă de accidentul de maşină din iarna trecută (vertebre prost sudate etc.).

*

Mai ales bucuroasă c-am scăpat de recepţiile cu Regele.

Marţi, cînd aşteptam electricianul (V. a produs un scurtcircuit care a cufundat jumătate din casă în întuneric), telefon urgent de la Dinu Zamfirescu: Regele ţinea să fim invitaţii lui la cina de gală de la Cercle Interrallié. Refuzăm. Aflu pe urmă că era în rochie lungă şi frac. Nici V., nici eu nu avem aşa ceva. Şi fără electrician ar fi fost un motiv suficient.

Dar am citit în vacanţă începutul cărţii de interviuri dintre Mircea Ciobanu şi Rege şi am fost nespus de bine impresionată de ţinuta Regelui, de absenţa oricărei retorici şi oricărei limbi de lemn, de discreţia cu care-şi ascunde rănile fără a le nega.

Păcat: la un referendum ar pierde precis. Şi cum să vină altfel?

*

A apărut scrisoarea deschisă a lui Țepe în *România literară*. — Scriu răspunsul (nu cu plăcere) și-l voi trimite mîine lui Manolescu prin fax.

*

Uitasem. V. a dejunat și cu Tia Șerbănescu. Și pe ea regret că n-am văzut-o.

*

Telefonează din țară Mariana Marin. I-a murit mama. A scris pentru Goma și împotriva lui Breban (se pare că acest conflict, în care a intervenit și Bujor Nedelcovici — măsurat — în *România literară*, a început să-i cam plictisească la Buc.). — *Contrapunct* amenințat. Nu mai au bani. Și e cea mai vie revistă literară!

*

Vedem videocaseta trimisă de Ioanid, cu Piteștiul. Cît putem judeca (trecerea din pal în secam întunecă totul), documentarul e foarte bun. Iar Nikolski — în afară de faptul că pretinde de vreo trei ori că e doar „calomnia lui Ierunca", are și fraza asta revelatoare: „parcă ne puteam închipui noi pe atunci că va veni decembrie '89!"

Neagă totul, bineînțeles. Nici nu știa de Pitești, nici n-a anchetat personal vreun deținut politic.

Avea dreptate Adriana: are mutra unui șobolan. Acum bătrîn, vreo 78 de ani. Stă în vilă: 7 camere și tablouri de maeștri români pe pereți. În alte țări ar fi chemat în judecată pentru „crime împotriva umanității". Și condamnat.

La noi însă ca la nimeni.

*

Mihnea încîntat de evoluția lui Manolescu (i-a dat în sfîrșit și confirmarea scrisă că e singurul abilitat să vorbească cu francezii — presă și oameni politici — în numele PAC-ului) cu toate mîrîiturile lui Stelian Tănase. După el și cronica mea la FE — articolul lui V. n-a apărut încă — a avut o influență fastă.

*

La una din recepțiile pentru Rege, Paleologu l-a pus la locul lui pe Paul Dimitriu. Tardiv, dar tare.

*

Iorgulescu îmi telefonează astă seară că, în *Cuvântul*, Buduca îl apără pe Breban şi-l atacă pe Goma.

Luni 30 septembrie

Miercuri 25 septembrie, înainte de a sosi taxiul să ne ducă la aeroport (plecăm la Colocviul organizat de Annette la Cracovia, *Mentalités posttotalitaires et culture*), telefon de la Marie-France: se îndreaptă din nou trenuri cu mineri spre Buc.

Adăugăm repede aparatul de radio bagajului. La Roissy-Charles de Gaulle vin să asculte incredibilele ştiri alţii care merg la acelaşi colocviu: Hassner, Rupnik, Bernard Poulet (Mihnea soseşte ca de obicei ultimul în avion), Andrei Cornea. Tot timpul la Cracovia va fi aşa (prin camerele de hotel — cel mai deseori la Mihnea, dar şi la Ana Blandiana pentru imagini la televiziune şi telefoane cu Bucureştiul. Livius Ciocîrlie stă cu orele în camera lui să prindă Europa Liberă. Poulet, nu ştiu ce post englezesc). În sala colocviului, nici un anunţ special: doar Pleşu, care prezidează o şedinţă, declară că nu mai e ministru.

Scenariul se completează încetul cu încetul, cu ultimele detalii aflate la întoarcerea acasă: instigaţi, minerii cer de data asta demisia guvernului (se acordă, deşi Roman expediază mai departe „afacerile curente“ şi se consideră demisionat, iar nu demisionar). Apoi pe cea a lui Iliescu. Atacă Cotrocenii. Atacă Televiziunea. Cer solidaritatea „studenţilor“ (!!) şi a bucureştenilor. Poliţia — la început depăşită — trage întîi cu gaze lacrimogene. Apoi, de-adevăratelea. În Parlament, Raţiu îi calmează şi ia apărarea lui... Iliescu, Ioan Alexandru îi ia cu „fraţi români“ şi „ţărişoara noastră“. Ana Blandiana (după un telefon cu Rusan) e gata chiar de entuziasme, noi nu — imaginile din 13-15 iunie prea se repetă, chiar dacă acum inamicul ne-ar fi comun. Sîntem în primul rînd „concernés“ noi, românii: Pleşu (cu Catrinel), Liiceanu, Blandiana, Borbely, Ciocârlie, Andrei Cornea. E o manevră a unei Securităţi depăşite sau a lui Iliescu (iniţial) contra Roman? Chiar treziţi din prima lor manipulare, totuşi nu de la minerii înarmaţi cu bîte vom obţine democraţia. Cîteva sindicate lansează o manifestaţie de so-

lidaritate cu minerii duminică. Ratează. Nu vin decît vreo cîteva sute de muncitori — unii, foarte tineri.

Iliescu nu cade. Se caută formarea unui guvern de Uniune națională. Pare a fi ora lui Câmpeanu. Azi, în *Le Monde*, citim că propune ca prim-ministru pe patriarhul Molovei sau un militar (Stănculescu?). Și majoritatea — în guvern — pentru opoziție. (Cea parlamentară, desigur, deci nu și Alianța. De altminteri de la Alianță, în afară de Stelian Tănase, „șefii" sînt în străinătate: Blandiana cu noi la Cracovia, Manolescu în Statele-Unite la Tudoran. Iar Roman dă mereu declarații despre „puciul comunist". De fapt, minerii strigă printre lozinci și: „Jos comunismul!")

În acest timp noi ne aflăm în cel mai frumos oraș al Poloniei, care, la fiecare colț de stradă, pare a vrea să ne dovedească — pe viu — diferența între Europa Centrală și cea de Răsărit. Aici, da — sîntem în Europa. La Cracovia.

Deși sînt de față Michnik (care a început să cam delireze cu amenințarea de tip fundamentalism iranian pe care ar reprezenta-o Biserica Catolică), Kolakowski, Rupnik, Timothy Garton Ash, Hassner, Kende, Krall, A. Liehm etc...., intervențiile nu sînt strălucite și dialogul nu se închează. Anei Blandiana, lui Liiceanu, dar mai ales mie, care într-o intervenție foarte scurtă cer să fie pedepsite — ca pentru naziști — crimele contra omenirii, li se răspunde cu răceală și uneori agresivitate (o bulgăroaică mă găsește chiar „isterică"). Deci iertarea-uitare nu e specifică românilor. Să fie printre participanți prea mulți „foști" cărora tragerea la răspundere să nu le convină?

Desprind cîteva evidențe, unele surprinzătoare:

• în afară de „originalitatea" echipei de la putere, vecinii cunosc același tip de dificultăți nu numai economice;

• au dreptul, din cetățile lor cu trecut, civilizație și cultură, să ne disprețuiască pe noi eternii valahi gălăgioși și inoperanți, înzestrați acum și cu mineri specifici;

• cei supuși aceluiași tip de regim nu încearcă să se cunoască și recunoască reciproc;

• intelectualii noștri sînt la înălțimea celorlalți și uneori îi depășesc;

• nu știu cînd (și dacă) străzile, orașele, satele noastre vor putea arăta într-o bună zi ca ale lor.

Deocamdată ne aflăm în această Cracovie însorită, unde, poate, pe timpuri a venit la învăţătură şi Miron Costin, şi în care fiecare piatră stă mărturie pentru vocaţia europeană a Poloniei.

(Aici la Cracovia şi-a avut centrul teatral şi Kantor. El cel puţin avea un trecut eroic de luat în derîdere.)

Altfel: dimineaţa şi după-amiaza — şedinţele. Un castel de vizitat, cu un Vermeer. Facem kilometri pe jos înainte de a găsi intrarea, deşi sîntem conduşi de Ana Blandiana — care e mai demult la Cracovia, unde a mai participat la un congres anterior cu Doina Cornea.

Mergem şi la un bal (mare bal mare) în fostele hale ale Cracoviei. Dar, în general, ne regăsim între noi la mese şi plimbări.

V. îi reproşează lui Pleşu că a dat revista *Literatorul* (plătită de Ministerul Culturii) fesениştilor: Marin Sorescu, E. Simion, Valeriu Cristea, Fănuş Neagu. Pleşu face exerciţii sofistice să găsească argumente şi pînă la sfîrşit ni le comunică tot prin Liiceanu: nu noi i-am lăudat pe vremuri pe aceştia? Nu ajungem să ne supărăm cu el. Ne face să rîdem enorm şi farmecul lui operează fără greş. Dar tot nu cedăm. *Minima moralia* e de mult o amintire. Ciocnim cu el felicitîndu-l că nu mai e ministru. Dar n-ar fi fost mai bine dacă şi-ar fi menţinut demisia pe chestiunile de principiu (13–15 iunie şi expulzarea Regelui) pentru care şi-o prezentase şi nu-i fusese acceptată?

În fond, poate că întreaga enigmă se rezumă la atît: nu poate recunoaşte că a greşit acceptînd colaborarea cu ei. Şi atunci o duce pînă la capăt.

Cu Liiceanu nu ajungem să ne vedem singuri. Ultima masă, sîmbătă, o luăm cu el şi Blandiana.

Cum duminică dimineaţa ar trebui să plecăm cu trenul la orele 7 (!!), ne urcăm, V. şi cu mine, în tren sîmbătă seara să dormim la Varşovia (un hotel super-modern, Forum, ce seamănă cu un Kafka revăzut în stilul „le meilleur des mondes“). Nimeni, în ciuda luxului, nu vorbeşte franţuzeşte. Eu mă lupt cu engleza mea aproape inexistentă, V. cu zloţii în inflaţie galopantă (totul trebuie contat în sute de mii sau chiar milioane), dar ajungem pînă la sfîrşit — duminică dimineaţa — în vechea Varşovie, admirabil reconstruită (*Stare Miasto*) şi resimţim acelaşi tip de încîntare ce-l cuprinde probabil pe turistul străin în place du Tertre.

În avion ne regăsim cu toţii (pe la orele 2 după-amiază), în afară de românii plecaţi spre Buc. Pe Pleşu au venit să-l ia de la Ambasadă la tren cu maşini şi i-au stabilit legătura cu un Petre Roman optimist şi încă prim-ministru.

Ne reîntoarcem duminică pe la 6 seara frînţi de nesomn, dar cu impresia că am lipsit vreo lună de zile.

La timp ca să ne facem, V. emisiunea, eu cronica despre colocviu — pe care vine mîine s-o ia şi pentru *22* Rodica Palade.

Şi primele — multe — contacte telefonice pariziene.

Duminică 6 octombrie

Marţi, la Radio, am înregistrat cronica despre Cracovia şi i-am dat-o pentru *22* Rodicăi Palade. Se întoarce sîmbătă în România. Cu cealaltă Rodică: Iulian, dialog asupra romanului ei apărut la Balland, *Le Repentir*.

Şi cu toţii la cafenea, unde vin şi Alecu şi Sanda Sto. Primul, furios pe Vatimo (îi dădusem o carte de recenzat), „italianul ăsta al tău imbecil“, zice el, devenind pe zi ce trece mai anti-modernist, mai anti-„filozof“. A doua, Sanda Sto, vine cu o cronică despre *Jurnalul* lui Mouton şi nu spune o vorbă despre articolul meu pentru Mihnea, care sigur a enervat-o copios.

*

Stolojan (fără legătură de familie cu Sanda) este numele noului prim-ministru numit de Iliescu, probabil ca neutru. De fapt e din echipa Roman şi e cel mai radical în reforme (îşi dăduse şi demisia pentru că ele aveau un ritm prea lent). Coposu ar fi refuzat participarea la guvern, Câmpeanu s-ar fi repezit. Dar nu se ştie încă nimic.

Se scrie din nou mult despre România: *Le Point*, *L'Evénement du Jeudi* (cu Bernard Poulet ce-i luase lui Pleşu un interviu la Cracovia), *Le Nouvel Observateur*, *Libé*, *Le Monde*. Roman, plîns şi deplîns de ziarele de stînga, nu se mai bucură de acelaşi tratament în *Figaro*, unde Wajsman scrie un articol (inspirat de Mihnea?) exemplar. La origine, manipularea e clară. Dar nu sînt de acord cu versiunea lui Iorgulescu care o socoteşte dusă pînă la capăt, Iliescu lăsîndu-i pe mineri să-l atace şi pe el, pentru a arăta ce în-

țelept a fost în iunie ’90, a-l pune în rezervă și în poziție bună pe Roman în perspectiva alegerilor şi a-i împinge pe opozanţi în capcana unei fraternizări cu minerii. Doina Cornea a lansat prin radio un apel de solidaritate cu minerii prin greva generală, iar Marian Munteanu şi-ar fi pus casca de miner în balconul Pieței Universității.

Chiar dacă Iorgulescu n-are dreptate (prea coerent scenariul său) şi minerii și-au debordat manipulatorii, tot nu pot să mă simt alături de ei. Au venit cu aceleaşi bîte ca în iunie, aveau aceleași figuri sinistre și pot oricînd să reînceapă cerînd capul oricărui Moțoc li s-ar propune.

*

La Bucureşti, a murit Țuțea. Şi noi care n-am găsit timpul să-l vedem! Filmul asupra Piteștiului se încheia cu un interviu al său de pe un pat de spital. Epuizat, dar mintea întreagă, cu celebrele-i butade, mai bune ca ale lui Cioran.

*

Cu Mihnea și doctorul Nicolae Constantinescu (chirurgul din Alianța Civică) la restaurant în Cartierul Latin. Un interviu al lui în *22* ne făcuse o bună impresie.

*

Ioana Bernard telefonează pentru cartea despre Noël. Pleacă la Buc. s-o plaseze. Dezamăgită că Tudoran și Manolescu nu și-au ținut promisiunea și n-au trimis articole. Prin ea aflu că Hurezeanu a fost numit director-adjunct, alături de Tofan.

*

Au apărut în suplimentul literar al *Cotidianului* interviurile date lui Dan C. Mihăilescu. Al lui V., excelent, al meu, oarecare, pătat mai ales de faptul că răspunsul pe care-l dădeam rîzînd și cu umor lui Valeriu Cristea iese pe hîrtie ca... serios. Pentru rîsete nu există semne grafice.

Duminică 13 octombrie

Miercuri seara, Mona și cu Țepe la noi. Cu toate aparențele unei normalități regăsite. Numai aparențele? Sincer, nu-mi dau seama.

Nu comentează răspunsul meu apărut în 3 septembrie în *România literară* și pe care, de altminteri, i-l trimisesem mai înainte în dactilogramă. Dar nu putea să-l mulțumească.

Iar în mine ce-a rămas din încrederea de altădată? Totuși discutăm deschis — fără a evita „problemele" spinoase (de la Goma la Breban), trecînd și prin Eugen Simion, insistînd (noi) asupra a ce înseamnă azi în țară „apolitismul" și „arta pentru artă" și cum duc ele spre premii ale Ministerului de Interne.

Nu-mi dau bine seama dacă Țepe joacă o anume naivitate sau nu mai cunoaște peisajul cultural (el crede, de pildă, că Breban e considerat mare scriitor de toți confrații săi). Nu m-am îndoit de sinceritatea lui cînd a fost rănit (epitetul de securist din textul lui Goma), mai apoi nu mai am nici o competență.

Totuși seara suficient de destinsă și „amabilă" pentru ca să se prelungească pînă pe la 1 dimineața.

V. își regăsește, fără dificultate, tonul lui mai vechi cu Țepe. Mona — care a venit cu catalogul-album al expoziției Breton de la Beaubourg — e la largul ei, de cînd voia ea o astfel de „împăcare". De cînd o voiam de fapt și noi: de prin 1978, cînd Țepe s-a retras „sub cort" (e expresia lui).

Pentru „moderația" răspunsului meu primesc telefoane de la Raicu, Shafir, Iorgulescu și de la Mariana Marin care spune că l-am „răstignit" pe Țepe definitiv. Fals. Nici nu mi-o propusesem.

Gîlceava va continua. Iorgulescu a trimis la *România literară* 18 pagini împotriva lui Breban. Dar eu am ieșit din joc.

*

Tot prin Goma — via mătușa Anei care a sosit la Paris — apeluri de la Mariana Marin și Elena Ștefoi să „salvăm" *Contrapunct*, care, nefiind inclus în subvențiile *nominalizate* acordate de guvern Uniunii pentru revistele literare, riscă să devină bi-lunar. Elena Ștefoi își închipuie că-i putem găsi aici o fundație care să-i sponsorizeze (le trebuie 4 000 de dolari pentru hîrtie pe un an spre a continua să apară săptămînal). Telefonez lui Mihnea, dar el își cheltuiește eforturile și relațiile pentru *22* (tot în dificultate).

În acest timp, *Literatorul* feseniştilor sau al celor care abţinîndu-se de la politică şi critică le fac jocul (Sorescu, Simion, V. Cristea, ca să nu mai pomenesc de Fănuş Neagu, prea obişnuit cu alintările de partid şi curte) e subvenţionat de Ministerul Culturii şi se află la adăpost de orice grijă.

*

Lunea trecută, la Radio, înregistrare cu Pierre Hassner asupra comunicării sale de la Cracovia.

Interesant, e împotriva atît de admisei superiorităţi a Europei Centrale asupra celei de Răsărit.

Duminică 20 octombrie

Lungă scrisoare de la Alexandru George. Aflu în sfîrşit (Gabriela Omăt nu mi-a dat de ştire de cînd s-a întors la Buc.), aflu şi mă bucur că, aşa cum îmi exprimasem şi eu dorinţa, Alexandru George e cel care se va ocupa de ediţia *Jurnalului* lui E. Lovinescu — prefaţa şi notele. Adaugă că textul a ajuns la el printr-un „mecanism fatal“ (în răspuns, îi atrag atenţia că „fatalitatea“ sînt eu).

Era cel mai indicat pentru *Jurnal* (ultima ediţie a operelor tatei e a lui), deci mă bucur.

*

În *România literară*, după răspunsul meu (pentru care nu mai contenesc să primesc felicitări — Nedelcovici, Pecican, prin Goma, Gabriela Adameşteanu, Niculescu, de parcă altceva n-aş mai fi scris în toată viaţa), apare un interviu al lui Ţepe, dat în iunie trecut, în care iar ne atacă (emisiunile politice ale Europei Libere erau bune; nu şi cele culturale în care domnesc ghettoul şi autismul — nu domneau pe vremea cînd colabora şi el?). Îi spun prin telefon. „Ce importanţă are — se miră el. Era înainte“. Înainte de ce?

Încă un motiv să relativizez o „împăcare“ ce riscă să mai cunoască şi alte „înainte“ — sau chiar „după“, depinzînd doar de umorile lui.

*

Toată săptămîna ştiri şi contraştiri asupra formării noului guvern. Liberalii iau — din prostie? — economia şi finanţele, despovărîndu-l deci pe Roman de răspunderea falimentului reformei.

Iar la cultură, după ce Eugen Simion anunțat refuză (e mai deștept decît mă așteptam), e numit tenorul Spiess!!

*

Joi, la Christinel, sosită la Paris. Cu V., Marie-France și Alain. Apoi, cu V. și Marie-France la cinema (e festivalul filmului românesc) să vedem *De ce trag clopotele, Mitică?* Nici un entuziasm. Îmi aduc aminte cu regret de perfecțiunea estetică a regiei lui teatrale cu *D-ale carnavalului* (venise cu piesa la Teatrul Națiunilor), o adevărată partitură de nuanțe. Aici se țipă fără pauză. Înțeleg bine că a dorit această exacerbare, după cum a apăsat pe grotesc pînă la a-l face să dateze la modul expresionist, dar mi-e imposibil să particip. Cred filmul ratat (nici o comparație cu lehamitea prin prostie atît de convingătoare în *Reconstituirea*).

Voi face totuși o masă rotundă în care-i voi lăsa să vorbească pe cei entuziasmați: Raicu, Iorgulescu, Alecu (au văzut filmul acum peste zece ani la o ședință privată, înainte de interzicere) și Marie-France.

Iarăși m-am întors spre tactică. În lumea românească — și deci și în cea artistică — nu s-a ajuns la un climat de normalitate în care să-mi îngădui a-l „ataca“ pe Pintilie.

*

Lung telefon — de vreo oră — cu Doina Cornea venită la nu știu ce colocviu francez. E total cîștigată de... mineri. Voia chiar — ei neavînd lideri adevărați — să-l convingă pe Coposu să se ducă în fruntea lor la Cotroceni. Dar Coposu (cum remarcă ea cu umor) i s-a adresat ca de fiecare dată cînd îl „exasperează“ (expresia e tot a ei), cu „cucoană“: „Lasă-mă în pace, cucoană“ și — din fericire — nu s-a dus.

Ne roagă ca nu cumva să-l victimizăm vreodată la Europa Liberă pe Petre Roman. Îi comunic și lui Stroescu cerința. Dar, din principiu, nu există un astfel de risc.

Mereu caldă, apropiată, de acord etc. E drept că nu abordăm probleme litigioase (Rege, PAC, Mihnea).

*

Ne scrie Paul Stahl. I-au murit părinții. A murit și soția lui Șerban Voinea, la 94 de ani.

*

Luni, la cafenea, soseşte Tocilescu, venit să vadă Teatrul Odéon unde va monta *Hamlet* cu Caramitru.

Din pricini de boală (aşteaptă transplantarea unui rinichi), trăieşte în Germania, unde n-a aflat de... Grüber. E drept că nu acolo face regie, ci în România. E puţin extravagant, cu un fel de colier pe bluză şi declară simplu că nu ştie să se deplaseze în spaţiu. Cere la cafenea să se telefoneze după un taxi — staţia e la doi paşi, dar e incapabil — pretinde el — să distingă stînga de dreapta...

De la cafenea vine să ne ia Iorgulescu, să sărbătorim la ei cei doi ani împliniţi de exil. Cu Dacia lui facem peste o jumătate de oră pînă în banlieue, unde locuiesc într-un HLM cu apartamente spaţioase. Al lor e duplex cu cinci camere.

Din nefericire, fiind locuit de negri şi nord-africani, imobilul, scara, culoarele sînt murdare şi pline de graffiti, iar tinerii — ca la cinema — se ivesc în grupuri deloc liniştitoare, de peste tot.

Dacă vor fi locuind pe aici şi francezi, nu mai trebuie să ne întrebăm cine votează cu Le Pen. Atmosfera — repet — seamănă cu o peliculă de propagandă rasistă (dar aşa ceva n-ar putea fi filmat, stînga, moda şi demagogia veghează). Seară altfel plăcută, dar pentru noi, cei neobişnuiţi cu un astfel de „environnement“ (deşi *taggerii* ne-au umplut şi gangul nostru cu graffiti), cam „asediată“.

Cînd plecăm, pe drumul pustiu se iveşte o „bandă“ ca în Bronx. Dar sîntem în maşină şi banda e paşnică.

*

Ne telefonează Şerban Foarţă. Intimidat de *répondeur*, şi-a scris un text şi ascult vreo cîteva minute de literatură pură înainte să-şi pronunţe numele şi să deschid telefonul.

*

O chemăm pe Gabriela Adameşteanu la Bucureşti. Mai întîi n-o găsesc — era la colocviul Cioran. Spre seară dau în sfîrşit de ea. Voiam să nu mai aştepte răspunsul la întrebările ei exhaustive. Scoate o carte cu întrevederi şi dorea să-şi completeze interviuri pe care ni le luase în România. Se luptă pentru supravieţuirea lui *22*. Iar preţul hîrtiei. Speranţa e Mihnea şi sponsorizarea. E acum

redactoare-şefă (după plecarea lui Pippidi provocată de reacţiile la articolul lui despre V.) şi nici ea nu mai ştie unde găseşte forţa de a continua, mai ales că accidentul de maşină (de anul trecut) a lăsat sechele serioase.

Ce prietenă bună ne-ar putea fi dacă nu ne-ar despărţi... geografia. Sau poate nici pe ea n-am avea timpul s-o vedem la Paris. De abia îmi găsesc acest timp pentru Christinel şi Dumnezeu ştie cît îmi e de aproape. Viaţa ni se duce — ni s-a dus — pe emisiuni, ziare şi români... în trecere.

Şi nu mă „jelesc". E pasionant. Şi e mai uşor să trăiesc aşa, fără răgazul de a mă întîlni cu mine însămi.

Duminică 27 octombrie

Îmi telefonează Pupăzan. A aflat că Virgil Tănase va fi numit consilier al lui Iliescu pentru relaţiile culturale cu Franţa. A făcut tot ce-a putut pentru asta. Recent, în *Le Figaro*, l-a apărat din nou, atacînd pe intelectualii din Alianţa Civică. Atît de puţină experienţă ar avea aceştia din urmă, încît n-ar fi capabili să fie măcar măturători (*éboueurs*).

Îţi spui mereu că nimic nu-ţi mai poate spori dezgustul. Şi imediat primeşti dovada contrară.

*

De la Mihnea: Roman e la Paris, gudurîndu-se pentru FSN pe la Partidul Socialist. Mihnea nutreşte iluzia că l-ar putea contracara.

*

Editorial al lui Paler în *România liberă*. Foarte darnic în general cu amărăciunea, e prima oară cînd îl văd oarecum optimist: găseşte discursul de învestitură al lui Stolojan fără demagogie, nici limbă de lemn. Spunînd adevărul — lucru rarisim — fie doar pe plan economic.

Dar chiar dacă acest nou prim-ministru ar fi plin de cele mai bune intenţii, ce-ar putea face înconjurat de mafia neo-comunistă?

*

Apar în *22* ecourile colocviului de la Cracovia. Pe două pagini — articolul meu. Altul al lui Liiceanu (cu necesitatea unui

Nürnberg comunist pentru crime împotriva umanității) și două semnate de Pleșu și Andrei Cornea, ce s-ar putea rezuma astfel: ne-am făcut (noi, românii) cam de rîs acolo, fiind prea patetici și reclamînd răzbunare politică. Cornea insistă: nu sîntem destul de postmoderni. Îmi vine să-l întreb: la procesul Barbie, de pildă (mort între timp în închisoare), ar fi avut aceleași reacții „post-moderne"? De ce criminalii naziști trebuie să plătească 50 de ani după aceea, iar comuniștii să se bucure imediat și de iertare, și de uitare?

După lectură, disproporționat de iritată.

*

La „festivalul" filmului românesc, vedem, V. și cu mine, încă două filme:

• *Faleze de nisip* (Pița — scenariu cu Bujor Nedelcovici) corect.

• *Iacob* de Mircea Daneliuc. Mai ales în scena finală: Iacob în funicularul oprit deasupra munților și în care va muri — stilul unui mare cineast: cel care, alături de Lucian Pintilie, arată că ar putea exista ceva ca să semene cu o cinematografie în România.

La intrare, Nedelcovici, Dan Pița, Barbă și Rebengiuc pe care-l felicităm sincer și pentru talent (e vedetă și la Pintilie, și la Pița, și la Stere Gulea — *Moromeții*, pe care l-am văzut la Aix-en-Provence, anul trecut), și pentru atitudine.

Scriu o cronică. Mîine, masă rotundă pentru *De ce trag clopotele, Mitică?* Săptămîna viitoare: dialog cu Nedelcovici.

*

Luni, la cafenea, după Radio: Șerban Foarță cu soția, Bogdan Ghiu, Alecu, Magda Cârneci.

Magda Cârneci ar vrea să facem împreună, înregistrate, interviurile asupra istoriei exilului, pentru arhive și poate pentru o carte. E pe mai multe luni aici cu o bursă și ar avea timp. Mai greu e cu al nostru (timpul).

*

A sosit Liiceanu. Astă-seară cu Marie-France la noi. Primele greutăți cu editura. Din pricina hîrtiei cărțile încep să coste prea scump și cititorii s-au săturat de mărturiile asupra comunismului. Deja!

Nu i-a plăcut deloc, dar absolut deloc filmul lui Daneliuc (*A 11-a poruncă* — același titlu cu Glucksmann) despre care delirează în schimb Bogdan Ghiu într-o cronică pe care a înregistrat-o luni pentru „Teze...". Nici deținuții politici (Asociația lor) n-au fost de acord cu această parabolă nebună și Liiceanu s-a văzut nevoit să-i ceară a renunța la motoul filmului care cita *Fenomenul Pitești* al lui V.

Liiceanu a venit cu un inedit Cioran și zece exemplare din *Fenomenul Pitești*, reeditat în urma difuzării la Televiziunea Română a celor trei filme despre închisori.

Sîmbătă 2 noiembrie

Luni, la Radio, masă rotundă despre *De ce trag clopotele, Mitică?*, cu Marie-France, Iorgulescu, Alecu, Raicu. Îi ascult atît de mirată, încît uit să și vorbesc. Mi se pare că acest tip de delir nu duce doar la hagiografie, dar izvorăște și dintr-o lipsă de rigoare intelectuală. Iorgulescu mai măsurat, și încă. Vrînd neapărat să plaseze farsa asta grotescă în universal, Alecu îl compară pe Pintilie ca alură cu un rege din Shakespeare, iar de Raicu ce să mai spun? El nu e la largul lui decît în ditirambi (geniu, cel mai mare etc....). Am impresia tot timpul că, alături de intelectualii mei de primă mînă, lunec în amatorism prin deșănțarea elogiului.

Ar trebui, evident, să reacționez. Dar n-aș putea-o face — dată fiind osanaua — decît violent. Și cum se spunea la Buc. pe vremea lui Ceaușescu: „nu e încă momentul". (De fapt, nu se știe dacă „momentul" va veni vreodată.) Așa că înghit și aștept să treacă. Dar la montaj sufăr de o atare lipsă de rigoare intelectuală. Nu e prima oară cînd nu-mi spun gîndul pînă la capăt. Dar e prima oară cînd nu-l spun deloc.

Poate c-am înnebunit eu. Mă liniștește V. care are aceeași impresie ca mine, ascultînd o parte din bandă acasă.

*

Vineri seara la Sanda Nițescu, cină pentru Christinel. Îl revăd, după vreo cinci ani, pe finul meu Vladimir (acum are 13 ani), pe care nu l-am putut ține în brațe la biserică pentru că în ziua botezului eram la spital cu capul spart (agresiunea ceaușisto-palestiniană din '77). E un copil formidabil care rîde cu ochii.

Seară din care nu se alege mare lucru. Sînt acolo Cristovici cu mama lui întoarsă din România — unde acum e frig şi foame —, Cella Siegfried, grasă şi bătrînă, săracă, dar tot atît de insuportabilă cu reproşurile ei: că n-o vezi, că nu-i spui c-o iubeşti, că e singură etc. — Maiza şi noi.

Ascultăm copia pe casetă a unui disc făcut recent la Bucureşti cu cîntecele Pieței Universității, înregistrate în studio. Sub-folk, nici o emoție, o caricatură a ce-a fost.

Nu se leagă nimic. Sau eu nu mai suport chiar şi mini-mondenitățile. Îmi pare bine totuşi că l-am văzut pe Vladimir. Fin sau nu, e într-adevăr reuşit.

*

A murit Istrati. Îmi aduc aminte de el şi de Natalița, la Mangalia, cu picioarele goale prin colb. Îmi mai aduc aminte de mesele la André de Renéville cînd, după un pahar-două, Istrati îl întreba ritual, devenind metafizic: „Dis, André, toi qui sais tout, dis: pourquoi qu'on est là?"*

Prefer aceste imagini celei publice, de moştenitori rapaci ai lui Brâncuşi, pe care au impus-o apoi şi el, şi Natalița.

*

A murit şi Deleanu. O aflu cu vreo lună întîrziere, de la Dorel Cazaban.

Şi despre el — două imagini:

Reveneam pe cheiurile Senei de la cenaclul pe care-l inițiase Eliade la cafeneaua Corona şi unde fusese pentru ultima oară văzut, printre români, în public şi Cioran. Atunci Posteucă se aruncase patetic spre Cioran, exclamînd: — Domnule Cioran, să mă ajutați să pipăi Cosmosul! Şi Cioran răspunsese: — Fugi, domnule, de-acolo, că eşti indiscret!

Mă întorceam deci pe cheiuri cu Deleanu şi mi-a trebuit cîtva timp pînă să-mi dau seama că teoriile lui sofisticate nu erau de fapt decît... legionare.

(Marea lui lectură: *Le Monde*, pe care-l sublinia cu creioane de culori diferite.)

---

* „Spune, Andrei, tu care ştii totul, spune: de ce ne aflăm aici?" (*N.ed.*)

A doua scenă: îl luase (cam nebun și cloșardizat), ca „păzitor“ la țară la el, Mămăligă.

Într-o zi cînd ploua stăruitor și gros, Mămăligă l-a găsit udînd florile. „Dacă sînt plătit pentru asta“, a răspuns el posomorît tuturor mirărilor și injoncțiunii de a pune capăt acestei trebi inutile.

De fapt, bietul om înnebunise și credea că propria-i soție, cînd venea să-l vadă din Buc., era trimisă de... Securitate.

*

Mihnea e bucuros: a reușit ce-și propusese: Léotard a refuzat să-l primească pe Petre Roman, iar Pierre Mauroy n-a făcut-o decît foarte scurt și rece.

Acum Mihnea pregătește vizita lui Manolescu (conferințe de presă, interviuri și întîlniri cu oamenii politici). O slabă, mijită speranță — dar singura: Partidul Alianței Civice (PAC). Pînă acum Manolescu n-a făcut nici o greșeală de parcurs.

Și Mihnea lucrează, lucrează... Pînă la viitoarea dezamăgire.

*

Gabriel L. ne-a adus deci „ineditul“ Cioran, *Îndreptar pătimaș*. Ultima lui carte scrisă la Paris, între 1940 și 1944, în limba română. Nouă ne spusese Cioran că a „aruncat-o în Sena“. De fapt, o dăduse (cum?) fratelui său Relu. Presupun, expurgată. Liiceanu ne-a citit cu glas tare paginile despre „neantul valah“.

Citesc și eu cîte o oră, seara. Începutul e greu suportabil de lirism. Dar Liiceanu are dreptate, e cartea de tranziție spre franceză. Cioran „face“ stil, cu Patericul alături.

„Descompunerea“ e încă valahă.

*

Citesc cu fervoare *Ambasadorul*, și apoi scriu despre el. Roman de debut al unui profesor de muzică (la Ploiești) Ioan-Mihai Cochinescu. Un fel de Visconti ce-ar filma Renașterea între Veneția – Țarigrad și China (călătoria Spătarului Milescu). Fals roman istoric. Somptuos, manierist, baroc. De la *Visul* lui Cărtărescu nu mi-a mai plăcut întru atît o proză românească.

Luni 11 noiembrie

Lunea trecută, în biroul de la Radio zumzăind de voci (erau acolo Liiceanu, Bogdan Ghiu, Alecu, Bujor Nedelcovici plus Alain), îl aud pe Nedelcovici vorbind cu… Dimisianu. Îl iau și eu la telefon pe Dimisianu, care profită pentru a-mi spune, dezinvolt și în trecere, că vor publica pagini din *Jurnalul* tatei, date de Alexandru George. Mă zbîrlesc. De la „Minerva" nu mi-au trimis contract, Gabriela Omăt n-a scris, doar Alexandru George, printre mii de plîngeri, m-a înștiințat că se va ocupa de ediție. *Jurnalul* poate provoca scandal. Dar măcar l-ar declanșa „în bloc" o dată cu publicarea în volum. Nu zeci de mini-scandaluri răspîndite mai înainte prin ziare. Dimisianu, evident, nu e răspunzător. Dar i le spun pe toate ca să le transmită. Și lipsa de contract (nu e vorba de bani, tot se demonetizează, ci de acordul meu scris) și tăcerea Gabrielei Omăt și, și…

De transmis, Dimisianu transmite. Azi, cînd telefonez din nou la *România literară* (pentru a le anunța o cronică), după Dimisianu, Manolescu, Tudoran, îl am la telefon și pe Zigu Ornea, care se scuză și-mi și promite tot (contract, bani depuși la Fondul Literar pentru ultimele drepturi de autor din ediția Lovinescu, o scrisoare a lui — Gabriela Omăt ar fi scris și s-ar fi… pierdut — și asigurarea că nimic nu va mai fi publicat în reviste). Adaugă că *Jurnalul* (care va fi intitulat mai exact: *Agendă literară*) e de un cert interes.

Am avut dreptate să reacționez oarecum violent. E singurul mijloc de a aduce pe editorii din România la moravuri cît de cît civilizate. Între timp, am primit de la Gabriela Omăt și o felicitare de ziua mea (data a reținut-o din *Jurnal*).

*

Tot în legătură cu… editurile, mergem la Christinel. Luni seara, cu Liiceanu și Marie-France, și Christinel semnează noul contract cu „Humanitas".

*

Vineri după-amiază, Jil Silberstein (cel cu cartea despre România) cu soția lui. Acord imediat între acești doi tineri și noi: avem aceleași pasiuni — Victor Serge, Simone Weil — și ace-

leași reacții. Dacă n-ar sta la Lausanne, sînt dintre rarii pe care mi i-aș dori aproape. Dar tot n-aș avea timp.

Seara, la cină la restaurant: Șerban Foarță cu soția. Mai puțin ermetizant, calamburgist și literaturizant în viață ca în cărți, Foarță ne confirmă buna impresie pe care ne-a făcut-o de cînd a sosit.

*

Enervată de abuzul pe care-l fac scriitorii români de „neantul valah", scriu o cronică despre oscilarea perpetuă între complexele de superioritate și inferioritate, între victimizare și masohism, între *Miorița* și neantul valah, între *Meșterul Manole* și *Moftul român*, de parcă intelectualul de la noi n-ar putea trăi fără a se întreba mereu: „Comment peut-on être... Roumain?"

E cronica pe care o voi trimite la *România literară*, ca un mic — și desigur ineficace — semnal de alarmă.

*

Îi răspund lui Ovidiu Pecican care crede că nu acceptăm interviul cu el pentru că scrie la... *Contemporanul* și ne explică pe patru pagini ce-a însemnat Breban pentru... ei. Îl liniștesc, n-are importanță. Dar în fond are. Nu colaborarea lui la *Contemporanul*, ci felul în care B. reușește încă să-i „îmbrobodească". E și concluzia unui pamflet (liniștit, dacă se poate spune) al lui Tudoran, publicat în *România literară* (nr. 44).

Duminică 17 noiembrie

În primul interviu acordat de tenorul-ministru al culturii, Ludovic Spiess, el recunoaște că există nemulțumiri „din partea tuturor și din toate părțile".

Cum să mai pretind că trebuie să ne despărțim de Caragiale?

*

Mihnea a plecat ieri la Buc. pentru a pregăti vizita lui Léotard, după o săptămînă plină de decepții.

Iliescu va sosi luni la Paris, la Congresul francofoniei și — cu acest prilej — va semna și tratatul franco-român. Deci încă o recunoaștere a lui, în ciuda fișelor asupra lui trimise de Mihnea pe la tot felul de socialiști și elizeeni.

Roman s-a invitat singur la Colocviul Fundației Comunității Europene a lui Gilles Martinet, la care erau invitați doar foști disidenți sau actuali opozanți (din România — Liiceanu, Pleşu şi Victor Bârsan). Vreo două zile a petrecut Mihnea la telefon să încerce a suscita opoziția lui Liiceanu şi Pleşu la această venire. Pînă la sfîrşit, prin şiretenia lui Martinet, Roman tot va veni, iar Mihnea s-a zbătut degeaba.

Cînd mă gîndesc că în tot acest timp emigrația „bien-pensante" continuă să-l considere pe Mihnea „permanent socialist", iar Varlam, într-un interviu luat Doinei Cornea în *Cotidianul*, declară că nici n-a fost printre întemeietorii Ligii, măsor încă o dată ce aspecte de-a dreptul sacrificiale ia orice acțiune temeinică atît în exil, cît şi în țară.

*

Şi pentru că vorbim de țară, peisajul „literar" tinde să revină — după ce de-a lungul lui 1990 se aleseseră apele — spre bălmăjeala din vremea comunismului.

• După ce a fost „înjurat" (acesta e termenul exact) ca un servitor de Breban, Al. Ştefănescu colaborează la *Contemporanul*.

• După ce a venit la Paris să ia interviuri filmate celor din exil, Ioan Buduca — în plin entuziasm brebanesc — ne atacă (Iorgulescu *dixit*) precum Portocală care, răspunzînd criticilor mele la cartea lui, pune pe acelaşi plan versiunea mea şi a lui Paler asupra revoluției cu cea a lui... Măgureanu.

• Devălmăşie „estetică" în jurul revistelor lui Buzura (*Arc*) şi Simion – Cristea – Sorescu (*Literatorul*), cu Ulici peste tot şi atoatemărginător (chiar şi la *România literară*) — un spectacol ce s-ar fi putut desfăşura şi sub un ceauşism mai blînd, dar n-are scuza dictaturii.

Gabriela Adameşteanu, cu care vorbesc azi la telefon (se zbate să scoată mai departe *22*), îmi confirmă aceste cedări dezolante, ca şi lipsa — din nou — de criterii. Totul venind după '90-'91, cînd scriitorii — în majoritatea lor — păreau a-şi fi regăsit şi conştiința, şi demnitatea.

Şi cînd mă gîndesc că l-am atacat (mental) pe Cioran pentru „neantul valah"!

*

Cu V., marți seara, de la Radio, sub ploaie, pe jos pînă pe Champs-Elysées să vedem filmul lui Mihalkov — *Urga*. Poezie cam apăsată cu un lan de grîu, și nostalgii „bon sauvage". (Mongolii de la granița chino-rusă acum o generație-două.)

Duminică 24 noiembrie

Aseară tîrziu, la întoarcerea de la Strasbourg, lung telefon de la Liiceanu: l-a „ras", cum zice el, pe Roman, arătîndu-i duplicitatea, în cursul unei mese rotunde în ajunul sosirii fostului premier. Și arătînd că s-a invitat sigur. Intervenția, care, bineînțeles, nu conține doar atît, a făcut impresie. Așa de mare, încît ministrul bulgar de Externe, la masa rotundă de a doua zi, s-a scuzat că nu va putea fi la nivelul lui G. L., insistînd asupra faptului că asemenea oameni ar trebui să reprezinte democrația din țările lor. Era, cum spune Gabriel — o palmă prin ricoșeu pentru Roman la aceeași tribună. Intervenția lui Roman, penibilă. A citat fals din Cioran, care, după el, ar fi afirmat că „istoria are o finalitate în sine" (!?) și poate exact din Tocqueville. După care a adăugat că „piața liberă" — pe care s-a străduit s-o instaureze în ciuda inerțiilor conservatoare — e o „constantă a omenirii" de la origini pînă în zilele noastre (?!). E drept că nu-și citea textul cu care venise (refuzat pare-se de Martinet): nu voia să vorbească de politica românească și fusese asaltat de cîțiva gazetari cu întrebări șoc despre comunismul său. Hurezeanu l-a întrebat, de pildă, de ce ține două discursuri diferite: unul în țară, altul în străinătate. Răspunsul: „Pentru că vor să ne ia Transilvania."

La „piața liberă" invocată de el au reacționat și Martinet, punînd accentul pe democrație (piața liberă există și în dictaturile de dreapta din America Latină, cum exista și sub Franco), și Catherine Lalumiére, în așa fel încît Roman a pretextat că decolează avionul și a șters-o de la tribună.

Bârsan a avut o intervenție „modestă" în care a evocat „satul planetar" și era comunicațiilor. Dar buchetul a fost Varlam, spectator cu tot felul de întrebări intempestive. De tipul: „Închipuiți-vă că sînteți aici la sfîrșitul celui de-Al Doilea Război Mondial. Cum îndrăzniți să invitați un «nazist» ca Roman!" A țipat la el Marti-

net, ceea ce nu l-a complexat deloc pe veleitarul nostru. În plus, în tren, se tot lăuda că el e „poliția exilului“ și că, firește, Mihnea a fost dintru începuturi... agent! Nu e mai puțin adevărat că ne face de rîs sistematic.

Hurezeanu i-a luat lui Liiceanu un interviu de o jumătate de oră.

*

Tot săptămîna asta, Iliescu (venit la francofonia pariziană) a semnat Tratatul de prietenie franco-român și l-a numit pe Virgil Tănase director al unui comitet franco-român (!!). Bietul Ion Pop, presupun că va avea drept for superior pe V. T.! Nu va scăpa nici Hăulică de „disidentul“ nostru arivist și adulator al lui Iliescu. Iorgulescu, care a fost la conferința de presă a acestuia din urmă, ne confirmă inenarabila lui limbă de lemn și de... activist.

*

Luni seara cinăm cu Dorin Tudoran, revenit de la Buc. și care-i „rade“ și el pe toți. Dar mai amarnic. Înverșunat, și totuși dialogul cu el e mereu posibil. O bună-credință nedezmințită. După asasinarea lui Culianu, americanii i-au dat rapid cetățenia și FBI-ul i-a acordat „une protection rapprochée“. Cu casa plină de microfoane și paznici la toate orele. A primit zeci de scrisori de amenințare.

A scris un articol feroce împotriva lui Breban, pe care i l-a dat Gabrielei pentru *22* — ca să nu-l stingherească pe Manolescu care-l găsea prea „tare“.

În aceeași seară, după cafeneaua postradiofonică, acasă un telefon de la Dinu Z. La București se anunțase moartea lui Eugen. În două teatre spectacolul s-a întrerupt și s-a păstrat un minut de tăcere, iar *Cotidianul* și pusese un chenar negru în jurul articolului despre aniversarea lui Eugen. Noroc că s-a putut opri totul la timp, Dinu Z. telefonînd la București și la BBC, eu la Free Europe.

De la noi, cu Tudoran, îl chemăm pe Manolescu (la Londra) și pe Ioana Bernard la München. Dăduse cartea despre Noël lui Frunză. Pusă în gardă de Tudoran asupra exigențelor „comerciale“ ale lui Frunză și sfătuită de mine să se adreseze Getei pentru „Albatros“, ne telefonează azi, încîntată: a și luat contact cu ea, foarte dispusă să ia manuscrisul.

*

Ilia Konstantinovski la Paris, convins — ca totdeauna — că occidentalii nu înțeleg nimic din ce se petrece în Rusia. (Are haz, cînd ne dă adresa ne spune: „Țara n-o pun, că nu știu care va mai fi. E de ajuns Moscova.“) Are o carte apărută recent în care-și povestește viața și un capitol este — normal — consacrat tovarășilor săi români din ilegalitate. (Îi dau lacrimile cînd aude c-a murit Gogu Rădulescu.) Ar vrea să facă o emisiune la „Teze“ cu mine. Știind că are la FE fișă de KGB-ist, telefonez la München. Hurezeanu se și sperie: „Ăsta-i semn rău. Înainte de evenimentele de la Timișoara, în ajun, ne-au telefonat în aceeași zi cei doi «agenți» fișați: Druță și Konstantinovski. Or, azi-dimineață iar a sunat Druță, azi după-amiază iată-l și pe Konstantinovski. Iar se va întîmpla ceva în România.“ O spune cu haz, dar o crede. Discut și cu Stroescu: da, să înregistrăm și pe urmă vedem noi. Cum știu că se va duce la americani să primească OK și n-am poftă să-mi intervină în emisiuni și să cenzureze, dau sarcina ingrată lui Hurezeanu: să-l cheme pe K. la telefon la sediul parizian unde înregistrează pentru Radio Liberty (cu Mirsky) și să-i ia interviul pentru „Actualitatea românească“.

Cînd mă cobor, mă apucă mila: K. tot povestește cum a trecut el Nistrul, în timpul celui de-Al Doilea Război, spre pămîntul făgăduinței, cum pentru dezamăgirea totală nu i-au trebuit mai mult de 24 de ore și cum a fost de-atunci urmărit de NKVD. Iată-l acum bătrîn tare și învinuit de a fi… agent. (Ceea ce nu cred.)

Ne invită în apartamentul lui din Moscova, gol (el stă la dacea la Peredelkino…).

*

Telefonează Lucian Pintilie. Mulțumind pentru emisiunea atît de „justă“ în ton și aprecieri. Cred și eu: Alecu îl alătura unui rege din Shakespeare, Marie-France o compara pe Mița Baston cu Bérénice, iar Raicu în general nu-și drămuiește laudele. Cum să nu găsească Pintilie că era… just?

*

Vorbesc la telefon cu Gabriela Omăt. Tot păguboasă. N-am primit de la ea decît felicitarea pentru ziua mea. Or, îmi trimise-

se o lungă, lungă scrisoare, iar Zigu Ornea contractele. N-a sosit nimic.

*

Telefon şi cu Gabriela Adameşteanu, ocupată cu dările de seamă ale călătoriei lui Léotard organizată de Mihnea.

*

Telefon şi de la Paţi Doicescu. Foarte încurcat. El finanţează *Cuvîntul* şi, auzind că Buduca mă atacă pe mine şi pe toţi cei care au intervenit în polemica Breban, l-a sunat pe Buduca: neagă tot. Rămîn doar textele ce-l infirmă. Nu-l prea liniştesc pe Paţi: nu sînt propriu-zis supărată. Buduca e doar dezaxat şi atît.

Duminică 1 decembrie

Ion Druţă, „spaima“ lui Hurezeanu, telefonează astă-seară — îi găsesc mesajul pe *répondeur*. E la Paris, venit de la Moscova şi vrea să ştie dacă Stroescu i-a difuzat „materialul“ la care ţine atît de mult.

Nu-i mai rămîne lui Hurezeanu decît să aştepte rezultatul a ceea ce el consideră două „semnale“ că ceva (voit de Moscova) se va petrece în România.

*

Tot azi, Manolescu, sosit de la Bucureşti, ne cheamă de la Mihnea, unde-l vom regăsi mîine-seară. Mihnea i-a aranjat un program de două săptămîni, ca pentru un şef de opoziţie. Începînd cu consilierii politici de la Elysée, Quai d'Orsay şi Matignon pînă la opoziţie, probabil Chirac, sigur Léotard, şi trecînd prin Marek Halter, Sollers, Glucksmann şi Kouchner. Mare conferinţă de presă organizată de Fondation du Futur în Salonul Mare de la Adunarea Naţională peste o săptămînă, invitaţii la Fundaţia St. Simon etc., etc.

Tot ce n-a avut nici Coposu, şi cu atît mai puţin Regele, pentru care s-au agitat veleitarii noştri naţionali. Au încercat ei şi de data asta cu comitetul Alianţei Civice, alcătuit din Mămăligă, Barbă, Florescu. Acesta din urmă îi cerea lui Mihnea detalii despre întrevederile aranjate de Mihnea şi-l anunţa prin telex pe Manolescu la Buc., parcă le-ar fi obţinut el. După care toată lumea îl va

acuza, din nou, pe Mihnea de... socialism. Chiar dacă tot Mihnea e acela care l-a dus pe Léotard la Buc. şi la Timişoara doar pentru Alianţa Civică şi PAC. La Facultatea de Drept, într-un amfiteatru din păcate nu prea plin, Léotard a spus textual: „Eu am venit să fac alianţă cu Alianţa."

Acum îi va imprima lui Manolescu, cu care s-a înţeles foarte bine, afişele pentru campania prezidenţială. Căutăm un slogan. Mihnea a propus unul de care nu e însă entuziasmat: „Un preşedinte nou pentru o ţară nouă".

Contribuţia mea — modestă — la acest „turneu" e că, cerîndu-i-o patetic, l-am oprit pe Goma să scrie (cum îl anunţase pe Mihnea) un articol împotriva lui Manolescu (una din marile lui fixaţii, nu-i iartă nici interviul luat lui Iliescu, nici publicarea lui Voican în *România literară* cu o scrisoare către Goma conţinînd crîmpeie din dosarul de la Secu al lui, Voican, urmărit şi... disident).

*

Vineri, şedinţă la Mămăligă (unde nu mai fusesem de vreun an).

Jos, la şedinţa „teoretică" în franceză pe tema învăţămîntului, Sorin Antohi, cam pierzîndu-se în detalii. Despre China însă, un tînăr profesor francez care a predat acolo, Jean-Jacques Châtelard, cu punctele de vedere cele mai interesante pe care le-am auzit de la Simon Leys încoace. Simplificînd grafia (doar 1 000 de caractere), Mao a decerebralizat China, rupînd-o de 3 000 de ani de civilizaţie transmisibilă doar prin multiplicitatea semnelor şi complexitatea grafiei.

O altă profesoară, tot tînără, Isabelle Stal, care, aflu, a scos cu Françoise Thom o carte, *L'école des Barbares*, ne face un portret apocaliptic al învăţămîntului francez complet comunizat. Acelaşi tip de exagerare din cartea Françoisei Thom despre Gorbaciov — provenind în linie directă pentru Françoise Thom de la Alain Besançon. Clară, foarte clară expunere şi — sper — simplificatoare.

Sus, la şedinţa literară, Sanda Sto îşi citeşte traduceri din Blaga.

Sînt interesată mai ales de poemele-manifest citite de Magda Cârneci, care îmi fac, ne fac, o excelentă impresie.

*

Cu Magda Cârneci şi Romoşan, lunea trecută, o masă rotundă despre galeria de pictură românească (La Cordée) pe care

Romoşan a deschis-o la Paris. Romoşan, incapabil de concentrare, se bîlbîie şi se menţine în generalităţi — Magda Cârneci, bine. Masa rotundă, prost merçi.

Magda Cârneci ar vrea să facă cu noi o carte, prin întrevederi înregistrate, despre exil. Virgil îşi etalează pe un ceas-două încăpăţînatul refuz. Nu ştiu ce mai înţelege biata fată din înverşunarea cu care reia vechea lui versiune a strigătului în deşert şi ezecheliană plîngere a deşertăciunii deşertăciunilor — să nu mai rămînă nimic, praf şi pulbere mai bine, decît o astfel de carte nepusă la punct.

Ştiu că n-are dreptate, dar sfîrşesc prin a obosi şi eu cu elanurile mele căznite pentru eficacitate. În cazul de faţă: a transmite memorie.

La limită, voi face doar eu înregistrarea cu Magda Cârneci, dar nu eu am scos toate revistele literare ale exilului, ci el. Să mai nădăjduiesc că-l voi convinge?

*

Excelent pamfletul lui Tudoran împotriva lui Breban, pe care mi-l aduce (în dactilogramă). Într-o ţară normală, după aşa ceva, Breban nu s-ar mai putea ridica. În România nu sîntem însă într-o „ţară normală". Textul va fi publicat în *22*.

*

Inelegantă lovitură de copită de la Sorescu. În *post-scriptum* la un interviu cu Cioran (în *Literatorul*) opune pe aceşti exilaţi „buni" — Cioran, Tacou, Aurora — acelora care şi-au făcut carieră din ură şi defăimare — adică *noi* (nenumiţi, dar evidenţi).

Cred că Sorescu este scriitorul pentru care ne-am zbătut cel mai mult. Cînd criticii îl tratau drept un sub-Prevert, V. şi cu mine îl invocam pe Michaux, înfruntîndu-i pe toţi. I-am tradus piesele (în traducerea mea a şi fost jucat la Paris), am reunit regizori şi actori mari în sala de la Chaillot (cea mică) în care i-am citit piesele, am încercat real să-l lansez. Am trecut cu V. peste aproximaţiile sale morale (un fel de „las-o încurcată" permanent) pentru că ni se părea — şi aşa şi era — că poezia şi teatrul său erau incompatibile cu regimul. Şi, în plus, îl consideram prieten.

Acum iată-l şi pe el cam în rînd cu Eugen Barbu.

O zi, o seară, m-a cam durut. Apoi, cu ajutorul dispreţului (facil la mine), a trecut şi asta.

Mi-e doar teamă că voi începe, instinctiv, să-mi drămuiesc entuziasmele spontane. Ar fi insuportabil dacă în orice mînă întinsă prea patetic azi aş dibui, inconştient, trădarea de mîine.

*

Zigu Ornea mi-a trimis contractele la semnat pentru vol. IX din opera tatei şi pentru *Agenda literară* (vol. I). Îi telefonez Gabrielei Omăt să-l înştiinţeze că le-am primit, le semnez şi le pun la poştă.

Scriu Ilenei Vrancea pentru a-i anunţa ştirea (îi trimit şi *România literară* cu fragmentul) şi a-i spune că, dacă s-ar fi aflat în România, nu i-aş fi dat, spre editare, *Jurnalul* decît ei. Şi e adevărat. Nu doar pentru că ea mi l-a cerut prima şi nu doar din pricină că ea a început, în *Lupta de clasă*, reabilitarea lui Lovinescu (în 1962). Dar această fostă fanatică de partid are în ea o cinste de nezguduit. În ea aş fi avut o totală încredere.

Joi 5 decembrie

A sosit Manolescu. Am cinat cu el la Mihnea luni seara şi de atunci Mihnea îl poartă din dejun în cine, de la opoziţie la socialişti, de la Hôtel de Ville la Matignon sau Elysée ca pe un preşedinte *in spe*. Adică în afară de Léotard cu care merge astă-seară la o cină „culturală“ (Sollers, Marek Halter etc.), nu şefii de partide îl primesc, ci adjuncţii lor (pînă acum programul n-a variat faţă de cel anunţat de Mihnea), doar, am impresia, cu un eşalon mai jos.

Manolescu, care ne anunţase că le va spune el ce gîndeşte grupului Florescu, pare a se fi muiat (i-a văzut ieri, îi mai vede şi duminică). Spre împăcarea tuturor, ca Blandiana care voia să facă pace între Tudoran şi Calciu? Nu-l cred atît de naiv.

În orice caz, Mihnea continuă să jeneze. Goma ne telefonează azi c-a primit o fotocopie după articolul ditirambic al lui V. din *Meridian* (despre Mihnea) avînd pe plic ca expeditor: „Asociaţia Cultului personalităţii“. Vreun Varlam oarecare.

Altfel, Manolescu cum îl ştim. Adică bine. Îmi aduce două plicuri cu texte de corectat de la Magdalena Popescu-Bedrosian (Cartea Românească). Pentru cartea cu dialogurile Eliade-Ionesco-

Lupaşcu etc. Acest „etc." are tîlcul lui. Într-o lungă scrisoare se străduieşte să mă convingă să inserăm şi interviul dat lui Eugen Simion în aprilie 1990 la Bucureşti. Voi refuza. Nu numai din principiu (i-am scris, doar, lui Simion că rupem orice colaborare), dar şi din pricina dactilogramei-varză făcută probabil tot de dactilografa lui Simion şi din care nu se înţelege nimic. E incomplet şi incoerent. Şi, bineînţeles, nu mi se trimit şi casetele, să pot corecta. Altă zăpăceală: n-a transcris la Cartea Românească dialogul cu Cugler, trimis, împreună cu celelalte, acum peste şase luni, prin Alex. Ştefănescu.

Deci sînt făcută să mă grăbesc că trebuie să intre cartea în plan, fac casete peste casete, trimit imediat. Apoi tăcere, întreruptă brusc peste aproape o jumătate de an — şi iarăşi urgenţă: vor să scoată cartea împreună cu… un disc, în ianuarie–februarie, le trebuie totul corectat, cu prefaţă şi note introductive, în două săptămîni, pînă la plecarea lui Manolescu.

O vraişte românească de toată frumuseţea.

*

Telefon astă-seară de la Druţă. Sigur gorbaciovian (a fost de altminteri în suita lui G. la Madrid), deoarece pare înspăimîntat de independenţa Ucrainei (care ne va cere Galaţi-ul!), de lovitura militară care se pregăteşte în URSS, de Occidentul ce nu pricepe pericolul atomic provocat de necontrolarea de către centru a instalaţiilor atomice (ale „fostei" Uniuni Sovietice), de faptul că artiştii nu mai creează, iar publicul nu mai citeşte şi nu mai merge la spectacole.

Unde sînt „ninsorile" totalitarismului îndulcit (?) de mai an?

La FE a dat un text (care a trecut), „masa tăcerii" (pe care-l găseşte capital). Probabil că luptă şi el „pentru liniştea noastră" (vezi Iliescu).

Îl pun totuşi în gardă. La Madrid l-a văzut pe Uscătescu, iar mîine dejunează cu Lilly Marcou!

Aşa-i trebuie, dacă o fi (vorba fişierului FE) cam kaghebist. Tot am făcut bine să-l avertizez. Mai ştii, o fi doar naiv! (Nu cred nici prima ipoteză, nici a doua.)

*

A murit Ţuţea la Buc. L-am revăzut pe patul lui de spital în finalurile celor patru filme televizate *Memorialul durerii*, din care

Mihnea mi-a adus fotocopii: Jilava – Pitești (pe care-l mai aveam) și două Gherla.

Marți privim serialul difuzat de Televiziunea Română timp de vreo șase ore.

Și brusc mă întreb dacă mă ocup cum trebuie de memoria mamei. Dacă discreția mea relativă (o introducere în *România literară*, un articol în nr. 3 din *Memoria* care trebuie să apară) nu e un păcat. O iubesc prea mult ca să n-o tratez ca pe mine: cu acea ținută la care ținea. Sînt fidelă demnității ei. Poate nu și eroismului cu care a preferat să moară decît să-mi trimită o scrisoare prin emisarii Securității, acel eroism care s-ar cere proclamat și răzbunat cu semne de exclamare și patetism. *Mal à l'aise.* Ce să fac? Să plîng și eu în fața aparatului de filmat? Să cer răzbunare pentru anchetatorii ei?

Se tot vîntură că Nikolski va fi inculpat penal (?) pentru Pitești. Pînă nu văd, nu cred.

Fidelitatea mea adevărată e somniferul pe care-l iau pentru a adormi, seară de seară, din 1958 încoace. Dar n-o știu decît eu. Și V.

*

Excelent articol-editorial al Magdei Cârneci în *Contrapunct*: „Avem nevoie de Goma". Hotărît lucru: fata asta e de calitate.

Iar în *22* prima parte din pamfletul lui Tudoran împotriva lui Breban. „Preliminarele" care au apărut îl privesc pe Țepe.

*

Prin telefon, Tudoran îmi cere o frază-două pe care să le pună pe copertă, alături de fotografia lui Goma, în numărul viitor din *Meridian*. I le fac. Două.

Duminică 8 decembrie

Ricci e furios: Invitat de Rege, Manolescu ar fi răspuns că ar merge la Versoix să-l vadă, dar n-are viză. Atunci prințesa Margareta ar fi telefonat la Berna și i s-ar fi trimis lui M. viza la Paris, iar Ricci i-a cumpărat biletul pe TGV. După care Manolescu ar fi replicat detașat că nu poate să meargă, iar Ricci i-ar fi scris un bilet fulminant la hotel.

Mi se pare incredibil că Manolescu s-ar fi putut purta astfel. Nu i-a spus nimic lui Mihnea, alături de care e în fiecare zi. Nici nouă, aseară, la telefon, cînd ne-a detaliat programul de azi. (Se întîlnea cu Florescu şi alţi „băieţi de comitet", să încerce a îndulci pe veleitarii emigraţiei înăcriţi pe Mihnea.) Nu cred că tocmai „amănuntul" cu Regele l-ar fi tăinuit.

Îl voi întreba mîine.

*

Azi era referendum în ţară pentru Constituţie. Opoziţia (PAC, PNŢ) recomandase abţinerea. Şi ar fi peste 30% de abţineri. Dar Manolescu e furios. A aflat de la Buc. că Alianţa Civică (rămasă pe mîna lui Băcanu) a cerut în *România liberă* să se voteze „nu".

Or, dacă nici Alianţa nu mai e de acord cu Partidul său!

*

Ieri, cu V., în Marais la expoziţia Marianei Macri cu compoziţii din ţesături cu adevărat originale şi frumoase.

Nu departe de galeria ei, Casa Română prezenta „Mon village dans une malle". Fote, ii, chimire etc. foarte bine expuse de Irina Nicolau. Din pricina ei ne-am şi dus (e cea care a avut ideea primei cărţi asupra Revoluţiei, dialogurile străzii, mărturiile culese ca orice folclor cu ştiinţă etnografică).

Acolo, „le tout Bucarest" de la Paris. Văzînd pe aceşti oameni (gen Leonaş Ghica, Marsi, dra Tuduri, Dinu Bastaki etc. etc.), realizez cît au îmbătrînit. Şi noi cu ei, bineînţeles, dar pe noi nu ne vedem.

Ieşind pe drum pînă la metrou, Dorel Cazaban ne spune, cu umorul lui obişnuit, c-a început să surzească, a fost operat de cataractă la un ochi, va fi la celălalt. Asta după ce, acum cîţiva ani, făcuse un infarct.

Şi parcă nu trecuseră decît doi-trei ani de cînd pe aceleaşi străzi ale Parisului ne plimbam adolescenţa cu eternitatea în faţa noastră.

„Le temps retrouvé?" Nu, „le temps perdu".

Sîmbătă 14 decembrie

Duminica trecută, *URSS a încetat să existe*, la Minsk! Pînă să realizez cu adevărat această „clipă" incredibilă (luni toată ziua n-am

avut timp de știri), celor trei state slave (Rusia, Ucraina, Bielorusia) semnatare ale acordului li s-au alăturat și altele, asiatice, iar Gorbaciov (de care pentru prima oară mi-a fost milă) a început să semene cu un rege shakespeare-ian, pierzîndu-și nu numai coroana, dar și pămîntul ce-l avea în stăpînire. Dă conferințe de presă pentru sovietici și discută ore de-a rîndul, cu inconsecvențe și întrebări, demn de un Lear nebun. Săptămîna asta, harta lumii s-a schimbat. Iarăși și iarăși, nu credeam că-mi va fi dat să văd așa ceva. Cu toate că mă pregătiseră și Zidul Berlinului, și „revoluția“ din România.

Nici o previziune nu se mai poate face cînd istoria începe să se joace de-a miracolele.

*

Or, săptămîna aceasta memorabilă mi-am petrecut-o, jalnic și grotesc, privind cum ura emigrației îndreptată împotriva lui Mihnea derapează împotriva lui Manolescu.

Conferința de presă organizată luni seara, de Fondation du Futur, la Adunarea Națională, de-a lungul căreia Manolescu a fost moderat și rațional (prea conciliant probabil pentru patimile dezlănțuite), a constituit o pildă vie. Dinu Z. a semnat, alături de Varlam, un protest împotriva prezenței lui Dan Berindei la nu știu ce colocviu de istorici și prezentîndu-l ca pe un nomenclaturist aproape tot atît de responsabil ca... Nikolski. Că lovitura era îndreptată împotriva fiului, stă dovadă faptul c-au pus să circule protestul în sala conferinței lui Manolescu (fără nici o legătură cu acel colocviu de istorici). Actul de răzbunare era îndreptat într-o singură direcție: Mihnea.

Întrebări mai mult sau mai puțin insidioase (cum vă prezentați președinte — și atunci Regele?) — unele de-a dreptul calomnioase (Varlam pretinzînd că Tudoran și Gabriel Andreescu ar fi admis o colaborare cu FSN) s-au lovit de flegma lui Manolescu, atît de rațional, încît i-a dezamăgit pe toți amatorii de cîntări patriotice și monarhiste. Manolescu a spus că date fiind sondajele la un referendum privind monarhia, Regele nu este acreditat decît cu vreo 13%. Că trebuie deci „educată“ opinia publică, arătîndu-i-se ce-a însemnat monarhia. Dar pînă atunci va mai trece timp. Ceea ce iar i-a indignat pe toți. A nu declara că Regele, și numai Regele,

e singura soluție (în ciuda faptului că e inaplicabilă concret) a devenit un fel de act de trădare (ca altădată a fi pentru comunism). — Atmosferă intelectualmente irespirabilă, ură „à couper au couteau“.

Am fugit de acolo — ca din gură de şarpe — cu V. şi Manolescu, cinînd repede la restaurantul de lîngă Odéon, înainte de a-l depune la Mihnea, unde urma să se întîlnească cu Smolar şi alți polonezi! Bineînțeles că nu s-a petrecut cu Regele cum pretinsese Ricci, Manolescu spunîndu-i la telefon prințesei Margareta că-i va fi probabil imposibil să scape din chingile programului şi să se ducă la Versoix.

Articolul lui V. din *Meridian* lăudîndu-l pe Mihnea — şi care circulă acum fotocopiat în toată colonia — „a mis le feu aux poudres“, exasperîndu-i pe toți.

Azi îmi telefonează Iorgulescu: l-au chemat şi Dinu Z., şi Herlea, reproşîndu-i că a afirmat într-o cronică (simpla relatare a contactelor lui M. la Paris) că niciodată un şef de partid n-a fost primit aşa la Paris. Cum!? Coposu — pretind ei — n-a fost primit de Chirac? Şi de un ministru socialist?

Asta nu pot deci suporta: ideea că ei n-au fost în stare să asigure liderilor partidelor istorice un program asemănător.

Ce vor mai zice cînd va trece masa rotundă înregistrată miercuri cu Manolescu – Mihnea – Iorgulescu care insistă tocmai asupra acestei unicități a primirii?

Ca şi cum m-ar interesa în fond ce spun şi vor spune? Prost e doar că-şi transmit versiunile în țară, cum s-a întîmplat cu „acreditarea“ lui Mihnea ca „permanent socialist“, vînturată de Ricci la Congresul Alianței Civice. Prost este că intră în acest joc măsluit al invidiilor şi un Paleologu care, avertizat, se lasă totuşi „embobiné“ cînd de Ricci, cînd de Varlam.

Nicolae crede c-a făcut mare lucru aducîndu-i de partea sa pe Mămăligă şi pe Florescu (care să-i potolească pe Barbă, Varlam, Ricci & company), de parc-ar fi cine ştie ce achiziții politice.

Dacă s-ar întoarce bietul rege în țară, ce suită ar avea...

Deocamdată, a fost primit vineri cu mare pompă la Free Europe la München. Şi cu entuziasm.

Dacă nu se întîmplă ceva cu totul şi cu totul neaşteptat, i se amărăsc ultimii ani de viață cu iluzia că destinul lui se va încheia de unde a plecat: pe tronul României.

*

Goma s-a întors de la Madrid (o conferință cu scriitori exilați), unde a asistat la conflictul dintre Bujor Nedelcovici și Norman Manea. Primul a enumerat în comunicarea lui pe toți filozofii omenirii de la Platon încoace. Cît despre Norman Manea, iar a început cu deportarea lui la cinci ani. E adevărat că poate fi traumatizant pentru o întreagă viață. E supărător însă cînd devine un argument publicitar (probabil că nu mai pot fi obiectivă cu el de la articolul pe care l-a scris împotriva lui Eliade). Cei doi distinși intelectuali nu s-au certat de altminteri public la Madrid, ci doar prin scrisori deschise, cu „va urma" în *România literară*.

*

După ce am avertizat-o pe Magdalena Popescu-Bedrosian prin telefon, i-am trimis prin Manolescu toate textele din interviuri corectate, cu note și prefețe scrise, și chiar cu titlu. Cartea (mai exact, dactilograma) gata. Mai vrea să-i adaug doar dialogul cu Grigore Cugler, pe care nu-l transcrisese. Să vedem acum dacă, așa cum se lăuda, va scoate cartea la începutul lui 1992. Tare m-aș mira.

Am refuzat să fie integrat interviul luat de Eugen Simion.

*

Mi-a trimis Ioana Bernard volumul despre Noël. Conținînd nu numai mărturii despre el, dar și o prezentare lungă scrisă de Ioana cu tact și la modul cursiv.

Aflu azi, telefonîndu-i, că Geta Dimisianu a refuzat volumul, sub pretextul că mărturiile sînt nesemnificative sau derizorii. Ioana nu înțelege ce se ascunde sub refuzul ei îndîrjit.

Nici eu. Cartea e departe de a fi o operă majoră, dar dă seama, cît mai complet, de activitatea lui Noël. Esențială pentru România.

Joi 19 decembrie

Virgil se întoarce mai devreme decît prevăzusem de la doctorul lui de ochi. Cum aud cheia în ușă, înțeleg că veștile sînt proaste. Și sînt. Se va încerca întîi laser-ul, apoi, dacă nu reușește: operația. Despre care nu ni s-a spus dacă există și aici riscuri de nereușită. Să adaug că sînt cuprinsă de o panică pe care o domin cum

pot? Virgil poate. Se închide în tăcere. O știu neagră. Peste un ceas-două, cînd ajungem să vorbim — am confirmarea. Se gîndește la orbitul posibil și la... sinucidere. Împreună, nu m-ar înfiora. Dar ca eu să rămîn pentru a pune ordine în lucruri, cum vrea el...

Mă abrutizez montînd dialogurile cu Șerban Foarță și cu Irina Nicolau. Ultima e excepțională, deși e prea aproape de Horia Bernea ca viziune.

Dar ce importanță mai poate avea? Că e excelentă sau nu? Nimic nu mai are importanță. Nici emisiunile. Nici tot ce-am făcut și mai facem pentru acolo. Nimic în afara chinului de a ști ce se va întîmpla.

Vineri 27 decembrie

Am primit azi urări prea călduroase și tutuindu-mă de la o persoană semnînd Lila.

Lila o chema pe tînăra care a stat ani de zile în camera de-alături de mama, cu care se împrietenise, dar pînă la sfîrșit o bănuia de denunț pentru a pune mîna și pe camera ei. Nu-mi venea însă să cred că ar avea îndrăzneala să-mi scrie atît de patetic.

După ce i-am trimis o carte ilustrată cu urări, tot nu-mi pria. Dar deloc. M-am hotărît să telefonez la numărul indicat în misivă, sperînd mereu că totuși m-am înșelat: că nu era Lila.

Ea era. I-am tăiat scurt efuziunile. I-am spus (după ce o întrebasem cine e exact) că mama mi-a transmis prin colege de închisoare bănuiala cu denunțul. A plîns o jumătate de oră, s-a dezvinovățit (că o adora pe mama, că a plecat apoi în provincie, unde a fost urmărită doi ani de zile, ca și bărbatul său), că e un *malentendu*, că ea ajunge și pînă la... dosar să facă lumină și mereu același disc.

Foarte calm i-am replicat că nu voi face nimic împotriva ei, dar că orice „dovadă" mi-ar aduce, mesajele mamei sînt pentru mine singurele decisive. Am sfătuit-o să nu-i spună nimic fetei, să se calmeze etc. etc.

O jumătate de oră de plîns e mult. Pînă la sfîrșit, ajunsesem să mă îndoiesc pînă și de mine, de memoria mea. Am rămas însă fermă, înștiințînd-o că, dacă îmi scrie, nu-i răspund.

Am închis telefonul, am redeschis „Dosarul" mamei. Cu ultimele ei cărți poștale, pe care nici acum nu reușesc să le recitesc. Dar trebuia. Și am găsit ce-mi trebuia. Într-o scrisoare din 13 ianuarie 1958 (mama a fost arestată la 23 mai). Destul ca să închei capitolul.

Din recitirea și a ultimelor cărți poștale, redescopăr că i se propusese „tîrgul" (să mă las de activitatea mea), reiterat în spitalul închisorii, unde preferase să moară decît să-mi scrie cîteva rînduri prin care m-aș fi angajat să fiu agenta lor în schimbul eliberării ei. Tot cifrat, în ultima c. p., din 19 mai: Cu o persoană numită „mama lui G.". Venită s-o vadă (probabil un securist de la pașapoarte):

„D'ailleurs deux heures de causerie agréable, roulant sur Mica [eu], certifiant que jamais Ly [mama] ne pourra atteindre son but. [...] Elles ont une manière d'apprécier le travail et l'attitude de Mica qui m'énerve. En tout cas, je lui ai écrit, quoi qu'on lui dise, je suis en désaccord avec elles; qu'elle continue sagement son travail sans jamais oser rien faire pour des appréciations qui ne m'appartiennent pas. Après toi, après vous, c'est Mica que j'aime le plus, et si jamais elle voulait faire d'inutiles sacrifices qui ne changeraient rien, rien, je ne la verrais plus jamais. [...] J'ai encore prié Mica de ne pas s'engager par des sommes folles à atteindre son but. Elle pourrait le faire pour des prunes."*

Evident, atunci, înainte de arestare, nu i-au propus tîrgul direct ca în închisoare, dar au lăsat-o să înțeleagă, destul de insistent ca să-mi lanseze acest avertisment de ultim moment. Tot evident, cele de mai sus nu au nici o legătură cu „Lila".

* „De altfel, două ore de conversație plăcută despre Mica [eu], din care a reieșit că Ly [mama] nu-și va putea atinge niciodată scopul. [...] Ele au un fel de a aprecia activitatea și atitudinea Micăi care mă enervează. În orice caz, i-am scris că, indiferent ce i s-ar spune, eu nu sînt de acord cu ele; să-și vadă cuminte mai departe de treabă, fără să se gîndească vreodată să țină seama de niște păreri care nu-mi aparțin. După tine, după voi, eu pe Mica o iubesc cel mai mult, și dacă i-ar veni vreodată să facă sacrificii inutile care n-ar schimba absolut nimic, n-aș mai vedea-o niciodată. [...] Am rugat-o din nou pe Mica să nu se angajeze cu sume nebunești ca să-și atingă scopul. Ar putea s-o facă de pomană." (*N.ed.*)

După ce am descifrat (totul era codat și uitasem formulele) cîteva scrisori și cărți poștale, n-am mai fost în stare de nimic toată seara. Nu s-a cicatrizat.

*

Crăciunuri în serie:

Luni seara, la noi, și apoi la restaurantul unde am leșinat la masa cu Noica acum vreo zece (?) ani. Cu Carmen și Liiceanu, din nou la Paris pentru un colocviu organizat de Catherine Durandin.

Marți seara (de Ajun), la Mihnea, tot cu Liicenii și cu Bernard Poulet. Acesta din urmă mult mai subtil analist politic decît credeam, dar cu racilele stîngii. Nu toate, dar încă prea multe.

Miercuri seara, la Ionești, cu Paleologu, Irina Nicolau și soțul ei, Radu. Vine și Eugen, și în salon, și la masă. Deci un succes. Sărbătoarea, ca totdeauna, frumos regizată de Marie-France. Dar ce mai avem de sărbătorit?

*

Avem totuși ceva de sărbătorit: drapelul roșu nu mai flutură asupra Kremlinului. L-a înlocuit Elțîn cu cel rusesc. A pus mîna pe tot (armată, KGB, televiziune, Kremlin, prin decrete), și-a semnat comunitatea la Alma Ata și l-a demis pe Gorbaciov.

Pe care-l plînge azi tot Occidentul.

Eveniment istoric — cum se spune. Și este.

1992

Marți 7 ianuarie

Am făcut revelionul la Iorgulești, cu Oana și Rodica. Am reușit să și cînt. Am mimat și cîțiva pași de dans. Din pură superstiție. Ca sub acest prim semn al anului să mimez bucuria. Ne-a adus înapoi Iorgulescu pe la 4 dimineața.

*

Grég (fără Odile, care nu prea se mai poate deplasa), acasă, să ne urăm „La mulți ani!“ — vrea să se ducă la toamnă la Buc. Ar sta la Irina. Îl aprob cu tristețe. Nu-și dă seama de șocul pe care riscă să-l aibă. Nu va mai regăsi pe nimeni și nimic.

*

Luni seara, la Hăulică (după un an de amînări). Apartament luxos pe avenue de la Grande Armée. Mobile puține, spațiu mare, tablouri: totul de un gust desăvîrșit.

Nu mai „discută“ politică.

*

Mihnea s-a întors din București, unde a fost să pregătească viitoarea campanie a lui Manolescu, care și-a făcut publică candidatura la alegerile prezidențiale.

Mini și maxicomploturile continuă. Alecu i-a scris lui Coposu împotriva lui Manolescu, să i se plîngă că a refuzat să-l vadă pe Rege. Stelian Tănase organizează un grup anti-Manolescu etc.

Totul petrecîndu-se pe fundalul evenimentelor din Rusia (Gorbaciov evacuat la limita mojiciei eficace din Kremlin) pare derizoriu.

S-ar putea într-adevăr să nu fie mare lucru de făcut cu românii.

*

Foarță cu soția, astă-seară, la noi, să ia cărțile de la V. Se întoarce la Timișoara. Și brusc îmi dau seama că-mi devenise aproape familiar. Îmi vor lipsi tristețea și umorul său.

*

Shafir ne-a telefonat de la FE pe la sfîrșitul anului. Raportul pentru Europa Liberă e neașteptat de bun. În urma insistențelor lui Havel, americanii s-au hotărît să prelungească cu vreo zece ani postul de radio. Se vorbește chiar de înființarea unei secții spre Asia (Free Asia).

*

Scriu cu un entuziasm mai mare decît l-am avut la citit despre *Jurnalul* lui Jeni Acterian. Poate din pricina unui titlu găsit din întîmplare: „Ratarea ratată". Jeni Acterian a devenit acum, cred, unul dintre personajele centrale ale scenei literare dintre cele două războaie.

Duminică 12 ianuarie

Vorbim astă-seară la telefon cu Gabriela Adameșteanu și cu Gabriel Liiceanu.

Amîndoi mă anunță că Gabriel s-a hotărît să scrie în fiecare număr din *22*. Îl întreb de ce pe Gabriel. Îmi răspunde: „Prea eram dezgustat de mine însumi". Iar nu înțeleg de ce. Pentru că nu face politică?

Bieții de ei: se apropie alegerile municipale care — dacă ne luăm după rezultatele referendumului — nu vor fi prea deosebite de cele legislative din 1990. Doar noi nu sîntem Bulgaria, unde la al doilea tur va ieși președinte un filozof disident — Jelev.

În acest timp, Roman se ceartă pe față cu Iliescu, iar în secret și Securitățile fiecăruia între ele (Caraman — cel cu rețeaua de spionaj în Franța, cu Roman; Măgureanu cu SRI-ul lui, cu Iliescu).

Iar Manolescu, care și-a anunțat candidatura, a scos o carte din articolele lui politice din *România literară — Dreptul la normalitate*. Ce evoluție radicală față de estetismul său de mai an!

*

Aflu de la Lydia — încîntată să-mi dea o veste proastă — că va sosi la Paris vicepreşedintele FE, Bill March, cu adjunctul său, probabil pentru a suprima biroul parizian. Telefonez la München (Stroescu, Hurezeanu): nu ştiau nimic. Îl prind (şi unul, şi altul) pe culoar pe unul dintre directorii (Gilette sau aşa ceva) americani, care le spune că pentru a deschide birouri de corespondenţă în Est trebuie să reducă (sau suprime pur şi simplu) pe cele din capitalele occidentale. Logică americană! Stroescu e agitat (mai ales pentru Balotă, pe care l-a impus cu două programe — cei care le-au ascultat le decretează foarte slabe) şi promite că va face un memoriu, se va lupta etc. etc. Aş!

Iar eu, cu ne-engleza mea, cum să mă duc spre domnul acesta March şi să-i spun ce grozavă sînt eu, că emisiunile mele şi ale lui V. sînt culmea culmilor? Sau să-i aduc cele vreo 200–300 de pagini de articole apărute în ţară despre noi?

Iar întîlnirea are loc la 9 dimineaţa. E ceea ce mă dezolează poate cel mai mult. Prima mea „dimineaţă pierdută".

*

Cîte două zile pe săptămînă — de la Crăciun încoace — răspundem la urări. Unde duce politeţea!

Duminică 19 ianuarie

Săptămîna a început cu o zi de studio dintre cele mai încărcate: dialog cu Ion Vlad despre statuia lui Eminescu (mie nu mi-a plăcut...), dialog cu Mariana Marin (care la cafenea îmi cere să fiu martoră la căsătoria ei cu Samuel Tastet), Alecu cu o cronică despre Geremek, în care reuşeşte să-şi plaseze obsesionalul [acum] Rege... şi emisiunile curente.

După cafenea, acasă, Irina Mavrodin. În cursul săptămînii, cu telefoanele ei, dar mai ales ale lui Christinel, mă străduiesc să pun capăt copyright-ului pe care Handoca l-a pus, cu de la sine putere, pe *Romanul adolescentului miop*, tradus în franceză de Irina Mavrodin şi publicat în colecţia ei de la Actes Sud. Christinel îmi confirmă că nu i-a dat nici un drept (pentru România sînt cedate

lui Sorin Alexandrescu, pentru străinătate le păstrează ea). Promite că-i va scrie sau telefona lui Handoca.

*

De-a lungul săptămînii: problema suprimării biroului de la Paris. Se zbate Mihnea: i-a telefonat lui Hassner și lui Hurezeanu. Mă zbat evident și eu, deși cu o poftă descrescîndă. Hurezeanu promite că atunci cînd va veni Pell (președintele) la Buc., îi va organiza o seară la Doinaș, invitînd pe cei care îi vor vorbi de însemnătatea emisiunilor noastre. Stroescu (care mă cheamă sîmbătă timp de o oră) spune c-a vorbit cu același Gilette și i-a explicat de ce avem nevoie de studio, noi românii (ceilalți n-au decît mici corespondențe ce pot fi trimise prin telefon).

Stroescu speră să reușim a obține închirierea unui studio (pentru o zi — eu — și jumătate: Balotă al lui). Și contează și pe mine să-l conving pe March (cu interpret!).

Evident, dacă stă de vorbă cu fiecare în parte, îi voi spune povestea cu studiourile, dar dacă nu se face, am impresia că într-un fel voi fi ușurată.

Pe de o parte, emisiunile nu mai au nici impactul, nici necesitatea de altădată, iar eu sînt prea iritată, dacă nu chiar dezgustată de betonata prostie americană. Iar la München, Stroescu n-are stofa unui Bernard să se bată. Prima mea reacție ar fi deci de ușurare, chiar dacă a doua ar deveni — inevitabil — de regret. Existența ni se confundă de atîta vreme cu aceste emisiuni, încît nu poate să nu se caște un mare vid.

Vom vedea marți, cînd vine March la Paris. Deocamdată, mai mult decît suprimarea ce va fi anunțată, mă jenează faptul că (poate pentru prima oară de la sfîrșitul liceului) va trebui să mă scol la 6 și jumătate dimineața.

*

Ion Ioanid îl caută de la München pe V. pentru a-i spune din timp că, din cele trei zile pe care le va petrece la Paris, dna Hossu (cea cu *Memorialul Durerii*) îi stă la dispoziție una la alegerea lui. Presupun că vrea ceva (un interviu în legătură cu Piteștiul).

Tot în legătură cu cartea lui V., Pintilie ar vrea să facă un film despre Pitești, găsind că documentul cel mai clar e prezentarea

lui V. Dar nu știe cum va putea transforma în imagini un atare paroxism al ororii.

Are dreptate. Totul ar trebui doar sugerat, dar fără descrierea exactă a torturilor cum să explici că experiența satanică a reușit?

*

Miercuri, la o cafea, Jean Stern, care va pleca la sfîrșitul lunii la București și căruia îi facem un tablou al vieții literare și-i dăm nume și adrese. Insist pentru ca să nu se mai repete tipul de articol al lui Véronique Soulé, care n-a descris decît *România Mare*, antisemitismul, șovinismul de acolo — și n-a pomenit de atitudinea potrivnică a majorității intelectualilor care nu numai polemizează cu ceaușisto-drăganizați, dar scriu și proteste publice contra antisemitismului.

Gabriela Adameșteanu ni se plînsese că Véronique Soulé nici nu pomenea de *22*.

Îi cer deci lui Jean Stern să meargă și la *22*, și la *Contrapunct* (dacă va mai exista, cu noile restricții de la Uniunea Scriitorilor), și la *România literară*.

Poate că niciodată intelectualitatea română n-a fost mai masiv și vehement pentru democrație și împotriva formelor excesive sau demodate de naționalism — iar gazetarii de la *Le Monde* și *Libé* fac un tablou ca și cum extrema dreaptă ar fi dominantă în țară.

Cu Stern, ca de fiecare dată, ne înțelegem perfect. Cînd vorbește cu noi e unul, și altul cînd scrie.

Duminică 26 ianuarie

A fost mult mai grav decît prevăzusem. March a venit să ne anunțe solemn că se suprimă totul, și local, și funcționari, și colaboratorii (n-ar da voie legea franceză să-i întrebuințeze fără securitate socială). A fost dus mai înainte de Lydia la un avocat care i-a trîntit aceste baliverne. Vorbește el și acceptă întrebările și criticile fiecăruia. Dar o ține una și bună: suprimarea totală — legea franceză.

Mă înscriu prima la întrevederile particulare care au loc în biroul Lydiei cu vicepreședintele și adjunctul său. Îi expun (Lydia traducînd) cazul special al secției române, îi arăt în geantă dosarul

cu tăieturile de presă, fără să-l mai scot. Răspunde că știe ce „excelente“ sînt aceste programe (aş, nu ştie nimic), dar n-are a face. Dacă i-aş da eu 1 milion şi nu ştiu cîte sute de mii de dolari... Îi răspund sec că dac-aş avea o astfel de sumă mi-aş face propriul post de radio, aş fi la adăpost de astfel de surprize. Lydia, slugarnică, nu traduce, o face adjunctul ce pare foarte amuzat de replică. Și gata. Totul era hotărît dinainte: toate birourile din Vest suprimate, cu personal cu tot.

Ies din biroul Lydiei și-i las pe ceilalți nenorociți să-și pledeze, inutil, cauza. Ungurul, Sipoş, e furios: March a venit să ne umilească etc. Nici măcar. A procedat americănește, ca în capitalismul sălbatic (iată-mă și anti-capitalistă).

Îi telefonez imediat lui Stroescu. Lor nu le comunicase nimeni nimic (March pretinsese că în chiar acea clipă Pell le vorbeşte celor de la München).

Nu le-a „vorbit“ pînă azi. Și de marți s-a pornit vîrtejul. Trebuia mai întîi dovedit că legile franceze nu sînt așa. Mihnea a obținut o dare de seamă clară de la François Planche — care e jurist. Putem colabora perfect cu Münchenul. Mihnea îi trimite lui Stroescu hîrtia cu legile prin „fax“, eu îi dau toate detaliile.

Mihnea, care e într-o agitație continuă, cere telefonic lui Liiceanu o scrisoare-protest adresată lui Pell și semnată de scriitori de vază și cu titluri (Pleșu, Dinescu, Doinaș etc.). Liiceanu îi promite că se va executa cu entuziasm. Mihnea îmi citește la telefon și scrisoarea lui Hassner, exact ce trebuia.

Se zbate Mihnea așa cum o făcea cînd era vreun disident amenințat în România.

Acum Stroescu are în mînă armele să se bată, dacă într-adevăr legea franceză invocată de March nu e doar un pretext. — Și atunci lucrurile se vor prezenta așa: românii vor înregistra la biroul din București și de la München se va transmite înapoi — Free Europe devenind un fel de mic radio local.

Trece pur și simplu „Istoria“ (cu majusculă) prin fața ochilor mei și mă confirmă: n-au știut americanii niciodată să cîștige pacea după ce cîștigaseră războiul: Coreea, Vietnam și chiar Golful unde în numele drepturilor omului irakienii au fost lăsați să-și masacreze în pace kurzii, iar Sadam a rămas pe tron.

Tot americanii înființaseră la sfîrșitul războiului o Universitate la Strasbourg pentru studenții refugiați din Est. Cu timpul se cam golise Universitatea, unde rămăseseră mai ales profesorii. Și au închis-o tocmai atunci cînd, după revoluția maghiară, s-a umplut Franța de tineri maghiari și de studenți. Păstrînd proporțiile și acum fac la fel. Lichidează un capital de prestigiu adunat de peste douăzeci de ani, răspunzînd parcă post-mortem dorințelor lui Ceaușescu, iar în viață fiind ale lui Eugen Barbu & company.

Și cînd mă gîndesc că m-am trezit cu noaptea în cap ca să asist la această coridă în care, în prealabil, taurilor (adică nouă) li se tăiaseră coarnele.

În fond, faptul că au putut să existe emisiuni ca „Teze și Antiteze“ sau „Povestea vorbei“ ține nu doar de fermitatea și inițiativele lui Noël Bernard, dar aproape de miracol.

În chip curent așa se întîmplă. Nu numai la americani. Ce, francezii au fost mai inteligenți cînd, sub Giscard, au distrus ORTF-ul renunțînd la undele scurte (păstrate doar pentru Africa) pentru a le reocupa și a reînființa secțiile peste vreo zece ani?

Numai că la emisiunile de la Radio Paris nu țineam, pe cînd acestea erau ale noastre, noi liberi și neconstrînși de nimeni și de nimic. Și care au avut în Bucureștiul literar — și nu numai literar — impactul știut. (Nici nu-mi vine să citez din scrisori și uneori din presă ce se spune despre V. și despre mine.)

Și apoi sînt colaboratorii. Raicu, a cărui bază era comentariul lunar sau bilunar în „Teze“. În ultima vreme, Alecu și mai năpăstuit. Rodica și Mircea Iorgulescu stau puțin, puțin mai bine cu colaborările lor, lamentabil plătite la France Internationale.

Și mesele rotunde cu scriitorii veniți din țară care mai luau astfel cuvîntul și cîte un ban pentru cafenelele Parisului...

*Quel gâchis!**

*

Vineri telefonează Guilloux lui V.: Gallimard ia *Fenomenul Pitești*. Îl întrebăm pe Liiceanu dacă vrea el să semneze contractul cu Gallimard. Boierește, spune că el n-are decît drepturile pen-

---

* „Ce babilonie!“ (*N.ed.*)

tru România, iar V. cele pentru străinătate. V. îi va telefona deci luni lui Guilloux să se încheie pe numele lui contractul.

*

Sîmbătă seara îl iau pe Cristovici (V. nu vrea să vină) la *Hamlet*-ul lui Tocilescu cu Caramitru în rol (celebrul său Hamlet). După Londra deci — mare succes — teatrul Bulandra a venit la Odéon.

O excelentă surpriză. O viziune coerentă bineînțeles actualizată, nu atît în sensul lui Jan Kott (deși influența există), cît a împlîntării lui Hamlet în România lui Ceaușescu. Polonius devine astfel un mare vătaf dînd semnalul aplauzelor, dirijînd corul de imnuri, spionînd etc. Regele și Regina: el și ea.

Textul atît de inteligent cules din traducerile lui Dragoş Protopopescu, Vladimir Streinu etc. de Nina Cassian (și ea traducătoare a anumitor scene) sună cotidian-bucureștean, fără vulgaritate însă. Cum vor fi fost rostite, auzite și acceptate la Bucureşti, sub Ceaușescu, anumite replici — nu înțeleg.

Dar meritul nu stă doar în politizarea extremă. (Așa venise mai demult Dinu Cernescu cu un Shakespeare agresiv, dar sumar.) Regia lui Tocilescu e inteligentă, inventivă, adăugînd textului şi scene fără de cuvinte care prelungesc acțiunea și întăresc evoluția personajelor (ca de pildă pieptănatul în oglindă al Reginei).

În sfîrşit, jocul lui Caramitru mă convinge. E drept că Hamlet cam iese cu el din melancolia-i filozofică, dar e mai aproape, mai vecin cu omul de rînd. De ce mai ține în mîini o carte, se înțelege mai greu. Șovăiala la el nu e existențială, ci factuală. Cum are dovada (reacția Regelui la piesa-n piesă), se hotărăşte să acționeze.

Spre fericirea lui Barbăneagră (nu voisem să merg la *Eminescu* al lui Caramitru cînd el era încă pătat de colaborarea cu FSN), se produce împăcarea cu Caramitru, pe care merg să-l îmbrățișez în culise. Îi felicit coborînd pe scară pe Besoiu (un excelent Polonius), pe bietul Tocilescu (cu dializa lui) și, la intrarea artiștilor, pe Gina Patrichi (care joacă rolul cu un cancer la gît).

E acolo tot Bucureştiul de la Paris, cu Miruna și Radu Boruzescu, cu Gigi Căciuleanu, Ruxandra Racoviță etc. etc.

Ne întoarcem cu taxiul (refuzînd o invitație a lui Barbă să vin la niște „răcituri" cu Caramitru) acasă, unde îi descriem lui V. încîntarea noastră.

Duminică 2 februarie

Miercuri, Marie-France o sună pe Geta pentru semnături pe scrisoarea de protest a lui Liiceanu. Geta, entuziastă, promite o mie de semnături în două săptămîni. Liiceanu nu vrea încă să-i dea textul. Ţine ca prima formă să fie doar cu nume unul şi unul.

Joi îl anunţ pe Stroescu că se pregăteşte ceva la Bucureşti. Îi dau şi cîteva detalii. Mă întreabă dacă poate să aibă aerul că ştie ceva, să spună el înaintea altora.

Vrea să-şi dea importanţă. De ce nu?

Vineri îmi telefonează Ion Ioanid: la cafeterie se spune deja că Bucureştiul e în fierbere. Seara, vorbind cu Stroescu acasă la el, îmi confirmă: a sosit Hurezeanu de dimineaţă cu ştirea de la Buc. Îi spun lui Stroescu: cel puţin să fie o înmormîntare frumoasă. Zice, bineînţeles, că nu va fi înmormîntare. Se va lupta el… Nu cred.

*

Miercuri, la noi, Lucia Hossu-Longin, pe care o admirăm, V. şi cu mine, pentru *Memorialul Durerii*, serialul închisorilor, care-i aduce succes şi ameninţări, apeluri entuziaste şi înjurături.

E aşa cum o bănuiam din comentariile filmelor: cinstită, profund anti-comunistă (e din familia episcopului Hossu, el însuşi întemniţat) şi patetic patrioată.

A scăpat în sfîrşit de tutela şi cenzura lui Ciuceanu, securizat sau fesenizat, care de pildă îi scosese din film o replică a soţiei lui Drăghici: „Cîtă vreme e Iliescu la putere, nu ne e frică nouă."

Îi dau numărul 3 din *Memoria*, în care a fost prezentat „dosarul" mamei. Două pagini ale mele introducînd cele nouă pagini ale Monicăi Sevianu. Şi portretul mamei în filigranul textului. Cînd vine în martie cu un operator să-i ia lui V. un interviu televizat, ca cel care a deschis cu *Fenomenul Piteşti* seria studiilor privind Gulagul românesc, îmi promite (de fapt e prima oară cînd cer ceva — şi e pentru mama, nu pentru mine) că-mi va lua un interviu şi că va consacra mamei o bună parte dintr-o emisiune privind femeile în închisoare.

Pleacă încîntată. În schimb, cînd îi telefonează unei doamne Danielopol, pentru a lua contact cu Maria Brătianu, aceasta furioasă că în episodul 7 (Sighet) i-a luat un interviu şi directoru-

lui închisorii (punînd în contrapunct afirmațiile lui fățarnice — i-ar fi îngrijit așa de bine pe deținuți — cu mărturiile supraviețuirii și cu propria ei indignare — „n-o să-mi spuneți că îi tratați mai bine ca la Capșa“!). Această doamnă îndrăznește chiar să spună: mai bine faceți filme pentru Iliescu!

E atît de sufocată de indignare (Lucia Hossu) încît nici nu-i mai telefonează Mariei — dna cu pricina spunîndu-i că nu vrea s-o vadă. Nici eu nu insist.

*

Scrisoare de la Ana Blandiana (a fost în Germania). Îndurerată, îmi trimite în fotocopie scrisoarea lui Goma către Sami Damian. Acesta organiza un seminar Goma. Goma refuză să vină deoarece e invitată și Blandiana.

Dar cu o violență, o nedreptate, o vulgaritate revoltătoare. Și punîndu-mă în cauză cu tot felul de afirmații pe care el își închipuie — de bună-credință — că le-am făcut. E ca în *Jurnalul* pe care l-a ținut în 1989 (proiectul de Uniune a scriitorilor Breban – Țepe) din care, apărîndu-mă constant, îmi pune în gură propriile lui replici, făcînd din mine un fel de jelitoare publică.

Față de Blandiana e de-a dreptul odios. Și n-are nici o scuză. Marele lui curaj din 1977 nu-l autoriza să insulte mereu — așa cum o face — pe toți cei care n-au avut acest curaj.

O caut de mai multe ori la telefon pe Blandiana, la București unde, în principiu, s-a întors, dar nu răspunde nimeni.

*

Incredibilă veste: Gabi îmi telefonează vineri că a murit Ion Vlad! La 13 ianuarie — luni — înregistrasem o convorbire cu el la Radio. Care va trece joia asta la „Teze“. Un interviu *post-mortem* ce va coincide poate chiar cu înmormîntarea lui la Nisa.

*

Excelent numărul 3 din *22*, cu mai multe pagini consacrate Consiliului Uniunii — o Uniune pe care Dinescu și scumpirea hîrtiei au dus-o pe pragul falimentului. Remarcabil articolul Gabrielei Adameșteanu, singura care pune punctele pe i.

Și reacția Ilenei Mălăncioiu fermă.

Gabriel Liiceanu, din același motiv, și-a dat demisia din Comitetul Uniunii.

Duminică 9 februarie

Săptămîna iarăși începuse bine. Luni, la Radio, Mihnea îmi trimisese prin fax scrisoarea apel-protest redactată în termeni ditirambici de Liiceanu. Atît de entuziastă, încît păcătuiește chiar prin lipsa de elementară tactică (Virgil și cu mine sîntem singurii de la Europa Liberă care au asigurat această legătură cu ei, făcîndu-i să supraviețuiască etc. etc. Va „bucura" pe toți cei de la München). Iar semnăturile, una și una, urmate de titluri impresionante (pentru americani): Gabriela Adameșteanu, Gabriel Andreescu, Ana Blandiana, Doina Cornea, Doinaș, Liiceanu, Manolescu, Paleologu, Paler, Pleșu.

A doua și a treia zi, Geta o anunță pe Marie-France că recoltează semnături după semnături, individual și pe „colective". La Muzeul Țăranului nu semnează doar Horia Bernea, ci toată lumea. Semnează și Ion Vartic, în ciuda titlului său de secretar de stat la Cultură. Bineînțeles, Lucian Pintilie. Acum ia redacțiile la rînd.

La Paris, aproape o scenă telefonică cu Hăulică, pe care încerc, zadarnic, să-l pun la adăpost de... riscuri (e totuși ambasador al României la UNESCO). Nimic de făcut: semnează și el, și Cristina, și chiar socru-său, Isbășescu, care, aflu cu acest prilej, are o medalie Goethe și alta Humboldt pentru activitatea-i (sau cercetarea) științifică.

Antohi e patetic ducîndu-mă pînă la taxi, iar George Banu mă și surprinde scriindu-mi două misive, și ele patetice.

Eugen face efortul să ne telefoneze, e o catastrofă, clamează el tratîndu-i de toate numele pe americani.

*

Astă-seară, primul tur al alegerilor municipale în România. Cu intense fraude. Gabriela Adameșteanu îmi relatează — prin telefon — cîte unele surprinse de Rodica Palade: la un azil de bătrîni, un singur vlăjgan vota pentru toți, punînd pe buletinele bătrînilor ștampila României Mari.

Iorgulescu, care a ascultat Europa Liberă pînă la miezul nopţii, vine cu alte detalii: primarul Bucureştiului ar fi recunoscut cinic că se poate trişa şi cu ordinatorul pe care opoziţia voia să-l verifice.

La Săpînţa, unde nu puteau vota pe primarul lor, cu condamnare penală (falsă, inventată ca în plin comunism), ţăranii au ieşit cu furci (ca în 1907, precizează Iorgulescu) pentru a împiedica ascensiunea la tronul local a unui fesenist.

Urmarea pe mîine şi pe săptămîna viitoare. Dar n-are cum să fie prea strălucită.

*

Mariana Macri vine joi seara la noi cu peste un ceas întîrziere şi cu unul din tablourile ce ne plăcuseră mai mult la expoziţia ei pariziană.

Acum expune din nou la UNESCO şi e încîntată de Hăulică.

*

Cioran a acceptat să se ducă la Centrul cultural de la Ambasadă, făcîndu-se a nu şti că rue de l'Exposition înseamnă ambasadă şi că Hăulică e ambasador la UNESCO.

Pretinde c-o face pentru Christinel şi pentru memoria lui Eliade (şedinţa e consacrată lui şi lui Eliade).

*

Miercuri vin acasă un gazetar, Mouriquand, cu fotograful său, Pankotay, care fac o anchetă (studiu? articol?) despre rolul Europei Libere în Est.

Tocmai acum! Umor negru.

Sînt însă deştepţi şi pricep repede.

*

Scriu o cronică furibundă împotriva *Literatorului*. Subvenţionat, îşi permite să ia în derîdere revistele Uniunii care reclamă... subvenţii. „Sfîntă Mare Neruşinare." Fiind prea furioasă, cronica nici nu este bună.

*

Lung articol în *Contemporanul* (??) al lui Grigurcu despre *Româneşte*. Singurul care, în loc să-l „apere" pe V., contra-atacă violent. Exact cum trebuia.

*

Gabriela Adameşteanu riscă să-şi rateze a doua oară venirea în Germania pentru că Elena Ştefoi (cu care va călători) nu vrea să plece la drum într-un 13...!

*

Arşavir Acterian, care a auzit cronica mea despre *Jurnalul* surorii sale (pe care i-am şi trimis-o), îmi scrie o scrisoare care-mi face bine: nu regretă c-a supravieţuit surorii sale şi c-a ajuns la 84 de ani, din clipa cînd a citit (auzit) că prin el, graţie lui — cum spuneam eu — Jeni Acterian şi-a ratat ratarea.

E, îmi scrie el, cea mai mare bucurie a vieţii lui. Şi bucuria mea de a-i fi dat iluzia unui sens regăsit al existenţei.

A vorbit cu Nuni (prietenă cu Jeni), la care se va duce să comenteze cronica.

Nuni — tot la etajul 2 al casei de pe Romană colţ cu Viitor, unde beam cu ea şi cu Pica ceai cu covrigi şi admiram enigmaticele ei tăceri? Ea adolescentă, eu încă copil.

Mi-e brusc un dor frenetic de propriul meu trecut pentru care, la Paris stînd, mi-am petrecut existenţa tot la Bucureşti. Mirificul, inexistentul meu Bucureşti.

Covrigii erau cu susan.

Duminică 16 februarie

Europa Liberă: Stroescu, încîntat că şi l-a salvat pe Balotă al lui, se zbate din ce în ce mai puţin. Eu cred că deloc. Vineri nici nu m-a rechemat, la un telefon urgent.

În schimb, Papilian mi-a telefonat azi, ar vrea să mutăm emisiunea mea şi a lui V. la France Internationale, cu toate că nu prea ştie săracul cum s-ar descurca cu timpul (n-ar avea decît vreo 32-33 de minute sîmbăta sau duminica), cu banii (ei plătesc mizerabil — şi i-ar trebui un nou buget) şi cu diferiţii lui directori, şi incompetenţi, şi cam panicaţi de deruta socialistă. Subliniez şi eu dificultăţile, dar nu pot să nu constat diferenţa dintre entuziasmul lui Papilian şi indiferenţa (în cel mai bun caz) a lui Stroescu.

În plus, e o nouă confirmare a calităţii umane a lui Papilian. V. scrisese dur despre el cînd se compromisese în România. Mie

nu-mi plăcuse romanul cu care venise la Paris şi i-o spusesem. Ceea ce nu l-a împiedicat să fie mereu *fairplay*, şi mai mult încă. Mai există deci şi surprize în sensul ăsta.

Nu ştiu dacă, în cazul unui definitiv eşec la FE, aş recurge la această soluţie, dar ideea că indicativul „Tezelor şi Antitezelor" ar răsuna într-o zi la Radio Paris, ca un duş rece pentru cei de la München, mă încîntă astă-seară.

La Bucureşti, Liiceanu a primit un răspuns de la Pell (pe care mi l-a trimis, după intense ezitări, Stroescu prin telefon), scris într-o limbă de lemn caracterizată. Cauze financiare, deschiderea de birouri în Est (nu e mai interesantă pentru ei Moscova decît Parisul? Uite că nu e, de la Moscova pot de altminteri asculta emisiuni ruseşti în limba română) şi alte asemenea argumente din care se vede că americanii n-au înţeles nimic. Nici din situaţie, nici din protestul bucureştean.

Veşti bune despre alegeri. Luni seara, cînd le telefonăm Simonei Popescu (care ne-a scris că sîntem „şocant de tineri", ceea ce de la o vîrstă în sus nu poate face decît plăcere) şi lui Ion Bogdan Lefter, îi găsim la telefon excitaţi cum — spun ei — nu mai fuseseră de la Revoluţie încoace: opoziţia conduce în marile oraşe, iar Emanuel Valeriu a fost demis de la Televiziune.

Mihnea, care a vorbit vreo jumătate de oră cu Manolescu, îi confirmă — la Timişoara, candidatul Convenţiei (opoziţia) a făcut 70%, în celelalte oraşe (în afară de Buzău şi Galaţi) conduce balotajul cu vreo 40-45% faţă de 30% pentru FSN. Plin de elan, Mihnea telefonează la France-Info şi la mai toate ziarele; dezamăgire: mai nimeni nu se mai interesează de ceea ce se petrece în România. (E drept că sînt alegeri municipale şi doar primul tur.) Obţine totuşi în *Le Monde* o jumătate de coloană, iar în *La Croix* un întreg articol. Unde e vremea cînd mass-media se arunca pe noi, acum fuge Mihnea după gazetari.

Între timp, Roman continuă să mintă cum respiră. A declarat Agenţiei France Presse rezultatele inversate (conduce FSN cu vreo 45% şi opoziţia n-are decît 30).

Mi-e teamă.

Mihnea se va repezi joi la Buc. pentru al doilea tur.

Dacă rezultatul se confirmă, înseamnă că românii noştri s-au mai trezit şi că panica va pune stăpînire pe FSN. Că se inversează mişcarea.

Nu prea îndrăznesc să sper, dar nu mă pot împiedica să freamăt.

*

Magda Cârneci marţi, aici, pentru cartea de întrevederi pe care vrea s-o scoatem împreună. Virgil a refuzat, răspunde totuşi la cîteva întrebări. Eu la toate. Nu cred că va ieşi ceva. Fie Magda Cârneci nu e pregătită, n-are plan, ci doar o bunăvoinţă impresionistă, fie eu, hărţuită cum sînt în clipa de faţă, n-am concentrarea necesară. O ţin doar în anecdotic. Ar ieşi ceva pentru un ziar, pentru o carte — aşa cum se anunţă după prima şedinţă, nu.

*

Gabriela Adameşteanu îmi telefonează de la Berlin. O rechem eu şi stăm de vorbă vreo oră. Contrariantă discuţie. Vor publica în *22* articolul lui Norman Manea împotriva lui Mircea Eliade şi nu ştie pe cine să pună să-i răspundă. Să judeci o carieră de 50 de ani şi zeci de cărţi (de la istoria religiilor la literatură — romane —, dar şi Memorii, Jurnale, publicistică) numai după puţinele articole incriminate este de-o rea-credinţă şi un fanatism care ne fac să rupem punţile cu Norman Manea. Am să-i propun Gabrielei — la viitoarea convorbire — să-i ceară o replică lui Sorin Alexandrescu. Nu-i e el şi nepot, şi beneficiar al drepturilor de autor eliadeşti în România? Şi nu i-a prefaţat o carte de nuvele?

Gabriela — căreia îi reproşez amical publicarea articolului lui N. M. — spune că problema i se pare reală, tinerii din Ligă sau mai precis partidul lui Marian Munteanu fiind real de coloratură legionară — ar avea şi cîntecele legionare înregistrate pe... casete.

Şi pentru asta trebuie incriminat Mircea? Cînd ataci pe scriitorii comunişti, ţi se replică (vezi cazul lui Pippidi sau al lui Florin Manolescu împotriva lui V. care, în *Româneşte*, ţintea în Arghezi, Vianu, Călinescu etc.) că întreţii atmosfera „războiului rece“. E cu totul binevenit în schimb să-i incriminezi pe scriitorii extremei drepte interbelice (Cioran-Eliade-Noica).

Nürnbergurile sînt rezervate numai unora.

Iar *22* publică și un interviu cu Moses Rosen care de fapt nu e rabin, ci fostul emisar al lui Ceaușescu în Statele Unite. Se pare că-i va da replica Gabriel Andreescu într-un număr viitor.

Mai prost e că Gabriela pare convinsă că a făcut bine (articolul lui Norman Manea circula prin București și tot ar fi fost publicat — se apără ea). În același timp refuză să se lase convinsă de Ileana Vrancea, pentru că a fost la *Lupta de clasă.*

Țip — ușor — la situație mai mult decît la ea.

*

Scriu un „Cuvînt înainte“ la *Agenda literară* a lui E. Lovinescu la „Minerva“, așteptîndu-se acest scurt text ca să se trimită primul volum la tipografie.

Vream s-o fac nu pentru a prezenta o ediție la care n-am prea contribuit, cît pentru a insista asupra curajului mamei, care a salvat la percheziția din 1948 manuscrisele tatei și mi le-a trimis, cu toate riscurile, enorme pe atunci.

Anii ei de închisoare, moartea ei în închisoare trebuie amintiți, cinstiți mereu, altfel ar muri parcă a doua oară.

În această privință îmi dispare orice discreție, cu toate că e o poveste a mea și nu știu să țip. Cînd numai asta ar trebui: să țip.

*

Tot în *22*, o dublă pagină din cartea Adrianei despre prima ei arestare și ancheta dusă de Nikolski.

Duminică 23 februarie

Ne întrebam deci cu Mihnea (care acum e la București, l-a și auzit Iorgulescu pe Radio France Internationale dînd un interviu) dacă declarația lui Roman — inversînd cifrele — nu ascunde ceva. Ascundea, cum să nu ascundă. Singurii profesioniști de care dispunem — ai dezinformării, citește Securitatea — au inventat o fraudă de tip inedit: frauda statistică. Nu țin seama de numărul votanților, ci doar de rezultate pe un plan de egalitate între orașele mari și... cătune. Un primar de București e pus pe același plan cu un primar de la... Urlați. Și încă Urlațiul e mare... Cu acest sistem

pot da prin televiziune estimaţii parţiale (cele definitive fiind în- tîrziate sistematic) cu vreo 75% FSN şi doar 8% opoziţia.

Incercăm să-i determinăm pe cei din opoziţie să facă scandal — o conferinţă de presă lansînd ca o bombă această fraudă de tip „original". Dar pe cine să convingi? Mihnea se străduieşte să-l înduplece pe Manolescu (dar pleacă la Craiova), pe Herlea îl pun să-l „scuture[41] pe Coposu (care-l cam repede la telefon, că noi, de departe, nu ştim de ce greutăţi se izbesc ei acolo), iar cu Câmpea- nu nici nu ne gîndim să luăm contact. Pentru un post de prim-mi- nistru e gata oricînd să colaboreze cu FSN. „Convenţia" dă totuşi un comunicat, semnalînd fraude diverse, dar nu se serveşte de formula care ar putea produce aici un şoc — fraudă statistică.

Totuşi cred că puterii nu-i merge bine. FSN caută ajutor la „România Mare“, al cărei comunicat (sa se voteze cu FSN) îl adăposteşte în *Azi*. Agenţia Reuter comunica ieri rezultatul unui sondaj pentru al doilea tur: 60% pentru opoziţie. Şi astă-seară, Pupăzan pe minitel află că opoziţia ar fi luat 60% iar FSN 20%. îl aştept mîine seară pe Mihnea care s-a dus la Buc. cu o echipă de primari francezi, pentru a afla mai mult.

*

Luni i-am telefonat lui Stroescu. Am profitat de prilej să-i strecor că, dacă nu se grăbeşte, se mai găsesc posturi de radio care să... S-a speriat („bănuiam eu“). După aceea, n-a mai dat semn de viaţă. *Tant pis* sau, cum încep sa cred din ce în ce mai mult, *tant mieux*. Prin Hurezeanu — via Nego, deoarece cu alegerile nu mai vreau să-l disturb şi eu — aflu doar că misiva cu pricina a mers mai departe la director — Gilette sau cum se va fi ortografiind.

Ieri Geta şi-a încheiat lista bucureşteană (i-am telefonat să-i mulţumesc). Marie-France nu prea e satisfăcută: sînt doar 85 de nume în locul sutelor promise de biata Geta, care n-avea numai asta de făcut în viaţă.

Aseară tîrziu, Marie-France îmi citeşte la telefon lista sosită pe fax la socrul sau unchiul lui Filloti. Ne tot întrebăm asupra unicului refuz pe care Marie-France s-a jurat să nu-l spuna.Auzind lista,V.detecteaza o absenta:Ileana Malancioiu.O prind azi in capcana pe Marie-France,care nu mai poate nega:ea e.A refu-

zat de față cu Liiceanu (el tot ne-ar fi spus-o) sub pretextul că ea nu-i un nume cunoscut pentru americani (!). Sînt evident pregătită pentru toate surprizele (după cîte am avut...). Dar tot nu ajung să înțeleg de ce.

*

Aflu de la Barbă (top secret) că Vintilă Horia s-a trezit într-o bună dimineață nemaiputînd să se mişte şi să vorbească: tumoare la creier! Şi noi care credeam că optimismul său uneori exasperant îl va face centenar. Mai rămîne speranța unei operații. Slabă speranță. Curios cît mă izbeşte ştirea (nu eram de fapt prieteni, nu comunicam real). Dar prea dispar rînd pe rînd cei inserați în trecutul nostru. „Vine o vîrstă", vorba sinistrei lichele care a devenit azi Vulpescu.

Bietul Vintilă, chiar dacă scapă, în ce hal va fi. Şi nici măcar n-a avut cînd să se ducă în România, unde începe să fie cunoscut chiar dacă nu e glorios cum crede el.

*

Luni seara, la noi, Călin Vlasie, care scoate la Piteşti *Calende*. Am înregistrat lunea trecută o convorbire cu el despre *Calende*, pe care şi-o subvenționează singur.

Agreabil şi foarte bine orientat politic.

*

Scriu — cu entuziasm — despre un document rar. Povestirea unei țărănci din Bucovina a celor 20 de ani de deportare în Siberia. O cheamă Anița Nandriş (e sora lui Grigore Nandriş şi a lui Octavian Nandriş, primul profesor universitar la Londra — bun, al doilea la Strasbourg, cam prostuț, amîndoi morți acum, ca şi Anița, care s-a stins din viață la 82 de ani, în 1986).

Lipsa de cultură a acestei femei simple o fereşte de orice clişeu. Tundra siberiană, unde e deportată — dincolo de Cercul Polar — cu cei trei băieți ai ei, e descrisă cum rar mi-a fost dat să citesc. Har literar, inocență culturală, demnitate, cinste, onoare, totul se îmbină. Nu numai literatura are de cîştigat (firescul ca dat literar), dar şi imaginea pe care mi-o făceam — şi vremea o desfăcuse — despre țăranul român (în speță bucovinean) ca aristocrat.

Cartea a apărut la „Humanitas“, *20 de ani în Siberia, Destin bucovinean* și i-a fost trimisă lui Liiceanu de un nepot al Aniței — Gheorghe Nandriş, doctor.

Iată pe ce se putea bizui România dinainte, pe astfel de familii — o parte rămasă la plug și glie, alta răspîndită prin universitățile române și străine. O societate în care meritocrația avea o șansă şi era un temei.

Cît citesc cartea, mă mîndresc că sînt romancă. Nu-i nici un pericol — îmi va trece repede. Se vor însărcina evenimentele să mă reîntoarcă spre „moftul român“.

*

Primim o invitație de la o Fundație „Lucian Blaga“ (Inspectoratul regional de la Alba Iulia) pentru participare la un Festival Blaga la Alba Iulia (drum, „cazare“, mîncare plătite). Refuzăm bineînțeles (dacă au bani, e oficial). Vorbind la telefon cu Iorgulescu (care-i ştie pe toți), ne dăm și mai bine seama ce dreptate am avut: „preşedintele“ Fundației, un oarecare profesor Ion Mărgineanu (35-40 de ani), colabora, adus de Ion Horea, la *România literară* cu versuri pentru... Ceaușescu! Bietul Blaga!

Duminică 1 martie

Din poveştile cu va urma:

• Alegerile. Bun al doilea tur. Toți primarii Bucureştiului aparțin opoziției. Consilierii la fel. Dar cu sate cu tot, FSN-ul tot ajunge la vreo 30%. Comentariile în *Le Monde*: e începutul sfîrşitului pentru FSN. Nu ştim însă cum va arăta opoziția la legislative, tot unită (sau vag unită) în Convenția Democratică. Câmpeanu și liberalii săi anunțaseră dinainte că nu vor mai participa la Convenție, nu va fi în voturi o mare pierdere (procentajul lor e minim), dar, simbolic, pierderea unui aliat (chiar de tristă speță) e grav. Vom vedea. Cei mai mulți cred că se iese din tunel.

• Radio. O surpriză bună, neașteptat de bună, chiar dacă nu duce la nici un rezultat: prin Gelu și Hurezeanu aflu că au scris şi ei o scrisoare, semnată de toată secția, vreo 40 de persoane, pentru dăinuirea emisiunilor. O vor prezenta săptămîna viitoare lui

Pell prin intermediul lui Stroescu (el n-a semnat pentru a fi mai eficient ca mesager!!).

Şi eu care-i credeam pe unii invidioşi, pe alţii satisfăcuţi c-au scăpat de vedete! E nu numai o surpriză, dar şi o lecţie de modestie pe care n-o voi uita. Credeam că mă înşel închipuindu-mi numai bine despre semeni. Iată că m-am înşelat închipuind numai rău!

Dintre semnăturile recoltate de Geta, una care mă jenează şi pe mine, şi pe Marie-France: *Buzura*! Se pare că la telefon a şovăit o clipă, a bîiguit ceva cu limba de lemn (eu îi reproşasem într-o cronică nu prea demult că a trecut la limba de lemn), dar a spus: după cîte au făcut pentru mine…

Ce bine ar fi făcut Geta dacă nu i s-ar fi adresat…

*

Articolul lui Norman Manea împotriva lui Eliade. Îmi schimb părerea şi îi răspund lui Norman Manea. Mă măcina gîndul nedreptăţii şi nu mai ajungeam să mă concentrez pe altceva. Nu e un răspuns cu scrisoare deschisă, ci un comentariu pe tema diferenţei de tratament: scriitorii comunişti sau cei care au slujit pe comunişti nu pot fi atacaţi (vezi scandalul Vianu via Pippidi la apariţia cărţii lui V. *Româneşte*). În acelaşi număr din *22*, Florin Manolescu (care-i reproşase deja lui V. spiritul de „război rece“) atacă pamfletar pe un „tînăr“ (Dan Stanca) ce publicase în *Contrapunct* un articol contra lui G. Călinescu. În schimb se trece prin sită trecutul interbelic. Am impresia unei halucinaţii (şi o scriu). Oare nu cumva ne-am înşelat, am visat, şi în 1989 am scăpat de fascism şi nu de comunism? Nu comuniştii sînt aceia care au domnit (distrugîndu-ne fizic şi moral) aproape o jumătate de veac, ci legionarii. Comuniştii n-au avut puterea decît puţine luni şi apoi, arestaţi de Antonescu în timpul războiului, n-au mai ieşit din închisori decît în… 1964! Numai o astfel de inversare ar face normală acum investigaţia asupra trecutului lui Mircea Eliade şi nu al lui… Arghezi, de pildă.

Dac-am ezitat atîta timp, nu e numai din pricina lui Christinel (trebuia să recunosc — ceea ce am şi făcut — că citatele din articolele datînd din '37 erau „regretabile“), ci şi pentru a nu da argumente folosibile de *România Mare*. Am reuşit cred să scap din capcană, cerînd tocmai interzicerea prin lege a publicaţiilor

fascisto-comuniste care nu din Eliade se inspiră, ci din „gînditori cu epoleți". Oricum ar fi, mă simt ușurată. Şi Gabriela e bucuroasă cînd i-o spun. Și Goma. Şi Gabriel Liiceanu.

*

Deoarece Liiceanu e la Paris pentru un colocviu la Palais de Chaillot pe tema „Tribus ou Nations". La care participă și Smaranda Enache, amîndoi propuși de Mihnea.

Organizat (după Gabriel) de doi socialişti tip activişti, colocviul ar fi fost o capcană pentru a-l aduce în final la tribună pe Mitterrand atoateîmpăcător pe tema „fericirii dificile" de a vedea URSS destrămîndu-se.

La colocviu n-a fost „discutată" Transilvania (erau doar Mihnea, Smaranda și Gabriel, pe ambasadorul ungur durîndu-l dinții), ci noțiunea peiorativă de *trib* avansată de B. H. Lévy și atacată cu violență de Finkielkraut (Finkielcroat, cum i se spune acum la Paris, pentru că apără naționalismul natural pentru micile popoare împilate). Semnul de întrebare pus la final asupra URSS: e bine că s-a destrămat? Geremek se pare că a fost violent și inspirat dînd replica lui Iakovlev, gorbaciovistul întîrziat care regreta implozia. E la modă să te neliniștești de naționalismul, „fascismul", „antisemitismul" care ar fi prețul de plătit pentru sfîrșitul imperiului sovietic și al dominației sale asupra Estului.

Nu sacrifică acestei mode injuste doar occidentalii, care, după ce n-au făcut nimic pentru a provoca sau grăbi acest sfîrșit, stau și se miră — unii chiar se indignează — că trecerea spre democrație nu se săvîrşeşte mai rapid, firesc și pe o cale — dacă s-ar putea — mai pe la stînga, dar pînă și români de-ai noştri. Îndeosebi din America (nu știu ce morb circulă pe-acolo). În *Meridian*-ul lui Dorin Tudoran s-au strîns toți să înfiereze naționalismul — ce-ar duce inevitabil la... fascism, de la Matei C. la Nemoianu și cu mulți etc. Primejdia „fascistă" există exact pe măsura cantității de fascism conținută în comunism însuşi. Nefăcînd diferența cuvenită între un naționalism dezrobitor (țările baltice, Basarabia etc.) și șovinismul ceaușist de la *România Mare* & company, pînă și la *Contrapunct* sau *22* se cultivă confuzia.

De unde probabil reacția mea pasională la articolul lui Norman Manea. El cel puțin are ca scuză traumatismul inițial (copil

fiind a fost deportat într-un lagăr din Transnistria) și de atunci fascismul incarnează singurul rău absolut. Dar ceilalți?

*

Liiceanu e deci la Paris și e unul dintre rarii noștri prieteni care ne face să regretăm că nu stăm la... București. Iar am petrecut o seară — și mai multe telefoane — pe exact aceeași lungime de undă (deformație profesională). Sîntem de acord chiar atunci cînd discutăm în contradictoriu. De data asta nici n-a mai existat prilej de contradicție. La toate, reacționam la fel.

Ceea ce nu prea mi se mai întîmplă cu ce mi-a mai rămas din prieteni.

*

Aflu dintr-un ziar c-a murit Leni Caler. Mi-era dragă nu doar din pricina amintirilor teatrale din copilărie și adolescență (ce cuplu făcea cu Vraca!) — ci pentru că nu știa să vorbească decît de bine pe toți. Un fel de naivitate a bunătății de care n-o vindecase nici măcar felul cum fusese dată afară din teatru de comuniști.

Am cunoscut-o la Paris cînd a sosit cu Froda (mare povestitor de anecdote cu Eftimiu). Apoi s-a instalat la soră-sa la Berlin. Scria și mai venea din cînd în cînd. Anul acesta nu i-am mai primit urările. Dar n-am avut timpul să mă mir. Socoteam că bunătatea îți conferă viață veșnică. Și iată că nu.

Duminică 8 martie

Săptămîna începuse bine. Luni, la Radio. Gelu îmi trimisese în fax protestul „secției române“ către Pell: în ciuda primei formule prea plecate („respectul și gratitudinea pe care vi le purtăm“ — de ce gratitudinea?), excelent. Repet: nu mă așteptam.

Aflu însă azi, cînd vorbesc cu Gelu la telefon, că Pell e plecat în America pe vreo două săptămîni — va fi probabil prea tîrziu.

Dacă rămîne doar această dovadă de solidaritate, și tot e ceva.

*

Luni, masă rotundă cu Mihnea, Smaranda Enache și Liiceanu. Iese bine și destul de anti-stîngă („les tribus“).

*

Cronica pentru M. Eliade trece sîmbătă. Cu reacţii imediate, ca după răspunsul dat lui Ţepe. Gabriela Ad. mai întîi, care, ascultînd-o, îmi spune ea, şi-a dat şi mai bine seama ce catastrofă ar însemna absenţa mea şi a lui V. de la Europa Liberă. S-a „cutremurat". Apoi Alexandru Niculescu, Hăulică, Herlea, încîntaţi, ca şi Gabriel, că cineva a spus lucrurile pînă la capăt (deşi numai pînă la vreo jumătate de drum au fost duse). Gabriela o integrează în numărul de săptămîna viitoare din *22*.

I-a trimis şi Handoca o replică.

Să fiu bine înţeleasă. Singura mea satisfacţie e „tactică".

Mă indignează sincer tratamentul diferenţiat aplicat fascismului şi comunismului. Pentru primul, Nürnberg-uri şi, pînă ieri-azi, procese Barbie sau Touvier. Pentru al doilea, mirarea cam dispreţuitoare că în Est s-ar putea cineva gîndi la un proces al comunismului. Véronique Soulé, „a noastră", deplînge în *Libération* „epurarea" din Cehoslovacia care nu-i atinge totuşi decît pe securişti. A fost cineva jenat în Occident de denazificarea Germaniei? A apărat cineva pe gestapovişti?

Stînga intelectuală din Occident are complexe — explicabile, şi îşi asigură — pentru păcatele ei — bună conştiinţă. Şi noi care proclamaserăm (?) că din '70 şi ceva se... terminase cu mitul stîngii!

*

Sîmbătă seara, la noi, Manolescu cu Mihnea, care l-a adus pe trei-patru zile pentru lansare (sau re-lansare) la Paris. Manolescu destins. Prezidenţiabil desigur — şi cel mai bun candidat pe care l-ar putea prezenta opoziţia, deşi, cum spune Livius Ciocîrlie — şi Manolescu îl citează cu umor —, „n-are subconştient". Eu spuneam că n-are simţul tragicului. Dar nu-i acelaşi lucru?

Opoziţia însă nu-l vrea candidat unic. Herlea, astă-seară, plîngîndu-se că Mihnea prezintă peste tot PAC-ul ca singurul partid modern (ceea ce şi e) iar celelalte partide tratîndu-le drept prăfuite, ar dori să-l influenţăm noi pe Manolescu (cu care acum Coposu se înţelege mai bine) să renunţe la candidatură. În favoarea cui? A unui independent. Cînd şi de unde să apară? Refuz categoric o astfel de „misiune". Naţional-Ţărăniştii continuă să pre-

tindă că ei au cel mai mare electorat. S-o dovedească. Bietul Herlea e cel mai cumsecade dintre ei. Dar tot cu iluzii se hrănește.

*

Telefon Gogea de la Brașov. Că ne mulțumește. Pentru ce? L-a mai numit V. de cîteva ori prin cronici. Probabil de aceea.

*

Telefon pe *répondeur* și de la Mariana Marin. Că ne iubește. Evident și noi pe ea.

Sîmbătă 14 martie

Inenarabilă scenă, la cafenea, luni după emisiune. Erau de față Alecu, Bogdan Ghiu, Ioana Crăciunescu, Alain, Sanda Stolojan și alți cîțiva „enervați“ că Manolescu e din nou la Paris unde va vedea pe toți șefii opoziției. Și iată că Ioana Crăciunescu trage un țipăt ușor teatral. L-a văzut pe Manolescu în fața cafenelei. Îl trimitem pe Bogdan Ghiu să-l cheme. Și sosește, urmat puțin timp după de... Mihnea, Michalon (mîna a doua în publicitate a celui care a dus campania lui Mitterrand), un desenator de afișe și altul pe post de... șofer. Deoarece Manolescu e dus cu mașina de Mihnea și Michalon de la un *rendez-vous* la altul, de la o televiziune la un ziar sau un post de radio (luni dimineață, îmi va povesti Mihnea, i-a fost golit etajul I de la Flore pentru interviul France Presse). E primit la modul „prezidențiabil“, Mihnea creînd evenimentul din nimic (doar nu de municipalele din România nu mai poate Parisul).

Alecu e posomorît. Se înseninează însă cînd, luîndu-l la o parte, Manolescu îi propune să candideze ca senator pe lista PAC. Îmi va spune apoi la telefon că ideea nu e „rea“.

*

Tudoran indignat și el de publicarea articolului lui Norman Manea. I-l propusese și lui pentru *Agora*. Tudoran îl refuzase îndemnîndu-l să înceapă cu Ana Pauker (doar din pricina ei sînt ei azi exilați, nu din a lui Eliade). Probabil că Norman Manea a tras o singură concluzie — că Tudoran e... antisemit.

Tot Dorin Tudoran ne dezvăluie și dezvoltă strategia americană de a distruge etapă cu etapă FE. Se pare că Pell (texan în-

fumurat) e furios că în *22* i s-a stîlcit numele şi că revine în proastă dispoziţie înapoi în Europa.

În acest timp, Stroescu a plecat şi el... în vacanţă. Şi a încredinţat secretarei un mesaj către mine: că a dat totul adjunctului lui Pell care s-a arătat „înţelegător“ şi „binevoitor“. Şi pentru această bunăvoinţă fără acoperire e gata să spună „sărut mîna“.

Mihnea a primit dublul fax-ului lui Liiceanu către Pell conţinînd „răspunsul“ la „răspunsul“ de acum vreo lună al lui Pell.

Şi în acest timp eu înregistrez ultimele trei emisiuni. Noroc că m-am obişnuit şi cu ideea finalului, şi cu... dezgustul.

*

Citesc cartea lui Marcel Petrişor *Fortul 13*. Cu mare interes şi apoi cu un soi de furie crescîndă. A ratat cel mai exploziv subiect. A fost în celulă cu supravieţuitorii celui de-al doilea proces Piteşti şi e singurul care-a putut afla din gura lor cum s-au purtat la ancheta menită să-i transforme în ţapi ispăşitori.

În loc să le redea mărturia fără literatură, romanţează şi ne serveşte — ca într-o mie şi una de nopţi concentraţionare — şi suferinţele, dar şi glumele şi chiar anecdotele culese din toate închisorile.

Şi pentru a încurca şi mai mult lucrurile, la două personaje reale le oferă un statut ficţional, lui şi lui Calciu.

Mă tot întrebam cine va fi acel Gore care la al doilea proces a dejucat manevrele Securităţii, spunînd adevărul la tribunal.

Telefonez lui Goma care mă îndreaptă spre Dumitru Bacu. Gore e Calciu? Pentru a-l menaja şi-a ratat oare cartea Marcel Petrişor? Aceleaşi observaţii i le-a făcut şi Bacu lui Petrişor cînd i-a dat manuscrisul la citit.

Miercuri 25 martie

Telefonează Mihnea astă-seară: a vorbit cu Manolescu la telefon — Liberalii ies din Convenţie.

În timp ce în Albania opoziţia a cîştigat magistral cu vreo 68%, la noi se intensifică dezbinarea, chiar şi după micul succes de la municipale.

Mihnea încearcă să impună candidatura unică a lui Manolescu, creîndu-i astfel inamici suplimentari.

Telefonez luni 16 la G. D. S. (unde Mihnea i-a propus lui Liiceanu să inițieze un Comitet de susținere a lui Manolescu). Gabriela Ad. șovăielnică: mai bine să-i cheme acolo pe toți șefii de partide (din opoziție), dacă fac ei un Comitet Manolescu, explodează Convenția. Mi-l trece la telefon pe Emil Constantinescu, care, după ce ne invită din nou să „ținem cursuri“ — V. și cu mine — la el la Universitate, mă roagă să-l înduplec pe Mihnea și să *nu* facem mare publicitate în jurul succesului lui Manolescu la Paris, să nu se spună că e „impus de străinătate“ (sindromul salamului cu soia). Să-l lăsăm, că pentru el lucrează timpul (care timp, mai sînt cîteva luni pînă la viitoarele alegeri!).

La Paris, Manolescu a devenit prezidențiabil. Am văzut pe 5-*ème* pe Manolescu cu suită (Mihnea, Michalon etc...) stînd de vorbă cu un Léotard radios, apoi plimbat cu mașina (ministerială) și dînd declarații (corecte). La București, cînd nu este atacat (în *Cotidianul*, Varlam își etalează injuriile anti-Mihnea, în *Cuvântul* se afirmă c-a fost primit, dar de socialiști — cînd de data asta a văzut mai ales opoziția — cu Pasqua în frunte).

La Paris, ca și la București, cei care nu sînt buni de altceva... latră. Și așa rămînem mai departe pe ultima treaptă europeană.

*

I-am văzut pe toți „lătrătorii“ la o conferință a lui Alecu într-un amfiteatru sorbonard. Prietenii lui au făcut un fel de chetă pentru a-i plăti aceste prelegeri (un fel totuși delicat de a-l ajuta).

Exilații și-au aflat în Alecu un fel de model. Pînă aici ar fi fost bine dacă, în loc să-i influențeze el pe ei, nu s-ar fi produs contrariul. Le-a adoptat clișeele:

• contra Europei ce se construiește numai pe baze materiale, fără spiritualitate;

• lipsa de memorie la noi și aici e cu semn de egalitate; la noi obținută prin teroare, aici prin materialism și abundență;

• noi, românii, ne-am sacrificat pentru ca Occidentul să-și facă catedrale etc. etc., tot cortegiul de „victimizări“.

Am plecat de acolo, V. şi cu mine, amărîţi: exilul nu mai are decît un numitor comun: ura împotriva lui Mihnea (deci şi a lui Manolescu) şi prostia.

Ce neam sîntem?

*

Vineri 20, trecem pe la Fundaţia Soros unde Annette îşi reuneşte prietenii. Fugim repede, lăsîndu-l pe Mihnea să-l aştepte pe Liiceanu. Pînă la sfîrşit Gabriel soseşte direct acasă, unde vine la ore tîrzii şi Mihnea.

Gabriel îmi aduce *Totuşi iubirea*, cu un articol al lui Păunescu — jumătate pentru mine (articolul meu despre Mircea Eliade în *22* întru apărarea lui, care a făcut ceva vîlvă), jumătate mai înjurîndu-mă. De înjurături nu-mi pare rău, de laude mă înspăimînt. Avea dreptate V.: cei de la *România Mare*, *Totuşi iubirea* etc. n-au ghicit încă felul de a ne compromite deplin: lăudîndu-ne.

Dar articolul meu din *22* a declanşat tot acolo serii de articole pentru Mircea E., deci şi-a atins scopul.

Că Păunescu îmi scrie „Dragă Doamnă Monica“, nu e decît un accident de parcurs. E drept, dezagreabil. Îl preferam cînd, plin de ură, cerea să fim, V. şi cu mine, crestaţi cu cuţitul, să ni se pună sare peste rană ca să ne audă ţipetele ţăranii României.

Gabriel ne aduce şi filmul de cîteva ore cu Cioran. La montajul final, operatorul a făcut modificări în ilustraţia muzicală fără să-l consulte, cum s-ar fi cuvenit, pe Gabriel. De unde tot soiul de aberaţii: *Mioriţa* pe secvenţele de pe rue de l'Odéon, muzica indiană pe imaginile de la Răşinari, detalii de lemn, ceapă, cartof — admirabil filmate de altminteri — pe discursul lui Cioran. Cioran nu totdeauna la înălţime, Ţuţea viguros şi emiţînd „cioranismele“ cele mai strălucite.

*

Lunea trecută, masă rotundă la Radio, cu o parte din cei veniţi la Salonul Cărţii — Geta D., Eugen Negrici (Ed. Eminescu), Vasile Igna („Dacia“) şi Vartic, subsecretar la Cultură, de care nu s-a prins nici gustul puterii, nici limba de lemn. Masă rotundă leşioasă, moale (Geta îi spunea mortăcioasă). Şi cînd mă gîndesc că va fi ultima emisiune…

Tot la Radio şi apoi la cafenea, Ion Ioanid: cel cu *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, un document neaşteptat asupra închisorilor, scris foarte bine — alb şi cu talent — de acest om cu o memorie fabuloasă. Cu el, cu soţia lui, arhitectă, cu Geta, spre casă, unde ne aşteaptă V. şi soseşte şi Marie-France. Apoi la restaurant. Ioanid, o foarte bună impresie.

Duminică au fost într-adevăr alegeri regionale. O bucurie — cădere spectaculară a socialiştilor (sub bara de 20%, vreo 18-19), dar din pricina proporţionalei, atît verzii, cît şi Le Pen (cu vreo 14%) au rol de arbitri.

Pedalînd pe pericolul extremei drepte (pe care au avantajat-o şi provocat-o), diferiţii şefi socialişti nu-şi recunosc marele eşec (scorul cel mai jos din '68 încoace) şi cheamă în ajutor „les forces du progrès“. Adică pe... comunişti (8%) cu care lor nu le e ruşine să facă alianţe electorale în timp ce culpabilizează dreapta clasică, bănuindu-i de intenţii de alianţă cu lepeniştii.

Remarcăm o dată mai mult, de-a lungul serii electorale, că socialiştii dau dovadă sistematic de acelaşi tip de rea-credinţă, precum comuniştii.

La anul, la legislative am putea scăpa de ei dacă Mitterrand nu introduce proporţionala (ceea ce probabil că va face).

Guvernul Edith Cresson guvernează mai departe, nedispunînd decît de 19% sprijin electoral!

Luni 30 martie

Azi am înregistrat *ultimele emisiuni*. Fără sentimentalisme. Şi fără impresie de dramă. Iritarea mi-am risipit-o pe laşitatea compactă ca un păcat a lui Stroescu. Toate şansele de reluare, situabile în jur de 1%, vor fi irosite probabil de panica lui de a nu-şi contraria stăpînii americani. La gradul ăsta — dar am mai scris-o — e o boală.

După, la cafenea, cu „permanenţii“ emisiunii: cei doi Raicu (cei mai loviţi material), fetele (venite de la ţară în semn de solidaritate), Goma, Mircea Iorgulescu, Alecu (cu hazul său de odinioară), Alain şi, ca outsideri relativi, Sanda Sto, Bogdan Ghiu, Dorel Cazaban (care nu ştia de „închidere“), Geta Dimisianu şi, spre final, Victor Bârsan (*outsider* total). V. a venit la sfîrşit să

ne ia la restaurant pe Geta și pe mine. Getei i-au curs chiar câteva lacrimi pentru „tot ce am făcut"...

Așa să se încheie oare 25 de ani de „Teze" și 40 de ani de radio?

*

Sîmbătă, după intervenția Getei, ezitările mele și refuzul principial al lui V. (a plecat în oraș), Sanda Vișan, realizatoarea unei emisiuni culturale la Televiziunea Română, a venit cu Huzum (transformat *ad-hoc* în operator român — e el realizator, dar la TF1) să-mi ia un interviu. Acceptasem și pentru că-mi vorbise de ea Liiceanu: făcuse filmul cu lansarea spectaculară a cinci cărți la „Humanitas" — printre care a mea. Au stat vreo patru ore — am înregistrat vreo 40 de minute. Nu-mi dau seama cum a ieșit. Sanda Vișan pretinde că bine.

*

Regăsim seara pe *répondeur* apeluri repetate ale lui Herlea. Seara pe la 10 îl rechem. L-a rugat Coposu să lansăm din Paris un apel pentru unire în cadrul Convenției (pe care Câmpeanu o tot abandonează pentru a-i bate din nou la ușă). Ne voia — alături de Ionesco și Paleologu — printre inițiatori. Rămînem doar ca semnatari.

Din reacțiile sincere ale lui Herlea, nu-l cred pe Coposu prea favorabil alegerii lui Manolescu drept candidat al Convenției la președinție.

Noi vom fi, natural, de partea lui Manolescu dacă se va face la București un comitet de sprijin. Aleatoriu și el.

*

Al doilea tur de alegeri regionale și cantonale în Franța. Totală derută a socialiștilor care-și pierd toate bastioanele.

Ce politicărie va mai inventa Mitterrand pentru a-și menține partidul la putere încă un an, pînă la legislative? Oricît se vor fi subțiat, va mai trage de ultimele sfori. Sper fără folos.

Miercuri 8 aprilie

A murit Vintilă Horia. Aflasem prin Goma (via Răuță) că e în comă.

La 4 aprilie, un mesaj pe *répondeur* de la Edgar Reichmann: vrea detalii pentru articolul pe care-l va consacra lui V. H. în *Le*

Monde. Nu-l rechem. De cînd cu atacurile sale împotriva lui Eliade pe care în ajun îl adula, am rupt punțile. Asta ar mai lipsi: să-i furnizez toate elementele ca să-l declare apoi și pe V. H. ... fascist! A intervenit și pe lîngă Hăulică: să insiste el. Îi explic și înțelege repede, doar a fost și el pățit de cînd în Israel UNESCO-ul a fost atacat fiindcă i-a comemorat pe cei doi mari antisemiți: Eliade și Cioran.

A dispărut deci și veșnic tînărul, incorigibil optimistul Vintilă Horia. Sînt evident tristă, chiar dacă aproape de el nu ne-am simțit cu adevărat decît o dată: cînd cu scandalul Premiului Goncourt, cînd ne-am pierdut zilele și nopțile încercînd să dejucăm manevrele Bucureștiului. V. își va aduce aminte totdeauna de acea dimineață la Fundația Regală, cînd se reunise un fel de comitet de urgență pentru acțiune, cu teancul de ziare în față care, toate, îl atacau. Pe la 11 a sosit și Vintilă, fluturînd, senin, singura publicație ce-l apăra, cred că *Les Nouvelles Litt.* Senin și nu prea. De dezgust, a părăsit Franța și s-a întors în Spania.

Cred că mi-a fost mereu cam străin, mai puțin din pricină că era de dreapta (o dreaptă foarte elementară, susținînd dictatura din Argentina și negînd torturile de acolo), cît pentru că certitudinile lui pătrate și imperturbabile mă iritau.

*

Manolescu din nou la Paris, chemat de Mihnea pentru un colocviu organizat de *Politique Internationale*, alături de Finkielkraut, François Revel, Pasqua etc.

A venit la noi în seara de 4 aprilie, la cină, cu Mihnea și apoi, spre 11 seara, Iorgulescu.

Stăm însă sub impresia ultimelor două numere din *România literară*. Primește și culege pe toți compromișii: pagină de poezie Ion Miloș (plagiatorul lui Busuioceanu), articol favorabil al lui Alexandru George pentru Paul Dimitriu — îl avertizasem că e „agent" pe față. Și mai grav: două pagini de sărbătorire a lui Fănuș Neagu (60 de ani) pentru care i-a cerut personal un articol și lui... Simion (în timp ce *Literatorul* tot înjură opoziția și *România literară*).

De abia îl împiedic pe V. să scrie violent despre numărul din *România literară*.

*

În acest timp Albania continuă să ne depășească sistematic. Președintele comunist și-a dat demisia în urma rezultatelor alegerilor în care opoziția a ieșit majoritară. În editorialul din *Le Monde*, România e citată ca un caz „atipic": singura unde se află la putere neo-comuniștii...

*

Primim cele două numere din *Literatorul* în care Valeriu Cristea narează în felul lui întîlnirea cu noi. Între nevroză și egolatrie. Se tot întreabă de ce nu l-am mai citat la Radio și dezleagă singur enigma: pentru că n-a venit la noi acasă unde voiam poate să semneze un contract ... Va fi crezut într-adevăr că vrem să-l angajăm spion la CIA!

*

În *22*, Andrei Cornea îl apără pe Norman Manea împotriva mea. Semne existau încă de la Cracovia.

*

Telefoane de la Caramitru. Îmi cere, de la aeroport, dreptul să publice în *Teatrul* articolul meu despre *Hamlet*-ul lui. Îi las răspunsul afirmativ pe *répondeur* la Barbă.

De ce nu, din moment ce a trecut în opoziție?

*

Azi, la Sorbona, cu V., la comemorarea lui Basil Munteanu. Fără Ella (legumizată după atacurile cerebrale), ci numai cu nepoata din Canada reprezentînd-o. Mai mult decît mediocru. Cu Lozovan (căruia, inconștientă, îi dau mîna, cînd i-a atacat vulgar, pe vremuri, și pe tata, și pe V. N-am uitat cu totul, dar, între timp, injuriile din țară s-au suprapus peste cele din exil, înăbușindu-le oarecum), cu Sanda Sto și Alexandru Niculescu.

Un pahar de șampanie după aceea. Mă întorc cu V. prin Cartierul Latin. Ce subdezvoltat e exilul de acum!

*

Cu FE nimic. Stroescu tace mîlc.

*

Doina Cornea ne trimite cartea ei apărută acum cîteva luni la „Humanitas“, despre care am și scris. Probabil că n-a auzit (la Radio) și n-a văzut (în presa din țară).

Duminică 19 aprilie

Îi telefonăm la București lui Geo, să știm dacă a primit medicamentele. Ne răspunde el, cu o voce bună după o gripă proastă și, ca totdeauna (de fapt atît de rareori) cînd îl văd sau îl aud, mă cuprinde bucuria unei comunicări privilegiat de simple. Sînt, de fapt, fericită că V. a avut astfel de prieteni și nu numai pe Caraion cu veninul lui întristător.

Geo ne spune că Păunescu, într-un articol elogios, se întreba totuși dacă mai e „de stînga“. Și că i-a răspuns „tare“. Ce îi va fi răspuns? Ce-a avut bietul Geo de la stînga lui comunistă în afara propriei lui distrugeri?

Mi-e foarte drag.

*

Telefon azi de la Ion Ioanid: a murit Nikolski. Înainte de a răspunde de Pitești în fața unui tribunal... Ce tristețe.

*

Nimic de la München. M-am obișnuit cu ideea. Mai greu mi-ar veni probabil acum să reîncep. E drept că lucrez în așa ritm la carte (cărți, vor fi minimum două, maximum trei — urmare la *Unde scurte*), încît n-am timp — nici poftă — să regret alte cronici pentru emisiuni. Am destulă bătaie de cap cu cele pe care le culeg acum și care mi se par — mereu la relectură — suficient de proaste.

Joi 23 aprilie

Ieri, la Sorbona, colocviul organizat de *Libé* și TF1 (plus alte ziare din străinătate): „Spre ce se îndreaptă Estul?“ Doi „reprezentanți“ ai României — Petre Roman și Nicolae Manolescu.

Nu mă duc decît după-amiaza la masa rotundă la care vorbește Manolescu. *Toți vinovați? Toți inocenți? Cine poate judeca trecutul?*

Întrebarea mi se pare neavenită azi, cînd aceeași stîngă intelectuală care a organizat colocviul (dar, să fim drepți, nu numai

stînga) se indignează că la Paris Curtea cu Juri nu l-a implicat pe Touvier în „crimă împotriva umanității". (Și pe drept s-a indignat.) Dar atunci de ce să negi, în ce privește comunismul, dreptul de a judeca și să ți-l arogi (la 50 de ani după și confortabil) relativ la fascism? Același tip de iritare pe care l-am resimțit la colocviul de la Cracovia. Iar la masa rotundă se află și cîțiva „Touvier" admiși ca interlocutori în ciuda rolului pe care l-au jucat (Jaruzelski) sau se mai străduiesc să-l joace în comunism — un Gysi președintele partidului PDS (comunist) din Germania de Răsărit sau un Alksnis, șef al opoziției „comuniste" la Moscova.

Manolescu e excepțional. Calm, dar de o fermitate desăvîrșită, și atacîndu-l pe Petre Roman. Avertizat, acesta irupe la tribună și trage cu o insolență caracteristică minciuni în șir. Printre altele, că la mineriada din septembrie fluturau și steaguri PAC printre mineri (PAC-ul nu are încă nici un steag).

Cîțiva huo în sală în timp ce Manolescu a avut parte de aplauze nesfîrșite, Alecu, de lîngă mine, urlînd chiar „bravo".

Pentru că, după ce stătusem de vorbă cu Manolescu și Mihnea în holul marelui amfiteatru, mă așezasem expres în cuibul emigrației mai mult sau mai puțin mîncătoare de Manolescu și în orice caz de Mihnea: Alecu, Maria B., Antonia C., Aftalion etc. Seduși cu toții. Și pe drept cuvînt. Pînă și Semprun (singurul mai „curat" din toată masa rotundă) l-a citat doar pe el. Manolescu, în sfîrșit, cere și el un tribunal „Nürnberg" pentru comunism, un proces nu colectiv, ci individual pentru crimele pe care ideologia comunistă le-a provocat. După ce l-am felicitat pe Nicolae (și pe Mihnea), am dat un scurt interviu pentru *Opinia studențească*, am strîns mîini după mîini (tot Bucureștiul era în sală, de la Țepe la Barbă), la o cafenea cu Alecu, Sanda, Cristina Hăulică și Magda Cârneci.

• La București, de unde se întorcea Mihnea: Liiceanu cu Șora și Mariana Celac s-au dus la Coposu pentru a pleda cauza candidaturii lui Manolescu. Coposu a ridicat mai multe „excepții" (se pare că așa se spune la „obiecții" în ardelenește).

• Că prea se duce M. în străinătate, unde nu vede pe cine trebuie (ce e Léotard, o nimica toată, un fel de Nica Leon!), dar ia contact cu... socialiștii.

• Că e influențat de Mihnea, ceea ce-l pune rău cu emigrația românească „mai importantă pentru noi decît oamenii politici occidentali“ !!! Deci pînă și Coposu se lasă sistematic dezinformat de „emigrația“ prost gînditoare. Se pare că Liiceanu a răspuns ferm.

Câmpeanu, urmat de liberalii săi, s-a retras din Convenție (cei mai mulți spun că pentru a deveni primul-ministru al lui Iliescu. Câmpeanu e și mai penibil decît credeam).

Roman, care s-a așezat în avion lîngă Nicolae, i-a și spus că nu se aștepta ca opoziția să nu știe în așa hal să profite de ruptura Frontului în două — sau chiar trei.

Și nu văd cum vizita Regelui de Paște în România (a obținut permisiunea) ar rezolva ceva.

Am mai chemat noi odată un Hohenzollern să domnească, prea se certau familiile domnitoare locale, dar pe vremea aceea nu erau „alegeri“ în care Regele n-ar lua mai mult de 10-15%.

*

La televiziune (FR3) Jaruzelski (cu oarecare demnitate în păcatele lui semi-recunoscute) și Michnik agresiv cu prezentatorul Cavada.

O presimțeam de la Cracovia cînd „descoperea“ pericolul major al fundamentalismului catolic, dar acum nu-și mai stăpînește nervii.

Marți 28 aprilie

Triumful Regelui în România. Mai întîi la Putna, apoi la București. Primim telefoane, ascultăm Europa Liberă (Hurezeanu a fost trimis de urgență), privim pe TF1, A2 și FR3 cîteva imagini: 300 000 de oameni, spune E. L., 500 000, Geta la telefon lui Marie-France; 100 000, agențiile de presă. Atîta mulțime, în orice caz, n-a mai fost pe stradă de la căderea lui Ceaușescu încoace. Indescriptibil entuziasm de-a lungul zilei de duminică.

Invitat de episcopul Pimen la Putna de Paști, Regele, cu o viză de patru zile, a fost apoi la București și la Curtea de Argeș (cu 30 000 de persoane). Vorbește și-l îneacă plînsul.

Aproape că-mi dau și mie lacrimile. În amintirea lui 1946 (cînd îl aclamam în Piața Palatului) sau pentru că i se împlinește într-un fel rotund destinul — cum spune V.? Nu știu. După cum nu știu

dacă și el, și mai ales politicienii noștri vor ști să profite de acest adevărat cutremur (sau cum spunea prea puțin suspectul de retorism Toto Enescu la telefon „renaștere națională").

În ciuda tuturor pronosticurilor în problema referendumului, pentru prima oară, revenirea lui Mihai I pe tron nu mi se mai pare imposibilă. (A avut inteligența să vină cu singura dintre fete, Elena, care are un copil John Smith de șase ani! Deci a fost prezent și „moștenitorul" posibil.)

Seara tîrziu dau de Mihnea întors de la Verdun, unde fusese la un colocviu cu Manolescu (nu-și dăduseră seama de mai nimic), să-l conving să ia în serios, el și prin el Manolescu, noua situație astfel creată.

*

„Succes, domnu' Rege!" am auzit în reportajul lui Hurezeanu. Mulțimea scanda: „Regele în țară, Iliescu afară!" Ferestrele, balcoanele cu drapele, leșinuri, mare de oameni!

Mi-e teamă că și acest mare, nesperat prilej va fi într-un fel ratat. Prea n-au românii vocația fericirii.

*

Tot Mihnea în centrul viespăriei politice din țară. În alte vremuri probabil l-ar linșa.

Telefonează Herlea revenit de la București. Consiliul PAC-ului și-a lichidat „reprezentanții" din străinătate doar pentru a-l elimina pe el. S-a votat. Opt voturi contra lui și o abținere (Manolescu).

Pretextul: Mihnea a fost ultima oară la București cu un „socialist" de-al lui Gilles Martinet, care le-ar fi dat la PAC lecții de socialism cu superioritate, de parcă ar fi fost niște subdezvoltați de africani.

Nu-mi dau seama ce e adevărat sau nu în această versiune. Poate valorează cît cea răspîndită de Ricci — tot la București — și conform căreia Manolescu n-ar fi știut bine să-l înfrunte la Sorbona pe Roman (!), versiune confirmată lui Herlea și de Antonia Constantinescu (!!). Să nu înnebunești?

Nici Coposu nu se lasă mai prejos: niciodată Mihnea nu va putea trece pragul Partidului Național-Țărănist. El l-a nenorocit pe Manolescu cu succesul la Paris!

Coposu a ajuns să-l prefere pentru candidatura la preşedinţie lui Manolescu pe Raţiu (pe care-l detestă). Cînd îi spun lui Herlea că s-ar reface astfel — caricatural — tripleta din mai '90: Iliescu – Raţiu – Câmpeanu, are o revelaţie: nimeni nu se gîndise la asta. Îi va telefona lui Coposu imediat. (Alegerile sînt în iunie şi ei tot aşteaptă candidatul nevăzut, ideal, căzut din cer.) S-a „vorbit“ şi de... Rebengiuc.

Sună Mihnea. Rîde de se prăpădeşte. N-a fost cu nici un om al lui Gilles Martinet, ci cu un comerciant care n-a văzut pe nimeni de la PAC. Cel mai mult îl amuză supoziţia lui Herlea cu americanii care-l sprijină pe Rege şi cu amiralul Flotei Americane care se afla la Constanţa în ziua cînd Regele era la Bucureşti. Iarăşi visăm că vin... americanii. Ca în '50.

*

Telefonează (în sfîrşit) Stroescu. Ca să nu cred că e delăsător. Că el se luptă mereu. Pe lîngă adjunctul lui Pell. Că (dar mare secret) Tofan, care e la Bucureşti — i-a propus să se facă dezbateri intelectuale la Bucureşti, care să înlocuiască „Tezele“. Că el a refuzat. Şi aşa mai departe.

Fie apă de ploaie, fie insistînd asupra importanţei ca astfel de dezbateri să fie conduse de intelectuali din Apus, mă pregăteşte pentru momentul cînd, fiind greutăţi în cazul meu, l-ar pune pe Balotă să ducă astfel de discuţii... de la Paris. Le anunţ, în orice caz, că eu îmi rezerv titlul „Teze şi Antiteze“ la Paris dacă trec la alt post de radio. Măcar aşa să-l sperii puţin. Dar nu mă mai amuză. Totul aduce cu un fel de „fin de partie“. Cu torţe sau fără, retragere?

*

Îi telefonez ieri seara lui Christinel. Împlineşte 80 de ani. Mircea n-a ajuns decît pînă la 79.

Duminică 10 mai

De cînd s-a oprit radioul, lucrăm, V. şi cu mine, demenţial la „alcătuirea“ cărţilor. Ales şi corectat înainte să bată Rodica la maşină şi după. Ritm epuizant ce explică în parte rarefierea notării în jurnal.

*

Cu FE nu mai ştiu aproape nimic. Conform naturii lui, Stroescu se „luptă“ în mare tăcere. Mai mult decît probabil, nu va ieşi nimic. În acest timp, Mihnea l-a „agitat (?)“ pe secretarul dnei Colleu-Dumont (fostă consilieră culturală la Ambasada Franceză din Bucureşti, pe care am cunoscut-o la Aix; e în clipa de faţă un fel de adjunctă a lui Lang). Rezultatul îl entuziasmează pe Papilian: a scris o scrisoare din partea Ministerului francez al Culturii (Relaţiile internaţionale) directorului RFI să profite de închiderea biroului FE din Paris pentru a prelua „Teze şi Antiteze“ (urmează laudele şi ce înseamnă în România) atît pe unde scurte, cît şi pe programul *Delta* (FM în România). Papilian ne şi vede transplantaţi pe Radio France Internationale, deşi directorul lui n-a răspuns încă dnei Colleu-Dumont.

Eu sînt mai sceptică. Și mă întreb dacă m-ar interesa altfel decît din pur spirit de revanșă.

Iorgulescu a vorbit cu Mititelu, care i-a spus că și BBC-ul s-ar gîndi... Cam înceată gîndire, dar încetineala îmi priește. Al doilea volum din *Unde scurte* va fi gata pentru 18 iunie, cînd vine Liiceanu la Paris. La V. va fi mai lung.

*

„Ura“ împotriva lui Mihnea nu se stinge. Îi telefonează Gelu: au primit la FE o depeșă a agenţiei *României libere* în care stă scris că Mihnea nu va mai reprezenta PAC-ul din pricină că încearcă să-l înfeudeze Partidului Socialist Francez al cărui membru marcant este.

Îl sfătuiesc insistent să se retragă (dacă Manolescu nu dă un comunicat contrar), dar nu înainte de a trimite o notă de punere la punct la *22*. Așteaptă revenirea lui Manolescu din Moldova, înainte de a se decide, dar și el tinde spre această soluție. Nici nu e alta.

*

Altfel surprinzătoare (mereu în bine) scrisoare de la Ileana Vrancea. Credeam că, în cazul Eliade, va lua apărarea lui Norman Manea împotriva mea. Și e contrariu. Găsește că nu l-am atacat pe cît ar fi trebuit în punctele lui slabe.

*

Walter Biemel, la noi, să ne-o „prezinte“ pe Onica Busuioceanu. El tace, ea vorbeşte. Se pare că în California, unde e refugiată de vreo zece ani, nu prea are cu cine vorbi. Prin scrisori, la început, se declara încîntată de Los Angeles. Acum *nu* mai vede diferență între democrația americană şi fostul regim ceauşist. Detaliile pot fi adevărate, sistematizarea lor dă însă rezultate ameţitor de false.

E drept că vine tocmai din cartierul de la Los Angeles unde s-au răsculat negrii (ea presupune că a fost totul montat de autorităţi...). Dar nu cred că şocul explică totul.

Vorbeşte neîntrerupt pînă pe la 1 dimineaţa şi declară apoi că „ne-a stors“. Ceea ce e adevărat.

*

De la Bucureşti — telefon cu Geo Dumitrescu. I-a trimis în sfîrşit Liiceanu cărţile noastre prin Sorin Mărculescu. Iar noi, marţi, medicamente prin Magda Cârneci.

Sîmbătă 23 mai

Doi români, unul din Germania (Petroi, zis Petroy) şi altul din Chicago (Jelescu), fac un telefilm despre Eliade pentru Televiziunea Germană! Ni-i recomandase insistent Christinel. Îi primim într-o zi de la 3 la 8 seara. Impresie bună. Petroi ştie bine *Memoriile* lui Eliade, care-i servesc pentru plan. E metodic, serios şi bine intenţionat. Vorbim în româneşte — iar în *off* vom fi dublaţi în germană.

Îi telefonez lui Christinel să-i confirm seriozitatea germano-americană a românaşilor noştri.

*

Telefon cu Geo Dumitrescu. Ne-a trimis un răspuns al lui către Păunescu (apărut din păcate în *Totuşi iubirea*) în care-şi explică opţiunile sale de stînga din tinereţe şi experienţa comunistă. Excelent. E fericit cînd i-o spunem, credea că nu mai poate scrie — ispăşeşte mereu (mutilîndu-se prin tăcere) „păcatul iniţial“. Nu ştiu precis de ce, dar nu mă îndoiesc o clipă de autenticitatea şi valoarea lui, mereu aburite de discreţie.

*

Roman foileton cu premiile literare ale Uniunii. Ne telefonează mai întîi Mihnea, care știe de la Gabriela (e în juriu) că noi avem nişte mari premii, iar Goma cel pentru proză. Apoi nici o confirmare. Pe 15 mai, Stroescu foarte excitat, de la München. I-a telefonat Tofan din Bucureşti acelaşi lucru. Cum mai sînt doi „premiaţi" de la Europa Liberă — Gelu (pentru critică) şi Ion Ioanid pentru „document", americanii ne-ar plăti chiar avionul să mergem la Bucureşti pentru decernare. Refuzăm. Nu ni se pare mai puţin interesantă „cotitura" pe care palmaresul o dezvăluie: recunoașterea literară a lui Goma şi uvertura spre exil.

Gabriela Adameşteanu, în trecere prin Paris şi cu care petrecem o noapte aproape albă, pe 20 mai, intrînd în culisele premierii şi în peripeţiile ei, ne mai moderează optimismul. Pe V. și pe mine, ea ne-a propus. N-a întîmpinat rezistențe. În schimb, la Goma (în competiţie cu Breban), s-au manifestat reacţii pe linia cea veche. Voiau să-i dea premiul la document, nu la proză. S-a reluat şi vechea sintagmă pe care o credeam îngropată: are curaj, *n-are* talent.

Cum s-au trezit cu bani mai mulți decît se aşteptau (la început „sponsoriza" Max Bănuş cu condiţia să ia şi el un premiu, apoi sumele ar fi fost promise de... Europa Liberă — pentru acolo au deci bani...), au dat cîte două premii în loc de unul pe categorie.

Al nostru nu ştiu exact cum se intitulează, „premiul special al juriului" sau „marele premiu", sau „premiul de onoare", îl împărțim cu Dorin Tudoran (și-mi pare bine).

Al lui Goma... cu Țepeneag. (Dar lui Goma, brusc îmbunat cînd îl înștiințez, nu-i pare rău.)

La critică, Gelu cu... Marino (tot sînt prieteni). „Omnia" pentru întreaga operă, în loc de Nego (cum fusese inițial vorba), îi revine lui Doinaş.

La dramaturgie, Vişniec, la document Ion Ioanid (ne-a trimis între timp numerele IX și X din serialul televizat *Memorialul durerii*, cu minele de plumb: și el a refuzat să meargă la București).

N-am încă lista completă.

V. este de o indiferență totală. Mie îmi face plăcere, dar mai puţin decît mă aşteptam.

*

Gabriela Adameşteanu (cu care mă duc şi la o kinezistă — are probleme cu coloana vertebrală de la accidentul de maşină de acum peste un an) ne dă amănunte despre debusolările scriitorilor noştri. După un trist tablou de învîrteli, arivisme şi aiureli, concluzia ei cade straniu: să venim neapărat la Bucureşti, că de noi vor asculta toţi şi vom pune ordine în toate. Îşi face iluzii.

*

Au fost „lansate“ (de Măgureanu) dosarele de foşti informatori ale lui Florin Gabriel Mărculescu şi Roşca Stănescu. — Evident împotriva *României libere* (au sfîrşit prin a fi daţi afară). Alecu ne-a rugat să semnăm un protest împotriva procedeului SRI-ului. Am semnat bineînţeles. Numai că, citind în *22* interviurile cu cei doi, nu ştiu dacă am făcut bine. Florin Gabriel Mărculescu pare mai spăşit, dar Roşca Stănescu se mîndreşte cu un roman poliţist de senzaţie şi prost gust: cunoscînd un terorist libanez, el singur şi-ar fi propus serviciile Securităţii ca să apere pe occidentali de bombe!!

*

Cu un virus la plămîni, cu temperatură şi tuşind groaznic, Mihnea a avut grijă toată săptămîna de primarii PAC invitaţi prin el de Pasqua.

Astă-seară voia să ni-i aducă acasă. Am rezolvat-o însă telefonic: o lungă convorbire cu trei primari, foarte calzi şi patetici. Nu ca direcţia PAC. Manolescu încă n-a dat comunicatul de dezminţire în ce-l priveşte pe „socialistul“ Mihnea.

Insist din nou pe lîngă Mihnea să rupă.

*

Ultima: Alianţa Civică îşi propune propriul ei candidat la preşedinţie: pe Emil Constantinescu!

*

Ne-a telefonat Dinu Zamfirescu: mîine, la Hôtel George V, sîntem invitaţi cîţiva „intelectuali“ să ne întîlnim cu Regele (venit pentru apariţia unei cărţi despre el semnate de un gazetar francez). Vine şi Cioran.

Am spus da: nu mai putem refuza, ca în septembrie trecut. Pînă la urmă, în gîlceava românească, poate că revenirea lui n-ar fi cea mai proastă soluție. Dar cum să-l aduci? Nimeni n-are un plan cît de cît plauzibil. Nici el.

*

În *Jurnalul* lui, din *România literară*, Țepe scrie prin anii '70 că V. i l-a lăudat pe Ceaușescu spunînd că duce mai departe pe Bolintineanu și seamănă cu Petrache Lupu. Referințele sînt exacte, numai că nu-l „lăuda". Făcea „bășcălie" (singurul poet din care „recita" Ceaușescu era... Bolintineanu — pe care-l confunda cu... Eminescu).

Țepe, care are simțul umorului, rîdea și el de se prăpădea. Acum o scrie serios. Hotărît lucru: prea s-a ticăloșit. Cînd mă gîndesc că aproape mă înduioșase cînd îmi ceruse un certificat de rezistență în scrisoare deschisă. Naivitatea mea e și ea o boală.

Duminică 24 mai

La ora 5, întîlnire cu Regele la „George V". Mai înainte Cioran avusese un *rendez-vous* separat. În prima serie de „personalități" îl întîlnim pe Hassner și toată „liga" coalizată împotriva lui Mihnea, cu fețele strălucind de satisfacție (Mihnea e probabil singurul absent, ne-invitat evident de camarila pe cale de formare): Marie-France, Sanda cu Vlad (care-și permite să-i reproșeze lui V. articolul său pro-Mihnea), Paleologii, Ricci, Michalon, Barbă, Ariadna, Dinu Z. etc. Sîntem vreo 20. Decanul de vîrstă, Șoneriu (95 de ani), își amintește de vînători împreună cu Lovineștii la Dorohoi (!?). Mai sînt de față: Antonia, Vintilă Brătianu întors din România unde a creat o disidență a partidului liberal, Tacou, Basarab Nicolesco, Balotă etc. etc.

Intră Regele și Regina. El, mai tînăr decît arată la televiziune, cu o distanță aș spune caldă. Ea, afabilă. Prințesa Margareta a mai învățat românește și nu răspunde, mîndră de eforturile ei, decît în limba „natală".

În zumzetul de voci, Regele nu prea aude. Convorbirile din grup în grup rămîn cu atît mai convenționale, cu cît nici nu ne

cunoaşte în fond pe unii şi pe alţii. Face însă faţă cu acel amestec de timiditate, dar şi de simplitate care mi se pare (o dată cu ţinuta) principalul său *atout*.

Atmosferă mereu cordială, deşi trebuie să răspund sec la aluziile privind anti-monarhismul meu nu doar ale lui Barbă, dar şi la alte mărunte pişcături.

Cum ar putea Regele relua tronul? Deoarece aici e toată problema: nu monarhie sau republică, ci cum ar putea pe o cale legală (fără un referendum, greu de cîştigat) să revină în România. Unii contează pe alegerile legislative ce-ar aduce „Convenţia", în Cameră, majoritară. Dar Convenţia e divizată şi incapabilă pînă acum să se pună de acord pentru un candidat unic la prezidenţiale. Azi, cineva din „anturaj" mă lasă să înţeleg că-l vor impune americanii. Cum? Cu armata, cu avioanele, cu flota? Iar îi aşteptăm pe americani, care n-au venit din 1944 încoace? Nu se discută însă despre asta. În salon domneşte o atmosferă mondeno-destinsă, de parcă de acum încolo calea regală ar fi larg deschisă.

Regele el însuşi nu pare a-şi pune întrebări. Sau n-o arată? Îi vorbesc (tot trebuie să-i spun ceva) de articolele (evit termenul „delirante") apărute după vizita în România. N-a avut timpul să le citească. Primeşte prea mult curier.

La 6 părăsim salonul pentru a lăsa locul celui de-al doilea val (*pêle-mêle*, Portocală, Bujor Nedelcovici, Miruna Boruzescu, mama lui Ricci etc. *Le tout-Bucarest*).

Sper pentru Rege, care o ţine aşa de la prînz la Biserică şi apoi cu interviuri, că va fi şi ultimul. Ne întoarcem acasă cu un taxi (refuzînd pe Alecu ce-ar vrea să mergem la „cafiné") şi respirăm uşuraţi.

Acum vreo 40 de ani (!) mai avusese loc o „şedinţă" de acest gen. Mai severă deoarece vremile nu se deschideau asupra nici unei perspective de reînscăunare. Cu Mircea Eliade în frunte, noi tinerii (pe atunci) intelectuali fuseserăm prezentaţi Regelui sub privirea milităroasă a cerberului regal, generalul Lazăr. Cu toate că revenirea lui în România ar fi de dorit, mă întreb dacă azi e mai bine „înconjurat".

Acasă, telefoane cu Marie-France. Regele va fi invitat la o emisiune de televiziune, rezervată în general hazului şi varietăţilor,

iar Eugen va fi „invitatul-surpriză“ (vor veni evident să-l filmeze acasă). Totul organizat de Laffont unde apare cartea Regelui de întrevederi cu un ziarist francez. Apoi vineri Regele şi Regina se vor duce la Ionescu.

Herlea vrea să mi-l pîrască din nou pe Manolescu (interviul din *Esprit* în care declară partidele istorice depăşite). Recunoaşte însă că tergiversările lui Coposu nu sînt mai bune, că reinstalarea Regelui e aleatorie și că-l vom avea din nou pe Iliescu pe patru ani.

Bineînțeles, telefon cu Mihnea, țapul lor ispășitor. Încerc să-i îndulcesc pilula și să-i întăresc decizia de retragere.

Bietul Rege (dacă nu se găseşte indicibila cale spre revenire). Biata ţară în aşteptare de un nou miracol.

La Paris e cald ca în iulie.

Sîmbătă 30 mai

În continuare cu Regele: Goma telefonează entuziasmat: a avut o audiență particulară (n-a vrut să vină duminică, să nu întîlnească români nedoriți). Totul a fost perfect. Regele, admirabil, simplu (văzînd că Goma n-are cravată, și-a scos-o și el pe a lui), vorbind cea mai curată limbă românească, avînd aceleaşi idei politice cu el etc. etc. Ca de obicei mai și inventează: Regina ea însăși vorbește... românește. Îmi pare bine chiar și de exagerările lui, îl mai moaie puțin.

S-ar putea ca venirea Regelui în România (dar prin ce mijloace?) să fie o soluție, dar transformarea soluției (cea mai puțin rea, ceea ce nu înseamnă și cea mai bună) în miracol mi se pare iritant de imatură.

*

Cină luni seara cu Iorgulescu și soția. Rămas-bun: pleacă duminică la München spre a-și lua postul în primire la FE. Ne va lipsi.

A scris pentru *22* un articol pro-Mihnea și anti-manevrele de la PAC și Alianță împotriva lui, cu cîteva ipoteze fertile despre „prostia“ eliberată și ea prin revoluție, interesant și — în actualul context — chiar curajos (își va pune tot exilul în cap). Afară de noi, singurul pro-Mihnea care a mai rămas.

*

Ieri mă duc s-o văd la ei, în apartamentul ei parizian, pe Jeanne Hersch. Probabil singurul om care-mi creează iluzia c-aş fi putut gîndi „filozofic".

Are peste 80 de ani şi e neschimbată. Cînd mă slujesc de sintagma „cinste intelectuală", la ea mă gîndesc în primul rînd.

Duminică 7 iunie

Luna a început bine. La 1, V. a văzut pe chirurgul ce-l va opera şi care i-a afirmat ferm şi fără umbra vreunei ezitări că nu există nici un risc să-şi piardă vederea.

Panica mea cedează, îngrijorarea nu.

*

Luna continuă prost. Joi 4 iunie, Eugen face un infarct. Dus la spital (Cochin) de urgenţă, pare în clipa de faţă în afară de pericol. M-am dus să-l văd ieri. Am trecut din nou prin faţa fostei noastre case de pe rue Cassini, neînţelegînd de ce, din moment ce iau acelaşi drum, nu mă întorc cu peste 30 de ani în urmă. Nu e o figură de stil. Nu înţelegeam de ce. Pe strada Cassini, între nişte barăci (nu ştiu la ce pot servi) şi casa, ca un culoar, pe care porumbeii zburau la înălţimea unui om. Cîteodată a unui copil. Ceva ireal, frumos, şi care ar fi trebuit să înfrîngă timpul.

La spital, Eugen, cu ochi de copil speriat.

*

Telefon neaşteptat al Ilenei Vrancea din Israel. A primit scrisoarea mea cu încetarea emisiunilor şi îi va scrie lui Pell — vrea să facă scandal.

Hotărît lucru: mă va surprinde mereu.

*

Tot FE. Vine Ioana Bernard azi la noi, cu o carte a lui Popper, apărută la Frunză, în România, împotriva lui Bernard, a lui V. şi a mea, cu toţii... legionari. În culisele Europei Libere. E nebun. — De vreo 15 ani atîta face: strînge „dovezi" (articolul meu despre *Delirul* lui Preda, al lui V. despre Băncilă) şi compune vreo

sută şi ceva de pagini cu aberaţiile lui mintale. Ar trebui să-mi fie milă şi nu-mi e. Prea e cu tîlc alienarea.

*

Zeci de telefoane cu Mihnea. În *post-scriptum* la excelentul articol al lui Iorgulescu, *22* a publicat săptămîna asta un *post-scriptum* al lui Manolescu prin care Mihnea e confirmat ca reprezentant al lui la Paris. Măcar atît: să sufere şi să se agite din nou cei ce-au format un Comitet de susţinere PAC.

În rest, tot în *22*, un virulent articol al Gabrielei împotriva indeciziei Convenţiei Democratice (pentru alegerea unui candidat la preşedinţie) şi în favoarea lui Manolescu. În presa — pe care n-am primit-o — mai multe articole împotriva Blandianei (Alianţa Civică şi candidatul ei separat — Constantinescu).

O dezbatere (în *22*) la Grup, iniţiată de Liiceanu. E singurul care, în numele moralei, refuză orice „politicianism" şi nu vede o altă soluţie decît Regele.

Sîmbătă 13 iunie

Eugen s-a întors acasă. „Patronul" de la Cochin (Guérin) rece, grăbit, superior şi indiferent, pretinde că nici n-a avut infarct. După analize, Meţianu crede că da, însă unul uşor.

*

Îmi telefonează Ticu Dumitrescu. Că l-a rugat dna Hossu să-mi ia un interviu asupra mamei pentru *Memorialul durerii*. Mă întreabă dacă am casete-video, de parcă n-ar fi nevoie şi de operator şi de cameră. Evident, nu facem interviul. În schimb discutăm... politică.

Că el şi cu Coposu, la Convenţie, au hotărît drept tactică să nu se aleagă „prea repede" un candidat la preşedinţie, să n-aibă timp Securitatea să-i fabrice un dosar şi să pună la cale o campanie de calomnii. După el, pe noi Moscova nu ne lasă din mînă!! Şi alte teorii, în care totdeauna alţii sînt de vină.

*

Stroescu (tel. miercuri) îmi confirmă că americanii nu mai vor emisiunile noastre. Că să nu le facă alţii procese că pe ei nu-i ţin mai departe.

*

Revenită de la București (unde se va și întoarce), Magda Cârneci ne aduce, cu un cuvînt de la Ion Bogdan Lefter și Simona Popescu, ultimele numere din *Contrapunct.*

Penibilă surpriză: un întreg număr (20/5-11 iunie) consacrat lui Eliade, în care e din nou reprodus articolul lui Norman Manea — originalul românesc de data asta, ca pentru operele de artă. N. M. pretinde că la *22* s-au făcut erori traducîndu-se din engleză capodopera lui. Apoi două mari pagini cu o anchetă asupra „lunecării lui M. E. spre extrema dreaptă". Singurul răspuns bun — al lui Dan C. Mihăilescu. Cele ale lui A. Cornea sau Oișteanu (deși acesta din urmă mai măsurat) se pot ghici de la sine, mai ales că sînt completate cu extrase din Victor Eskenazy (revista *Minimum* de la Tel Aviv) sau Zigu Ornea (din *România literară*). Păcatul indelebil pentru toți aceștia e evident legionarismul, nu comunismul. Pro-legionarismul de vreo doi-trei ani al lui Mircea E. e mai grav din pricina anti-semitismului mișcării decît toate crimele comunismului aflat la putere timp de vreo jumătate de veac. N-o spun pe față, dar e de la sine înțeles. În introducerea capodoperei lui Norman Manea, I. B. L. scrie că, în majoritate, răspunsurile la prima versiune, din *22*, au dat dovadă de „degringoladă ideologică", de „intoleranță intelectuală" și de „vehementă inconștiență". (În care dintre categorii va fi intrînd replica mea, publicată în *22* și de care nu pomenește? Nu remarc această absență din vreo vanitate stupidă, dar cred că argumentele erau și conștiente, și coerente.)

Și așa se face că prima personalitate literară judecată în România postcomunistă nu e nici Arghezi, nici Sadoveanu, nici Beniuc, nici unul dintre marii prostituați și responsabili, ci Mircea Eliade.

Halucinant de altfel. Iată-i pe optzeciștii mei care se juraseră (Lefter *dixit*) să repună în discuție ierarhia valorilor și, în afară de Magda Cârneci și de Mariana Marin, n-au îndrăznit să se pronunțe în polemica Goma – Breban, făcînd acum pe vitejii cu dosarul marelui vinovat: Mircea Eliade!

Sînt clipe cînd îmi pare bine că nu mai am a mă ocupa de o astfel de actualitate literară, dezgustul devenind mai puternic decît mînia. Ca totdeauna, nu-i spun nimic lui Christinel care tele-

fonează astă-seară să afle ştiri despre operaţia lui V. N-a ştiut nimic despre prima polemică din *22*. Sper că nu se va găsi vreun binevoitor s-o pună la curent cu aceasta.

Mai trebuie oare să adaug că nici eu nu sînt pentru tăinuirea deviaţiilor ideologice? Mi s-ar părea doar normal să se înceapă cu cele de pe urma cărora România a suferit cel mai îndelungat şi cel mai grav, cele comuniste. Pe ele, dacă le reaminteşti, ţi se replică la Bucureşti că ai mentalitate de război rece (cf. unele reacţii la volumul *Româneşte* al lui V., în care îndrăznise să se atingă de Vianu, Ralea, Sadoveanu, Arghezi). Mă repet. Dar numărul acesta din *Contrapunct* mi se pare un simptom destul de grav. Nu ştim să ne ierarhizăm culpabilităţile. Şi, probabil, nici să le asumăm. Însă optzeciştii tocmai avantajul acesta îl aveau: nevinovăţia lor ideologică. O pierd acum din motive pe care nu mai am chef să le analizez. Să se analizeze şi singuri. Îi voi spune totuşi ce cred, ce credem V. şi cu mine, Elenei Ştefoi (va veni la Paris săptămîna viitoare).

*

Ion Ioanid ne trimite videocaseta cu *Memorialul durerii* (nr. XI). Evadările din minele de la Cavnic, în care apare şi el. *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, din care am citit cele două volume apărute, îi seamănă. Cu o minuţiozitate care va îmbogăţi cu date enciclopediile concentraţionare ale viitorului (dacă memoria va avea un viitor la noi, ceea ce cam încep să mă îndoiesc), cu un efort de obiectivitate rar întînit, e una din lecturile cele mai tonice asupra închisorilor. Descoperi, în condiţiile înjosirii permanente, o solidaritate între deţinuţi, o capacitate de a elimina excepţiile rele (turnătorii izolaţi în dispreţul generalizat), o tărie a criteriilor de bine şi rău, un efort constant spre demnitate pe care le-ar putea invidia orice societate constituită.

Sobru, fără vorbe mari, alb, lipsit de patetisme, neînfrumuseţînd nimic, necruţînd, dimpotrivă, detaliile cele mai groaznice sau abjecte, Ion Ioanid ne îngăduie să mai nutrim speranţe asupra celulei româneşti.

E drept că se referă la anii '50. Cînd celula nu devenise cancerigenă. Ca azi.

Duminică 21 iunie

Operația lui V. la ochi (unul singur pentru moment) joi 18. — Se petrece admirabil. V. are o încredere deplină în chirurgul (Weiser) care e — se spune — unul dintre cei mai buni în acest domeniu. Deci merge absolut nepanicat. Eu, sculîndu-mă la 9 dimineața, sînt probabil prea adormită ca să mai am nervi. Operația are loc în clinica unde mi-au dres și mie... picioarele. Clinique du Sport.

Dar la etajul 3 (eu eram la *rez-de-chaussée*) atmosfera e cu totul alta. Toată echipa lui Weiser seamănă cu el: amabilitate, surîs, precizie. Doar culoarul de așteptare e înghesuit și meschin. Mi se propune să privesc operația pe un ecran la televiziune. Aferim! Rămîn pe culoar citind din Jeanne Hersch. (Cu aplicație, ca atunci cînd mi-e teamă, în avion. Așa l-am citit pe Soustelle în Mexic: în avion, să uit că sînt în aer.)

A doua zi, V. se duce singur la doctor, de data asta la Montparnasse — Weiser e radios.

*

Vineri seara, la noi, Liiceanu, sosit în ajun la Paris. Ne aduce o casetă cu filmul despre Rege și cu cel făcut de Ilieșiu cu V., eu, Paleologu, Alain, la studioul din Paris (acum defunct) — urmat de o discuție la cafenea. V. și ceilalți, foarte bine, eu mă găsesc insuportabilă. Tot rămîne ceva din peste 30 de ani de Europa Liberă. Pelicula asta de vreo 25 de minute din fondul G. D. S. (Dacă nu i-o ceream prin Gabriel lui Ilieșiu, nu se gîndea nici unul dintre ei să ne-o trimită: nici Buduca, nici Ilieșiu. N-au reținut nimic din ce-am filmat acasă. Numai la studio. N-are nici o importanță.

Ne mai aduce — bietul Gabriel — și banii de pe cele două cărți — a lui V. și a mea — plus drepturi pentru articolele de la *22*. Cum l-am rugat să-i transforme în devize, iese o sumă ridicolă, vreo 1 200 de franci, pe care îi e aproape rușine să ne-o dea, tot scoțînd și băgînd la loc în plic cei cîțiva dolari și franci. Tot e mai bine decît să fie mîncați acolo de inflația în lei. Și apoi ce importanță poate avea. Totuși n-a trecut vremea exilului cînd plăteam să fim publicați: pentru al doilea volum din *Unde scurte* (1972–1977) pe care i-l dau acum lui Liiceanu, bătutul la mași-

nă a costat de şase ori pe-atît. Iar volumul pe care-l pregăteşte acum V. probabil cam tot atît.

Gabriel cu un teanc de ziare, cu două volume din Eugen (publicistica lui din ţară) şi cu o scrisoare de la Alexandru George (de analizat mai încolo).

Şi cu două subiecte de discuţie fixate noicist dintru început („noicist“ deoarece el era cu programul discuţiilor de fixat dinainte): Mihnea şi Regele.

Cu Mihnea e ceea ce bănuiam (şi Mihnea bănuia la fel). E acuzat de stîngisme, de a conta pe electoratul lui Roman întru izbînda lui Manolescu, de a fi chemat pe primarii PAC la şcoala socialiştilor francezi (fals, au fost invitaţi prin Mihnea de Pasqua) etc. etc. O mare parte din reproşuri bazată pe zvonuri.

Între timp Coposu, prin Herlea (o aflu în ajunul sosirii lui Liiceanu de la Mihnea), încearcă să-l convingă să candideze pentru Convenţie pe... Pleşu. Va să zică Manolescu nu e eligibil drept candidat al Convenţiei pentru că l-a dus Mihnea la... socialiştii francezi, dar Pleşu, care a rămas pînă la capăt în guvernul Roman, da.

Deodată tot creditul moral pe care i-l acordasem lui Coposu se clatină.

Pleşu trimite prin faxul lui Mihnea (el e încă la Berlin) o punere la punct: refuză. N-ar accepta decît dac-ar fi candidatul şi al Convenţiei, şi al FSN-ului lui Roman! Egal deci cu ambiguitatea pe care a cultivat-o din ianuarie 1990 încoace şi pe care constat c-a ţinut-o proaspătă în frigiderul berlinez (unde se dusese cu o bursă să scrie despre... îngeri) de vreo şase luni încoace. S-au dus vremurile cu *Minima moralia*. În numele coeziunii naţionale, pune pe acelaşi plan puterea şi opoziţia, rezervînd maliţiozităţile acesteia din urmă. Neschimbat.

Revenind la Liiceanu, el cel puţin e acelaşi. Puţin mai încordat. Însă cu aceeaşi bună-credinţă funciară.

Numai Băcanu are un plan luminos ca toate planurile sale. Vine Regele la Bucureşti. Şi atunci poporul cu alai îl instalează la... Cotroceni. Armata i se raliază şi Iliescu... fuge. Simplu.

Deocamdată Regele a trimis patru fotografii cu dedicaţie, prin emisarul său: una lui Gabriel, celelalte pentru şefii de poliţie care i-au comandat escorta. Şeful lor le-a distribuit celor doi adjuncţi

spunîndu-le: de la Regele nostru! (S-ar spune că nici Băcanu nu e atît de aiuristic.)

Regele vrea să-l vadă la Versoix pe Gabriel (care n-are bani de tren).

E curios, chiar cînd sîntem atît de departe de un acord cu Gabriel, nu intervine nici o tensiune, ci doar dorința de a-l revedea. Pentru noi, cel puțin.

*

Scrisoarea lui Alexandru George. Nu mai știu ce să fac. A vrut ediția *Jurnalului* tatei. Lui i se datora. Acuma tot insistă asupra faptului că-și va sacrifica astfel ultimii ani de creație (are 60 de ani).

A insistat să iau înapoi apartamentul lui Lovinescu, ce mi se cuvine. L-am rugat să-mi scrie care e legea în numele căreia presupune asta. Acum se plînge că și-a dat nu știu cît din leafă pentru o consultație juridică. Din care aflu doar că ar trebui să-mi reiau cetățenia română și să mă reinstalez la București — ca să pot ocupa apartamentul. Că ar fi bine să fac primul gest și apoi să dau Uniunii dreptul de a revendica această succesiune pe care i-aș dona-o Uniunii care e pe ducă (*România literară* și-a încetat apariția tocmai din această cauză). Uniunii care, în ciuda promisiunilor lui Doinaș, Dinescu, Paler etc., n-a făcut nimic din 1990 încoace, cînd spusesem deja că o donez pentru o casă memorială.

Și pentru astfel de sfaturi îi trebuia lui Alexandru George o... consultație juridică.

Îmi trimite o serie de nume din *Jurnal* pe care să le identific din familia mamei și tatei, plîngîndu-se, iarăși, că nimeni n-a făcut o ediție fără a avea în mîini originalul.

Îi dau lista de nume. Îi cer sec să-mi spună cît l-a costat consultația juridică să i-o rambursez.

*

Uitasem: pe Pleșu l-a vrut candidat și... Roman. I-a cerut-o întîi prin ministrul de Interne, Babiuc, apoi i-a telefonat el de la Paris.

Pleșu a avut totuși tactul să refuze. Invitațiile acestea soseau înaintea celei a lui Coposu.

*

Cicerone Ionițoiu telefonează, ca Ticu Dumitrescu, din partea dnei Hossu. Cu aceeași aberație: să mă filmez singură (cu ce mijloace?) la întrebări pe care mi le va pune ea — pe urmă — despre mama și să-i trimit urgent totul pînă la 23 cînd... trece emisiunea.

Cum orice prostie are un capăt, îi telefonez dnei Hossu la București. Dau de fiu-său. E plecată în Grecia. Emisiunea s-a amînat cu o săptămînă. Cum băiatul pare a ști ce înseamnă televiziunea și ce radioul, îi comunic că, dacă vrea un interviu prin telefon, să mă cheme ea de la Televiziune cînd se întoarce.

*

Altă reporteră de la Televiziune, Mihaela Cristea. O cunoscusem la Aix cînd refuzasem să mă las filmată de Televiziunea Română. După aceea la Paris, la cafenea, după o emisiune. Idem. Acum îl vrea de urgență pe Virgil pentru o emisiune despre Steinhardt.

Alt refuz. Dar îi dau soluția să ia prefața lui V. de la Liiceanu (cartea *Jurnalul fericirii* sub forma definitivă de 700 de pagini nu va apărea mai mult ca probabil), să aleagă o frază-două și să împrumute un plan fix (V. la microfonul de unde a difuzat *Jurnalul fericirii*) din filmul lui Ilieșiu.

E încîntată. Îmi lăsase ca număr, s-o rechem, pe cel de la... Ambasadă.

*

Telefon de la Toma Pavel, în trecere. N-avem cum să-l vedem (operația lui V.). Publică în *Le Messager européen* al lui Finkielkraut o prezentare a lui Steinhardt cu un fragment tradus de Marie-France.

Ce masă rotundă ar fi fost la bietele mele „Teze"...

Se plînge de universitățile americane azi, dirijate de cei de la '68 ajunși decani și imbecil marxizați.

E mereu o bucurie intelectuală să vorbești cu el. Chiar și așa, la telefon.

*

Alt telefon al lui Dan Laurențiu, care a scris trei articole despre noi în ziarul Alianței Civice.

*

Teancul de ziare, acum.

Se desenează o reacție pro-Manolescu — contra inițiativei Anei Blandiana de a desemna pe Constantinescu drept candidat AC contra PAC.

Editorial întemeiat al Ilenei Mălăncioiu în *22*. Tot aici conferința lui Manolescu la Timișoara (unde erau și Dorin Tudoran, și Tismăneanu — ultimul e și el regalist) și răspunsurile sale, excelente.

Bomba: *România liberă* publică scrisoarea pe care i-au trimis-o, în iunie '90, lui Petre Roman, Eugen Barbu și Corneliu Vadim Tudor, spre a-i propune într-un stil între slujnice la Curte și Securitate să le dea hîrtie și spațiu tipografic să scoată ei un ziar aparent independent (va fi *România Mare*), dar care să-l dezbare de inamicii declarați (*22*, *România liberă*, *România literară*), cum nu pot face *Azi* sau *Adevărul*, nici chiar *Dimineața*. Vor face ei o treabă „mai bună ca minerii". Și-i propun o întrevedere discretă, secretă, în trei.

Petre Roman i-a dat scrisoarea lui Pleșu. Care a făcut „bășcălie" de ea. Dar cum se face că *România Mare* n-a întîrziat să apară? Acum îl atacă pe Roman. Bine îi face. Sînt la noul stăpîn: Iliescu.

Tot în *România Mare* ceva ce seamănă a provocare securistă. Pe două pagini, o scrisoare adresată de unul Burlacu (venit în America prin 1980 cînd avea 31 de ani — deci cu lotul securist sub culori gardiste — scria la *New Spectator* și-l apăra pe Pordea) către Vadim Tudor, spre a-i oferi să devină șeful Noii Gărzi de Fier, cu formații paramilitare, și să-i dea afară pe toți evreii, cum nu vor întîrzia nici ei să facă din America.

Prilej pentru Vadim Tudor să refuze indignat, el e de centru-stînga, citește din Dante și Michelangelo pe care nu-i va schimba cu cărticica șefului de cuib, nu-i antisemit (mai mari antisemiți, constată el, sînt în America unde Bush îi răspunde lui Burlacu etc. etc.).

Cum cele două pagini au fost publicate înainte de venirea unui emisar american la Iliescu, cum se putea prevedea că se va plînge de publicațiile antisemite tip *România Mare*, e probabil că ocazia de a spăla rușinoasa fițuică de acest soi de păcat a fost găsită de Securitate (pardon: de S.R.I.).

Duminică 28 iunie

Aseară, la Mihnea la cină, cu Gabriel (între timp mai fusese într-o seară la noi, complet destins, el cel de altădată) şi Magda Cârneci. În timp ce încerc să-l potolesc pe Mihnea devenit prea anti-rege, dar nu-l cruţ nici pe Gabriel, se desfăşoară la Bucureşti şedinţa Convenţiei pentru a-şi alege candidatul unic la Preşedinţie. Cu toate că nu ne mai aşteptăm la nimic bun, cînd Mihnea află de la Manolescu (prin telefon) c-a fost ales Emil Constantinescu — rămînem miraţi. Chiar nu şi-au dat seama că, opunîndu-i un astfel de candidat necunoscut, i-au asigurat liniştit lui Iliescu preşedinţia pe încă patru ani? Vorbesc şi eu cu Manolescu la telefon. *Beau joueur*, şi-a compus imediat un rol — se declară mulţumit că a scăpat, că mai demult ar fi vrut să iasă din mlaştina Convenţiei (nu cu PAC-ul, pe care-l menţine în Convenţie, ci din candidatura la Preşedinţie), că atît aştepta etc. Nu-l cred, dar e bine că reacţionează aşa, ştie să se stăpînească.

Ce-a făcut opoziţia aşa-zis unită e de necrezut. Ne-a interzis tuturor speranţa pe încă patru ani. Ce bine că n-am un microfon acum în care să fiu obligată să vorbesc. L-aş asurzi cu imprecaţii.

*

Mitterrand, mare actor al politicii. Îl detest, dar e un politician de mare clasă. S-a salvat o dată legîndu-şi numele de referendumul asupra Europei (Maastricht). Azi, cu surle şi trîmbiţe, a doua oară, plecînd „incognito" de la conferinţa europeană din Portugalia direct cu avionul la Sarajevo (oraş martir) pentru a degaja astfel aeroportul şi a asigura sosirea ajutoarelor medicale. Riscînd astfel — s-a tras puţin şi cînd era acolo — a şters complet politica proastă a Franţei ce privilegiase pe sîrbi şi neo-comunismul lor războinic.

Gest spectacular şi veninos de inteligent. Are tactica politică în sînge şi-şi repară gafele politice la modul sclipitor.

*

Gabriel a plecat astă-seară cu Marie-France la Rege.

*

Elena Ștefoi pe două săptămîni la Paris. Ne petrecem împreună după-amiaza de azi. Virgil îi reproșează atacul ei împotriva lui Țuțea. Eu, bineînțeles, „procesul“ Eliade din *Contrapunct*. Dă vina pe Ion Bogdan Lefter. Ea prevăzuse să publice și răspunsul meu din *22*. Lefter i-a spus că n-ar încăpea din pricina republicării textului lui Norman Manea. Dacă înțelege iritarea noastră, nu e nici Elena Ștefoi capabilă să priceapă principiul după care „procesul“ trebuie început cu comuniștii și nu cu atît de defunctul „fascism“.

Îi dau atunci exemplul lui Crohmălniceanu. Lansîndu-i în anii ’80 pe „desantiști“, optzeciștii nici cu gîndul nu s-ar încumeta să-i amintească rolul de propovăduitor al realismului socialist pe care l-a jucat pînă prin ’62-’63.

*

Goma foarte tulburat de luptele de la Tighina, unde se află în prima linie un nepot al lui (nu-l cunoaște, l-a descoperit acum prin corespondență), Ion Goma. În afara sorții Basarabiei, amenințată direct de Armata a 14-a sovietică, nimic nu i se mai pare important.

I-a telefonat Virgil Tănase. Să „conlucreze“ din nou pentru Basarabia. De data asta, în slujba lui... Iliescu. Ca altădată agenții ce veneau, sub Ceaușescu, să ne convingă să „salvăm“ Transilvania primejduită de unguri.

Goma îl repede. Cum știe el. Adică urlînd.

*

A murit C. V. Gheorghiu. Am totuși puterea să nu mă bucur (că a scăpat pămîntul de un Smerdiakov). Forța sau indiferența?

Luni 6 iulie

Franța paralizată de barajele șoferilor de camioane care au blocat autostrăzile și șoselele. Anarhie căreia nu știu de ce i se mai spune democrație. Habar n-am dacă voi putea pleca în vacanță.

*

Liiceanu cu Marie-France la noi (1 iulie) după vizita lor la Rege. Regele voia să-și constituie în România un fel de Consiliu de Co-

roană, în parte ca să scape de camarila de aici. Liiceanu îl sfătuieşte să şi-l alcătuiască „informal", fără comitete şi comiţii, fără nimic oficial sau oficios. Mai simplu, să-şi aleagă drept consilieri, fără titlu, cîteva personalităţi.

Seară din nou destinsă, în ciuda discuţiilor — uneori contradictorii — cu Gabriel. Aflu într-o carte de întrevederi cu Jeanne Hersch (*Eclairer l'obscur*, L'Age d'Homme, 1986) o frază ce mi se pare a defini şi relaţiile noastre cu el, şi cele de prietenie în general: „...lorsque l'échange se fait dans l'affection et avec le seul souci du vrai, ce qui sépare finit par apparaître avec clarté ce qui unit"* (p. 200).

Seară deci perfectă.

Regele — prin Mircea Ciobanu — l-a invitat, plătindu-i-se şi călătoria — pe Manolescu la Versoix, unde Manolescu s-a şi dus la 1 iulie. Cu ce... rezultate, nu ştiu încă.

*

Mihnea a fost şi el la Bucureşti între 2 şi 4 iulie, cu nişte aleşi locali pasqualieni (de la Pasqua). Ceea ce nu-i va împiedica probabil pe inamicii lui să declare c-a venit cu... socialiştii. (Doina Cornea, la faimoasa şedinţă, i-a reproşat-o direct şi l-a tratat — şi ea — pe Mihnea drept... troţkist. Păcat. De fapt, plouă cu decepţii.)

Prin el, puţine ştiri. Manolescu va candida la Senat (la Sibiu). Nu ştiu dacă e bine sau nu. În locul lui, poate stupid, m-aş retrage, însă politica se face altfel: cu sînge rece şi puţină actorie. Are deci dreptate.

*

În ultimul număr primit din *22*, Mircea Martin, comentînd premiile Uniunii, începe cu V. şi cu mine. Am susţinut — spune el — cauza literaturii române cu competenţă şi bună-credinţă, în ciuda unor „erori" şi „exagerări", „supralicitarea" fiind mai vizibilă acum.

---

* „...cînd dialogul se poartă cu afecţiune şi doar cu grija pentru adevăr, ceea ce desparte sfîrşeşte prin a apărea cu claritate drept ceea ce uneşte" (n.ed.).

Probabil iarăși și iarăși incapacitatea de a înghiți criticile aduse lui Călinescu (despre care M. M. a scris un studiu) și celorlalți compromiși notorii.

Opera contează, nu-i așa, nu omul despărțit artificial și definitiv de ea? Asta pentru ce s-a petrecut sub comuniști. În epoca interbelică e diferit. Suta de volume din „opera" lui Mircea nu-l pune la adăpost de atacurile postume pentru doar cîteva articole. E mai comod și mai la modă. În același *22*, la revista presei este lăudat *Contrapunct* că l-a republicat pe Norman Manea.

Sînt astfel de clipe în care mă bucur sincer că nu am să mă mai ocup săptămînal și radiofonic de „cultura" din țară. Îmi ofer luxul, de negîndit altfel, al dezgustului fără barajele necesității istorice sau... tactice.

Deocamdată (dar numai deocamdată) orice operație de moralizare a năravurilor amnezico-comode din viața literară nu poate decît să eșueze.

*

Liiceanu îmi propune să fac o carte, oricît de scurtă, cu arestarea și moartea mamei în închisoare. Nimic nu mi-aș dori mai mult. Sînt însă incapabilă. Ar trebui să-i ridic un monument. Cum n-am de spus despre ea decît lucruri frumoase, nobile, exaltîndu-i demnitatea și sacrificiul, ar trebui să am geniu pentru a nu cădea într-o proastă literatură, degradînd-o în primul rînd pe ea. Nu numai geniu nu am, dar nici talentul de povestitor prin care Goma de pildă își transfigurează părinții.

Știu totuși că o dată și o dată va trebui să fac. E singura datorie pe care o mai am. Față de ea.

Dar cum? Cum oare?

*

Într-o seară, la noi, Vona. Liviu Călin îi publică la Cartea Românească romanul lui de acum 30 de ani (pe care am încercat fără succes să-l plasez la Paris pe vremea Agenției literare — prin 1949-'50).

Acum Liviu Călin ar vrea pe copertă cîteva rînduri de la mine. N-am vreme să recitesc manuscrisul (desfigurat în franceză de o traducere voit deformatoare a lui Sernet, stalinist, furios pe refugiații din țară și deci sabotînd manuscrisul).

În rest, Vona ne vorbește de rădăcinile lui seferido-spaniole. A fost foarte bolnav și operat. În fond, de-a lungul serii, doar asta ne e dat să contemplăm: îmbătrînirea reciprocă.

Luni 13 iulie

Telefonează Alecu. Pleacă în țară cu Pia pentru o nuntă. Se va prezenta la alegeri pentru post de senator la… Pitești, pe listele PAC.

Poate mai scapă de anturajul ce l-a flatat cu tot felul de funcții (cu toate onorifice) de președinte.

Să mai sper că Bucureștiul îl va reda lui însuși? Cum să sper cînd și România — via intrigilor de la Paris — înghite și propagă aceleași aberații. În ciuda punerilor la punct, a devenit astfel de notorietate publică faptul că Manolescu ar avea simpatii de… stînga.

Din cercul intriganților, ponegritorilor, rău-vorbitorilor s-a desprins Paler, care în editoriale îl apără pe Manolescu. Cu atît mai lăudabil, cu cît Manolescu i-a luat în 1990 — în condiții execrabile — direcția *României literare*. Paler e un domn. Șora a scris și el mai multe articole pentru Manolescu. Și Doinaș.

Restul își savurează victoria de la Convenție. Aparențele sînt salvate, iar Manolescu, *beau joueur*. Dar sigur nu uită. (Și cum ar putea?) La ședința cu pricina, Ticu Dumitrescu l-a întrebat de „părinți“, „uitînd“, el, șeful Asociației Foștilor Deținuți Politici, că au făcut pușcărie. Un socialist a pretins că știe din Internaționala lor că Mihnea (purtător de cuvînt al PAC-ului) e troțkist etc. etc.

Între timp, Nicolae a fost (invitat) și la Rege. Care voia să vină în august în țară, invitat de nu știu ce preot de la Alba Iulia. Manolescu i-ar fi spus că mai bine nu vine înainte de alegeri.

Așa va fi politic: N. M. susținîndu-l pe E. C. Dar am șansa să nu fiu implicată și să pot găsi că situația a fost obținută prin intrigi de cea mai joasă speță.

Cine să se mai uimească apoi că un cetățean chiar „neturmentat“ e condamnat, mai departe, să se întrebe „eu cu cine votez?“.

*

Ileana Vrancea ne trimite „scrisoarea“ adresată lui Pell și care va fi publicată și în *Dialog*. Are vreo zece pagini și chiar de i-ar fi tradusă lui Pell (ceea ce nu cred), tot n-ar înțelege, într-atîta e

de întortocheată şi plină de referinţe ce-i sînt desigur străine. Întortocheată, dar riguroasă. În substanţă: ce pierde Europa Liberă pierzîndu-ne pe noi, singurii care în trecut am ştiut să ne opunem antisemitismului unui Ceauşescu susţinut de Rosen, iar în prezent am numit clar şi am identificat legăturile dintre putere şi extrema dreaptă ceauşistă.

*

O seară întreagă cu Elena Ştefoi. Ca de fiecare dată, apropiată. Şi pornită. Îl crede pe Mircea Ciobanu — care cenzura din ceilalţi poeţi tot ce putea să treacă în textele lui (cuvîntul „biserică" de pildă scos din poemele ei, dar nestrămutat din ale lui) — mare securist, de care se servesc „organele" să-i întindă o capcană... Regelui.
Se poartă mereu complotul. Altfel, lucidă şi agreabilă.

*

Un alt optzecist şi contrapunctist: Leo Şerban. Are 32 de ani şi pare de 23. Cu bursă la Paris. Rafinat, estet, talentat. Fotografiile din care va expune la Bucureşti — privire de artist. Ne lasă texte în franceză, de plin răsfăţ estetizant. Fin, hedonist (o declară satisfăcut) şi oarecum detaşat şi de băltoaca, dar şi de realităţile româneşti.

*

În schimb, tînărul fizician-scriitor Zografi (vine cu soţia lui — şi ei cu bursă), turmentat, bulversat, mereu în priză cu evenimentele. După ce ne-a dat de citit nişte proze şi o piesă de teatru (are talent, dar nu-mi dau seama ce va face cu el), ne explică prin matematici şi fizică felul în care va analiza pe Haydn, Mozart etc.... într-o carte viitoare.
Nu ştiu cît pricepem, dar cuplul ne place real.

*

Operatorul Horia Lapteş (l-a filmat pe Pintilie filmînd *Mitică*) vrea să rămînă în Franţa. Ne aduce de ales fotografii de la recepţiile cu Regele din mai. Iau cîteva, mai mult să nu-l jignesc. Dar iar semăn cu Cella Delavrancea, nu la 150 de ani (ca în fotografiile de la G.D.S.), ci la vîrsta mea.
Îmi displace profund imaginea mea.

*

De la 20 iulie la 11 august la St. Tropez. Cu Lucie primele două săptămîni: în ultima au venit Anne-Christine, Frédérick și cu plodul Simon. Caniculă, înot metodic (1 400 m în fiecare dimineață, uneori și seara) — ca o datorie pentru toate zilele și nopțile pariziene țintuite la birou. Iar seara, lecturi: Finkielkraut: *Le mécontemporain* (unde fără nici o prejudecată îl scoate pe Péguy din compartimentele de extremă-dreaptă în care-l fixaseră Vichy-ul mai întîi, posteritatea gen B.-H. Lévy apoi). Exult. F. e poate eseistul cel mai liber al clipei de față: fără confuzia în scris a lui Glucksmann sau *parti-pris*-urile prea mediatizate ale lui B.-H.L.

Hannah Arendt apoi. O culegere mai veche de texte ale sale: *La crise de la culture*. Puțin repetitivă și fastidioasă, dar mereu necesară. Cred că Jeanne Hersch ar fi putut-o depăși dacă nu s-ar fi dăruit și risipit prea generos. — Louis Althusser cu *L'Avenir dure longtemps*, scris după uciderea soției lui într-o criză de demență. Încă depresiv, se acuză mereu de „impostură". A trăit în teroarea de a se descoperi că nu cunoaște nimic din istoria filozofiei și „aproape" nimic din... Marx! Toate nevrozele sexualizante analizate la modul freudian, apoi lacanian. Patetic, n-a înțeles nimic din timpul trăit asupra căruia s-a înșelat sistematic. Și cînd te gîndești că de la Ecole Normale a dominat cu *Lire Marx* și la *Coupure épistémologique* cel puțin o generație. Impostura nu e a lui, e a Parisului intelectual. Altfel bun scriitor, de o extravaganță și aproape rousseau-istă sinceritate.

Jacques Julliard — *Le génie de la liberté* se citește mai bine în articole decît în carte, unde simplul bun-simț de politolog nu e de ajuns. Încîntată doar de prima frază (cartea e scrisă în ianuarie 1990, deci în plină iluzie asupra revoluției românești): „Commencé le 1er août 1914 avec le déclenchement de la Première Guerre Mondiale, le XX-e siècle s'est terminé vers Noël 1989 à Bucarest..."*

Dar vacanța a început cu un incident minor, pe care însă nu risc să-l uit. La St. Raphaël, Lucie nefiind pe peron, nesimțindu-mă în stare să urc valiza (îngreunată mai mult de cărți) pe scări, am

* „Început la 1 august 1914 o dată cu declanșarea Primului Război Mondial, secolul XX s-a încheiat la București în 1989, pe la Crăciun..." (*N.ed.*)

luat ascensorul pentru handicapați. A rămas blocat. Și eu ermetic închisă într-o cutie metalică înăbușitoare. O panică fizică precum de la bombardamentele din 1944 asupra Bucureștiului nu mai resimțisem. Atunci eram pe scara blocului din bulevardul Elisabeta, cu mama. Mult mai stăpînă pe ea, mă liniștea. În cabină eram singură țipînd în butonul de alarmă și bătînd ca nebuna în ușă. Cred c-a ținut vreun sfert de oră pînă ce, alertați, funcționari de la gară au venit și-au forțat ușa. Lucie îi și telefonase lui V. că nu eram în tren. L-am rechemat chiar înainte de a-mi reveni în fire. Avea o comunicație urgentă — dna Hossu voia neapărat să-mi ia un interviu telefonic despre mama. Am chemat-o și pe ea dintr-o cabină telefonică de la St. Tropez și-am fixat *rendez-vous* telefonic pentru a treia zi la niște țărani-fermieri de lîngă casa noastră. Din grădina lor, unde m-a chemat televiziunea, am vorbit (înregistrată) despre asasinarea mamei în închisoare. Ce voi fi spus, nu știu prea bine. Stăpînă pe mine la orice interviu, în fața oricărui microfon sau cameră, cînd e vorba de mama îmi pierd orice control. Dacă a ieșit ceva, voi vedea cînd voi primi caseta.

O căldură ca nicicînd. Și somn de parcă aș fi avut cine știe ce de recuperat. De fapt aveam: anul n-a fost ușor.

*

Reîntoarsă la Paris, m-am îngropat în ziare, în curier, în convorbiri telefonice cu Mihnea. (De fapt, Parisul e deșert.)

De-a valma:

• Câmpeanu, fie din arivismul lui fără limite, fie ca un serviciu adus lui Iliescu (fie amîndouă), a trimis o delegație la Rege să-l propună candidat al Partidului Liberal la președinția... Republicii! E mai rău ca o imbecilitate (cum declara Alecu într-un interviu la București), e o crimă de lezmaiestate, cum afirma Manolescu în alt interviu. Regele a refuzat, dar cam tîrziu. Ar fi trebuit să nici nu primească delegația liberală. Coposu s-a precipitat la Versoix a doua zi după sosirea delegației, spre a contracara inițiativa lui Câmpeanu, care, dacă ar fi avut efect, lichida și pe Rege, și ideea monarhică definitiv în România.

• În acest timp Dinescu e și el candidatul *Academiei Cațavencu* la alegeri.

• Făcîndu-se că scrie despre *Românește* a lui Virgil și scandalul provocat la București de rigoarea lui V. împotriva prostituaților comuniști — Arghezi, Vianu, Călinescu, Ralea — Mircea Iorgulescu îl pune pe același plan cu Norman Manea, demitizîndu-l pe Eliade și apărîndu-l pe Manea împotriva detractorilor abjecți (presupun că sînt și eu printre ei).

• Altfel, nimic prea nou. Am scăpat de căldură, de înot, de odihnă. Acum ce va mai veni?

Joi 20 august

Ion Ioanid ne-a trimis alte două casete din *Memorialul durerii*, dedicate femeii în închisoare. Pe prima, fotografia mamei alături de cele ale Mariei Antonescu, Alice Voinescu etc. Episodul al XII-lea e mai ales centrat pe o țărancă din Nucșoara arestată pentru a fi hrănit și tăinuit partizani. Fabuloasă ca ținută.

*

Somat de mine pe la începutul săptămînii, Stroescu se hotărăște să anunțe pe unde sfîrșitul emisiunilor noastre. Îmi telefonează să-mi citească azi textul lui de cîteva minute care trece mîine. Scurt, dar emoționat și bineînțeles cu elogiile de circumstanță. Trece mîine la programul cultural.

Finis Europa Liberă.

*

Primesc de la Carandino, din spitalul Cristiana — București — prin Ion Vitez (liberali de-ai lui Vintilă Brătianu) cartea lui de memorii — cu dedicația tremurată — *Nopți albe și zile negre.*

E bolnav, bătrîn (unii spun chiar senil) și de abia l-au scos anul trecut prietenii din ghearele unei femei nebune ce-l sechestrase. Scena ne-a fost povestită, cred, de dna Hossu.

*

Vladimir — fiul lui Adinel — îmi trimite de la Sanda Lovinescu cartea lui Lala (Vasile), *Monarhul ascuns*, în care guenonizează cu spor. Întîmplarea (?) face ca în același timp să primesc și o scrisoare a unui pensionar din Sibiu (de origine din Fălticeni), Paul Ciopală, care-mi cere să trimit bani sau haine unei doamne în vîr-

stă, singură, aproape în mizerie, ce nu poate să nu-mi fie rudă: Stela Lovinescu. Îl întreb pe Cazaban: crede că e soția lui... Lala.

Cum Mihnea pleacă din nou la București, va trimite el, în numele meu, un mandat la Fălticeni.

*

Îmi scrie și Rodica. Surdă, bătrînă, bolnavă, dar bună. N-are nevoie de medicamentele pe care i le propusesem.

Familii, biete familii, cînd mă gîndesc cu cîtă juvenilă și literaturizată inconștiență repetam în tinerețe gidianul „Familles, je vous hais".

Acum, le plîng...

*

Uitasem: la mare am citit și *Istoria literaturii* a lui Nego. O serie de mici eseuri, unele interesante, altele nu, cu subiectivitatea lui excesivă și nu totdeauna dăruită (Nicodim are drept la un mare capitol, Ioana Postelnicu e citată favorabil, Beniuc e cel mai mare poet critic de la Eminescu încoace etc., etc.).

Cum *Istoria* a fost foarte prost primită în țară (nu din motive lăudabile), îi telefonez să-l consolez. Dar îi spun și rezervele mele. Atenuate.

*

Alecu a tot dat interviuri la București. Unul mai fantezist decît altul. Toate evenimentele din '89 încoace sînt opera KGB-ului, iar socialismul e criminal peste tot, și ce a fost în Est, dar, pe plan aproape de egalitate, și „subversiunea" socialistă de azi din Franța. (Care subversiune, din moment ce socialiștii sînt la putere?)

Duminică 23 august

În a doua casetă din *Memorialul durerii* (episodul al XIII-lea), o altă țărancă din Nucșoara, Elisabeta Rizea, cu ani de închisoare în spate. A ajutat pe rezistenții din munți și, în ciuda chinurilor de la anchetă, nu i-a trădat niciodată. Octogenară și falnică.

Sub comunism nu i-a fost frică. Acuma, în schimb, da. E persecutată, nu i se dă pămîntul înapoi, i s-a furat din bătătură crucea pe care voia s-o înalțe pentru cei morți în temniță, schingiuitorii

ei sînt mai departe în funcții. Și-a pus și drug la ușă: — Dacă vin, îi omor eu cu drugul pînă să tragă ei cu pistolul.

Atît mă entuziasmează, încît scriu primul meu articol (de cînd am încetat cronicile pentru Europa Liberă), *Infern portativ*, și-l trimit Gabrielei Adameșteanu.

Telefon cu ea atît de des întrerupt, încît ajung și eu să bănuiesc că e Securitatea. Mă înștiințează că într-adevăr interviul cu mine a trecut în *Memorialul* XIV, unde se vorbește și de mama lui Mihnea care și-a născut fetița în închisoare. A apărut și un fragment din convorbirile noastre (V. și cu mine) cu Magda Cârneci, în ultimul *22*.

*

Bujor Nedelcovici întors din România unde a stat vreo trei săptămîni și n-a văzut mai pe nimeni (la Uniunea Scriitorilor l-au chemat înapoi pe Traian Iancu în chip de salvator financiar). De la Magdalena Bedrosian, cartea mea de dialoguri cu Eliade, Ionesco, Lupașcu, Cugler urma să apară la 10 august. Mi-a trimis prin el... contractul cu Cartea Românească. Despre cărți, cînd va da Dumnezeu. O rog pe Gabriela, dacă a apărut, să obțină cîteva exemplare și să mi le trimită prin Mihnea.

*

Telefon de la Radina. L-a ascultat azi pe Stroescu anunțîndu-ne plecarea de la E. L. — M-am uitat pe ceas, doamnă. N-a vorbit decît 2 minute și jumătate! Îi răspund: — Pentru 20 de ani — și mă opresc. Sînt de fapt 30.

Bietul Radina își face iluzii. A scris despre lagărele prin care a trecut în Iugoslavia, și acum i se pare de actualitate. — La cine să mă duc? E bun Laffont?

Miercuri 2 septembrie

S-a întors Mihnea de la București (vine deseară să cineze cu noi) cu cinci exemplare din *Întrevederile* cu Eliade, Ionesco etc.... și cu cartea Adrianei (plus prefața mea) apărută la „Humanitas".

Printr-un telefon de la Basarab Nicolescu aflu că *Întrevederile cu* a și fost premiată (premiul I „cu cunună") la Tîrgul Estival de carte de la Neptun. Detalii dintr-un articol în *22*: juriul de

ziariști era prezidat de Gabriel Dimisianu, iar marele premiu a fost dat unei cărți a lui Țuțea (apărută la editura lui Sorin Dumitrescu, „Anastasia"). Premiul acesta mă înduioșează doar pentru că a fost dat la Mangalia, tărîmul privilegiat al copilăriei și adolescenței mele, acolo unde îmi simt mai puternice rădăcinile.

*

Mihnea și-a îndeplinit misiunea. Liiceanu i-a trimis Stelei Lovinescu (între timp mi s-a confirmat că e văduva lui Lala) 20 000 de lei (presupun din drepturile mele de autor pentru viitoarea carte de la „Humanitas"). Îi scriu domnului de la Sibiu (Ciopală) s-o avertizeze pe S. L. să nu se mire cînd va primi mandatul.

*

În *22* (cel cu interviul nostru), un articol al Gabrielei Adameșteanu despre *Memorialul durerii* (XIV), cel cu mama. În același, mama lui Mihnea povestește cum a născut fetița în închisoare. Gabriela profită pentru a-l apăra încă o dată pe „troțkistul" Mihnea și a arăta ce-a făcut el cu Liga pentru cei din România.

Gabriela găsește la telefon că dintre candidații prezidențiabili, Emil C. s-a prezentat cel mai bine la televiziune. Dar sondajele îi dau lui Iliescu vreo 9 puncte de avans, în ciuda „gafei" de la Constanța, cînd „președintele" s-a dat jos din mașină, a luat de gît un gazetar manifestant și l-a tratat de „animal". Culmea e — și o astfel de culme altundeva decît în România nu cred că s-ar fi putut înregistra: la țară și în popor, apostrofa aceasta: „de ce huidui, animalule" i-ar fi adus un plus de intenții de vot.

Chiar că nu mai e nimic de făcut.

*

Săptămîna trecută, Sandra Hillerin cu soțul ei au venit să ne aducă o carte a lui Vulcănescu apărută recent. Pînă și Sandra crede că nu ne lasă Rusia și KGB-ul din mîini, să evoluăm și noi, ca celelalte țări ale Răsăritului.

*

Lung telefon de la Marcel Petrișor (în trecere scurtă prin Paris, venind din Canada). E pesimist. După el, Coposu va face o alianță post-electorală cu... Roman.

Îmi mulțumește pentru cronica la carte, în ciuda rezervelor pe care le făcusem.

Ne invită să stăm la el cînd mai mergem la București: are apartament în… centru.

*

Aftalion, lung telefon: alcătuiește un volum pentru colecția „Autrement“ despre București („le petit Paris des Balkans“) și ar vrea ca V. și cu mine să luăm capitolul literaturii.

Refuz bineînțeles — cărțile de făcut pentru „Humanitas“ (și nu e un pretext) — și i-l propun pe Ion Pop. El se gîndise la Țepeneag sau la Alain Paruit. Îmi spune că va avea dificultăți cu Barbă (scrie despre cinematograf) pentru că vrea să-l propună pe Hăulică (artele). Sprijin ideea lui cu Hăulică.

Duminică 13 septembrie

Deșliu s-a înecat și corpul lui n-a fost găsit decît peste vreo trei-patru zile în dreptul vilei lui Ceaușescu la Neptun. Aproape simbolic. Poet mediocru, dar deosebit de cinstit — e singurul dintre foștii scriitori ai proletcultului care și-a recunoscut și îndreptat, pînă la disidență, greșelile.

Știrea o aflu mai întîi (via Marie-France) de la Dimisianu și Geta. Aceasta din urmă plîngînd (fîntînă) la telefon nu din pricina lui Deșliu, ci a lui Dan Petrescu.

Fostul nostru disident își dă arama pe față. A profitat sistematic de rezistența lui de la Iași. Cînd a fost scos din postul de secretar de stat la Cultură, a publicat în presă niște atacuri josnice împotriva lui Pleșu (c-ar fi slugarnic cu superiorii!).

Numit apoi director la Muzeul Literaturii Române, s-a instalat cu o bursă franceză la Poitiers pe doi ani, mirîndu-se că în lipsa lui a fost desemnat altcineva. Cînd s-a întors cu o nouă medalie la palmaresul lui de victimă-rezistent (uciderea lui Culianu), a vrut un alt post. I s-a dat direcția Editurii Albatros. Cu Geta acolo în mare prietenie. Pentru ca recent — și fără ca nici un incident să fi avut loc — să-i ceară pensionarea și să vorbească într-un interviu din *Evenimentul zilei* de „baba utecistă“ (ca la *România Mare*).

*

Liiceanu la Paris. L-am văzut o primă oară marți 8, îl așteptăm din nou astă-seară. Să mai adaug că din România — și oare de ce numai din România? — e cel cu care ne simțim cel mai bine?

Astă-seară va lua și dactilograma cărții lui V.: *Subiect și predicat.*

Acum ne pregătim pentru „urmări". Probabil că nu putea să cadă mai bine închiderea biroului parizian al FE. Cîteva cărți — puține — din puținul pe care l-am făcut — tot vor ieși. Acum avem, în sfîrșit, timp să lucrăm la ele.

Marți 15 septembrie

Aseară, la o prezentare a filmului lui Pintilie: *Le chêne*. Lansat în mass-media (*Cahiers du Cinéma*, *Le Nouvel Observateur* — Françoise Giroud, *Positif*, *Télérama*) ca o „capodoperă" (Fr. Giroud), cel mai mare film venit din Est, de la Wajda — *Omul de marmură* — încoace (*Télérama*) e evenimentul începutului de stagiune.

Pintilie face față cu brio la toate interviurile (radio, presă, televiziune). Pe platoul lui Bernard Pivot e singurul care pune problema comunismului în termeni de demonie. În interviul din *Cahiers du Cinéma* ține — cinstit, dar și puțin masohist — să dezvăluie cum a fost el informator al Securității între vreo 15 și 17 ani, cînd îi era tatăl în închisoare (chit că n-a dat pe nimeni și nimic, făcînd rapoarte anodine). Peste tot, cum e prezentat ca exilat, insistă că era vorba de un exil special, de aur — stînd jumătate din timp în țară, unde doar n-avea voie să se apropie de o scenă de teatru sau un platou de cinema. Că n-a fost disident.

Urcă în stima noastră cu fiecare nouă intervenție.

Iar filmul... L-am văzut o primă oară pe o videocasetă adusă de Marie-France, o copie de pe pal în secam, cam slabă. Și atunci l-am găsit excepțional.

Pe ecran, revăzut acum, e pur și simplu un mare film. Isteria din *De ce bat clopotele, Mitică?* face loc adevăratei isterii din ultimii ani ai lui Ceaușescu și se îneacă în mîlul realității. Acum pricep — poate pentru prima oară atingînd zone în care analiza devine ineficientă — din ce se trage neputința țării de a se dezbăra de această

complicitate în răul cotidian, în mîrlănie, în răsteală, în ne-rost, în vulgaritatea minciunii tot atît de cotidiană ca și înjurătura.

După film, la cafenea, cu V., Marie-France, Liiceanu și Pintilie. În ciuda metaforei finale a stejarului (rădăcini, speranță), e cel mai deznădăjduit diagnostic ce a fost pus pînă acum.

Ne întrebăm chiar — într-o lungă convorbire telefonică cu Liiceanu, pe la 2 dimineața — dacă nu ne-am înșelat dedicînd unei Românii fictive o întreagă existență. Noi. El, dacă refugiul în Heidegger și la Păltiniș nu era un fel de a se ascunde, de a refuza să vadă.

Ne amintim excepțiile, de la țăranca din Nucșoara la Vulcănescu, și ne mai potolim. Inutil de adăugat că nu calitatea estetică a filmului (desăvîrșită) ne-a produs un asemenea șoc.

*

Gabriela Adameșteanu îi telefonează de la Die (unde e festivalul românesc) lui V., în alarmă. Să vină imediat Liiceanu, deoarece anunțul că Regele va sosi la Die a creat confuzie și opoziție (din partea cui?) și doar Liiceanu ar putea „decongestiona" atmosfera.

Dar Gabriel are *rendez-vous*-uri editoriale pînă joi. Nici gînd să le decomande.

Dramatizează oare Gabriela și Ileana Mălăncioiu?

Sîmbătă 19 septembrie

Nu dramatiza Gabriela Ad. Versiuni diferite asupra „ciocnirii" (nu atît în privința Regelui) de la Die, între exil și... țară.

O versiune, a fetelor — cinstită — cum sînt ele, dar prea axată pe reacții ale publicului francez. Rodica mi-o relatează ieri timp de o oră (a fost o zi de telefonită cronică).

O alta, întărind și înnegrind pe prima: a lui Mircea Iorgulescu — altă oră.

Și în sfîrșit a treia, a Gabrielei Ad., azi la noi, povestită timp de vreo trei ore, coerent și aproape concis, cum nu-i stă în fire.

Pe scurt, aparent, lucrurile păreau a se petrece astfel: scriitorii din țară afirmîndu-și superioritatea (acolo se face literatura română); cei din exil, în frunte cu prezentatorul ales de noi: Mircea I., le replicaseră: acolo nu s-a făcut nimic și scriitorul a fost laș și privilegiat.

Totul s-a complicat cu venirea Regelui, contra căreia s-au pornit şi Papilian (că el nu se lasă „manipulat"), şi fetele (dar ele din pricina orchestrei de ţigani ce-a cîntat regelui la masă şi a filmului cam de propagandă *Monarhia salvează România*, trimis împreună cu Giurescu de GDS la Die şi care i-a impresionat prost pe... francezi) şi mai ales Iorgulescu devenit anti-monarhist absolut după ce fusese totuşi la „George V" să-l vadă.

Detaliile n-au rost. În fond, n-are mare importanţă ce s-a petrecut la un mic festival dintr-un mic burg francez.

Prost e că se confirmă astfel (prin Elena Ştefoi) opţiunea sistematic anti-românească de la *Contrapunct.*

Prost şi că Regele se lasă antrenat în astfel de „vizite" provinciale şi nedorite, de parcă pe francezul de rînd ar trebui să-l convingă de necesitatea regalităţii în România.

*

Telefon Mihnea: directorul de la France Internationale refuză emisiunile noastre ce-i fuseseră sugerate şi de ambasadorul Franţei la Bucureşti, şi de secretariatul lui Lang, pe motivul — adevărat în parte — că n-au bani.

Cu atît mai bine, pregăteam argumente să refuz, şi nu era uşor deoarece, la început, Papilian se bătuse pentru ca „Tezele" să treacă la el.

Bietul Papilian: se codeşte probabil să-mi anunţe o veste „proastă" care n-are cum să ştie că va fi considerată ca „bună".

*

Mitterrand a fost operat de prostată şi are cancer. Cît l-am detestat, văzînd în el tipul însuşi al politicianului — cu toate conotaţiile peiorative ale termenului —, emisiunea de la televiziune m-a convins nu de sinceritatea lui (nu cred o clipă în ea), ci de statura lui de om de stat.

Şi apoi, cu o astfel de boală nu se glumeşte, omul suferind merită respect pentru felul cum face faţă adversităţii. Şi el o face cu demnitate.

Trebuie să fii complet lipsit de imaginaţie ca să faci glume sau să te bucuri.

M-am „bucurat“ doar de moartea lui Stalin și a lui Hitler. Dar erau monștri, nu oameni.

*

Mîine, Gabriela Ad. toată ziua la noi. O voi lua la secția de vot (V. și cu mine votăm „da“ nu pentru Mitterrand bineînțeles, ci pentru Europa) și apoi seara, după discuțiile noastre „românești“, vom privi rezultatele la televiziune. Gabriela trebuie să facă în *22* un reportaj, la întoarcere.

*

Am început să dau la bătut volumul III din *Unde scurte*. Mă deranjează oarecum aspectul de „serial“ al acestei publicări, totuși poate că nu va fi complet inutilă.

Cu toate că acum, cînd nu mai avem emisiuni, probabil că „clientela“ de cronicari interesați doar de poziția pe care o ocupăm (vorbeam despre ei, îi lansam, îi luam din decembrie ’89 la emisiuni) va scădea.

Ei și?

Luni 21 septembrie

Un modest „da“ la referendum (Maastricht) cu un 51% „et des poussières“.

Merg cu Gabriela să-i arăt cum se votează în Franța și, ca redactoare-șefă ce e, și începe să pună întrebări funcționarilor de acolo.

Apoi acasă, cu taifas (mai mult amar — e mereu vorba de Die) întrerupt de convorbiri cu Goma, Gabriel Liiceanu, Gabriel Andreescu și, mai tîrziu, Mihnea. Culmea e că Mihnea, alături de Giurescu, s-a însărcinat să restabilească adevărul în privința monarhiei și a regelui Mihai — violent atacat în ziarul comunist de la Die ca „fascist“. (Să aducă un fascist pe pămîntul rezistenței franceze — Die e în Vercors — o blasfemie! Se indignează primăria locală — comunistă.)

Iată-l pe Mihnea apărînd pe Rege! Încîntat, Liiceanu se răzbună și nu-i mai spune decît „monarhistul de serviciu“ — titlu pînă atunci rezervat lui de către Mihnea. Copilării, dar, recunoaște Liiceanu, Mihnea are un fel de „cavalerism al adevărului“ (sau sintagma e a lui V., nu mai știu…) care l-a impresionat. Dar Mihnea la Maastricht a votat „nu“. Din pricina lui Pasqua.

Altă parte din seară, la televiziune, tot cu Gabriela, să urmărim rezultatele şi să vadă şi ea cum arată un platou electoral occidental.

*

Azi, Gabriel Andreescu (venit şi el de la Die) cu cartea lui (texte scrise înainte de '89), *Filozofia disidenței.*

Apoi ne telefonează de la Goma (unde e cu Gabriela). G. Andreescu are un proiect în comun cu Tudoran: să facă după alegeri la Bucureşti un fel de reuniune cu disidenţii dinăuntru şi din afară, în frunte cu Goma. Încearcă să-l convingă ei, ne roagă pe noi să continuăm.

Îi dăm deja lui Goma argumentul care ni se pare cel mai tare: dacă nu merge el, nu venim nici noi. Pretinde că-i grav bolnav (!?).

Ne vom mai strădui. Ideea mi se pare foarte bună, cu condiția să vină Goma. Prezență – simbol. Dar nu va fi uşor.

*

Telefoane de la Alecu şi Marie-France. Să semnăm un manifest: Românii din Franța sînt pentru Convenție şi candidatul ei, Emil C.

Semnează şi Goma (zice c-ar fi făcut-o chiar şi pentru Manolescu, culmea obiectivității pentru el: îl detestă).

Eugen, bineînțeles. Marie-France vrea să încerce a obține semnătura lui Cioran.

*

Gabriel L. îi spune Gabrielei Ad. „haotica de serviciu". Au un fel de a fi împreună (şi cu Mihnea de altminteri) care-ți dă poftă să le stai alături.

*

Gabriel A. în faza cea mai senină, afabilă, atentă de pînă acum. Pare ieşit din faza Saint-Just şi discutăm destins, limpede, ca niciodată. Încercăm să-i explicăm de ce sentimentul național nu trebuie cedat extremiştilor național ceauşişti, care de fapt nu dispun şi nu vehiculează decît o caricatură. N-avem voie să le cedăm înaintaşi iluştri, de la Eminescu la Eliade, cînd modelul lor nu este altul decît Ceauşescu.

Pare a înțelege. Probabil că și înțelege. Îl simțim, în orice caz, din nou aproape ca în 1990 cînd la GDS l-am văzut (era să spun revăzut) prima oară.

*

Liiceanu a plecat azi dimineață. Mihnea, mîine, pentru toată perioada alegerilor.

*

Sorin Antohi vrea să obțină pentru un radio al lor ieșean (și deloc oficial) emisiunile „Teze" și „Povestea vorbei") spre re-difuzare.

Îl dirijez spre Gelu sau Hurezeanu la München.

Proiectul lui e însă mult mai interesant atunci cînd depășește radiofonia. Vrea să fie trimiși în Germania (sau au și fost) tineri pentru specializare într-un nou tip de anchetă sociologică: înregistrarea de mărturii înainte ca vechile generații să dispară cu totul.

Se gîndește, ne gîndim noi mai demult, de studioși trimiși la Paris pentru arhivele exilului.

Dar, ca mai tot ce vine din România, nu știu dacă poate fi pus în aplicare proiectul.

Luni 28 septembrie

Primele „estimații" au dat aseară 48% pentru Iliescu, la prezidențiale, contra 33 Emil Constantinescu. Și pentru legislative: în frunte FDSN cu 27%.

Surpriză chiar și pentru niște pesimiști ca noi. Dacă intrigile de la Convenție pot fi (și sînt) responsabile de 4-5% din voturile acordate lui Iliescu, restul răspunderii revine incontestabil poporului român, singurul din Est ce-și mai votează... comuniștii.

Seamănă a epitaf.

Aseară pe FR3, Pintilie votînd la București, o reuniune la Convenție (Coposu cătrănit, dar își va fi dînd seama măcar acum ce calcul greșit a făcut?), Dinu Z. surîzător (de ce?) și un interviu la *Evenimentul Zilei* cu Cristoiu, cu o analiză aparent obiectivă, vorbind de „apatia politică" a românilor. Petre Roman fulminînd pe FR3, azi. Are și de ce. Caius Dragomir n-ar avea decît 2,5%, iar FSN-ul vreo 11. În schimb, *România Mare* ar trimite 15 depu-

tați în Parlament, iar Funar ar fi obținut 15% la prezidențiale. Reunindu-și forțele cu ale lui Iliescu...

În jurul nostru, toți catastrofați. De la Monica Spiridon la Dan C. Mihăilescu și Tania (a făcut — se pare — o depresiune) sosiți azi pentru un colocviu organizat de Catherine Durandin, de la Marie-France la Barbăneagră sau Alecu (invocînd însă mereu Providența și pariind pe imprevizibil) pînă la Goma.

În schimb, Gabriela Ad. astă-seară la telefon, neașteptat de calmă și optimistă. L-a văzut aseară pe Mihnea, care nu crede în aceste estimații pe care le consideră manipulate și manipulante. Îi cer Gabrielei să-l someze a vorbi cu gazetarii francezi de acolo și să le comunice dacă este adevărată această suspiciune.

Deoarece mass-media ia cifrele în serios (și eu, la fel), iar de la editorialul din *Le Monde* la *Figaro* și la canalele de televiziune, cifrele sînt considerate ca de nepus în discuție și verdictul este dat.

În acest timp, Véronique Soulé are în *Libé* peste o pagină cu drama țiganilor din România cînd principala dramă este a românilor, creată de ei înșiși și prelungită acum cu încă patru ani.

Nu îndrăznesc să înțeleg de ce sîntem diferiți de celelalte popoare ale Răsăritului.

*

Azi am primit în sfîrșit caseta video cu mama (și interviul meu) din *Memorialul durerii* nr. XIV, trimis de Ion Ioanid. Interviul nu e lăcrămos (era esențialul). Iar mama e atît de frumoasă cu poza de la *Julietta* (pentru pașaport), ocupînd tot ecranul, încît mi se pare c-o regăsesc în „tinerețea" noastră comună dinainte de...

Lucia Hossu-Longin mi-a telefonat vineri de la FE (München). Îmi trimisese prin cineva și caseta, și o pagină-două din „dosarul" mamei. Nu-i fuseseră date decît trei: a dnei Antonescu, a mamei lui Mihnea (condamnată doar la cîteva luni închisoare) și a mamei (sub numele Bălăcioiu). Cînd dna Hossu a spus funcționarului (de la SRI, de la Interne, de la Procuratură? — nu știu) că „e mama Monicăi L.", se pare că el a înlemnit. Nu mai putea repara gafa. Mai trimisese și un număr din *România liberă* titrînd cu fraza spusă de mine, după Doina Cornea: „Ca să poți ierta, trebuie mai întîi să ți se ceară iertare."

Acel „cineva“ telefonase și noi nu răspundeam. Probabil c-a încercat dimineața.

Tot dna Hossu îmi spune plină de încredere că opoziția va obține (era deci vineri) 80%. Sfinte iluzii.

*

Duminică, Ileana Mălăncioiu. Atît de brusc destinsă, avînd și umor, surîzătoare cum n-am văzut-o niciodată, încît nu-mi vine să-i spun că știm refuzul ei de a semna lista de protest împotriva închiderii biroului FE de la Paris. Ne lasă și o carte cu o dedicație patetică. Cu dedicațiile toți sînt darnici.

La noi doi — V. și cu mine — lașitate, bună creștere sau un început de indiferență? Puțin din toate probabil.

A stat vreo trei-patru ore. Nici măcar nu mi s-a părut că e lung. Poate că am porniri creștine? Mai știi?

*

Văzut cu V. *Luna Park* a sovieticului Loungine. A ieșit o dată cu *Le chêne* al lui L. P. Mi se pare un film tratat sumar de un artizan conștiincios. N-am văzut *Taxi blues*. Se pare că era mai bun.

Duminică 4 octombrie

Toată săptămîna cu „bombele“ succesive asupra alegerilor, la început explozive și apoi, încetul cu încetul, dezamorsîndu-se.

Totul lăsa la început impresia unei „fraude pe scară mare la numărătoare“ (a fost expresia lui Iorgulescu). Televiziunea Română anunța 3 milioane și jumătate de voturi anulate. Ceilalți adăugau un milion și jumătate de „flotanți“ — duși cu camioanele să voteze și la locul de baștină, și la cel de muncă.

Adăugîndu-se la refuzul americanilor de a acorda clauza și la un protest (oral presupun) al ambasadorului Franței la București — ca și ecourilor în presa germană (în cea franceză nimic), știrile succesive creau iluzia că vor fi anulate alegerile.

Mihnea îmi explică la telefon că probabil Convenția nu va cere revizuirea decît pentru cîteva județe unde sînt probe palpabile, îmi amintește că și la precedentele alegeri, din iunie ’90, au fost 10% din buletine anulate și că, încetul cu încetul, cifrele care sînt tra-

tate la Biroul paralel de control al Convenției încep să se apropie de cele ale Ministerului de Interne.

Herlea îmi cere un articol pentru E. Constantinescu. Îi amintesc c-am semnat cu V. Apelul pentru el și că mă rezum la asta.

Se și pregătește marea explozie a Convenției.

Rezultatul final nu s-a dat încă decît pentru prezidențiale: vreo zece puncte îl despart pe Iliescu de Constantinescu: al doilea tur nu mai are nici o șansă să răstoarne lucrurile.

*

Miercuri, la Zilele de stûdiu organizate de Catherine Durandin, spre a-i regăsi pe Dan C. Mihăilescu și Tania Radu (cu care ne petrecusem după-amiaza și seara din ajun), a-l cunoaște pe Zub, dar, mai ales, a răspunde la invitația Catherinei Durandin. Îmi displac analizele ei pripite, deseori neștiutoare (din toată literatura interbelică nu comentează decît *Gândirea*), cam răuvoitoare (victimizarea a devenit, retroactiv, și o caracteristică a exilaților de la 1848), dar nu pot să nu apreciez — ca rarisimă — capacitatea ei de a îndura criticile.

Îi trimisesem prin Mihnea o masă-rotundă despre cartea ei, destul de severă și nu numai că n-a crîcnit, dar nu și-a schimbat nici atitudinea amicală (deși cam neîmpărtășită).

Lîngă Ana (care bombăne) și Paul care suspină. E drept că mai e în sală Țepe — îl contrazic de mai multe ori —, că Kende e plicticos, un ceh și mai, Karnoouh ca mai totdeauna vede primejdii de capitalism excesiv și lipsa de memorie istorică în general — nu doar în Răsărit (îl contrazic și pe el). Pe la mese (totul are dimensiunea unui seminar), Sorin Antohi, Dan Culcer — important ca de obicei, dar cel puțin tăcut, Hassner (îl îndemn pe C. Mihăilescu să-i ceară un interviu — ceea ce și face).

Singurul agreabil de auzit este Al. Zub. Dar nu uită să-l citeze pe Breban (care a venit să-și lanseze cartea la ei la Iași) — ceea ce îl enervează pe Goma — și chiar, cam hodoronc-tronc, pe Eugen Simion — ceea ce mă miră pe mine.

Nu-i pomenesc însă nimic la cafenea, unde ne regăsim după ședință — fără Goma și Ana prompt dispăruți —, cu el, cei doi Mihăilescu, Irina Bădescu etc.

Ca să ne luăm ei metroul, eu taxi-ul, trecem pe lîngă Luxembourg în noaptea cea mai rafinat pariziană din cîte pot visa scriitorii turişti de-o zi-două.

Dan C. Mihăilescu suspină (e drept nu fără oarecare umor, ca tot ce face el), pe aici trecea Cioran. Îi replic, dar şi Rimbaud, dar și Verlaine, dar şi Rilke.

Rîdem cu toții: nu-i va trece uşor acestui îndrăgostit de generația '30 (el spune '27) ciorănita febrilă.

E, am constatat-o în ajun, agasat de generația sa optzecistă, pusă pe călătorii, burse și aranjamente (la *Contrapunct*, mult sub nivelul inițial, gîlceava e în toi).

*

Cinăm cu Vona și Ileana Mălăncioiu în Cartierul Latin (ne däduserăm întîlnire la Café de Flore). Vona, fericit că va fi publicat la Cartea Românească, face bancuri proaste. Ileana Mălăncioiu, după ce insistă să-i dăm colaborarea la *Viața Românească*, introduce o paranteză — cum nu mai semnează ea liste de protest ca să nu se afle lîngă cine știe ce securist. Doar V. remarcă aluzia (e felul ei de a se scuza că n-a semnat apelul pentru emisiunile noastre). Eu nici nu înregistram. Îmi trecuse, de cînd am văzut-o la noi așa destinsă, și țîfna, poate chiar amintirea.

Ne îmbrățişăm cu efuziune, la despărțire.

Duminică 11 octombrie

Telefonează astă-seară, de la Europa Liberă, Iorgulescu în plină seară electorală. Triumful lui Iliescu e asigurat, Convenția n-a cerut anularea alegerilor după cele 3 milioane și jumătate de voturi anulate, mulțumindu-se să protesteze pentru cazuri izolate. Iliescu are deci calea liberă (47,34%, pentru el la primul tur, contra 31,24 pentru Emil Constantinescu). Iar la Cameră și la Senat, FDSN-ul conduce cu 27,7%, și 28,3%. Cu Vadim Tudor, Funar și Verdeț face 42,30% la Cameră contra 37,7 pentru Convenție, dacă i se alătură UDMR (sigur) şi FSN (mult mai puțin sigur).

E deci pierdută partida pe patru ani. Ne-ar mai rămîne de știut (dar e esențial) dacă e din pricina fraudei sau — eufemism — a nematurității politice a poporului.

O depeşă primită la FE relata un zvon bucureştean după care Iliescu s-ar adresa lui Mihai Botez pentru a forma un guvern de tehnicieni. Botez i-a refuzat în 1990 şi pe Roman, şi pe Brucan, dar mai ştii?

Gabriela Ad., căreia i-am telefonat serile trecute tocmai cînd îşi făcea Iliescu propaganda electorală, mi-a spus că îl atacase timp de vreo 10 minute pe Manolescu ce spusese că de fapt clauza nu se pierduse la Washington, ci la Bucureşti. Iliescu pomenise şi de „patronii" din Occident ai lui Manolescu.

Prinde, prinde. Anne Planche îmi descria campania din ultimele săptămîni: Iliescu a speriat ţăranii cu regele şi „moşierii" care vin să-şi ia înapoi pămîntul.

De cinci ori a fost întreruptă convorbirea cu Gabriela, ori de cîte ori atingeam un prag politic. Să nu intru la idee? „Fandaxia" securistă e mereu la îndemînă, şi la urma urmei nici nu e sigur că e fandaxie.

De fapt un singur lucru e cu adevărat sigur: şansa încă o dată ratată de români.

Fără Yalta, fără Malta, fără străini — de români.

*

V. din nou la oftalmolog: s-ar putea să fie obligat să se opereze şi la celălalt ochi (cu 20 tensiune contra 14 la ochiul operat). I se va face încă un cîmp vizual. Prea mergea bine. Nu mai sînt însă în panică: prima operaţie a fost fără probleme. Dar ne-am fi putut lipsi.

*

Din nou Dan C. Mihăilescu şi Tania Radu la noi. Le dăm medicamente pentru Geo şi cărţi pentru ei şi ne simţim, ca de fiecare dată, bine cu ei.

*

Grég a plecat la Bucureşti cu ginerele său Alain. Vorbim înainte la telefon. Laura îmi telefonează să-mi spună c-au sosit cu bine la Irène.

Bietul Grég — nu va mai regăsi decît pe Irène şi pe Gabi Bossie. Ceilalţi, evaporaţi în moarte sau exil.

El, care şi-a făcut din adolescenţa bucureşteană singurul paradis. Mi-e milă de el. Poate va regăsi totuşi inconştienţa să se bucure un pic. Mai ştii?

Cel puţin să nu se prăbuşească (a avut acum cîţiva ani un miniatac cerebral şi de atunci a îmbătrînit brusc şi e fragil).

*

Christinel nu mai vine — cum era convenit — la Paris. Poveşti cu dinţii şi inima. Cardiologul a sfătuit-o să renunţe. Sper că nu e grav.

*

Alecu ar fi fost ales senator în Argeş (PAC). Aşa i-a spus prin telefon Tănase de la Bucureşti. Îl felicit pe Toader pentru un articol apărut în săptămînalul lui D. C. Mihăilescu — supliment la ziarul lui Raţiu — întru apărarea lui Sorin D. (contra unui eseist descoperit de curînd cu entuziasm de V.: Patapievici).

Articole de o surprinzătoare maturitate intelectuală.

Mă bucur.

*

O singură bucurie la alegeri, Radu Câmpeanu — cu liberalii lui — n-a intrat nici în Cameră, nici în Senat. Pentru carierismul lui fără ruşine, cea mai bună lecţie.

Miercuri 14 octombrie

Ştirea cu Botez se confirmă. Dată în Ştiri la Europa Liberă, continuu s-o găsesc aberantă şi s-o neg. Catherine însă, pe care o am la telefon, confirmă: i-a sunat Mihai Botez, cînd Mihnea era la noi cu Pleşu: pleacă într-adevăr în România pentru „consultaţie“, ca la căpătîiul unui agonic, dar numai pe două zile şi nu pentru a forma vreun guvern. „La boîte“ pentru care lucrează a fost chemată în ajutor şi pentru ea se duce Botez. Nu înţeleg nimic. Parcă era profesor la o universitate şi nu într-un institut de sondaje sau futurologie.

Din nou istoriile româneşti depăşesc orice ficţiune. „La difficulté est de rendre le vrai vraisemblable“*, scria Camus.

---

* „Dificultatea e să faci adevărul verosimil.“ (*N.ed.*)

Mihai Botez, disidentul, salvator acum al neo-comunismului sau al României? Absurditate — numele tău e România. Așteptăm urmarea romanului foileton.

*

La cele două zile ale „Marii Europe“ organizate de Jack Lang erau invitați Andrei Pleșu, Liiceanu, Manolescu și Pintilie. Manolescu nu vine — are colită sau gripă intestinală. Liiceanu, reîntors de la Tîrgul de Carte de la Frankfurt, i-a spus lui Mihnea că nu se simte bine, trebuie să-și facă examenele renale (îi telefonăm astă-seară, n-are nimic, examenele tot trebuie să și le facă de șase ani, e doar obosit. Respirăm).

Nu mai mergem deci la reuniuni. Spre mirarea noastră însă, Andrei Pleșu ține neapărat să ne vadă (deși, în *Meridian*-ul lui Tudoran, V. scrisese după Cracovia un articol cam împotriva lui).

Sosește cu Mihnea aseară pe la zece, renunțînd la o recepție la Quai d'Orsay, și ne face farmece pînă pe la unu dimineața. Cine îi poate rezista? Numai că de data asta nu cădem victime doar ale inegalabilului său umor. Sau nu avem de ripostat sofismelor sale noiciste. E de o căldură și de o sinceritate care readuc în scenă pe Andrei Pleșu dinainte de a fi ministeriabil și romanist (de la Roman). Ceea ce nu ne împiedică să-i spunem — tot în glumă — ce credem. Dar într-un registru în care totul curge de la sine.

E imposibil să rezum conversația. Scenele și-ar pierde orice savoare. Povestite de el erau un regal.

Serios acum. E adevărat că Buzura a vrut să-i dea o revistă a Fundației sale, *Accent*, dar nu e adevărat că a acceptat, n-are de gînd să mai joace un rol politic, deși Roman — care visează să fie ministru de Externe într-un guvern... Botez, l-ar vrea la Cultură.

Mă întreb dacă Pleșu nu e așa destins și pentru că — parcă ascultînd de previziunile lui — opoziția a căzut. Poate că sînt rea: el însuși semnase un apel pentru sprijinirea lui Constantinescu.

Mă mai întreb — ne întrebăm V. și cu mine — dacă, vrînd neapărat să ne vadă, el, care altădată a stat vreo două săptămîni la Paris fără a da semn de viață, n-a dorit să facă un gest de cava-

ler. Acum cînd nu mai sîntem la Europa Liberă. Poate. Dar cele cîteva ore petrecute împreună ne-au făcut real plăcere.

E un mister cum o țară atît de subdezvoltată ca cea de acum (o subdezvoltare în primul rînd morală) poate da atare intelectualitate. Și pe deasupra tuturor pe cei doi învățăcei de la Păltiniș: pe Liiceanu și pe Pleșu.

*

Mihnea e singurul care crede în corectitudinea alegerilor. Gabriela a scos două numere excepționale din *22*, din care o ediție specială cu frauda în alegeri: toți cei întrebați răspund *da* la fraudă (buletinele anulate și flotanții).

*

Discuție telefonică mai furtunoasă cu Alecu. De vină n-ar fi electoratul român, ci KGB-ul, vezi bine, rușii ce nu vor să renunțe la noi, ca și occidentalii. Și începe litania de la Teheran și Yalta pînă la… Mitterrand.

Miercuri 21 octombrie

Iorgulescu (în trecere spre un festival din sud) cu soția, la o cafea prelungită. Ne descrie atmosfera de la München. Aceeași, dar s-a mai adaptat.

A doua zi, primind emisiunile „Actualității române“, constat că încearcă o reabilitare a lui Buzura.

Îl întreb imediat prin telefon (era încă la Paris), cu o falsă naivitate, dacă Buzura a făcut în ultima vreme vreo mișcare arătînd vreo mutație.

Mai mult sau mai puțin încurcat (mai curînd: mai puțin) îmi replică simplu că B. nu e în partida Eugen Simion, că se ferește de *Literatorul*. Îi amintesc că în Statele Unite a fost purtătorul de cuvînt al lui Iliescu. — S-a mai schimbat de-atunci, e răspunsul. Nu aflu în ce a constat schimbarea. Nici n-am cum. Să fie oare la Iorgulescu, nu la Buzura?

Cum plouă cu decepții, nu mă mai mir. Mi se pare chiar că nici nu mă mai întristez.

Luni 26 octombrie

De la Mihnea (a vorbit cu Gabriela Ad. alaltăieri). Botez a fost la Grup (afluență ca în vremurile bune). Voia să știe dacă alcătuind un guvern de „tehnicieni", opoziția îi va da, în Parlament, învestitura (ar fi fost condiția pusă de el lui Iliescu). Opoziția nu-l vrea. Cei prezenți de la Convenție ar fi replicat, în plin sindrom al „salamului cu soia", că atunci preferă să facă ei un guvern. Dacă replica e exactă (va trebui verificat cu relatarea din numărul viitor *22*), atunci e o prostie. În loc să se compromită doar un om — Botez — (deoarece oricine ar lua puterea acum sub egida lui Iliescu se va compromite) preferă să se compromită Convenția? Aberant.

Botez a renunțat și pleacă marți înapoi (*dixit* mătușa Anei Goma, l-a văzut și auzit la televizor).

*

Între timp a sosit și numărul din *22* cu articolul lui Pleșu (cu care ne amenința cînd ne-am văzut) și un interviu al lui Mihnea. Amîndouă, ca și restul articolelor, pe tema: opoziția a pierdut alegerile, acum o putem critica — și trebuie, ca să nu se mai repete aceleași greșeli.

Articolul lui Pleșu e dintre cele mai moderate și bine scrise. Dacă n-ar fi decît unul dintr-o serie în care de totdeauna a criticat opoziția și mai niciodată puterea.

*

Goma, care telefonează des și e prietenos — aproape destins, ca altădată —, ne înștiințează azi-dimineață că România nu mai e singura țară din Est care-și votează pe foștii comuniști. În Lituania s-a petrecut același lucru. Au cîștigat comuniștii (e drept, reformatori — dar și ai noștri sînt) sub altă titulatură de partid (socialiști sau așa ceva).

Ne consolăm și noi cum putem.

*

Ne telefonează Ileana Vrancea de la Ierusalim.

O chem la Paris pe o doamnă Fischer care urmează să caute sponsori pentru prelungirea contractului ei la Universitatea ebraică

din Ierusalim. Ceea ce fac imediat explicîndu-i acelei doamne ce importanță are lucrarea I. Vrancea pentru filiația actualului antisemitism tip *România Mare*. Pare atît de interesată, încît mă roagă să-i trimit o scrisoare repetînd tot ce i-am spus la telefon.

Lăsînd la o parte corecturile la carte (lucrez acum la vol. III din *Unde scurte*), compun scrisoarea și-i trimit o fotocopie și I. V. Dacă i-ar fi de folos, m-aș bucura real. I. V. e unul din rarii oameni întegri și încăpățînat de cinstiți.

*

Azi după-amiază, Monica Spiridon, să-și ia rămas-bun. Îi dăm cele cerute de Marin Bucur, și o scrisoare pentru N. Carandino care ne-a trimis memoriile lui cu o dedicație tremurată, de pe patul de spital unde se îngrijește de... bătrînețe. Fără adresă. O rugăm să caute unde se găsește acest spital „Cristiana" și s-o trimită. Înainte să dispară și N. Carandino. Încă o pierdere. De n-ar fi decît pentru că în brațele lui a murit — în închisoare — Maniu, și tot ar fi de neînlocuit.

Cu toate gafele ultime (și-a publicat o parte din *Memorii* în ziarul și editura din America ale agentului declarat Milhovan [din senilizare? înșelat?], sfîrșind prin a ceda manevrelor Securității [spre a răspîndi teza sinuciderii lui Gheorghe Brătianu?]), și N. Carandino a suferit în temniță și apoi în „libertatea" din România, cu demnitate.

Dacă noi n-am mai fi sensibili la atare verticalități scump plătite, cine să mai fie?

*

Frédéric Martel ne trimite teza lui de „maîtrise" asupra „exilului și literaturii", unde le cam încurcă. Îi inventează un alt prenume lui Cioran (Emile Michel)!!, crede că poate distinge două exiluri (unul provocat de domnia legionară de care ar fi fugit și Ionesco, dar și Cioran și Eliade !?), îl face pe Ionesco bursier al guvernului francez, socotește că Dinescu e cel mai reprezentativ disident român etc. etc.

Vorbim aproape un ceas la telefon și îi semnalez aceste erori, și altele (destul de multe).

Evident, stînd la Bucureşti la ambasadă, un an, şi cunoscînd pe toţi intelectualii, şi-a închipuit că ştie tot.

Nu e grav. Cum spune şi el — cu modestie şi umor — probabil că nici profesoara lui nu va şti mai multe asupra subiectului atît de... exotic.

Duminică 1 noiembrie

Lucia Hossu mi-a trimis fişa matricolă penală a mamei, pe care o mărise în telefilm (*Memorialul durerii*) insistînd asupra „faptei comise" sancţionate cu 18 ani închisoare (deci inculparea oficială n-o ştiusem pînă acum): *Discuţii duşmănoase asupra Reg. R.P.R.* (cod şi lege 209 paragraf 2 lit. a şi b, g).

Deci 18 ani pentru „discuţii duşmănoase".

Altceva nou: data morţii. Credeam că e 8 iunie. Aici e indicat 7 iunie '960 („Decedat în Văcăreşti").

Sînt două foi. E tot ce-a obţinut Lucia Hossu de la Procuratură.

Va veni oare ziua cînd să obţin întregul „dosar"? Şi-l voi suporta, cînd o singură fişă penală îmi lasă gura şi mintea amare? Va trebui şi să-l dobîndesc, şi să-l suport.

Mai e scris pe această foaie matricolă — Categoria C. R. (litere îngroşate) nr. matricol 140/60.

Mama — un număr matricol! Dacă prind vreodată curajul să scriu mai mult despre închisoarea ei, acesta ar trebui să fie titlul: număr matricol 140/60.

*

Mi-a adus dosarul Dinu Grigorescu, poet şi dramaturg. Fiica lui lucrează la Televiziune, unde doamna Hossu i-a încredinţat „dosarul". E şi — de fapt mai ales e — secretar general la Primăria Capitalei, unde lucrează în bună concordie cu... Halaicu. În această calitate a şi venit la Paris.

Vine cu soţia şi fiica. Azi pe la 5. Discutăm de necesitatea de a se rade Otopeni (baracă infamă ce ţine loc de aeroport — primul contact al străinilor cu Bucureştiul).

*

A ţinut să ne vadă Laurenţiu Ulici. Culmea umorului, ne-a adus şi mai multe numere din *Luceafărul*. Printre care unul cu un „su-

pliment de ediție“ *nouăzeci* în care, sub acest anonimat generic, sînt atacată pentru un articol publicat în *Euphorion* („Despărțirea de Caragiale“) ca una ce nu mă pricep în literatură sau, în orice caz, în Caragiale.

N-aș fi băgat de seamă dacă în revista presei din *România literară* redactorii de la *nouăzeci* n-ar fi fost mustrați strașnic pentru această ispravă și declarați... proști.

Dar L. U., el, nu și-a dat seama de ce-mi aducea în dar? Sau n-a citit?

Nu pare deloc hain ca să se fi răzbunat astfel pe V., care (din nebăgare de seamă, dar a fost luat la București ca o malițiozitate intenționată) l-a numit de-a lungul unei cronici cam negative: Laurențiu Ilici. Prilej de bășcălie în breasla bucureșteană.

Nu e nici hain, nici cinic. Mai probabil că nu-și citește propria revistă. Vine și cu o carte (editorialele lui) dedicată, cu flori, cu zîmbete și cu detalii asupra întrevederilor lui (e vicepreședinte la Uniunea Scriitorilor) cu Stolojan. Acesta din urmă prinsese boală pe Dinescu (care prea da din mîini și umbla cu metafore). Cînd s-a văzut cu scriitorul, ca să se pună în ambianță i-a întrebat: „mai trăiește A. Toma?“. Ce învățase și el din „literatura“ română pe la școala primară. Mai mult nu dă semne a ști.

Ulici îl apără pe D. R. Popescu. N-a colaborat la *România Mare*. I-a luat Barbu (sau Vadim) articolul dat pentru alt ziar.

Și alte, multe, amănunte de cafenea politico-culturală.

Amabil deci: Dar de ce a ținut (cum ne înștiințase Monica Spiridon) insistent să ne vadă?

*

„Le Temps Retrouvé“, seara, la Laura și Alain Germain. Cu Grég. Alain și Grég au fost împreună la București. Au fost pînă la Sinaia și Tîrgoviște cu Irina (la care a stat Grég) și pe la tot felul de restaurante cu taraf. Grég fericit. Alain încîntat.

Au venit Ina și soțul ei să ne ia cu mașina să mergem într-o *banlieue* îndepărtată. Tot încurcîndu-ne în drum, a mai făcut vreo oră și jumătate pînă acolo, ajungînd tîrziu și sub ploaie.

A urmat filmul făcut de Alain la Irina acasă (chef cu Ina), prin București etc. și fotografiile din albumul lui Grég. Între film și fotografii aproape o jumătate de secol distanță. Efect garantat. Am

cinat de abia pe la miezul nopții și ne-am întors acasă pe la 3 dimineața aduși — de data asta infinit mai repede — de Lucie.

Sînt bucuroasă pentru Grég. Mi-era teamă de revederea lui cu Bucureștiul adolescenței (în care a rămas fixat o viață întreagă) și doar cu două supraviețuitoare din vechii „chameaux“: Irina și Gabi.

Prezența lui Alain (neînchipuit de omenos) a transformat totul. Ca și faptul că acolo, cu puținii lui bani francezi, era ca un prinț oferind ospețe în cele mai scumpe restaurante.

Fericită deci pentru el. Nu și pentru acest stil „fotografic“ de a regăsi trecutul răvășit de lucrarea vremii.

Azi i-am telefonat Irinei Eliade să-i mulțumesc pentru scoicile trimise de la Vama Veche.

*

Cu Toma Pavel o seară ca totdeauna bună, pînă cînd ne-a rugat să nu mai fumăm că face alergie (noroc că era la zece minute de plecarea lui).

Aceeași părere ca și noi despre articolul „eliadesc“ al lui Norman Manea.

Reconfortant de inteligent și lipsit de prejudecăți.

*

Alain și Grég au adus din București fotografia unei noi plăci pe bulevardul din nomenclaturistul cartier al Primăverii. Se numește acum bd Mircea Eliade (filozof și scriitor). Au pus data nașterii. Nu și a morții. Probabil că n-o știau la Primărie.

O voi trimite lui Christinel.

*

Cu Toader, venit să ne aducă o carte lăsată de Alecu și scrisoarea lui Alexandru George (regăsită de Alecu după două luni), stăm de vorbă vreo două ore despre stînga franceză. (Demarxizarea prin noii filozofi.) Ca să-i mai ponderăm — fără a i-o spune — alunecările spre dreapta.

*

Zografi cu soția, în altă seară. La cină la restaurant. Discutăm alegeri și mereu alegeri. Adică enigma „celulei“ românești rezistînd mai puțin bine la istorie decît vecinii lor întru opresiune.

*

De la Bucureşti (unde a plecat din nou Mihnea) nimic prea nou. Au fost aleşi preşedinţii Camerei şi Senatului. Evident FDSN. Tot FDSN va fi şi guvernul. Îl aşteptăm.

Vorba vine.

Duminică 8 noiembrie

Gabriel Liiceanu cu Marie-France, la cină astă-seară. Admirabile ultimele coperte de la „Humanitas" — şi cele Ionescu – Eliade, şi două de Liiceanu, *Cearta cu filozofia* şi *Apel către lichele*.

Gabriel a venit la un colocviu sorbonard împreună cu Alecu, Pippidi şi Zoe Petre.

Va face şi analize renale şi are trac. A mai stat acum ani de zile la spital la Heidelberg cu acelaşi tip de probleme. Îl „păzea" Pleşu şi fabricau împreună catastrofe.

Mi-aduc aminte că-i telefonam lui Pleşu de la Cassis, să am veşti. Pleşu se plîngea cu umor că pînă şi pe el Liiceanu a izbutit să-l facă pesimist.

*

Alecu la telefon, net ameliorat. Cu o judecată politică net însănătoşită. Îi fac bine şi Bucureştiul, şi... Senatul.

Pentru alcătuirea guvernului a fost desemnat un „tehnocrat" — contabil-şef nu ştiu pe unde încă sub Ceauşescu: Nicolae Văcăroiu. Un fost ştab mijlociu, cum îl defineşte Iorgulescu.

*

Citesc cu uimire, în *22*, răspunsurile lui Botez în cursul întîlnirii de la G.D.S. Relativizînd totul (cu aluzii de nuanţare şi obiectivitate) ajunge să-l pună pe Iliescu pe acelaşi plan cu Walesa sau Elţîn şi să compare alegerile din România cu cele din Statele Unite. Gîndire lichefiată, fără repere, fără schelet. Cum va fi Institutul său de Futurologie din America dacă pentru prezent se declară orb („eu sînt la tribună, nu în arenă", declară el spre a se scuza că nu intră în detaliile situaţiei româneşti, găsind că ţara evoluează asemenea celorlalte din Răsărit. Parcă de la o tribună nu vezi ce jucător e mai bun şi cum cîştigă sau pierde o echipă sau alta).

Amară decepție. Acesta e neînfrîntul nostru disident din anii totalitarismului? E drept că-i trimisese lui V. un studiu despre „lumea a doua“ (regimurile comuniste) care atît de mult nu depășea reformismul și critica să-i spunem „constructivă“, încît V. n-a transmis textul la „Povestea vorbei“, să nu dea o imagine falsă despre el. Presupuneam că aceste limite se nășteau din prudență. Acum îmi dau seama că le purta în el.

S-a întors în America. La București, anexat de Buzura — cu Fundația lui cu tot — l-a văzut pe Iliescu trei ore (nu i s-a propus însă să formeze vreun guvern), a ratat întîlnirea cu Manolescu (erau buni prieteni) și n-a dat nici măcar un telefon primei lui soții (sosise cu a doua).

Toate detaliile de la Mihnea, care nu încerca nici el (cel puțin față de noi) să-l apere.

*

Telefon azi de la Adriana Georgescu. Ieșită din spital. Lucidă, dar iremediabil de tristă. Nu reușește să se bucure de apariția cărții ei. (Liiceanu ne spune că s-au și vîndut 7 000 de exemplare.) Mi-e o milă de ea sfîșietoare. Îi voi trimite un articol pentru ea scris de Alecu și apărut în *L'Express* din Neuchâtel. Mă îndoiesc însă că-i va putea face bine.

*

Tot milă înfiorată pentru Lucia de Renéville, care-mi telefonează ieri dintr-un spital de la Blois, unde o țin sub oxigen. Nu mai poate respira. O tuberculoză veche ce-i distrusese un plămîn, dar — probabil — și tutunul.

După convorbire, prima țigară pe care o aprind ține de păcat.

*

De la Marie-France: a telefonat Simone la ei. Cioran foarte rău. Au chemat SOS Docteur (era, cred, duminica trecută). I-au dat injecții pentru irigarea creierului. Senilizare? Pare de-a dreptul sinistru: creierul e atins (?!).

Semne negre de peste tot.

*

A doua surpriză cu tînărul Patapievici, care vine luni seara să cinăm împreună. V. îl descoperise cu înmărmurire în *Contrapunct* — mai ales prin eseurile sale despre Cioran și Eliade. Cultură extinsă, talent, originalitate.

Îl credeam după texte estetizant și important. Existau riscuri să fie chiar infatuat.

Și deodată descoperim un tînăr (are 35 de ani și pare cu vreo 10 mai puțin) simplu, emoționant și emoționat, aproape patetic, care ne vorbește de tatăl lui ieșind din închisoare și nespunîndu-i nimic din cele petrecute acolo. Aduce o sticlă de Murfatlar s-o bem împreună în amintirea acestui tată mort fără să-i fi spus fiului suferințele prin care a trecut.

Pare încă un adolescent vulnerabil. E fizician și a sosit la Paris cu o bursă de două luni. A scris vreo trei-patru cărți. Stau în biblioteca lui sub formă de dactilograme legate și sub Ceaușescu n-a încercat să publice. Îl împingem spre „Humanitas“ și-i vorbim lui Liiceanu, entuziasmîndu-l. Pe V. și pe mine ne „entuziasmase“ calitatea lui intelectuală. Acum sîntem sensibili la calitatea lui umană.

Ce elite produce acest biet popor blestemat nu doar de geografie, ci, în primul rînd, de el însuși!

Miercuri 18 noiembrie

Aseară, Mihai Șora. Are 76 de ani și e neschimbat. De o luciditate politică fără greș. La obiect, precis, nepasional, just etc. Cum îl felicităm pentru această „tinerețe fără bătrînețe“, ne povestește cum a murit bunicul său la 99 de ani. Își repara căruța în ogradă și, după o zi de muncă fizică grea, l-a apucat durerea de „șale“. S-a culcat și a... murit. Contînd pe „gene“, Șora e tînăr și prin proiecte, și prin viziune. Are — parcă — „de unde muri“, cum spunea Caraion despre tinerețea noastră a tuturor.

A venit la un colocviu Péguy (bineînțeles se afla acolo Finkielkraut cu al său *Le mécontemporain*), împreună cu Doinaș, care ne-a telefonat și el. Mai scurt: îi erau orele numărate.

Cu Șora am stat de pe la 6 la 11 noaptea; venea de la Cioran (care și-a revenit). Totală comunitate de vederi, de la opțiunile

majore pînă la detaliile politice. Șora l-a apărat pe Manolescu și la ziar în momentul cuvenit, nu doar în discuțiile particulare.

*

În ajun, Sorin Dumitrescu cu soția (Doina) și fetița de patru ani. Sorin D. vine cu mai multe cărți din editura sa „Anastasia“ şi cu revista *Transilvania*, care i-a publicat lui V. texte fără să-i ceară învoirea. Nici o supărare, revista e bună.

În rest, ortodoxie şi iar ortodoxie.

După plecare, citesc din cartea cuprinzînd interviul lui cu Stăniloae. Teologia poate duce și la stranii candori. Cum S. D. îl presează cu întrebări asupra pedepsirii celor vinovați, Stăniloae, susținînd că nu e vocația Bisericii, dă și uimitorul exemplu: — Dacă Nikolski ar veni la spovedanie, ca pedeapsă creştinească l-aş lipsi de împărtăşanie timp de zece ani. Numai că un Nikolski nu e dispus să recunoască (sau nu a fost, deoarece a murit), iar împărtășania nu-l privește. Nu pentru că e evreu, ci fiindcă e ateu.

Ceea ce numesc eu naivitate va fi poate sfințenie. De ce nu? Numai că mă simt opacă la astfel de limbaj bisericesc.

Cu atît mai rău pentru mine. Nu pot însă să nu remarc că atît îi mai lipseşte românului delăsător din fire, să-i fie servite argumente creştineşti pentru amnezia lui programată.

*

Cu Liiceanu, o seară întreagă discutăm despre posibilitatea de a lăsa arhiva, biblioteca, discoteca (şi am vrea şi casa) Fundației Humanitas, ca un fond Ierunca–Lovinescu. Problema care se pune e a taxelor de succesiune (excesiv de ridicate în Franța). Rămîne să găsim avocați cu care să discutăm dacă se poate face o donație.

Joi 19 noiembrie

Aseară, la *Macbeth*-ul lui Eugen în regia lui Lavelli (Th. de la Colline). Regia prodigios de inventivă. Curios. Lavelli izbîndește la textele cele mai puțin dense ale lui Eugen, acolo unde scrisul ionescian nu e dus pînă la capăt. De aceea a ratat *Scaunele* și a reușit în *Ce formidable bordel* şi *Macbeth*. Adică atunci cînd imaginea se poate strecura în lacunele textului și-l suplineşte.

Cele mai extraordinare vrăjitoare din toate punerile în scenă shakespeariene aici apar. Și restul, à *l'avenant*. Poate doar excesul de gimnastică, inspirat probabil din jogging-ul președinților americani, să fie mai facil. Restul mereu necesar în bogăția lui.

*

Cînd mă gîndesc că de-a lungul copilăriei și adolescenței cîntam prostește de ziua mea nu știu ce șlagăr idiot de genul „azi e soare și e sărbătoare că m-am făcut mare". Acum nu mai cînt deloc. Totuși deseară la Marie-France, cu Liiceanu, pentru „sărbătoare".

V. mi-a adus caseta „Soljenițîn – Pivot", un Afanasievici (am citit aproape jumătate as-noapte) și — la sugestia mea — vreo 5–6 volume din Cortázar. Bibliografie completă.

Ieri, telefon münchenez de la Iorgulescu. Gabriela Omăt mi-a trimis felicitări bucureștene — știa data din *Jurnalul* tatei.

*

Telefonez tot ieri lui Stroescu. Să-i spună doamnei care are acum o emisiune în spațiul de ieri al „Tezelor" să nu mai telefoneze în dreapta și-n stînga pentru colaborări prezentîndu-se ca „urmașa dnei Lovinescu".

Măcar atît.

*

Patapievici (ne-a adus colecția de ziare cu articolele sale) ascultă și primește copilăros de agreabil criticile noastre. Și nu sînt puține. Din cînd în cînd o ia razna în „arhitecturi de aer" (cum le-a numit V.) într-o direcție sau alta. Spre elogiul culturii de masă: rock, Michael Jackson — într-un fel de „elogiu al efemerului" nesăbuit. Pentru violență, cruzime, cu o reabilitare a lui Nero, de parcă de neronisme ar fi dus lipsă veacul pînă acum.

Sau explicitarea stării actuale a populației în România prin „devălmășia" țărănească de pe vremuri sau prin legionarisme. De parcă nu o jumătate de secol de comunism ar trebui interogat — și rămășițele lui în mentalitatea colectivă.

Totalitarismul trăit pare pus în paranteză, în favoarea unor date din trecut fantasmate.

I le spunem toate. Și ascultă exaltat de cuminte. Rezervele noastre nu sînt grave. Are timp să-și dobîndească propriile certitudini. Numai să nu se arunce în enciclopedica lui sete de cunoaștere spre toate orizonturile.

*

La un colocviu la Ministerul Armatei, Mihnea îl întîlnește printre alții, în delegația română, pe tatăl său! Toată militărimea română (cît o reprezintă delegația actuală) nu visează decît să intre în... NATO.

În acest timp, pe ecranul Televiziunii Române apar mereu Păunescu și Vadim Tudor.

Ce țară!

Marți 1 decembrie

A apărut primul articol despre cartea Adrianei Georgescu *La început a fost sfîrșitul*. De Al. Săndulescu, în *România literară*, cu o concluzie ce-ar putea s-o bucure pe Adriana: cartea ar trebui să figureze în școli ca supliment la manualele de istorie. Dar ce-o mai bucură pe Adriana? Cînd i-am primit cartea apărută la „Humanitas“, am căutat-o zadarnic acasă în Anglia, apoi în Belgia la cumnatul ei, în sfîrșit la dna Grossu. Acasă nu răspundea, ceilalți nu știau de ea: desigur din nou în spital. A ieșit acum cîteva săptămîni și m-a chemat cu o voce albă și tristă ce nu anunța nimic bun. Primise cartea, dar nu-i spunea nimic.

Într-un fel Adriana a învins (dar cu ce preț!) și nu mai e în stare să-și dea seama.

Personaj de tragedie, asta e Adriana. Sînt sfîșiată de soarta ei.

*

La Televiziunea Română, duminică 15 noiembrie, Sanda Vișan care și-a revenit din paralizia provocată de un virus sau un atac (versiunile diferă). I s-a difuzat interviul cu mine, luat acum aproape un an (poate și mai mult).

*

Și dacă tot sînt la consemnări de acest tip, în revista israeliană *Minimum* (a lui Mirodan) ne atacă drept fasciști (apărători ai

„ovreiului legionar Steinhardt“) inefabilul dement Popper, cel cu cartea împotriva lui Noël Bernard, a lui V. și a mea. Contrapunct, bietul Grigurcu care se tot bate pentru noi (de data asta în *Kalende* — aug.–sept.).

Grigurcu ne-a trimis niște întrebări kilometrice pentru o dezbatere cu el. Mai întîi cîte opt pagini V., opt eu — pentru două numere din *România literară* consecutive. Apoi ar vrea o întreagă carte, în ritm de o dată pe lună. N-am spus nu. Numai să putem ține pasul. Tot timpul ne e luat cu pregătirea cărților pentru „Humanitas“.

Ce bine a căzut de fapt prostia americanilor de a închide biroul din Paris! Altfel ne-am fi petrecut ce ne-a mai rămas ca zile făcînd emisiuni la Europa Liberă. Așa cel puțin le strîngem în filele unor volume. Nu că ar fi importante în sine, dar pentru peisajul românesc invadat din nou de rinocerii culturali (și nu numai) şi dată fiind tendința la amnezie generală, poate că aceste adevărate „antologii ale rușinii“ dintr-un trecut ce se prelungește în prezent nu vor fi complet inutile.

*

Mihai Zamfir, venit la noi într-o seară, a scris o carte de o uimitoare puritate, de un clasicism straniu însă binevenit de la un modernist ca el, *Acasă*. O moarte a oamenilor, a caselor (demolările), o nesfîrșită plîngere — fără urme de melodramă — asupra timpului care trece.

*

Ana Blandiana ne trimite romanul ei „de sertar“, *Sertarul cu aplauze*, pendulare între Kafka, contrautopie și realismul cel mai strict, pe care o citesc înfrigurată, cu toate că realizarea estetică nu mi se impune din prima clipă.

Am admirat-o pentru atitudinea ei „civică“ după „revoluție“. Și acum, pentru curajul de a fi scris şi plimbat cu ea un astfel de manuscris incendiar (nu-l lăsa niciodată în casă).

Citindu-i *Sertarul cu aplauze*, ca și cartea lui Zamfir (dar pe un plan ne-politic) sau primind al treilea volum din *Închisoarea noastră cea de toate zilele* de Ion Ioanid, îmi pare rău că nu pot afla timp pentru o cronică literară şi politică, deși tot trage de mine — şi de V. — Gabriela Adameșteanu (pentru *22*).

*

Mihnea ne aduce o casetă cu clipurile Convenţiei din campania pentru alegeri — aşa cum au trecut la televiziune. Cu toate că sînt repetitivă, ne spunem că nu sînt chiar atît de proaste, că aşa trebuie pentru un electorat de „bază“.

În aceeaşi seară vedem însă, la Televiziunea Franceză (de data asta), un film al lui Forman despre Havel. Surprins şi el în „campanie“ electorală, vorbeşte simplu, intelectual şi nu aruncă nici un porumbel în aer.

Diferenţa e acuzată şi de casele şi monumentele din Praga, în contrapunct cu bietul Bucureşti, capitală acum de lumea a patra.

Cum, cînd vom putea ajunge din urmă? Dar vom putea?

*

Patapievici din nou într-o seară la noi. Şi iar, lăudîndu-l pe drept, îl criticăm argumentat pentru „arhitecturile lui de aer“. De data asta un ciclu din *Contrapunct*, cum spune V. admirativ cu argumente nietzscheene — pentru cultura de mase (Michael Jackson), rock-ul etc. occidentale. Criza culturii constatată de toată lumea nu-i spune nimic (cu toate că a citit cartea Hannei Arendt, de citit, a citit tot). Rezumată astfel, teza lui pare simplistă. E, dimpotrivă, sofisticată şi paradoxală.

Are un har de a-şi discuta articolele cu bună-credinţă, o calitate umană ce ne seduce tot atît cît inteligenţa lui. Parc-ar fi de-al casei.

Ne lansează cu umor — „dacă vă mai văd des, mai că mă las de scris“. Probabil că la Bucureşti — unde străluceşte prin vasta-i cultură străină — nu-l contrazice nimeni.

*

A ieşit la Seuil o broşurică (*une livraison*) despre tranziţia spre democraţie în Est, cu două articole despre „nazismul“ lui Mircea Eliade. Unul e semnat de Chiva, sosit prin 1947 la Paris ca socialist şi specialist în agricultură şi devenit, prin căsătoria cu o moştenitoare din „200 familles“ şi alte relaţii, etnograf şi directeur de recherche la CNRS! Şi acum „cercetează“ nazismul lui Eliade. *La Quinzaine Litt.* reia într-o notă teza, cu concluzia „il faut jeter Eliade aux orties“.

E o campanie dezgustătoare. În care nu ne putem băga, neavînd articolele incriminate. Chiar dac-ar fi grave, ele ocupă ocazional un an sau doi din viața unui om care de-a lungul unei opere de vreo (peste?) 60 de volume n-a propovăduit decît toleranța.

În presa română l-am apărat împotriva lui Norman Manea. Aici, nici V., nici eu n-avem un nume.

S-au pornit împotriva lui cînd nu mai poate răspunde (dar ar fi făcut-o?)? Bine că nu e Christinel la Paris.

*

Am fost cu Mihnea la juristul și „francmasonul" Shapira. Să vedem dacă putem lăsa prin testament arhiva, biblioteca, discoteca, casa, Fundației Humanitas fără taxe de succesiune. Eram siguri de răspunsul negativ. Dimpotrivă: *se poate.* Va mai cerceta un articol sau două de lege și ne va confirma. Mi-e teamă să mă bucur prea devreme. Îi telefonez totuși lui Liiceanu la București. De cînd ne tot gîndim la o soluție pentru ca arhiva exilului să nu fie pierdută. Nu ne pregătim încă de plecare, dar e bine ca principalele valize să fie la îndemînă.

*

Genul de fraze ca cea de mai sus intervin (în gînd) din ce în ce mai des la... aniversări. Ultima — cea din 19 noiembrie — am petrecut-o mai întîi la Eugen și Rodica, apoi, cu Marie-France și Liiceanu la restaurant (La Rotonde).

*

Din nou Goma, la telefon, e monosilabic și botos.

Nu vrea să spună ce are (cu noi, cu lumea?) și nu mai insist. Dar e păcat de omul acesta de mare calitate umană și care se înrăiește din '89 încoace cu fiecare zi și carte ce-i apare în România.

Luni 7 decembrie

A murit Pușa (Margot Rick). Brusc, stînd de vorbă cu Moosman. Plecau în vacanță. Făcuse valizele la el acasă (la doi pași de noi). Ieri la ora 16. Infarct. Îmi telefonează de la Radio France Inter-

nationale Gabi Ionescu, apoi fetele, seara, chiar de la ea de acasă (cînd vin la Paris stau în apartamentul ei).

De abia ieșise la pensie și avea un mare apetit de viață și de libertate.

Mai izbită decît aș fi crezut. N-o vedeam în fond decît atunci cînd veneau Eliazii la Paris. Era mama răniților, numai că răniții ei nu și-i alegea totdeauna prea bine. Totuși generozitatea ei era ieșită din comun. Și nu se plîngea niciodată.

Făcea parte dintr-un peisaj nu prea frecventat de noi (după plecarea de la ORTF, în 1975), dar a cărei constanță probabil îmi făcea bine. Se golește tîrgul. Devine evanescent. Și mi se pare anormal.

*

Telefonează aseară din București Mariana Marin. Să ne explice ruptura de la *Contrapunct*. Ne-a scris și o scrisoare printr-o doamnă pe care o vom vedea săptămîna viitoare. Elena Ștefoi s-ar fi dus să se plîngă de ei la... Iliescu. Va fi secretara de redacție la publicația Fundației lui Buzura, *Dilema*, condusă de Pleșu.

Că cei de la *Contrapunct* (restanții: Stănciulescu, Ion Stratan, ea) ne iubesc, ne așteaptă colaborările. Le vor mai ales pentru un număr omagial Ileana Mălăncioiu.

*

Nedelcovici ne trimite ultimul său roman publicat la Actes-Sud cu, în ultima pagină, „mulțumiri“ pentru că l-am ajutat la începutul exilului său. E prima oară că ni se întîmplă așa ceva.

*

Aflu de la Ana secretul mohorelii lui Goma. Își închipuia că e amenințat de... dambla. I-au făcut un scanner și n-are — bineînțeles — nimic. S-a înviorat.

*

Mihnea se ocupă acum de alegerile din... Iugoslavia. A fost și se va mai duce cu Michalon la Belgrad. Din dezamăgire față de România sau din pasiune pentru Est? De ce nu amîndouă?

Îi promit o serie de articole (sobre) din *Tineretul liber*, arătînd destul de clar că Budapesta (unde s-a și dus Elțîn să semneze un

tratat-acord despre minorități) orchestrează campania cu autonomiile „teritoriale" în România, ca și în Ucraina sau Voievodina. După ce a fost invenția lui Ceaușescu (din motive de diversiuni se agita ca și cum ar fi trebuit să cucerim Ardealul pe care-l aveam), iredentismul maghiar devine o realitate.

Lui Mihnea evident îi displace s-o admită, deși a constatat (el o spune) în Voievodina că pretențiile ungurilor sînt excesive. Îi voi trimite articolele.

Joi 17 decembrie

Sorin D., tot în trecere prin Paris, telefonează de rămas-bun. Ne spune — știe de la Ricci — că Regele va veni de Crăciun la Timișoara. Știre confirmată cîteva zile mai tîrziu la Europa Liberă, iar azi de Marie-France. (Ricci se și află la fața locului.)

Altă primire emoționantă, triumfală chiar? Fără urmare — ca data trecută la București?

Ne trimite Mircea Ciobanu — prin Basarab Nicolescu (mîndru că l-a văzut pe Papă cu prilejul reabilitării lui Galilei) — volumul al doilea al convorbirilor cu Regele, care, de îndată ce este intervievat de el, devine profund. Se intitulează, ca pe stemă, *Nimic fără Dumnezeu.*

Cam de departe privește acum Dumnezeu (*deus otiosus*) Răsăritul. La Moscova, Elțîn pare a ceda în fața „conservatorilor". Ca Gorbaciov, ieri.

Noi, românii, cu protocronismele noastre.

*

O găsesc pe Blandiana la telefon. Pot să-i vorbesc cu căldură despre *Sertarul cu aplauze* în care Kafka și contrautopia merg în paralel cu realismul și-i sporesc impactul. Păcat doar de ultimul capitol (scris *după* decembrie '89) care are o alură pirandeliană neadecvată apocalipsului final.

*

Andrei Cornea, pe două zile la un colocviu, ne „consacră" o după-amiază. Nu amintim nici un punct litigios (Norman Manea – Eliade, de pildă, cînd a luat apărarea lui Manea vag împotrivă-mi) și totul merge strună. Sîntem tot timpul de acord.

*

Venită din partea Marianei Marin (cu cărțile Ilenei Mălăncioiu), Diana Nedelcu de la Radio București. Iar în unison. E atît de încîntată, încît îmi cere un interviu.

Îi amintesc de reacțiile la cel recent de la Televiziune (Iorgulescu m-a anunțat că și-a dat drumul și Eugen Simion scriind, în sfîrșit, împotriva mea în *Adevărul*) și o sfătuiesc să fie prudentă. Mai bine nu.

Nu renunță. E vitează și gîndește ca noi. Vom vedea.

*

Telefon astă-seară de la Mihnea, întors din Balcanii lui bisăptămînali. Dar pe lîngă Belgrad și Budapesta, a fost trei zile și la București. Vești.

• Păunescu a fost dat afară din PSM. Alexandru Popovici (PAC) se pregătește să-i ceară invalidarea din Parlament. N-o va obține, dar reflexul e cel bun. L-a atacat (în sfîrșit) și Manolescu foarte tare în Senat.

• Liiceanu sumbru și obosit. Are și cursuri la Universitate, în plus de „Humanitas".

• Gabriela Ad. (care ne trimite prin el o carte) ține neapărat să ne aducă Mihnea la București. Ca să discutăm? Despre faliment?

*

I-am trimis interviurile cerute lui Grigurcu. Dacă apar, în perspectivă, alte atacuri din partea „literatorilor" și „românilor mari". Măcar să se știe de ce.

*

Începînd să aleg și să corectez pentru volumul IV(!) din *Unde scurte* dau peste o cronică a mea despre arestarea mamei. E nevoie de o punere la zi într-o anexă. Și mă blochez timp de o săptămînă, incapabilă să scriu o simplă notă. Trec în sfîrșit azi peste acest prag al traumei nevindecabile.

*

Povestea cu interviul luat de Elena Ștefoi lui Buzura la Europa Liberă se explică. Mihnea îmi confirmă că va face (E. Ș.) se-

cretariat de redacție la revista lui Pleșu (*Dilema* — ce titlu dezvăluitor!) scoasă de Fundația lui... Buzura.

*

În mai multe numere din *Jurnalul literar* se ia — în sfîrșit — apărarea lui Eliade și se contra-atacă.

*

Pell i-a răspuns Ilenei Vrancea ca și cum ar fi înțeles de-a-ndoaselea reproșurile ei. Sau — mai probabil — s-a făcut doar că nu le înțelege. Ileana Vrancea și aici — ca și în cazul Norman Manea — e impecabilă.

Vineri 25 decembrie

Scriu, ascultînd al 5-lea brandenburgic. De Crăciun și de trecut. Darul cel mai adînc mi-a fost trimis de vară-mea Rodica. Ea — complet surzită — nu mi-a văzut la televiziune decît fața. Și-mi scrie: „Cred că acum, la maturitate (fină, evită cuvîntul bătrînețe, *n. n.*), ai mult din trăsăturile Nănicăi și din gesturile ei."

Dacă ceva din mama a trecut atît de vizibil în mine, totul nu e pierdut. Un singur gest al ei devenit al meu o ține încă pe lumea aceasta. Numai la asta să fi fost eu bună (să-i repet o trăsătură, un gest) și tot n-am trecut inutil prin această viață pe care — prin sacrificiul ei în închisoare — mi-a dăruit-o de două ori.

*

Am pus capăt lașității și remușcării și ne-am dus s-o vedem pe Ella în casa ei de bătrîni (altminteri civilizată) unde a instalat-o, după ultimul atac, nepoată-sa. Ni se spusese (chiar ea, nepoata, și probabil și Pușa) că astfel de vizite o excită prea mult; cum nu poate vorbi, se agită, riscă poate chiar o nouă criză. — Nu devenise această versiune pentru noi o scuză?

Am făcut bine că ne-am dus. Pentru ea. Era atît de fericită, că ne tot mîngîia cu mîna pe obraji și ne săruta.

Pentru noi? Am găsit-o în sala comună în care bătrîni în cărucioare priveau cum se împodobea pomul de Crăciun.

O singură idee (pe drumul de întoarcere mi-a împărtășit-o și V.), să te sinucizi înainte de a ajunge într-o atare stare și situație.

Dacă otrava s-ar afla „en vente libre“, aş fi cumpărat-o imediat, înainte de a ajunge înapoi acasă: s-o avem în previziune — cu singura speranţă că va fi poate inutilă, sfîrşitul putînd lua şi alte forme. De fapt e o obsesie mai veche. Reactivată de spectacolul de la „azil“. Mă voi mai întoarce. Nu pentru a-mi întări determinarea, bineînţeles, ci pentru Ella. Îi ieşeau din gîtlej nişte sunete inarticulate. Voia mereu să ne prezinte celorlalţi. I-am dus un brad mic. Infirmierul ne-a spus că mai are doi. Mă gîndeam mereu la Grecia pe care am parcurs-o cu V., cu Christiane, cu ea, timp de cinci săptămîni.

Aproape totul e acum în trecut. Cu martori — în bună parte — morţi sau, ca ea, amuţiţi.

*

Iorgulescu îmi trimite *Dimineaţa* şi *Adevărul*, unde mă atacă politicos, dar pervers Eugen Simion (exasperat de interviul meu de la Televiziune în care demistificam, cred că fără a-l numi, pretextul „autonomiei esteticului“ pentru sprijinirea puterii neo-comuniste). „Perversitatea“ stă în faptul de-a încerca să mă pună în contradicţie cu teoria lovinesciană — pretinzînd că trădez moştenirea intelectuală a tatei.

Gabriela Ad. îmi spune ieri la telefon că Eugen Simion a dezvoltat aceeaşi argumentaţie şi la televiziune, într-un interviu cu Emanuel Valeriu. Celălalt interviu (al meu) l-a găsit bun pînă şi Ileana Mălăncioiu!

Cu Iorgulescu la telefon. Acum îl apără (oarecum) şi el pe Buzura. Mai precis pe Elena Ştefoi trecută de partea Fundaţiei. (Îşi rezervă criticile pentru Ana Blandiana, Ulici, Prelipceanu…)

*

Ieri, de ajun, la Mihnea — întors de la Belgrad, unde bineînţeles a căzut opoziţia.

*

Deseară la Marie-France. Vin Pia şi cu Toader. Nu şi Alecu, care se pregătea să-l primească pe Rege la Timişoara. Pentru a acorda viza Regelui, „autorităţile“ (probabil direct Iliescu) au pus condiţii scandaloase: percheziţie corporală, să recunoască republica etc. Şi Regele a renunţat.

Trăim sub semnul ruşinii.

1993

Marți 5 ianuarie

Între Crăciun și Anul Nou, psihodramă cu doctori moliereşti.

După Crăciunul la Ioneşti (cu Maria B., Pia şi Toader P.), destins şi reuşit ca totdeauna, a doua zi (sau a treia?) brusc, mîncînd mă doare maxilarul. Mă duc la doctor: glanda parotidă, îmi răspunde Cohen, lăsîndu-mă să aleg între un calcul (lithiază) sau (de ce nu?) o tumoare. Radiografie şi alt examen. Pierd în tot trei zile pe care le petrec evident în panica unei tumori canceroase. De ani tot vreau să am la mine ceva gen capsulă de cianură (amintire din Malraux — *Condiția umană*) pentru a mă putea sinucide în cazul de legumificare printr-un accident sau altul al vîrstei şi iată că, la prima şi foarte vaga de altminteri ameninţare, panica e viscerală. Mă simt umilită în năzuințele mele de stoicism. (Calculez dacă îmi va mai rămîne timp pentru vol. IV din *Unde scurte*, la al treilea nu mai am de scris decît Prefața). Aşteptarea se prelungeşte pînă luni după Anul Nou (doctorul e în vacanță). Decomand revelionul (inițial la Maria B. unde vor fi şi Alecu, revenit de la Bucureşti, şi Marie-France).

*

Telefonez lui Liiceanu să-i propun ca titlu pentru *Unde scurte*, II un titlu găsit cu V. şi care ne plăcea la amîndoi: *Seismograme.* Lui nu-i place. Prea sofisticat, deloc comercial. Îmi va propune el un altul. Cartea urma să apară în ianuarie. Acum nu e deloc grăbit. Mă lasă s-o sper pe martie.

Nu e grav. Totul e să le scriu.

*

„Vizite“ la noi:

• Patapievici, a doua zi de Crăciun (în ajunul plecării lui la București), cu un prieten — fost fizician și actualmente gazetar prin Germania. Din această cauză oare întrevederea ia un caracter sumar și convențional?

• Tismăneanu sosește cu soția (americancă, 28 de ani — sau 25) neștiind o boabă românește sau franțuzește, deci plictisindu-se și citind de partea ei în fotoliu. Tismăneanu ne aduce în videocasetă filmul său despre Partidul Comunist Român, făcut cu un cineast din București. Aflu că i-a dat lui Mihăieș să publice la *Orizont* scrisoarea pe care i-am trimis-o după lectura cărții lui de interviuri. Fără să mă anunțe și fără să primesc (nici el, de altminteri) numărul din *Orizont*.

Nu-i mai spun, că nu se face, deoarece ne e simpatic și ne aflăm pe exact aceleași baricade.

Ei toți în Statele Unite (Tudoran, Matei C., Nemoianu care nici nu-l mai primește în casă) îl cred pe Mihai Botez stipendiat de Securitate, nu se știe de unde e așa bogat și aruncă banii pe fereastră. Încercăm să-i scoatem gărgăunii securiști din cap: orice se poate crede despre Botez, doar asta nu.

Fiecare, în România și în străinătate, vede în celălalt un agent camuflat. Intoxicație intensă.

• Samuel Tastet din partea Marianei Marin, cu proiectele sale de traduceri bilingve (a și făcut-o pentru Sébastien Reichman și Mariana Marin) și o Fundație sau un Comitet Fondane la care ne și asociază. Nu-l văzusem decît cu Mariana la cafeneaua de după emisiunile de luni la Europa Liberă: taciturn, plictisit și ușor superior. Descopăr un alt om (lui V. îi place foarte mult): cultivat, fin, cu o gîndire lucidă, gusturi ce ne sînt comune etc. Din surprizele bune.

Dar cel mai uimită sînt de ținuta lui, pentru mine e o anomalie pe care o privesc invidios-admirativ: e aproape în haine de vară și cu picioarele goale în pantofi. Afară e un ger cum rareori înregistrează Parisul și eu m-am pus aproape în ținută de schi. Și el e radios fără șosete!

*

Aseară, în timp ce-l așteptam pe Samuel Tastet, telefon de la Radio Timișoara. Îmi cer un interviu în direct pe antenă. Accept.

Întrebată ce cred despre anul care a trecut, aleg, ca păcat al rușinii, prezența în comisiile de cultură din Cameră și Senat a unor E. Barbu, Vadim Tudor, Păunescu. Se întrerupe comunicația. Recheamă ei peste un minut. Tot în direct. — Ați văzut c-am fost tăiați? Am văzut. „Băieții" continuă deci să lucreze pe față.

*

Azi Rodica și Oana. Cu sarmale și voie bună. Bîrfim cu inima deschisă toată după-amiaza. Sînt amîndouă de o vitalitate revigorantă.

*

Scrisori emoționante de la Gabriela Omăt și Gabriela Adameșteanu, al cărei prim roman, reeditat, *Drumul egal al fiecărei zile*, îl citesc acum pentru prima oară. Eroina are o calitate umană ce nu poate să nu fie a autoarei. Romanul, apărut prima oară în 1975, e uimitor de veridic (cum a trecut?).

Iar insistă Gabriela să venim neapărat, cît mai repede, la București, că fără noi...

Fără noi, ce? Vom usca noi mocirla din ce în ce mai profundă? Nici măcar n-am ajunge să strîmtorăm cărarea bătătorită cu sîrg ce duce pe postulanți spre Fundația lui Buzura.

Gabriela își face iluzii. Pentru memoria reală chiar printre cei mai bine orientați scriitori din țară sînt prea rari amatori.

*

Manolescu ne transmite prin Tismăneanu să nu ne temem: chiar dacă își reia cronicile în *România literară*, nu va abandona politica.

Dar noi nu ne temeam. Pentru că avem încredere în Manolescu sau pentru că nu ne mai facem iluzii asupra posibilității unei politici reale în țară? De ales.

*

Vagă reîmpăcare cu Goma căruia nu-mi venea să-mi deschid inima. Mare lucru pentru el nu mai pot. Nu ne mai are — el *dixit* — decît pe noi, și se înfundă într-o mizantropie care — oricîte explicații i-am găsi — riscă să atingă pragul clinic. Mai mult decît atacurile Breban-Țepeneag l-a atins — pe drept cuvînt —

indiferența cvasigeneralizată a celorlalți. Identific rana, dar nu mai știu ce alifie să pun pe ea. Le-am încercat pe toate.

Stau și privesc cum se pierde. Cu mare durere.

Duminică 17 ianuarie

Mă răzgîndesc și-i telefonez lui Samuel Tastet că nu vom face parte din Comitetul (sau Fundația) Fondane din moment ce președintele de onoare e Crohmălniceanu. A scris împotriva tatei (fără vreun regret exprimat mai pe urmă), în 1962, cînd nimeni nu mai stătea cu revolverul la tîmple, un articol gen abject (lacheu al imperialismului etc.) în *Luceafărul*. Îi datorez totuși tatei un minim de fidelitate. N-avem nimic cu Crohmălniceanu, dar chiar în același comitet nu ne putem afla.

Mariana Marin, care, ca toți optzeciștii, îl admiră pentru că a lansat „desantul“ și nu-i caută în trecut, l-a dus pe Tastet la *Contrapunct* unde a fost pus în discuție „fascismul“ lui Eliade și n-a apărut nici umbra vreunei rezerve pentru Crohmălniceanu. Tineri, tineri, dar au și ei — deja — faliții și statuile lor.

S. T. reacționează admirabil și e gata să renunțe la C. pentru a ne avea pe noi. Trebuie să insist spre a-l disuada. E de o foarte bună calitate morală.

*

Radina îmi telefonează: a auzit la Europa Liberă că a murit Ștefan Baciu. Izolat în Hawaii săi, de unde să aflăm? Exil în exil: Hawaii.

Ne risipim.

*

Ujică ne invită la Collège international de philosophie să-i vedem filmul *Vidéogramme d'une révolution* din care se difuzaseră pe „Arte“ secvențe comentate. În afara comentariilor false (Baudrillard care o tot ține cu revoluția simulată) sau demne de „prețioasele ridicole“, filmul însuși, care nu e „filozofic“ cum pretinde un profesor prezentator, arată clar — și e meritul lui principal — că revoluția din decembrie '89 a fost reală și apoi — foarte rapid — confiscată.

În sală, George Banu (stăm împreună și comentăm la fel), Dinu Flămînd, Al. Călinescu cu soția. Cu ei doi plecăm de acolo vrînd

să aterizăm într-o cafenea. Dar plouă prea tare, cu vînt, şi ne „aruncăm“ într-un taxi.

Ujică ne telefonează peste o zi de la Heidelberg şi e încîntat de sugestia noastră de a pune după generic un plan fix în care să spună ce vrea filmul. Nu de alta, dar pentru a curma baudrillardismele cu „simularea“ cînd filmul dovedeşte contrariul.

*

Îmi telefonează Gabi Bossie. Ne propunem o întîlnire la întoarcerea ei din provincie. Conversaţie neutră. Nu ştiu de ce mă încăpăţînez să sper a regăsi în ea pe cea mai bună, mai vie, mai intelectuală dintre colegele şi prietenele mele de universitate. Să explic şi să scuz lunga ei tăcere prin frica de a se vedea şantajată de Securitate din pricina legăturilor cu mine (lucra la Ambasada Franţei şi îi era teamă să nu încerce „băieţii“ s-o transforme în „informatoare“). Prefer o laşitate (nu i-aş reproşa-o) unei evidenţe. Febricitarea ei intelectuală putea să nu fie decît a adolescenţei. La Bucureşti ne-am văzut prea puţin ca să trag altceva decît regrete. Şi acum mai nădăjduiesc un fel de restituire. A ce? Probabil a tinereţii. Iluzia că reînnodînd cu ea mi-aş regăsi trecutul. Trece ieri sau alaltăieri după-amiază şi Grég pe la noi. A văzut *Balanţa* lui Pintilie. Şi nu-i vine să creadă: Aşa e în România? Aşa. El n-a revăzut Bucureştiul decît prin privirea din *Les jours heureux*. Am rămas cu toţii nişte adolescenţi mai mult sau mai puţin bine conservaţi. El în primul rînd. Dar ce, eu, cu iluzia prieteniei regăsite cu Gabi, stau mai bine?

*

După vreo doi ani de cînd tot ne cheamă la ei — şi rabdă cu amabilitate refuzurile noastre — cină la Adina Kenereş şi Petre Romoşan, să le vedem fetiţa.

Romoşan are succes cu galeria lui de tablouri acum, cînd „galeriştii“ sînt mai curînd falimentari. Din „misterele Parisului“ sau mai degrabă ale Bucureştiului, de unde ne-a sosit Romoşan?

Adina a terminat un roman.

*

Citesc în „memoriile“ lui Brucan intitulate fabulos de fals *Generaţia irosită* (cum ar fi arătat fără această irosire ce-a adus-o

şi-a ţinut-o la putere preţ de vreo jumătate de veac?) că Regele a făcut lovitura de stat de la 23 August doar cu comuniştii şi că proclamaţia către ţară a fost scrisă de Pătrăşcanu (o notă indică şi mărturia lui P. în *România liberă* din 23 august '45).

Dacă ar fi aşa, e foarte grav. Dacă nu, Regele ar trebui să răspundă imediat calomniei, punînd lucrurile la punct.

*

Îi retrimit Gabrielei Omăt fotocopiile după lista Cenaclului „Sburătorul" pierdută prin poştă. Cu o (pentru mine inutilă) descriere a Caietelor. Alte fotocopii, alt timp pierdut.

*

Răspund sec unei anchete iniţiate de *Vatra* pornind de la un text al lui Culianu (apărut în *Agora* în anul '80) în care nega, cu o superioritate agasantă de provincial ce s-a ajuns în Occident, orice umbră de valoare literaturii postbelice din România. Cu o singură frază în genul: „Dac-aş fi crezut aşa ceva, nu mi-aş fi petrecut anii exilului apărînd literatura română." Bietul Culianu (biet deoarece a fost asasinat) care ne tot susţinea în discuţii aberante că din toată literatura română nu rămîne decît *Mara* deoarece fusese scrisă sub influenţă... calvinistă!

Şi acuma iată-l şi luat în serios.

*

Am terminat volumul III din *Unde scurte* (*Posteritatea contemporană*). Îl aştept pe Liiceanu în martie să i-l dau.

Luni 18 ianuarie

Telefon de la Sandrine din München. Cu o ştire năucitoare: Nego e în spital cu un cancer la ficat şi metastaze la plămîni. E în ultimul grad de slăbiciune, nu prea poate respira şi ştie ce are.

Rămînem uimiţi. Acum mai bine de o lună, Gelu îmi spusese alarmat că Nego are o ciroză la ficat. Nego însă, făcîndu-l alarmist pe Gelu, mă liniştise: o hepatită veche pentru care trebuie doar să ţină regim. Îi telefonez azi la spital: nu poate vorbi decît puţine secunde. Să fie într-adevăr sfîrşitul?

Hurezeanu, care a pus-o pe Sandrine să-mi telefoneze, ne recomandă secretul absolut — în afară de Mihnea şi Marie-France. De ce, nu înţeleg din moment ce Nego ştie, iar la München nu trec să-l vadă decît Hurezeanu şi o doamnă al cărei nume nu-mi spune nimic.

Nego rămăsese atît de adolescent, încît îl credeam etern.

V. şi cu mine sîntem în stare de şoc.

*

Altă veste gravă, dar numai pe un plan mundano-literar. Vorbesc aseară cu Gabriela Ad. (la care se afla şi Ileana Mălăncioiu supărîndu-se, de-a seriosul, de-a gluma? — că nu-i recunosc vocea). Gabriela are pe masa ei de lucru primul număr din *Dilema* lui Buzura-Pleşu. Nu asta e noutatea (ştiam că trebuie să apară). Nici măcar prezenţa lui Doinaş în comitetul de redacţie — se duce oriunde se face apel la el, de la Academie la *Literatorul* sau PAC — nu miră prea mult, nici a lui Mihai Botez (după ambiguităţile lui de la Bucureşti), nici a Elenei Ştefoi — secretara de redacţie (hapul e înghiţit mai de mult). De Zigu Ornea ne e chiar indiferent, el neadoptînd între prietenia lui cu Manolescu şi simpatiile lui feseniste nici o atitudine publică, ci marile căderi de opozanţi. Printre colaboratori. Pentru Iorgulescu fusesem treptat pregătiţi, pentru Paler în nici o clipă şi nici acum nu ajung să realizez că se află cu Brucan în aceeaşi revistă.

Gabriela Ad. (catastrofată) consideră revista (ce se ocupă nu de literatură, ci de politică) drept o armă îndreptată împotriva *22*-ului şi a Grupului.

Cred, mai curînd, că e o mare capcană. Revista e a Fundaţiei lui Buzura (deci în linie directă: Iliescu). Are cîţi bani vrea. (B. a încercat să plătească şi *România literară*, şi Manolescu a refuzat.) Pleşu e suficient de compromis prin prezenţa lui în guvernul Roman pînă la capăt pentru a nu-şi mai face probleme. Dar atraşi de ei, sosesc şi ceilalţi: onorabilii, opozanţii, disidenţii. Cu, presupun, tot felul de justificări aparent inatacabile: pentru unii „opoziţia constructivă" (cu sintagma iliesciană), pentru alţii necesitatea dialogului, cîţiva spunîndu-şi poate şi că împiedică astfel puterea — adică tot pe Iliescu — să rămînă captivă a compromişilor E. Barbu, Păunescu, Vadim Tudor.

Scriitori angajați în opoziție și radicalizați de-a lungul celor trei ani de la „revoluție“ sînt, după alegerile din septembrie ’92, depresivi, disperați sau resemnați. La punct deci pentru a furniza o nouă pleiadă de compromiși cu bune motive (ca prin anii ’60). Își păstrează mentalitatea de atunci în contextul total schimbat de azi.

În plus, scriitorul român are obișnuința unui patron și a unei vieți cît de cît asigurate prin scris și doar prin scris. Cu scumpirea vieții (și a hîrtiei, punînd în dificultate presa literară și anunțîndu-i dispariția), cu spaima de o concurență extra-literară ce nu-i intră în obiceiuri, își vor schimba treptat independența ne-remuneratoare, contra unui patron mai suplu și camuflat cu un nume ca Pleșu.

Din toate aceste explicații (ce nu sînt și scuze) n-am însă nici una de ales pentru… Paler. E printre foarte rarii, din ce în ce mai rarii de la care nu ne așteptam la o asemenea cădere.

Decepțiile se țin deci lanț. Dar în climatul unde se înrădăcinase sentimentul și satisfacția „rezistenței prin literatură“ de ce să te mai miri?

Plină de indignare, îi telefonez lui Mihnea, care e „obiectiv“ și conciliant (seducția lui Pleșu are efecte constante asupra lui).

*

Cu Alecu — se va întoarce cu Pia la București lăsîndu-l pe Toader aici (și-l doare) — una din cele mai prietenești și deschise dintre întîlnirile noastre. Aceeași limbă, aceleași poziții, aceeași intransigență. Profund odihnitor.

Uitasem o altă nouă decepție: un număr consacrat de *Contrapunct* discutării „cazului“ Eliade.

Compromisurile în literatura română nu sînt o chestiune de generație (cad și dintre optzeciști). Ci de vocație.

*

Îi trimit pentru *22* Gabrielei Ad. un articol pe marginea apariției vol. III din *Închisoarea noastră cea de toate zilele* intitulat „Uitarea noastră cea de toate zilele“. În care pledez din nou pentru „procesul comunismului“. Cade bine: se pare că despre nocivitatea sau inutilitatea lui se scrie în *Dilema*.

Se va crede că e un răspuns. Cu atît mai bine.

Binecuvîntată plecarea noastră — forțată — de la Europa Liberă! Cum să mai fim prezenți într-o emisiune culturală în care va fi lăudată *Dilema* (de Gelu din prietenie pentru Radu Cosașu, de Iorgulescu nu știu de ce).

*

„Consolările“ mai există. Fermitatea lui Liiceanu cu al său *Apel către lichele* (articolele publicate în volum), războinica Gabriela Ad. și cîți alții.

Azi primesc o scrisoare de la Monica Spiridon dezgustată de confrații compromiși; alta de la Gabriela Omăt care, pe alt plan al sensibilității, își revelă daruri de scriitoare.

O misivă neîndemînatecă, dar emoționantă de la vărul meu Dan Mihail, care din prizonieratul în URSS s-a ales cu atîtea boli, încît a trebuit în 1983 să i se facă o gastrectomie totală. Nu mai are, cu alte cuvinte, stomac, ci doar o prelungire a intestinului subțire. Și 77 de ani...

M-a văzut la televiziune și mă consideră... fericită. Probabil că... zîmbeam.

Miercuri 20 ianuarie

Azi, telefon de la Stețca, admirabilul primar al admirabilului sat Săpînța. Îl credeam venit la Paris cu vreo delegație. Dimpotrivă: a fugit, plecînd din Timișoara și ajungînd clandestin la Paris, unde a cerut azil politic. Nu se mai acordă, dar în cazul lui, doamna Petrulian a afirmat (sau crede — nu era clar din expunerea lui St.) că se va face o excepție.

I s-au intentat procese — cum spune el — în mai toate orașele țării și în ultima vreme au încercat să-l asasineze. Ca pe vremuri. Are casete pe care vrea să le ascultăm împreună. I-am spus să vină imediat ce va termina să umble pe la administrații.

E una dintre figurile legendare postrevoluționare. Dacă toate satele s-ar fi comportat ca Săpînța, n-am fi unde sîntem. Fuga clandestină a primarului Săpînței dă temperatura exactă a zisei (așa-zisei) democrații din țară.

*

Ioan T. Morar vrea să ne vadă. E la Paris cu soția și e dezgustat de ce se întîmplă în general și cu scriitorii în special. Vor veni mîine la o cafea.

*

În miez de noapte, telefon alarmat de la Mariana Marin. Din pricina *Dilemei*, a cărei apariție îi indignează — zice ea — pe tineri. Acum înțeleg cei de la *Contrapunct* (care vă iubim atît de mult, repetă litanic) cum a manevrat Elena Ştefoi. În plus, revista e proastă, toți scriitorii sînt împotrivă — îşi face ea iluzii.

Alt subiect, Consiliul Uniunii, la a cărui şedință a asistat — pentru *Contrapunct*, şi unde într-o incredibilă campanie de ură (tot ea *dixit*) a fost atacat Dinescu, mai ales de Dimisianu, Paler, Sălcudeanu; Dinescu, stabilindu-se „pe o linie de decență". Au vrut să-l debarce, dar, după cîte înțeleg, rămîne preşedinte. În absența lui de vreun an sau doi în Germania, vicepreşedintele (Laurențiu Ulici) va asuma sarcinile.

Imposibil de ştiut din relatarea ei cam descusută — se auzea şi prost la telefon — dacă i s-au reproşat lui Dinescu — pe drept — proasta gestiune şi gustul de putere sau a fost real o campanie organizată din alte motive.

*

Regele are de o săptămînă cartea lui Brucan (adusă de prințesa Margareta) şi n-a reacționat încă. Să-i fi scris oare cu adevărat Lucrețiu Pătrăşcanu proclamația către țară şi el s-o fi ascuns?

Cînd marea lui calitate (dacă nu singura) recunoscută şi de duşmani e cinstea și demnitatea, ar fi ulcerător.

*

Mircea Zaciu ne cere de urgență (pleacă pe o lună la Cluj pentru asta) biobibliografii pentru volumul al doilea al dicționarului scriitorilor (care n-a putut apărea sub C.). Ne ia o zi cu căutarea referințelor exacte — ani, data cărților, ziare etc. Fastidios.

Duminică 24 ianuarie

Mă înşelasem: Ioan T. Morar (vine să ne vadă joi, cu soția) e... optimist. Specie rară. *Cațavencu* al lor se vinde la 60 000 de exemplare și simte din scrisorile primite la redacție şi din jurul lui cum se schimbă mentalitățile. Soția lui nu-i împărtăşeşte „impresiile".

Din *Cațavencu* singurul lucru slab sînt editorialele lui Dinescu, despre care M. delirează.

*

Nici o rămăşiţă de optimism în întrevederea „municipală“ cu Paul Popovăţ (primar PAC la sectorul 2 – Bucureşti) şi Cristina Carp (consilieră municipală, tot PAC, cumnată cu Manolescu). Ni-i aduce Mihnea, sîmbătă seara, pe la 10. Stau doar trei zile la Paris şi vor să ne vadă. Mai puţin interesanţi cînd discută „programul“ PAC sau problemele opoziţiei, relevanţi în schimb cînd ne descriu situaţia văzută de la „bază“ şi mentalităţile „de jos“. Atunci ai impresia că într-adevăr nu mai e nimic de făcut, o parte din electorat — şi nu cea mai mică — fiind alcătuită din ţăranii aduşi la oraş, care au pierdut reperele ţărăneşti şi nu le-au dobîndit pe cele urbane.

Aflăm şi despre o mafie din Bucureşti la care ne aşteptam mai puţin (chiar deloc), cea... chinezească.

Dezgheţaţi amîndoi, intelectuali, puşi, în ciuda imposibilului, pe lucru.

Cu Mihnea hotărîsem să nu spunem nimic (printre primari...) de Steţca. Mihnea l-a întîlnit o singură dată, în ţară, şi l-a găsit cam „exaltat“. N-are în nici un caz sens să se afle de la noi „c-a ales libertatea“ cînd nici nu ştiu dacă o va primi sau nu se va răzgîndi.

*

Telefoane, telefoane:

• Ioanid: i-a fost operată soţia. Acum e bine.

• Christinel mă sperie: cu dureri cumplite şi o voce sfîrşită. Îi alertez şi pe Marie-France, şi pe Alain. Amîndoi mă liniştesc după ce-au vorbit cu ea. Îmi telefonează din nou şi ea: i-a mai trecut.

• Iorgulescu reuşeşte în vreo trei sferturi de oră de telefon să nici nu pomenească de *Dilema*. (Performanţă!) Nu-i spun nimic nici eu.

• Gabriela Omăt (azi). Mi-au trimis ultimul volum al tatei printr-un nepot al lui Tudor Vianu! Dat fiind ce-am scris, V. şi cu mine, despre bunicul său şi reacţia atît a lui Pippidi, ca şi a lui I. Vianu la *Româneşte*, m-ar mira să mi-o aducă.

*

Pe Gabriela Ad. n-o găsesc acasă. Îmi spune fiul ei — Mircea — că e la tipografie şi-mi compune articolul („Uitarea noastră cea de toate zilele“), deci l-a primit.

• Îi telefonez şi lui Dan C. Mihăilescu, care ne-a trimis (printr-un necunoscut) un stoc din *Suplimentul cultural* al *Cotidianului*. Nu pentru că Tania Radu are acolo un articol despre Adriana, altul despre *Întrevederi* sau el, în serialul său parizian, povestește emoționant-hazos (re)întîlnirea cu noi. Dar în comunicarea ținută la Colocviul parizian include comunicarea lui despre scriitorii români. Departe de a subscrie „rezistenței prin literatură" (sintagma satisfăcută de sine a scriitorului român), insistă pînă la cruzime asupra faptului că toți au colaborat, chiar dacă nu toți sînt culpabili. Și vede și el în raporturile intelectualilor cu puterea reiterarea acestui spirit de colaborare din anii '60.

Nu „culpabilitate generală", ci „complicitate generală".

*

Surpriză: printre comentariile despre *Întrevederi* (Florin Manolescu, Gabriela Negreanu, Tania Radu), cel uluitor de favorabil al lui Eugen Simion! După „atacurile" din *Dimineața*, *Adevărul* și de la Televiziune, brusc „obiectivitatea" critică.

Nu-mi dau seama ce ascunde un atare acces de... amabilitate.

*

Călin Vlasie ne scrie că vrea să ne consacre un întreg număr din *Calende*, lui V. și mie. Ne cere inedite și fotografii + acordul.

Încerc să prind azi la telefon Piteştiul. Evident, fără rezultat.

*

Din telefonul cu Iorgulescu, unele detalii privindu-l pe Nego. Vrea să dispară „discret". Incinerare. Fără discursuri. Și cît îi mai rămîne să sufere (cîteva săptămîni) fără telefoane și dovezi de prietenie.

Îi voi mai telefona lui Hurezeanu. Iorgulescu are tendința să înegrească situațiile și lucrurile. Deși, din nefericire, cam așa par a arăta.

Marți 2 februarie

Încrîncenarea situației în țară — sau chiar restaurația în sensul strict al cuvîntului?

Într-o singură săptămînă, mai multe semne grave.

• Paul Everac e numit director la Televiziune (o aflăm prin Alexandru Dobrescu). A doua zi, Marie-France telefonînd la București

află că ipochimenul și-a și rostit discursul de inaugurare pe micul ecran; ne-a îndemnat să fim un popor mîndru, să nu cerșim ceva Europei că doar noi sîntem aceia care „am creat Europa". Trebuie să fi fost mult mai colorat decît se poate rezuma într-o convorbire telefonică. Numai cînd mi se întîmpla să-i comentez vreun articol înotam cu atîta bucurie în ironie. Prețiozitatea greoaie și grotescă a personajului îmi era prilej de destindere. Numai că sub Ceaușescu n-ar fi ajuns unde e acum.

• Tot sub aspect „european", altă știre: Păunescu a fost ales să facă parte din delegația parlamentară română la Consiliul Europei. *Trop c'est trop*! Au reacționat pînă și ziare de la Paris ca *Le Monde* și *Libération* (articole). Mihnea pretinde — dar mă întreb dacă nu-și ia dorința drept realitate — că s-a trimis un fax sau un mesaj de la Consiliul Europei la București spre a deplînge faptul (sau a i se împotrivi?).

• În sfîrșit, Doinea Cornea a primit citație de la Tribunalul Militar București să se prezinte pe 8 februarie spre a fi inculpată de „uneltire împotriva Statului" (a făcut la televiziune — cu prilejul ultimei mineriade din septembrie '91 — un apel la greva generală spre a-l da jos pe Iliescu).

Iarăși: sub Ceaușescu n-a fost inculpată. Nu va fi probabil nici acum, dar trebuie tratată povestea în urgență și alarmă. Ar trebui. Nu se poate însă deoarece se opune... Doina Cornea! A dat, e drept, un interviu, cam prea rîzînd — la Europa Liberă. Dar cînd îi telefonez Ariadnei să alertăm presa franceză: dau de soțul ei (Combes) care-mi spune că nu vrea Doina Cornea, ca să nu se spună că din pricina ei nu se... dă clauza. Marie-France suportă „pe viu" aceeași reacție. Îi telefonează la Cluj să-i propună trimiterea de către Liga pentru drepturile omului a unui mare avocat internațional. D. C. refuză. Nu vrea să se facă scandal, din motivul mai sus menționat. Pentru prima oară și ea, și Coposu cad în capcana țesută de putere, admițîndu-i argumentele, confundînd cum vrea Iliescu, cum voia Ceaușescu, o țară cu guvernul sau președintele ei. (Coposu s-a apărat recent împotriva lui Iliescu care pretindea că șeful țărănist ar fi cerut americanilor să nu acorde clauza din moment ce tranziția spre democrație stagnează!) În plus, Doina Cornea îi mai scoate lui Marie-France și argumentul gen

Yalta–Malta ce mă exasperează (totdeauna străinii sînt de vină, niciodată ai noştri): totul vine de la Moscova! Reintrînd în delir, Alecu susţine şi el acelaşi lucru: i-a deschis ochii Dinu Zamfirescu care vede desenîndu-se o axă Moscova-Belgrad-Mediterana, căreia România îi este mai necesară ca oricînd.

Enervată, refuz să semnez protestul pentru Doina C. întocmit de acelaşi D. Z. Cine ştie ce mai spune în text și apoi dacă nu vrea D. C. de ce s-o forțăm noi?

• Iar Lucia Hossu-Longin primeşte ameninţări din ce în ce mai precise (cu moartea) pentru admirabilul ei serial, ce va fi probabil întrerupt de noii everaci.

*

Vine pe neaşteptate Liiceanu. Cu:

• numerele 1-2-3 din *Dilema*;

• numărul din *22* cu articolul meu („Uitarea cea de toate zilele"), un lung interviu cu Liiceanu şi un excelent articol al lui Andrei Cornea, cîteșitrele constituind un fel de replică *Dilemei* (numită doar de A. C.);

• caseta cu interviul meu televizat (cel cu Sanda Vişan). Nu înțeleg de ce a stîrnit asemenea reacții şi entuziasme. În afară de faptul — pentru mine îmbucurător — că Huzum m-a filmat în aşa fel încît par mai tînără cu vreo zece ani — nu fac decît să repet aceleaşi evidențe.

Ne mirăm şi ne indignăm de „frivolitatea superioară" (laitmotivul lui Pleşu) din *Dilema*. Acest tip de convivialitate, de dialog relativizînd binele şi răul, punînd pe plan de egalitate a opțiunii pe neocomunişti cu anticomunişti, la limită pe asupritori și victime (vezi dialogul între Băcanu și Măgureanu cu SRI-ul lui) continuă o veche și prejudiciabilă tradiție românească de la „Pupat toți piața endependenți" la „Ici aux portes de l'Orient où tout est pris à la légère"*. *Se mimează normalitatea* cînd de fapt ne aflăm în stare de extremă urgență.

Alex Leo Șerban alcătuieşte ultimele două pagini ce se vor de ironie fină. El l-a adus probabil și pe Patapievici, dar cine nu e? După

* „Aici la porţile Orientului, unde totul este luat în batjocură." (*N.ed.*)

primul număr, Paler n-a mai colaborat la 2 și 3. În *România literară*, dirijată mai mult de Dimisianu (Alex. Ștefănescu și-a luat un concediu de un an să scrie o carte), se face un elogiu delirant noului săptămînal.

Rămînem foarte, foarte puțini. Liiceanu e printre ultimii, dacă nu chiar singurul, cu care vorbim exact aceeași limbă.

*

Tot în *Dilema*, ironie fină: i se acordă lui Goma premiul celor care n-au dileme, ci numai certitudini, pentru interviul lui din *22* în care-l atacă violent — mult prea — pe Pleșu (și pe toți ceilalți începînd cu Breban — justificat) și terminînd cu Manolescu (nejustificat). Interviul e declarat „halucinant". Halucinant nu e, ci doar exagerat.

Găsind păcate tuturor, Goma, în fond, îi absolvă pe toți. I-o spun la telefon, se înfurie, și a doua zi îmi telefonează că l-a împins Ana să se scuze. Ne împăcăm, evident, pînă la viitoarea răbufnire.

Aflu că Goma l-a văzut pe Snegur (în vizită la Paris și la Crillon) și că i-a răspuns foarte ferm la invitația de a veni în Basarabia: „Eu în țări comuniste sau fost comuniste nu merg!"

*

Confirmare prin Hurezeanu: Nego e condamnat. Dar s-ar putea s-o mai țină așa cîteva luni. La spital nu-l vor mai ține (n-au ce să-i facă). Se așteaptă un loc liber — adică o moarte — într-o clinică de muribunzi de la München. Sinistru. E sumbru, nu vrea să vadă pe nimeni, scrisoarea lui Doinaș nici n-a deschis-o și uneori delirează (metastaze la creier?). Nu vrea să se vorbească de starea lui. Să dispară discret (incinerare) și fără discursuri.

Doamne, ce va fi în sufletul lui?!

*

Samuel Tastet vine cu o tehniciană să-mi înregistreze un interviu (V. nu vrea, a plecat de acasă: n-are nimic cu Tastet, care, dimpotrivă, îi e foarte simpatic) pentru un program France-Culture despre limbă și exil. Nu știu cît am fost de clară (eram după o noapte prost dormită), dar de vorbit, am tot vorbit. În fond, ce altceva am făcut de vreo 30 de ani încoace de cînd mi s-a pus în față un microfon?

Automat. Deschizi microfonul şi eu vorbesc.

*

În altă seară, tînărul Frédéric Martel care ne e din ce în ce mai simpatic. Va alerta şi el Consiliul Europei (în chestiunea Păunescu) şi poate va scrie în *Le Quotidien*.

*

Alexandru Dobrescu vine să cineze cu alt PAC-ist (Al. D. e preşedintele filialei PAC de la Iaşi) — Miron. Amîndoi, pesimişti şi activi. Mă tot gîndesc pe cînd discutăm deschis şi foarte amical — obsedîndu-mă ca un bîzîit de muscă — la faptul că în volumul II din *Unde scurte* apare şi el în galeria celor ce l-au atacat — ignobil — pe Goma în '77. Al. Dobrescu şi-a recunoscut acest păcat, dar citatele pe care le dau în carte din articolul scris atunci numai plăcere nu-i vor face. Mai ales că s-a răscumpărat în post-decembrism.

Sînt jenată în convivialitatea mea dilematică de tip Pleşu.

*

Îi telefonez Monicăi Cesianu, a ieşit în sfîrşit la „Humanitas“ cartea soţului ei despre Canal — *Salvat din infern*. E fericită.

*

I-am trimis Gabrielei Ad. articolul împotriva cărţii lui Brucan *Generaţia irosită*.

Iarăşi repet; mă repet. Numai ca să nu-i las singuri.

*

Gabriel pleacă cu al treilea volum din *Unde scurte. Posteritatea contemporană*.

Am început să lucrez la al patrulea. De unde iluzia necesităţii lor ca repere ale memoriei? (Altceva nici nu sînt.)

E poate doar un fel de a-mi face bagajele.

Sîmbătă 6 februarie

Azi în zori, la ora 5, a murit Nego.

Ne telefonează dna Hagiu (care s-a îngrijit de el pînă în penultima clipă — 3 dimineaţa), apoi Hurezeanu. Repetă azi în locul

programului cultural cel pe care-l făcusem împreună cu V. şi cu el la cei 70 de ani ai lui Nego.

Mă aşteptam şi e mai bine pentru el că n-a suferit mai mult timp. Toată ziua sînt însă năpădită de un fel de înecătoare tristeţe. Deci asta e totul? Viciile, puritatea lui (demonică?), tot ce-a scris şi îndrăznit, închisoarea, adeziunea la apelul Goma, sinuciderea ratată dintr-un 23 August, exilul sărăcăcios din München, scrisul cel de fiecare zi, *Istoria literaturii* ne-terminată (şi ratată), singurătatea lui, tot ce a fost vîrtej şi efort de-a lungul unei existenţe şi apoi, deodată, un gol. Ca şi cum n-ar fi fost nimic?

Banalităţi, evident. Dar e în mine o revoltă nesecată şi n-am reuşit s-o banalizez niciodată.

De Nego mă leagă un *puzzle* de imagini. El apărînd în cenaclul tatei, cu ochii atît de albaştri că nu puteai evita epitetul „îngereşti". Nego în Cişmigiu, în rotonda cu statui, împreună cu Irina (cred) şi cu Georges de care se... îndrăgostise şi căruia îi scria poeme. (Deoarece „îngerul" era homosexual, mai tîrziu mărturisind-o cu un soi de exhibiţionism moral.) Venind (eu eram în vreo vacanţă), în miez de noapte, să-i mărturisească lui V. nu numai dramele lui „hetero" cu o parteneră „monstruoasă", dar şi numele tuturor acelora de care fusese „sedus" sau pe care-i sedusese în literele româneşti şi în senină homosexualitate. Şi ce nume!

Nego cu Mira, în plin mai '68 la Paris, cînd în faţa Sorbonei ne regăseam cu toţii în apartamentul Mirei: Alecu, Matei, Marie-France.

Convorbirile noastre nocturne, el într-un München unde nu-l vedea decît pe Hurezeanu (din cînd în cînd) şi se plîngea de Gelu (că nu-l ia la emisiuni).

Cu mine la radio, cînd îl executase atît de tare pe Marin Preda, că m-am simţit nevoită să-i iau apărarea.

Nego viu, exasperant, cu un nedezminţit umor — politeţea lui de a-şi ascunde deznădejdile —, gata de orice excentricitate, dar pe care — deloc paradoxal — simţeai, ştiai că te poţi bizui, Nego nu mai e. Pe vremuri aş fi umblat ziua întreagă pe străzi să mă liniştesc. Azi nu puteam. Trebuia să termin corecturile aduse de Gabriel (*Unde scurte*, II) pline de greşeli. Şi e şi puţin ger.

Uite aşa se rup fîşiile de eternitate. Deoarece acolo în Cişmigiu, în rotonda cu statui, ce făceam altceva cu toţii decît să ne credem eterni?

*

A murit tot în zori George Ciorănescu. Nu prieten, nu aproape. Dimpotrivă: intrigant. Dar e din ce în ce mai atinsă „la tranche d'âge".

*

Telefon de la Ion Ioanid, acum vreo două zile. Să-mi mulțumească pentru articolul din *22*. Și să ne spună că:

• Liviu Ion Stoiciu a fost „provocat" pe stradă și a cerut să i se ia un interviu la Europa Liberă.

• S-a cerut suprimarea serialului Luciei Hossu-Longin *Memorialul durerii*. (Cred și eu, dacă e director la televiziune Everac.)

*

Telefonez lui Alecu, Goma și Marie-France să le spun de Nego. Ne înfiorăm, comentăm, regretăm. Ce să facem altceva?

*

Nepotul lui Tudor Vianu, Vlad Alexandrescu (bursier la Paris), îmi telefonase: de la „Minerva" îi încredințaseră două volume nr. 9 din ediția E. Lovinescu îngrijită de Alexandru George.

Nu-l chemasem acasă deoarece situația e oarecum stingheritoare. Toată familia Vianu indignată de „atacurile" din *Românește* (de ce nu și din *Unde scurte*) împotriva lui Tudor Vianu, și mai ales fiica lui, delegîndu-l pe Pippidi să „i-o zică" lui V., e iritată. Ion Vianu l-a apărat și el pe... Ralea, tot împotriva lui V. Civilizat, dar expunîndu-se ridicolului.

În fine. Iritarea e și la noi: Pippidi și Vianu dînd lecții de moralitate, dar contraatacînd cînd în numele aceleiași morale cineva de-al lor e atins...

O seară sau o după-amiază în trei, cu V., nepotul, eu, ar fi riscat să fie penibilă.

Îi dau deci întîlnire la o cafenea de la Châtelet. Și stăm de vorbă extrem de agreabil vreo oră și jumătate. Văzînd că îi citez bunicul într-un context favorabil (corespondența cu Bazil Munteanu), îmi dă și volumul de corespondență Vianu — pe care l-a scos tot la „Minerva" cu mama lui. Îl ținea în geantă, *pour toute éventualité*.

Inteligent, bine, asistent al lui Nel Bădescu la catedra de franceză din București și trecînd aici o teză despre „paradoxul în seco-

lul al XVII-lea francez“, l-aş mai vedea cu plăcere dacă între noi n-ar sta umbra fostului meu... profesor (dojenitoare pentru conştiinţa lor) şi faptul că-l mai numim V. şi cu mine (în cărţile „sub tipar“) ca exemplu de... neurmat.

*

Din ziarele patriei aduse de Gabriel: se detectează microfoane peste tot: la Convenţie, la *Evenimentul zilei*, la *22*, la Grup — o ştiam. Acum şi la hotelul Bucureşti, în camerele deputaţilor şi senatorilor. Chiar şi la un ministru... Pe faţă. Nu le mai e ruşine de nimic. Cinismul acesta e exasperant. Îl re-parodiez pe Marin Preda: „posibila întoarcere“. Şi-mi amintesc — ca de pe altă lume — de efervescenţa libertară din aprilie '90 la Bucureşti.

Mai e nevoie să adaug cu ce sentimente! Deriziunea a redevenit acolo cotidiană.

Luni 8 februarie

Azi la trezire, telefon de la Gelu, care aşteaptă de la noi cronici pentru emisiunea pe care o va consacra lui Nego. Hurezeanu îi spusese că ne-a prevenit. Îl liniştesc pe Gelu care ia drept o catastrofă ne-participarea noastră:

• mai întîi, s-a retransmis emisiunea noastră pentru cei 70 de ani ai lui Nego: tot un fel de bilanţ, n-am mai putea decît să ne repetăm;

• apoi (dar în fond cel mai important) e o chestiune de principiu. Cum direcţia americană a găsit cu cale să ne interzică microfonul, iar directorul secţiei n-a ştiut nici să se indigneze, nici să se lupte, cum să mai colaborăm acum? Pe uşa din dos, ocazional, la cimitir?

Gelu se zbate, pînă la sfîrşit nu mai are replică. Şi ce replică poţi avea în faţa evidenţei?

S-a adresat şi lui Goma (mi-a spus-o Paul) care şi el l-a refuzat: de opt ani nu i-au mai cerut nici o colaborare. El va înregistra ceva la France Internationale.

Seara, telefon de la Iorgulescu. În continuare, muţenie completă asupra colaborării lui la *Dilema*. Cînd vine săptămîna viitoare la Paris în concediu, evident îl voi întreba direct.

Deocamdată confirmă şi completează ştirile avute azi de Marie-France în convorbirea ei telefonică cu Doina Cornea.

De la Marie-France deci: procurorul militar se va deplasa el la Cluj, D. C. scriindu-i că nu se poate deplasa. Mai important: soţul Doinei C. a auzit la Radio Bucureşti comentarii (sau comentariu) despre imposibilitatea implicării ei. Cel mai important: Consiliul Europei nu ştiu dacă a pus drept condiţie pentru trecerea României de la statutul de „invitat" la cel de „observator", dar în orice caz a cerut Bucureştiului:

• să respecte embargoul împotriva Serbiei;

• să nu i se întîmple nimic Doinei Cornea;

• să se respecte drepturile omului (de fapt drepturile minorităţilor, rectifică Iorgulescu), la televiziune cerîndu-se acum pentru emisiunile în limbile maghiară şi germană să nu depăşească un cadru „folcloric".

Iorgulescu completează:

• într-o scrisoare, Ion Iliescu ar fi răspuns Protestului Federaţiei Internaţionale a Drepturilor Omului că e mîhnit de întreagă această poveste, mai ales că Doina Cornea a fost mai multe luni (de fapt cîteva săptămîni) membră în biroul FSN (e prima care şi-a dat de acolo demisia). Iliescu ar fi profitat pentru a se ridica din nou împotriva celor care „au făcut caz" din această întîmplare (!);

• umoristic: C. V. Tudor s-a lansat în apărarea D. C. vorbind de un „act abuziv".

*

Duminică după-amiază, Alina Mungiu acasă. Nu e deloc insolentă (cum circula zvonul), ci sigură pe ea, fără ostentaţie (ceea ce e bine). În principiu, Andrei Şerban îi va monta o piesă blasfematoriu-ludică. Are de ales între două burse pe trei ani în Anglia: una de terapeutică psihiatrică, a doua de ştiinţe politice, sub direcţia lui Ghiţă Ionescu.

A doua ar fi mai bine. Îi citesc, după plecare, un studiu asupra alegerilor (de ce am pierdut...) în noul săptămînal al lui Stelian Tănase, *Sfera politicii*: exemplar ca vigoare şi extrem de sever cu opoziţia (asta irită la Bucureşti). Distruge A.C., PNŢ-ul, dispreţuieşte GDS-ul (din pricina conştientă sau nu a diferendelor

cu Gabriel Andreescu?) şi pune un diagnostic şi mai sever ca noi asupra atitudinii scriitorilor a căror „disidenţă“, cu excepţia lui Goma şi Botez (de ce Botez?), s-a limitat — elitist — la prezervarea operei. Chiar cînd nu sînt de acord cu unele teze ale ei (a urma întocmai opţiunile sub-dezvoltate ale electoratului poate fi util în campaniile electorale — nu e recomandabil nici pentru programele de Partid, nici nu poate deveni un criteriu în analiză), ţinuta comentariului e indiscutabilă.

Stere Gulea ar vrea să facă (cu ea?) un film după cartea Adrianei care a entuziasmat-o. Dar nu citise prefaţa şi nu ştia că-i pot da referinţe asupra Adrianei.

Îi şi telefonez Adrianei în faţa ei şi presimţirile mi se confirmă: nu răspunde nimeni, e din nou internată la spital.

A. M. voia să ne mulţumească, lui V. şi mie, că i-am ţinut partea în „momente dificile“ (acum un an şi ceva). Probabil în conflictul cu Andreescu, căruia i-am reproşat direct tonul superior cu care o punea la punct în *22.*

Ne place, la amîndoi, foarte mult.

*

Mîine V. va fi operat la ochiul drept. Nimic neaşteptat. Dar cu toate că prima operaţie s-a petrecut atît de bine, că n-am nici o îndoială asupra rezultatului, că mi-a dispărut orice panică, aş vrea repede, cît mai repede să fim… după.

Miercuri 10 februarie

Operaţia s-a petrecut nu numai cu bine, dar şi aşa de rapid, încît V. presupunea că, de data asta, a fost cu laser. Aflăm de la infirmieră că e şi mai şi, ultimul răcnet al profesorului, „ultra-sons“. Ni se dă la plecare, ieri, de la clinică şi videocaseta cu operaţia de vreo 20 de minute, filmată cu un microscop special.

Deşi nu suport de pe vremea cînd Greg tot voia să ne arate filmele lui ştiinţifice cu operaţiile „pe ecran“, îmi iau inima-n dinţi şi-i propun lui V. să privim: să scape de ideea că nu i s-a făcut mai nimic. Nu-mi dau seama în ce constau „ultra-sunetele“, dar chirurgul lucrează în ochiul lui ca la o rochie: taie bucăţi, face şi

desface pliurile, iar în final coase pur şi simplu. Cu o precizie şi o dexteritate uimitoare dat fiind spaţiul restrîns în care lucrează.

Singurul domeniu (chirurgia) în care „progresul“ mă năuceşte.

*

Ieri, cînd ne pregăteam de plecare, în zorii zilei mele — pe la 11 — telefon de la Bucureşti: Gabriela Ad. alarmată şi în plină psihodramă pintilieneană. Lucian nu-i mai răspunde el lui Goma, ci i-a dat Gabrielei videocasetele cu prestaţiile la Televiziunea Franceză unde nu se regăseşte nicăieri fraza incriminată de Goma: „am făcut şi eu pactul cu diavolul“ etc. P. susţine că n-a rostit o atare formulă.

L. P. i-a spus Gabrielei că se pregăteşte la Paris un text în apărarea lui: în fruntea semnăturilor — Eugen Ionescu.

Duminică 14 februarie

Scrisoare a lui Ţepe către V.: de ce Editura Dacia a anunţat în catalog că *Jurnalul lui MRP* (pe care îl va edita) a apărut la Paris „în îngrijirea lui V. I.“ cînd el, Ţepe, făcuse tăieturile în text, deci o îngrijise?

V. l-a chemat la telefon, calm: n-are nici o pretenţie, dar nici vreo responsabilitate, „Dacia“ trăgînd probabil această concluzie din faptul că V. semnase prefaţa la ediţia franceză. (Purul adevăr.) N-are Ţepe decît să le scrie şi să pună priorităţile lui la punct. Ceea ce Ţepe şi făcuse.

Apoi, cu umor, V. i-a mai spus că dacă e atît de atent cu „paternitatea“, de ce ascunde sistematic ori de cîte ori scrie sau vorbeşte de *Cahiers de l'Est* faptul că Virgil este acela care „i-a dăruit-o“ (revista). V. îi reaminteşte lui Ţ. geneza *Caietelor*. Ţepe o „cam uitase“. Chiar aşa, mi-ai „dăruit-o“? Chiar aşa.

Eu îi reproşez (tot în glumă) — cum să spui serios asemenea lucruri — că a adoptat punctul de vedere al lui Sirius, colaborînd cu toţi în România, echidistant neutru şi conformist. Asta fiindcă îi reproşa lui Nego că nu l-a pus printre disidenţi în cartea sa „politică“.

Un singur lucru nu i-am putut mărturisi: decepţia mea de a vedea cum îl mînă doar vanitatea. (Poate aşa va fi fost şi în trecut, socoteam că „slujeşte o cauză“, şi el se slujea tot pe sine...)

Vrea să ne vadă, să discutăm. Îl amînăm pentru sfîrşitul lunii. Nu mai am nici o poftă.

*

Telefonează şi Goma (i-a mai ieşit o carte de articole politice la „Litera"), destins şi bun.

Numai că iar va face o gafă, va cita din imaginaţie, îi va trata pe toţi de securişti şi iar ne vom ciondăni.

M-am obişnuit şi cu asta. În plus, în el (în ciuda a tot) cred mai departe.

Duminică 21 februarie

Miercuri seara, la noi (restaurant şi acasă), Speranţa Rădulescu cu soţul ei. E aici cu o bursă (probabil) pentru a studia fondul Brăiloiu. În afară de casete şi discuri, ne aduce şi un jurnal al ei (editat — mai curînd şapirografiat — la Muzeul Ţăranului Român), cu turneul ei în 1988 cu celebra „formaţie" de lăutari ţigani de la Clejani.

Umor acid (nu însă şi rău sau negru) şi entuziasm: paginile sînt savuroase.

*

De la Gabriela Ad. cerere insistentă de colaborare. Am se pare „succes" la *22*. A primit scrisori de la cititori cerîndu-i şi fotografia mea cu... autograf. Din caraghioslîcurile presei libere!

A apărut şi articolul împotriva lui Silviu Brucan.

*

V. şi cu mine am primit alte întrebări de la Grigurcu, pentru un nou interviu. Cel precedent încă n-a apărut în *România literară*. Aşa că n-avem de ce să ne grăbim.

*

Îmi telefonează Mircea Iorgulescu — în vacanţă la Paris. Cum va veni să ne vadă cu soţia şi nu vreau să-l atac faţă de ea, abordez şi problema colaborării lui la *Dilema*.

Mă aşteptam să se apere. Să fie jignit. Ofensiv. Dimpotrivă: e dezarmant. Îmi dă dreptate, pune totul pe seama slăbiciunii lui — prietenia strînsă cu Buzura, şi mă linişteşte: nu va mai colabora. Nici nu mă liniştesc, nici nu mă nelinişteşc.

Emisiunile lui însă la Europa Liberă sînt ireproşabile. Probabil că asta contează. Mai presus de amăgirile și dezamăgirile mele.

Miercuri 24 februarie

Toată după-amiaza, Iorgulescu cu soția. Ea pleacă mai devreme (caută un apartament la Paris şi are întîlnire la o agenție), el rămîne de la 3 la 8.

Ce spunem noi despre Buzura e nimica toată pe lîngă felul în care analizează el o proză scurtă sau un fragment de roman apărut în *Lettre Internationale* (ediția română, iarna '92-'93): *Recviem pentru nebuni și bestii*, pe care și eu îl găsisem psihanalizabil. Buzura, ale cărui romane nu se apărau decît prin tensionarea morală, nu riscă astfel să-și anuleze nu doar existența (îl privește), ci chiar opera?

Îl sfătuiesc pe Iorgulescu (Buzura va veni la el la München, după Salonul de la Paris) să-i atragă serios atenția.

*

După plecarea lui Iorgulescu, telefon de la Ana și Paul. Scandalul cu Pintilie continuă. Gabriela Ad. i-a telefonat lui Goma spunîndu-i, enervată pe Pintilie, că face scandal peste tot: ziare, televiziune etc. Goma, spășit și moale: a văzut caseta de pe France 3 și n-a aflat fraza pusă de el în gura lui P. cu ghilimele: „Am făcut și eu ca toată lumea" (subînțeles pactul cu diavolul). I-a trimis deci Gabrielei un nou text: „Nu sînt doar un înjurător, dar și un calomniator."

Pare destul de nefericit și-și promite că se lasă de atacuri.

Mi-e milă de el, dar dacă șocul acesta îl va împiedica să fie atît de sigur pe memoria sa, încît să nu-și controleze „sursele", tot va ieși un bine. I-a trimis Gabrielei și un text despre Nego.

*

Frédéric Martel ne trimite un articol ce-i fusese cerut de Leo Şerban pentru *Dilema* despre fractura din intelighenția pariziană produsă de războiul civil din Iugoslavia. Articolul nu poate însă „trece" deoarece (într-o paranteză) îi reproșează și lui Mitterrand

vizita la Iliescu. I l-a trimis deci şi lui Manolescu prin fax pentru *România literară*, cu o introducere despre „aventura" de la *Dilema* unde nu poate fi atacat... Iliescu.

*

Lungă scrisoare şi emoţionantă şi plină de umor de la Patapievici. L-a introdus Leo Şerban la *Dilema*. A scris şi un articol împotriva lui Pleşu, care, încîntat, vrea să-l cunoască. Cosaşu i-a oferit şi un loc în redacţie. A refuzat.

Ne descrie lunga lui întîlnire cu Alexandru George, care l-a convins că în Primul Război Mondial trebuia să mergem cu nemţii, astfel s-ar fi stabilit pace în Balcani şi n-ar mai fi existat revoluţia bolşevică (!?). Amator mare de paradoxuri şi nonconformisme, Patapievici e sedus.

Altfel, îi lipsim. Şi el nouă.

*

Luni după-amiază, Catherine Durandin. Pentru un colocviu „Le Paris des étrangers", ea a ales „Le Paris de Paul Goma". Noroc cu volumele pregătite pentru „Humanitas". Am toate datele celor petrecute în jurul lui Paul Goma la Paris din '77 şi după venirea lui. Iau note şi înregistrăm pe casetofon.

Şocată de reacţia lui Ţepe: de ce l-a ales pe Goma cînd primul disident a fost (în '71)... Breban?! Ţepe îşi va pierde minţile şi trecutul în tandemul ăsta, iar pornirea lui împotriva lui Goma a devenit obsesională.

*

Ţepe ne trimite un extras dintr-un interviu mai vechi al lui în care ne citează pe V. şi pe mine la originea *Cahiers de l'Est*.

Ne simţim obligaţi să fixăm *rendez-vous*-ul promis. Fără nici o plăcere. Dau la telefon de Mona, care-mi spune că trece „prin zone de turbulenţă". Nu pot să fiu indiscretă şi s-o întreb dacă ele ţin de Ţepe. Nu m-ar mira: e atît de obsedat de tot ce-i priveşte destinul literar şi de disident, încît devine un caz. Şi alături de cazuri nu se trăieşte bine.

Dar pot să mă înşel.

Politeţea asta „chevillée au corps" care te face să vezi pe cine n-ai avea poftă. Pe Mona da, oricînd. Dar fără Ţepe.

*

Mihnea pleacă din nou la Bucureşti. Cu nişte reprezentanţi de la Cour des Comptes (să-i înveţe pe români cum se procedează pentru impozitele municipale) şi cu socialişti din Clubul Jean Jaurès (!). Iar va trece drept un „permanent“ al socialiştilor.

*

Toader Paleologu ne telefonează. L-a citit pe Monnerot şi acum vrea să-l vadă. Îmi citeşte la telefon scrisoarea către el.

Marginalizat pînă la izolarea completă, Monnerot a ajuns să scrie în *Présent*. Cînd l-am văzut noi (pe Monnerot) acum vreo (peste?) 15 ani, în ciuda amărăciunii lui justificate, era pe buna linie politică de plutire.

Am stat împreună o după-amiază întreagă, la noi acasă. Ni se spusese că e ursuz, era doar înrăit (tot pe bună dreptate) de felul cum l-au evacuat din viaţa intelectuală pariziană comuniştii, progresiştii înfrăţiţi în acest „complot“ cu gaulliştii. Pretindea că pînă şi Besançon l-a prădat fără să-l citeze.

Faptul de a-şi afla în noi admiratori fervenţi îl descreţise. Dacă vîrsta îi mai îngăduie să primească vizite, ce bine îi va face irupţia unui tînăr din Est, admirator fără rezerve venit din inima comunismului asupra căruia a scris, probabil, studiile cele mai serioase din tot peisajul francez.

Luni 8 martie

Cioran a fost operat de o fractură a colului femural. Cum ne enervaseră „iliecismele“ sale inconştiente, nu-i mai telefonasem de vreun an. Nu face mai puţin parte din peisajul meu interior şi mi-e greu tolerabil să mă gîndesc că se poate apropia astfel, brusc, ziua cînd nu va mai fi sau, în orice caz, se va descoperi diminuat.

Prea se precipită toate.

*

Mai multe zile sub enervarea numărului 6 din *Dilema* pe tema compromisului necesar. A pleda acum pentru compromis e cel puţin un gest de iresponsabilitate intelectuală.

V. scrie un articol polemic. Îi telefonăm Gabrielei Ad., nerepusă încă bine pe picioare după scandalul stîrnit de Pintilie în jurul

articolului lui Goma. Aflu şi citesc în presa sosită între timp că Pintilie a ameninţat cu părăsirea ţării dacă nu obţine scuzele de rigoare.

Chiar dacă are dreptate cu citatul inventat de Goma, ameninţarea e demenţial de disproporţionată. Dar grotescul nu ucide în România. Octavian Paler îi ia apărarea în *România liberă*, iar Pleşu se agită şi el. Gabriela Ad. s-a văzut la doi paşi de demisie.

V. e deci gata să nu-i mai trimită articolul ce va provoca un nou scandal, cînd primul de abia se stinge. Dar Gabriela insistă — V. îi sugerează să-l pună cel puţin la *Tribuna liberă*. Gabriela, în capul căreia se sparg toate, merită să fie ajutată şi nu expusă iarăşi.

Dar şi asupra *Dilemei* anumite lucruri trebuie spuse clar. Şi în Bucureşti văd că nu îndrăzneşte nimeni. Cred deci foarte necesar articolul lui V.

Deşi îmi pare rău pentru Pleşu. Mai ales că i-a dat lui Mihnea pentru noi o colecţie întreagă a *Dilemei*. A auzit că o criticăm şi şi-a închipuit că n-am urmărit-o număr de număr. Tocmai fiindcă am urmărit-o, o criticăm.

*

A apărut în *România literară* (nr. 7) şi prima parte a dialogului nostru cu Grigurcu. De data asta, scandalul va veni din partea „literatorilor“ şi — probabil — în primul rînd, a lui Eugen Simion.

Ne punem bine cu toată lumea. În fond, asta am tot făcut de vreo 30 de ani.

*

Duminică, acasă, primarul de la Săpînţa, Steţca cu nepotul său, la care stă. Punem la punct interviul pe care i-l va lua Iorgulescu. Ne place mult: ţăranul acesta din Maramureş e un domn. Fără „compromis“.

Nu ştim dacă şi-a dat bine seama ce face cerînd azil politic. E sigur că în maximum un an cade Iliescu şi el se întoarce acasă (!).

Deci există şi astfel de ţărani. Îi văzusem şi într-un recent *Memorial al durerii* consacrat ţăranilor din Vrancea ce s-au opus colectivizării. Dar ei erau bătrîni. Steţca n-are decît 39 de ani. Citat de procuratură în vreo 12 oraşe ale ţării, arestat de mai multe ori,

înscenîndu-i-se mai multe accidente. Țăranii (și ei țărani) din Săpînța apărîndu-l pînă la capăt. (Singurul sat din România deasupra căruia zboară elicoptere și care preschimbă o stare de asediu cu o alta.)

Îi promitem că dacă se întoarce într-o zi la Săpînța, venim cu el. Pentru el, pentru țăranii de-acolo sîntem „vocile" de la Europa Liberă. Și cînd ne spune că e „un miracol al lui Dumnezeu" (formulă favorită a lui) c-a ajuns să ne vadă, știm că nu e lingușire, ci pentru el o evidență: ne auzea de cînd era copil.

Azilul i-a fost imediat acordat. A primit și vreo mie de franci ajutor și se simte milionar. Speră să redevină și aici arbitru de fotbal, cum fusese în România.

Săpînța e *jumelée* „înrudită" cu Sète. Desigur nu prea are ce căuta Valéry aici lîngă celebrul cimitir cu cruci pictate naiv. Dar Săpînța e o insulă (cum a fost Piața Universității).

*

Țepe, într-o seară, cu Mona. Și ar fi fost aproape o seară ca pe vremuri dacă Țepe s-ar putea dezbăra de două idei fixe: să-i ceară Goma scuze și să-l reabiliteze pe Breban.

Îmi mărturisesc uimirea de a-l descoperi vanitos, îmi replică doar că e megaloman. Ce să-i mai răspund?

*

Adriana îmi telefonează în două rînduri din Atena (e la sora ei), apoi peste o săptămînă — adică azi — o chem eu în Anglia, unde s-a reîntors. E fericită, reînviată.

*

Pe „France-Culture", la 2 martie, *Nuits magnétiques* de Tastet (*L'exil de la langue – la langue de l'exil*) consacrat României. Prost făcut, nu prezintă pe nimeni: Antonia, eu, Goma, Alexandru Niculescu, Alain — se spune în final chiar: au colaborat Alain Paruit și Alain Herskovits… (!!) Nu explică nimic. Ne lasă să vorbim pe fiecare, întrerupți doar de recitarea unui poem al Marianei Marin și de muzici.

Tastet, personaj simpatic, emisiune foarte slabă.

*

Cîteva perle totuşi (de ce „totuşi“?):

• Tofan a dat la E. L. şi apoi în *22* programul prezidenţial al lui Everac — platforma publicată în *Românul* lui Fruntelată astă-vară. O capodoperă a grotescului.

• Relevat de Tismăneanu, într-un articol din *Newsweek* asupra cărţii lui Petre Roman apărute în Franţa: în ultima vreme a recitit „scrierile“ lui... Socrate!

*

În *Contrapunctul* muribund, Mariana Marin îi ia un interviu rabinului Rosen, declarîndu-i dintru început... admiraţia ei. Rabinul, încîntat, profită pentru a susţine că era „duşmanul de moarte“ al lui... Ceauşescu. Cînd îi slujea de fapt de diplomat itinerant la Washington spre a obţine clauza. El şi cu patriarhul Teoctist sînt cele două mari prostituate „religioase“.

Se compromite şi Mariana Marin, era dintre rarii optzecişti ce n-au migrat spre *Dilema*.

De fapt, optzeciştii noştri ideali, radicali, neconformişti se compromiseseră mai puţin ca generaţia precedentă şi fiindcă nu mai exista ofertă în acest sens de sus. Ceauşescu nu mai avea pur şi simplu nevoie de intelectuali.

Nici acum oferta nu e mare. Dar, via prestigiului lui Pleşu şi al fondurilor lui Buzura, au măcar pîine (?), post şi hîrtie asigurate. E puţin lucru cînd toate revistele literare sînt periclitate?

În contextul actual se vînd şi pe mai puţin. Şi cu bună conştiinţă.

*

Ileana Mălăncioiu migrează şi ea. Dar în sensul bun. De la *Viaţa Românească* la *22*. Vorbesc de data asta ceva mai mult cu ea la telefon.

Miercuri 17 martie

Şi aseară, şi azi, telefoane cu Simone: starea lui Cioran se înrăutăţeşte. I s-a redeschis ulcerul, pierde sînge şi de ieri are şi o infecţie urinară. I se pun antibiotice în perfuzie, dar trebuie legat de

mîini, altfel rupe totul. În plus, în afară de colul femurului, mai are o fractură şi la picior, deci nu poate fi sculat din pat.

Simone obosită, buimacă, spunînd şi fraze curios de confesive. Despre o convorbire de acum cîţiva ani între Christinel şi Cioran: „déjà il n'avait plus toute sa tête“*.

A rămas că merg mîine să-l văd la spital. Mi-e cam teamă de starea degradată în care-l voi găsi.

*

Uitasem o enormitate a lui Ţepe în seara cînd a venit cu Mona la noi. Pretindea pur şi simplu că Liiceanu nu e... filozof şi că nu se pricepe la Heidegger (!). La replica mea: de unde ştie el, Ţepe, filozofie, de cînd se pricepe, răspunde imperturbabil c-a „studiat“ filozofie în ultimii ani. Îmi aduce aminte de Ivasiuc care ne spusese că în cursul voiajului în Statele Unite s-a închis o săptămînă la hotel, l-a citit pe... Heidegger (tot) şi a conchis că nu e mare lucru de capul lui.

La Ţepe totul vine din faptul că Liiceanu, presat de Sorin Mărculescu, a refuzat să-l publice. Dar Ţepe nu ştie că noi ştim. De-ale vanităţii valuri. Mai plicticos e că Alain (incapabil să-şi ţină gura, dacă nu l-aş cunoaşte, l-aş crede chiar intrigant) s-a grăbit să-l înştiinţeze pe Ţepe că Goma l-a atacat pe el şi pe Breban în emisiunea lui Tastet.

Alt telefon interminabil cu Ţepe care aşteaptă caseta să-i facă un proces de calomnie lui... Goma.

Nefiind Alain, nu mă grăbesc să-l înştiinţez pe acesta din urmă.

*

Peripeţii pentru interviul lui Steţca. Îi telefonez, cum convenisem, lui Iorgulescu, să-i dau numărul de telefon unde să-l cheme, îl văd şovăind pe el, iar pe Hurezeanu (stau în acelaşi birou) îl aud ţipînd la Iorgulescu că St. e un... haiduc, că de ce a rămas în Franţa, că la Săpînţa jumătate din ţărani sînt împotriva lui etc.

Două zile mai tîrziu mă cheamă din nou Iorgulescu. Stroescu (împins de Ion Ioanid) l-a chemat să-l incite a lua interviul.

---

* „deja nu mai era în deplinătatea facultăţilor mintale“ (n.ed.).

Nu cunosc urmarea şi nici nu mă prea interesează.

Telefon azi de la Hurezeanu: confirmă ce-mi spusese Iorgulescu: în planul Clinton, E. L. şi Radio Liberty ar fi sacrificate peste doi ani şi jumătate. E discuţie prin presă şi proiectul trebuie să fie discutat la Senat. Hurezeanu e pesimist: mai bine să se sfîrşească: postul e deja bolnav de mediocritate. Sandrine (e la Paris să-şi încheie teza asupra „Naţionalismului lui Noica") ar vrea să-l aducă şi pe Emil aici. Să facă ce? Hurezeanu crede că în cel mai bun caz postul va fi redus la minimum şi restructurat. Atunci — adaugă el — ar putea fi pusă şi problema re-colaborării noastre. Îi explic de ce n-am reveni în nici un caz — pretextele şi minciunile americano-(române?) pentru a ne împiedica să mai avem acces la microfon. Evident, înţelege.

*

Telefoane azi cu România (trec ore pînă obţin comunicaţiile):

• cu Grigurcu (la Tîrgu-Jiu). Ţine să trimitem repede răspunsurile asupra exilului, ca cea de-a doua „convorbire" să poată apărea în numărul pe care ni-l consacră *Calende*. Vom încerca, deşi V. nu şi-a scris încă prefaţa pentru volumul *Dimpotrivă* pe care i-l va da lui Liiceanu (vine mîine);

• cu soţia lui Vlasie (el nu e acasă). Ne-a scris şi el că întîrzie numărul pînă la începutul lui aprilie, să intre convorbirea. În schimb, ne cere să-i trimitem o chemare să vină la Paris cu fetiţa. Refuzăm, fireşte;

• Gogea telefonase şi el ieri de la Braşov să-l aducem la Paris. Alt refuz: Annette şi-a închis Fundaţia, nu mai avem alte posibilităţi;

• Gabriela Ad. (pe la 12 noaptea). Pentru a şti dacă au încercat s-o debarce la şedinţa de la Grupul pentru Dialogul Social. Nu. Însă îi fac reproşuri, îi dau ordine şi ar dori să se „sfătuiască" în fiecare săptămînă. E amărîtă. Aşa nu se va putea continua multă vreme. Unii stau pe margini şi dau note. Alţii (ea, Rodica Palade, Ileana Mălăncioiu, Andrei Cornea) lucrează pentru a scoate finalmente cea mai bună revistă din ţară.

Scandalul cu Pintilie n-a fost evident străin de această „chemare la ordine". Nu degeaba a ameninţat el cu plecarea din România, ca un geniu ultragiat.

*

Telefon de la Yvonne Rossignon, care vrea să ne audă vocea înainte de... Are artroză la cervicale, îi tremură mîinile, nu se simte bine, e săracă, ar vrea să moară.

Îi scriu o misivă patetică. Ar trebui să plecăm la Roma s-o vedem. Mi-e teamă. Mai teamă decît pentru Cioran — totuşi nu atît de aproape, deşi făcînd parte integrantă din peisajul nostru parizian.

Cu Yvonne — vechea *madre* — e altceva. O prietenie din prima clipă, o complicitate în lumina Romei, certitudinea că e bine să trăieşti totuşi pe un pămînt unde se află astfel de oameni. O tinereţe fără bătrîneţe a sufletului.

Şi iată: a venit şi bătrîneţea. A ei deocamdată. A noastră nu peste mult. Probabil că o astfel de confruntare încerc, cu laşitate, s-o evit.

*

S-a „înzăpezit“ numărul 8 (al *României literare* cu urmarea dialogului nostru cu Grigurcu. N-am primit decît finalul, în numărul 9). Grigurcu ne spune c-am fost copios înjuraţi — sau doar atacaţi — în *Adevărul.* Ei şi?

Mai plicticos — pentru el — e începutul articolului lui Zigu Ornea (în *România literară* 9) în care atacă pe cei ce nu înţeleg ce izvor viu au fost pentru supravieţuirea intelectuală: Călinescu, Vianu, Ralea. Adică pe noi. Dar nu asta are importanţă. Ci faptul că acolo rari (rarisimi) sînt cei capabili să nu justifice orice compromis prin... operă. Vor fi vreodată românii în stare să-şi judece trecutul? Şi firea? Pentru moment, răspunsul e negativ. Cu excepţiile ştiute. Dar se împuţinează.

Vineri 26 martie

Am fost joi 18 martie să-l văd pe Cioran.

Nu era nici Simone, nici Verena, nimeni în afară de vecinul său de cameră: 92 de ani, moţăind într-un fotoliu.

N-aveam de ce să mă tem. Nu ştiu dacă C. m-a recunoscut. Dar simţea nevoia unei prezenţe şi era anormal de afectuos. Nu-l mai văzusem aşa niciodată. Ne ţineam de mîini, ne îmbrăţişam şi mă tot întreba dac-am suferit în viaţă. Despre V. la fel. Dar fără

anxietate. Cu o participare copilăresc de senină și care nu-i seamănă deloc. „Vous m'avez toujours été très sympathique"* — îmi tot spunea, fără să-mi dau seama dacă, în fond, mă identificase. Cred c-am reușit să mă port normal. Să-i vorbesc de „Coasta Boacii". Reacționa rîzînd și luînd-o pe românește. Apoi absențe și iarăși fraze neduse pînă la capăt.

Am stat vreo oră și jumătate, tot mirîndu-mă în mine însămi de fondul de bunătate dezvăluit în absența cenzurii de luciditate și umor.

N-am mai telefonat apoi Simonei (nu știu cît să-i dezvălui din impresia pe care mi-o face C.). M-am mulțumit cu știrile venite prin Marie-France. N-a cedat încă infecția și nu s-a închis nici ulcerul. Nimeni nu știe cum va evolua totul și ce e de sperat.

Ieșind de la Cochin, din nou pe strada mea din trecut — Cassini. La ferestrele apartamentului bătea deseori Cioran. Intra și bîrfeam. Adora să-l vorbească de rău pe Eliade. Pînă într-o zi, văzînd că V. își publicase fragmente de jurnal — de altminteri inodore și deloc indiscrete, s-a speriat. A suspendat pe un timp inocentele-i răutăți și — cînd și-a dat din nou drumul — le-a rărit.

„Dar unde sînt"... bătăile lui în fereastră? La doi pași și ani distanță de patul de la Cochin de unde privește și vede în plafon ceva doar de el ghicit.

*

Tot la Cochin a murit, cîteva zile mai tîrziu, Ionel Jianu (ocluziune intestinală). 86 de ani și orb de vreo 2-3 ani. Gabi Ionescu îmi telefonează de la Marga căreia îi scriu imediat. Azi îl înmormîntau la Montparnasse.

Îmi pare bine că i-am trimis cartea de *Întrevederi* în care era prezent la o masă rotundă cu Eliade și Comarnescu. I-a citit-o Marga și el a dictat unei prietene un răspuns.

Eram „en froid" de cînd s-a bătut pentru Perahim, introducîndu-l într-un dicționar al pictorilor români în exil. Cum ne indignam de prezentarea acestui satrap al realismului socialist ca victimă suprarealistă, s-a plîns — nu mai știu cui — că o facem din... antisemitism.

Ce importanță mai are acum?

* „Mi-ați fost întotdeauna foarte simpatic." (*N.ed.*)

*

Liiceanu din nou la Paris. (Cu alte corecturi — noi greşeli — şi fără carte.) Dar ce importanţă? Ne simţim într-adevăr cu el „acasă“. Lucru din ce în ce mai rar cu bucureştenii noştri — ca să nu mai vorbesc de cei de la Paris.

Aflăm că Pleşu era super-enervat. A venit la el Leo Şerban (montat de Frédéric Martel) şi s-a plîns „în ce m-aţi băgat“ descoperind prin noi că *Dilema* e suspectă.

Va fi şi mai iritat după articolul lui V. care a apărut ieri.

*

Îi trimitem azi lui Călin Vlasie (ca şi lui Grigurcu) convorbirea cerută.

Iorgulescu ne înştiinţează că pentru prima convorbire (din *România literară*) ne-a atacat *Literatorul.*

Pell cu Gilette şi Stroescu au fost primiţi de... Iliescu. Vor „unde medii“ să emită (ca France Int. sau BBC).

*

La primul tur al legislativelor — duminica trecută — totală derută socialistă, ce se va confirma fără îndoială duminica viitoare. Va fi o cameră de dreapta cu o stîngă ce n-a mai fost atît de redusă din 1800 şi ceva... Sîntem încîntaţi.

Doar Mitterrand nu ştie să iasă din scenă. Se încăpăţînează să rămînă ca un cabotin.

Penibil, e puţin spus.

*

Psihodramă la Moscova între Parlament şi Elţîn.

Ce anarhie, ce război civil, ce dictatură va ieşi din asta? În orice caz, e greu de închipuit c-ar putea învinge... democraţia.

Marţi 30 martie

Al doilea tur de scrutin confirmă victoria zdrobitoare a dreptei. Mitterrand nu se retrage, bineînţeles, dar face tot ce aşteaptă fosta opoziţie de la el: îl numeşte încă de ieri prim-ministru pe Edouard Balladur (desemnat şi de RPR, şi de sondaje — ceea ce ar fi trebuit să-l enerveze) şi-l lasă să-şi compună guvernul fără să

protesteze nici pentru Pasqua la Interne, nici pentru Léotard la armată. Va plăti probabil nota acestei amabilități coabitaționiste mai tîrziu, cînd francezii vor începe ciclul dezamăgirilor (şomajul care nu va scădea ca prin minune, dreapta nici n-a promis aşa ceva).

Deocamdată tranziția se petrece cu o civilitate de care n-aş fi crezut capabilă decît Anglia. RPR – UDF nici nu pavoazează, nici nu se ceartă între ei pe posturi și ministere. (În guvern sînt, cu Simone Weil în frunte, mai mulți UDF decît RPR — adică partidul cu cei mai mulți deputați). Iar socialiştii — în bună parte — îşi recunosc răspunderea în zdrobitorul lor eşec (Rocard — a căzut la deputăție — propune chiar altă denumire pentru partid — nu socialist, nici măcar social-democrat, ci ceva cu noțiunea cheie de „stînga“ — încă intactă, speră el şi mă tem eu, în Franța).

*

Liiceanu îi telefonează lui Mihnea: Te felicit, ai doi miniştri în guvern (Pasqua şi Léotard). — Care doi, răspunde Mihnea, nouă (!). Amuzată, îl chem și eu: mi-i enumeră. Pe la ei toţi l-a dus pe Manolescu şi pe primarii PAC. Vrea să obțină acum de la ei mesaje pentru Congresul PAC.

Altă ştire bună: cum Stelian Tănase reunise un grup de semnatari împotriva lui Manolescu, Niki a convocat Consiliul Național (vreo 40 veniți de peste tot din provincie) și le-a distrus acuzațiile punct cu punct. Printre ele era din nou… Mihnea. Manolescu i-a spus lui Mihnea că de data asta a fost ferm. — Dacă e așa, le-ar fi răspuns, printre altele, atunci sculați-vă de pe scaune și nu mai scrieți pe mese, prin Mihnea Berindei le-am avut pe toate, iar de la cei propuşi de voi, absolut nimic.

Alecu l-a atacat şi el pe Mihnea, dar atît de întortocheat şi pierzîndu-se în paranteze, că n-a înțeles nimeni nimic.

Cum Manolescu a pus Consiliul să aleagă între demisia lui sau a semnatarilor, au demisionat (doar din Comitetul Director, să nu-și piardă locul în Parlament, Stelian Tănase, Tocaci, Călin Anastasiu şi Dan Grigore).

Cu expresia lui Manolescu, „s-a spart buba“ înainte de Congres.

Unii cred (nu ştiu dacă şi Manolescu) că ar fi fost şi o lucrătură de la Cotroceni, dat fiind că Iliescu l-a invitat personal pe Tănase să-l însoţească în vizita la NATO.

Totul s-a petrecut ieri de la 4 după-amiaza la 12 noaptea.

*

Versiunea auzită la românii din Paris. Mihnea cu Michalon (se duc acum şi în Albania) lucrează în favoarea lui... Iliescu, în cadrul unei axe Moscova – Belgrad – Bucureşti.

Prostia umană nu are margini. Netămăduită de starea de exil. În ultima vreme agravată chiar.

*

Telefonează Al. Călinescu foarte agitat: La Salonul Cărţii figurează, în catalogul de la Bourgois, *Caragiale* în traducerea lui Eugen şi a mea. (Sub titlul *La lettre d'amour* — cum vor fi îndrăznit să schimbe *La lettre perdue*?!) O vrea, e grăbit, face un curs la Sorbona despre Caragiale.

*

În schimb, primesc propuneri de editare de la Chişinău.

Îmi telefonează (încurcîndu-se în *répondeur* şi sunînd mereu) Chiriţă, de la Editura Hyperion. Lui Goma i se recomandă la telefon „un om din Chişinău“. Vrea să ne publice în Basarabia. Îi spun să se adreseze la „Humanitas“. Pare total defazat.

*

După-amiaza mă întîlnesc cu Ioana Celibidache, la expoziţia ei de pe rue Visconti. Vina mea: îi telefonasem deoarece V. şi cu mine fuseserăm entuziasmaţi de un documentar german asupra lui Celibidache.

Au urmat plinele de umor reproşuri — foarte justificate, ale Ioanei — nu venim la ei, nu venim la expoziţie etc. etc.

Îi revăd picturile frumos tributare lui Paul Klee şi apoi, într-o cafenea, mai îndelung, pe ea. Cu acelaşi haz care mi-o făcuse imediat simpatică în vacanţa petrecută cu Marie-France şi ei în Spania.

*

Luni — seară cu Gabriel. În cursul călătoriei lui în Japonia, Sony i-a oferit toată aparatura pentru un post de radio. Frecvenţa o poate

obţine. Ar vrea 12 ore pe zi dintre care opt de muzică clasică şi vreo patru de cultură.

Cu condiţia să luăm V. şi cu mine direcţia postului. Să ne mutăm la Bucureşti şi să „facem postul".

Refuzăm, bineînţeles, asigurîndu-l de sprijinul nostru — mai limitat — dar mai ales atrăgîndu-i atenţia asupra greutăţilor (dacă nu chiar a imposibilităţii) unui astfel de proiect.

O clipă se trezesc în mine reacţii şi nostalgii radiofonice. Văd mese rotunde organizate la Paris, o lună, două, trei pe an petrecute la Bucureşti pentru a organiza totul etc. etc.

V., mai lucid, nu se lasă deloc ispitit.

El are dreptate.

*

Noi tot ascundem drama Cioran, limitînd-o la ruptura colului femurului, în timp ce Ioana Andreescu spune în tot oraşul în ce stare jalnică mentală se află, iar Guillou de la Gallimard îi povesteşte lui Liiceanu cum „demenţa" îl apucase mai demult pe Cioran, care o dată a ţipat la el vrînd să-l dea afară din casă ca, după o clipă, să uite ce-a făcut.

Îi telefonez astă-seară Simonei. L-au mutat la spitalul Broca (pentru reeducare). Are camera lui, poate primi vizite, nu-l mai leagă de pat, iar infirmierele („plus entraînées à s'occuper des vieillards et de ceux qui ne peuvent plus rien faire par eux-mêmes"*) sînt mai înţelegătoare. Vorbeşte de procesul rapid de senilizare aproape fără complexe.

Miercuri 31 martie

Ca să spună Mihnea că e „grav", trebuie să fie chiar periculos de grav. Şi cam este.

Telefon tardiv noaptea. A vorbit cu dna Carp de la PAC (o adusese şi la noi). Stelian Tănase a lansat (cum prevăzusem eu alaltăieri) ofensiva în ziare. În *România liberă* ce-i ia partea împotriva lui Manolescu. La Soti, unde vorbesc, tot împotrivă, Alecu şi Tocaci.

---

* „mai antrenate să se ocupe de bătrîni şi de cei care nu mai pot face nimic singuri" (n.ed.).

„Gravitatea“ începe însă la *Evenimentul zilei* unde, după un scurt interviu cu Manolescu, se relatează ce-a spus Manolescu la şedinţa Consiliului (şi dna Carp confirmă c-a spus). Că, de fapt, campania împotriva lui Mihnea a pornit de la Coposu.

*

Problema Manolescu – Mihnea – Coposu s-a agravat. Campanii în ziare, luări de poziţii, titluri ca acesta „Berindei a dus în lesă PAC-ul spre socialişti“, în *România liberă* şi, mai grav, în *Evenimentul zilei*, unde i se ia un interviu şi lui Manolescu etc.

De la *Expres*, Alina Mungiu îi trimite lui Mihnea nişte întrebări ce seamănă a anchetă de proces. Ex.: a luat el de la Fundaţia Soros o sumă (enormă) pe care fără „acte“ a înmînat-o FSN-ului?

Coposu pretinde că de la cabinetul lui Chirac i s-a atras atenţia că Mihnea e cu socialiştii.

De două zile Mihnea tot compune răspunsuri: pentru *Expres*, pentru *22* care vrea să-i ia apărarea şi mi le citeşte prin telefon.

(Nou: Gabriel Andreescu e pentru Manolescu şi contra Stelian Tănase.)

*

Miercurea trecută (7 aprilie), la cină, Pecican. Aspect latino-american. Îmi e greu să-i spun cît de mult îi apreciez articolele, deoarece a scris şi despre V., şi despre mine extrem de elogios. Nu elogiile mi-au reţinut însă atenţia, ci inteligenţa analizei. (Dar, cine să mă creadă?)

*

Telefonează azi la prînz Liiceanu. Pleşu i-a dat în *Dilema* replica lui V. Îl întreb cum e. — Dură şi îndurerată, îmi răspunde. Vom vedea.

Deocamdată (trimise de Iorgulescu) două articole în două numere consecutive din *Dimineaţa* împotriva lui V. (pe tema convorbirii cu Grigurcu) conţinînd şi blesteme de tip păunescian (îi cad pene, i se zbîrcesc ghearele etc.). Bineînţeles, nu mă aştept ca Pleşu să fie în acest ton.

*

După un refuz prealabil, îl primim pe fratele Sylviei Bădescu (Peter — e om de afaceri, stă la New York, dar are ceva şi la Bucu-

rești) în ipoteza de cameraman, cu o foarte tînără reporteră de la Televiziunea Soti, Gina Mihai, care vrea să ne intervieveze. Virgil, în ciuda solicitărilor, își menține refuzul; eu cedez.

Soti e un canal al „opoziției" (sau ar trebui să fie). Nu există aici nici cenzură, nici minciună, nici rușine, ci doar — se pare — o lipsă de profesionalism dezastruoasă.

Dar Gina Mihai e agreabilă și, ca și Peter Bădescu, pe aceleași poziții (sau în aceeași opoziție) cu noi. *El* i-a citit *ei* articolul lui V. împotriva lui Pleșu, fiind amîndoi cu totul de acord.

Îi telefonez și lui Goma care refuzase și-l conving. Ce-a ieșit nu prea știu, dar ei doi păreau încîntați. Dar am dat prea multe interviuri, și cum în România răul e staționar (cel mult agravîndu-se), am devenit repetitivi.

Duminică 18 aprilie

Paștele ortodox. Nu l-am „onorat" defel. Am ciocnit din ouăle aduse de la Aurora și Aurel, la care am sfîrșit prin a cina miercuri, împreună cu Prințul și Tacou. Pârvulescu („Prințul") și-a abandonat umorul excepțional de altădată, înlocuindu-l cu înjurături (cînd nu tace). Tacou, amabil, a rămas cu o impresie puternică despre Gabriela Ad. Spune că i-ar publica romanul după ce i-l prezint cu superlativele de rigoare. Nu-mi fac însă iluzii. Promite așa ușor.

Aurora și Aurel, deschiși, bravi, generoși. Ea ne dă o carte de poeme în franceză (ed. Cornu!), el cea scrisă de Tudor Eliad (la modul Dos Passos) despre aventura lui din Liban.

Dar timp de vreun ceas se împotmolesc toți în anecdote (așa de multe n-am mai auzit din 1962 la Tel Aviv). Apoi Aurel îl antrenează pe V. într-un miniconcert de jazz (un disc rar adus de la New York). Și ne întoarcem pe la 2 dimineața, cu ouăle roșii...

Alt semn de Paște — telefoanele cu „Hristos a înviat!", ce ocupă azi o bună parte din zi.

*

Mereu amploare în „povestea" Mihnea. Ne citește în fiecare seară-noapte la telefon articolele primite în fax și răspunsurile lui tot în fax.

Alecu a lansat și o teorie *sui-generis*: partidul socialist, pierzînd orice șansă în Franța, încearcă să cucerească sau să se perpetue-

ze în România prin Mihnea! Orice urmă de inteligență îl părăsește pe Alecu atunci cînd e vorba de Mihnea.

Dinu Zamfirescu pretinde că Mihnea a luat sume imense de la Internaționala Socialistă spre a le da… FSN-ului, PAC-ului etc.

Stelian Tănase agită presa cu atît mai mult, cu cît a pierdut primul *round* înainte de Congresul PAC și faptul că l-a însoțit pe Iliescu la NATO pare a da temei versiunii după care campania ar fi fost organizată la Cotroceni (grupul „Un viitor pentru România") pentru implozia PAC-ului.

Reacționează deocamdată violent doar *22* (editorial Andrei Cornea și răspunsurile lui Mihnea la întrebările Alinei Mungiu ce n-au fost publicate în *Expres*, unde din Mihnea s-a dat doar o frază, iar din „dușmanii" lui, tot.

În orice țară normală, argumentele concrete ale lui Mihnea ar spulbera orice dubiu. La noi, nu. Se trăiește din dezinformare, se respiră dezinformarea, zvonul e principalul mijloc de comunicare.

Deci nu sînt optimistă.

*

Citim în sfîrșit „scrisoarea deschisă" a lui Pleșu către V. din *Dilema*. Sub aparențele patetic îndurerate (ce-ați fost pentru noi, cît v-am iubit, cum ați însemnat „conștiința noastră mai bună" — expresia lui Noica), înțepăturile sînt veninoase. Slujindu-se de Liiceanu ca să dea în V., Pleșu îl învinuiește de „încremenire în proiect" (sintagma lui Liiceanu spre a desemna prostia), de defazare, de a uita să se judece pe sine înainte de a-i judeca pe alții, de „leninismul" din tinerețe. Și alte amabilități înainte de a încheia din nou patetic, cu un apel brusc la plural — voi — deci înglobîndu-mă și pe mine. În fond, același tip de demers ca al lui Eugen Simion: ați fost buni pînă în 1989, acum (cînd am început și noi să „greșim") cu ce drept ne judecați?

Îl prefer pe anonimul din *Dimineața* ce-i reproșa lui V. că-și vrea „moșiile" înapoi…

*

Vorbesc la telefon și cu Gabriela Omăt. Nu primește toate scrisorile mele și a dat peste o vară a mea — Corinica Gheorghiu — care i-a furnizat detaliile despre familie necesare indicelui de nume (25 de pagini) pentru *Jurnalul* tatei.

*

Înainte de a mă duce miercuri la Aurel şi Aurora, îmi dau întîlnire la vechea cafenea a Europei Libere de pe avenue Rapp cu Gabi Bossie.

Roasă de complexe. Evitase să mă vadă îndelung deoarece avea impresia că toată lumea, cu Grég în frunte, o suspectează şi face „dosare". Şi asta doar pentru că şi Grég, şi eu o întrebaserăm dacă e adevărat că Irina a fost martoră împotriva lui Mihai Rădulescu în procesul lui de homosexualitate. (Nu, n-a fost...) Desfac nodurile, rup gheţuşul suspiciunii şi regăsesc cu ea o comunicare normală.

Dar nu cred că voi mai avea naivitatea de a-mi închipui c-am putea reînnoda o prietenie extenuată de deceniile lor de frică. Cu toţi oamenii aceştia s-a petrecut ceva mai grav decît crezusem. Mutaţia n-a putut fi constatată decît după revelatorul mişcării din decembrie '89. Va trebui probabil, ca în întoarcerea din Egipt, să dispară generaţia ce a cunoscut sclavia psihică. Cît îi cerea Dumnezeu lui Moise să poposească în deşert? Nu 40 de ani? Nu vom mai vedea deci adevărata convalescenţă pe care o salutam inconştienţi şi năuci pe străzile Bucureştiului în 1990.

Duminică 25 aprilie

Toată după-amiaza cu Solacolu venit să ne ia un fel de interviu – discuţie despre Nego. (S-a deplasat la Paris pentru noi şi Goma.) Vrea să-i dedice lui Nego un întreg număr din *Dialog*.

Cum e un „omagiu", discuţia fără fermentul contradicţiei nu se leagă. Iese ceva prea critic pentru un omagiu şi prea omagial pentru o critică. Nevertebrat, presupun.

*

Mihnea a plecat spre Timişoara (congres PAC) învingător. Nu doar ziarele (*22*, dar nu numai) încep să pună lucrurile la punct, dar are — la nevoie — în buzunar şi o scrisoare de la Cabinetul lui Chirac dezminţind alegaţiile lui Coposu (că de la acest cabinet i s-ar fi atras atenţia asupra „socialismului" lui Mihnea etc.).

Telefonînd astă-seară Getei Dimisianu, tocmai asculta la televiziune știrea că Manolescu a fost reales președinte al PAC-ului.

*

Getei i-am telefonat deoarece aflasem că Dan Petrescu a fost dat afară ca director de la Albatros. Și nu se mai numește un altul. A scăpat deci Geta de cel care, vrînd să se dezbare de ea, o numea prin presă „baba utecistă".

O rog să-i spună lui Paler cît de autentic și bine l-am găsit la un „symposion" asupra literaturii de închisoare de la Televiziunea Română (completare pe o videocasetă trimisă de Ion Ioanid cu *Memorialul durerii*, nr. XXI).

*

M-am dus cu un ou de Paște la Ella. E în cameră și rostește mult mai lesne cuvintele. Puține, dar clare.

*

La Cioran nu m-am mai dus. N-am impresia, din convorbirile cu Simone, că ea ar mai dori să merg. Veștile — prin ea și prin Marie-France — detestabile.

Un coșmar.

*

Un început de după-amiază cu doi tineri graficieni, Dan și Lia Perjovschi (el lucrează la *22*), care i-au cerut lui Mihnea să ne vadă, printre... monumentele Parisului („Am crescut cu dvs în casă" — ne spune ea). Le facilitez întîlnirea cu alt „monument": Goma.

*

Țepe a făcut definitiv fixație pe Goma. Alexandru George a scris un eseu împotriva disidenților. (El nu putea să accepte a semna cu disidenții deoarece era rezistent în sinea lui! — nu se încadra în sistem.)

*

Țepe ne trimite textul și astă seară discutăm la telefon: din pricina lui Goma se pornesc în țară pe disidenți și exilați. Îi explic că A. G. n-are nevoie de nici un Goma și de nici un motiv logic pentru a produce astfel de texte. Țepe ascultă ce ascultă și iar pune

discul: ...Goma. Îi atrag atenţia că funcţionează ca un disc uzat. Nu spune nu, dar continuă.

Marţi 27 aprilie

Telefon nocturn cu Gabriel. Vărul său, Oprescu, ne-a adus azi textul lui rostit la Ambasada Franţei.

Vrem să-i mulţumim şi să ne amuzăm cu el împreună de felul cum a înţeles să-i răspundă lui Pleşu, implicîndu-l în omagierea noastră, aşa cum Pleşu îl implicase în atacul împotriva lui V. citîndu-l cu „încremenirea în proiect".

De data asta el îl implică pe Andrei — citîndu-l de două ori: „Să-i omagiem pe M. L. şi pe V. I., pe acei români parizieni care, pentru mulţi dintre noi, au fost atîta amar de vreme *conştiinţa mai bună a ţării* — cum ar spune Andrei Pleşu — şi care, pentru mulţi dintre noi, pentru mine în orice caz, continuă să fie *un reper stabil şi întăritor* menit să ne risipească periodic îndoiala şi oboselile."

Cuvintele subliniate (de aceea am şi transcris aceste rînduri) sînt din articolul lui Pleşu.

Rîdem deci împreună de felul în care se înfruntă unul cu altul (primul atacîndu-ne, al doilea apărîndu-ne), *par personage interposé* (V.). Limbaj esopic, înţeles probabil doar de noi.

Intervine în conversaţie şi Mihnea care stă la Gabriel. Tocmai se întorsese de la Timişoara, şi s-a făcut dreptate — a cîştigat bătălia. N-a trudit degeaba.

*

În ziarul lui Marian Munteanu a apărut un articol împotriva lui Eugen, reproşîndu-i-se anti-legionarismul său. Cînd te gîndeşti ce-a făcut Ionescu pentru Marian Munteanu şi telegrama lui pentru Piaţa Universităţii semnată „un golan academician", îţi spui că într-adevăr în România e greu să mai găseşti „figuri charismatice" care să nu te dezamăgească.

Sîmbătă 8 mai

Diagnosticul Cioran. Nu putea să fie mai rău: boala lui Alzheimer. Ar fi început acum patru ani. Cu cît „subiectul" e mai inteligent

şi mai „intelectual“, cu atît procesul e mai lung. Trec peste detaliile sinistre.

*

Ana Blandiana şi Romi Rusan la Paris. Ea ține două conferințe organizate de Alexandru Niculescu cu Sorbona III şi un Institut german (A. B. cu o bursă în Germania din toamnă).

Ne vorbim în prima seară, 4 mai, a doua zi mergem la prima ei conferință (Grand Palais). Rețin prima povestire (i-a fost inspirată de Marguerite Yourcenar, ea însăși luînd-o dintr-o legendă chineză) cu pictorul desenînd o fereastră în celula sa şi apoi dispărînd prin ea. Agreabilă, ca totdeauna.

Sală cu le „tout-Bucarest“. O cunosc în sfîrşit pe dna Petrulian, de la OFRA, pe care am plictisit-o de atîtea ori cu clienţi pentru „alegerea libertății“. Ne îmbrățișăm cu patosul legat probabil de cei „salvați“ în comun.

De acolo, cu Mihnea şi Zografi, la Sorbona, unde Frédéric Martel ne-a invitat la o reuniune (a tinerilor rocardieni) cu François Furet.

Schimbare de registru.

Analizînd falsa viziune a lui Mitterrand asupra Estului din ’89 încoace, Furet îi află necesarmente cauzele în humus-ul (?) socialismului francez (au ajuns la putere în ’81 cu ultimul „program marxist“ comun al secolului). Socialiştii au preferat (sau au visat la...) „socialismul cu chip uman“ (tip Dubcek – Kádár) şi au sperat că Gorbaciov va salva, reajustîndu-l, socialismul în Rusia.

De unde şovăielile, reticențele ulterioare, gafele (călătoria lui Mitterrand la Bucureşti, luarea în serios a puciului de la Moscova, citirea mesajului puciştilor la televiziune etc.).

La Moscova, secretarul general al Partidului e cel care a lichidat sistemul. Furet rectifică — şi e important — termenul de revoluție. Dacă e una, e „o revoluție contra-revoluţionară“ menită să anuleze Octombrie 1917. În această implozie o anumită imagine a socialismului s-a dizolvat şi ea.

Pentru a reclădi o stîngă (Furet răspundea la întrebările unor tineri rocardieni) trebuie descifrată enigma de mai sus şi răspuns la întrebarea „de ce?“.

Printre „studenții" cu întrebări — și inevitabilul Varlam, cu inevitabilele scenarii de *politic-fiction*: N-a fost oare o strategie a Kremlinului spre a-și păstra imperiul? Rîsul lui Furet: atunci n-ar fi meritat termenul de strategie deoarece rezultatul e invers. (Bun-simț elementar la care n-au acces unii români cu scuza lor complotistă Yalta–Malta. Sînt destul de mulți, din păcate.)

În încheiere, Martel ne numește printre „disidenții estici din sală". Ne vedem deci nevoiți să mergem să-l salutăm pe François Furet.

*

Cu Lucette, la expoziția *Amenophis III*, la Grand Palais. La pomul lăudat... (mai ales de Liiceanu care revenise de acolo în extaz). Două capete gigantice ale regelui și unul (aproape realist) al reginei — admirabile. Restul, nimic excepțional pentru oricine a fost la Luvru sau la British Museum. Iar decorul atît de lăudat în presă („o operă de artă...") oarecare.

E drept că era o mulțime ca în metrou, iar distanța necesară pentru a privi se vedea anulată de înghesuială. Ca și emoția estetică.

*

Punînd capăt unei vechi remușcări (sînt la Paris de atîta timp și încă nu-i chemasem acasă), într-o seară îi invităm pe Al. Călinescu cu soția. Vin tocmai de la Veneția, unde Al. C. a ținut o conferință la Centrul cultural român dirijat de Babeți. Mi-aduc aminte cum ne fusese descris făcînd audiții de soprane în biroul lui de la Ministerul Culturii. Dar la Veneția se pare că e apreciat.

Al. C. ne amintește ce dezamăgiți au fost ei la Iași cînd Dan Petrescu ne-a trimis vreo 10 casete de transcris, bătut la mașină, tradus și publicat, și n-au apărut într-o săptămînă-două pe piața Parisului.

*

În *România literară* (16), recenzînd cartea Anei Selejan *Trădarea intelectualilor*, Gabriel Dimisianu îi apără pe V. și pe țărăniști. Ultimii sînt acuzați c-au salutat în *Dreptatea* Armata Roșie, iar V. pentru a fi scris, în epoca lui „troțkistă", și un articol (în 1945) despre Lenin. (De unde și aluzia din „răspunsul" lui Pleșu.)

V. obținuse cartea acum cîteva luni. Pe un ton civilizat și cu pretenții de obiectivitate, autoarea face tabloul intelectualilor așa

cum reiese din presa '44-'48. Necunoscînd însă bine contextul, nu înțelege că *Dreptatea*, pentru a apărea, trebuia să publice un asemenea salut, iar despre V. nu menționează tot ce-a scris contra *lor* în ziarele *lor* după primele luni de entuziasm (e sceptică și față de „crizismul" lui. De rea-credință, chiar dacă fără răutate).

Punerea la punct a lui Dimisianu e atît de concisă și justă, că-mi vine s-o citez:

„Ce vrea totuși să dovedească dna Selejan? Inconsecvența, oportunismul lui V. Ierunca? Toți albatrosiștii, și Ierunca și Caraion și Geo Dumitrescu și ceilalți au exprimat, încă din anii războiului, convingeri de stînga, ca reacție la dictatura antonesciană de semn opus. Și apoi, în ce-l privește pe Ierunca, despărțirea de «stîngism» s-a petrecut înainte de plecarea în Franța, cînd declanșează polemica răsunătoare în jurul crizei culturii, căreia i se acordă în carte un capitol distinct."

Duminică 16 mai

Luni, 10 mai, ne trezește în „zorii" noștri (ora 12) Goma, care a primit numărul din *Calende* dedicat mie și lui V., și, încîntat, vrea să ne trimită unul din exemplare.

Îl primim însă și noi în aceeași zi. E bine pus în pagină, cu fotografii (dintre care cea cu tata, eu, de doi ani, în coșul de hîrtie) și... omagial. În ciuda „encadré"-urilor cu citate din Artur Silvestri, E. Barbu, pînă la un punct chiar Eugen Simion, iar pentru V.: Marin Preda. La urma urmei, campaniile și atacurile fac și ele parte din biata noastră legendă.

*

La telefon, aseară, cu Simone. De două zile, Cioran ceva mai bine. A putut ieși (cu ea) în curtea clinicii. A privit porumbeii (!?). Mai înainte, traducătoarea lui în germană, Verena, i-a citit din aforismele lui cele mai teribiliste. Și Cioran rîdea de se prăpădea. I se păreau ridicole sau nu-și dădea seama că sînt ale lui? Simone nu știe (din voce o simt cum dă din umeri).

Să ajungem să ne mulțumim (dacă nu chiar să ne bucurăm) că Cioran poate privi cîteva clipe pe zi... porumbeii.

Bietul de el, bieții de noi.

*

Telefon cu Gabriela Omăt. Ca să-mi trimită *Istoria civilizației române* a tatei, apărută în „Biblioteca pentru toți", la Editura Minerva, o funcționară așteaptă de peste o lună borderoul permițîndu-i să cumpere… timbrele!

Altfel? La București, plouă. Și, ca într-un vers al lui V., „timpul pune niciodată pe lucruri".

Nu pentru că plouă. Pentru că, probabil, nu mai e nimic de făcut. Ce să mai sper de la mine, cea care mă entuziasmasem în 1990 pe străzile Bucureștiului. Dar mă entuziasmasem sau eram sub narcoză?

Duminică 23 mai

A sosit Christinel. Marți în zori de zi. Pe la trei după-amiază eram la ea (întinsă în pat și obosită de fusul orar — printre altele). Mergem și astă-seară. E cu Giza, sosită din București, unde s-a reinstalat. Ca totdeauna, agreabilă. Și adaptabilă — cum spune ea: a schimbat de țară de patru ori în viață pînă acum. Christinel parcă mai absentă ca de obicei. Nu prea mai „bîrfim", nu doar pentru că (așa cum i-am spus eu) nu prea mai avem pe cine (prea au murit mulți), dar și din lipsă de chef. Sper că nu e decît oboseala drumului. Nu sînt însă sigură.

Vîrsta — să fie vîrsta cu indiferența ei față de alții?

*

Ovidiu Pecican își aduce un coleg de la *Apostrof*, Liviu Malița. Vin cu flori, voie bună și entuziasmele descoperirii Parisului și a… bibliografiilor complete.

Deocamdată Pecican ar vrea s-o înceapă (și s-o termine într-o lună-două) pe cea a exilului. Pentru a-i calma optimismul, îl duc în garaj să arunce o privire asupra „arhivei". E de ajuns pentru ca să înțeleagă că zilele ar trebui înlocuite cu… anii. Și cu o vocație univocă.

Deocamdată nimeni nu se arată a o avea în România postdecembristă. Cînd vezi ce puțin s-a scris asupra exilului de la 1848, îți spui — inevitabil — că și cel de un secol mai tîrziu nu va cunoaște o soartă de istorie (literară) mai bună.

*

Telefonează Iorgulescu în plină excitaţie din pricina „afacerii" Florică (un general de la controlul financiar — „garda financiară" — care, dat afară, a dezvăluit Parlamentului tot felul de escrocherii de anvergură). Sînt implicate personalităţi din FDSN, SRI, Ministerul de Interne, Cotrocenii, consilieri etc. Marea corupţie. Dar nu sîntem în Italia unde să cadă guverne şi capete. Aşa că rămîn sceptică atunci cînd prezice nu ştiu ce înfruntări între armată şi putere sau, cel puţin, căderea guvernului.

Ne-a trimis o serie de ziare ale extremei drepte ceauşiste. Ca şi un număr din *Adevărul* (9 mai) în care Dan Zamfirescu recunoaşte megalomanic „Sînt filolog şi securist, două calităţi care cer precizie". Recunoaştere destul de rară pentru a deveni aproape „simpatică". Îl bănuiesc că adaugă la ce-a făcut spre a se face mai interesant.

Ne amintim că-i scrisese pe vremuri lui V. că ar putea fi Bălcescu al timpurilor noi dacă l-ar susţine pe... Ceauşescu.

Marţi 1 iunie

Primesc o scrisoare de la un domn Cocîrţă, care lucrează la „Galeria oamenilor de seamă" de la Fălticeni (instalat în casa lui Octav). Mă invită la comemorarea a 50 de ani de la moartea tatei. Dac-aş fi ştiut din timp! (Acum totul e plătit şi reţinut pentru o cură la Brides-les-Bains pentru iulie.) Sînt deci nevoită să refuz pretextînd un colocviu (face mai serios).

Deci o jumătate de veac din acel 16 iulie 1943 cînd, aflînd la Mangalia pe plajă moartea tatei, voiam să mă sinucid! Jurnalul meu din acele săptămîni era plin de astfel de retorice „hotărîri". Ştiu şi azi rochia neagră purtată în acel iulie. Văd balansoarul de pe balcon. Timp de ani de zile mi-era de ajuns să pun în gură o caisă pentru ca (mecanism proustian) totul să redevină *hic et nunc*: şi durerea, şi căldura bucureşteană, şi mîndria mea adolescentă de a mă fi ţinut tare şi a nu fi plîns la înmormîntare (lui Minulescu îi şiroiau lacrimile). Şi mama lîngă mine, stîlp, reazem. Pentru eternitate. Eternitatea ei s-a încheiat în închisoare. A mea se apropie şi ea de final. O jumătate de veac. De neînchipuit.

Domnul acela (Cocîrță) mă mai anunța că vor transfera (conform dorinței tatei) urna din Crematoriul bucureştean în cavoul familiei la Fălticeni.

În răspunsul meu îl rog să se înscrie pe mormînt (cum era la Crematoriu, din inițiativa — curajoasă — a Adinei) şi numele mamei. Şi-i aduc drept argument felul în care a salvat manuscrisele tatei, care, după publicarea *Agendei* la „Minerva“, le vor reveni (*Jurnalul* şi *Mălurenii*).

Sper să fi fost destul de convingătoare. Altfel numele mamei nu va fi înscris pe nici o cruce (cum să descopere unde e groapa comună de la Văcăreşti?).

Cît trăiesc, mormîntul ei e în mine. Dar după?

*

Prin Mihnea, François Furet insistă să mergem la comunicarea lui A. Zub la Fundația Saint-Simon.

Într-o sală mică, în afară de Furet şi Mihnea, Marie-France, Ileana Cuşa, Bernard Poulet, Catherine Durandin, Sandrine Lavastine…

Conferința lui Zub despre naționalism, „diplomatică“. Nu e prima oară. L-am mai ascultat o dată la un colocviu organizat de Catherine D.: aceeaşi concluzie: omul cu opera şi curajul lui (a fost închis ani de zile) mai interesant decît ce spune în astfel de prilejuri.

*

Impresia primă cu Christinel se confirmă. E altfel decît în anii precedenți. Nervoasă, iritabilă, la limită agresivă. Parcă e o mutație. I-o spun, cu riscul să mi-o reproşeze (şi, bineînțeles, o face). Durerile, vîrsta — din ce în ce mai mult a indiferenței față de alții? Ce să ştiu? Am mai văzut-o de două ori: o dată singuri, a doua, alaltăieri, cu Dan Petroiu (cel cu filmul despre Mircea).

*

Primesc, în sfîrşit, *Istoria civilizației* (trei ex.) cu prefața (excelentă) a lui Zigu Ornea. Dacă nu ne-ar fi atacat — fără a ne numi — apărînd memoria lui Călinescu (la el doar scriitorilor de dreapta interbelici merită să li se ceară socoteală), i-aş fi scris să-l felicit. Aşa, mă mulțumesc să confirm primirea printr-un telefon Gabrielei Omăt.

*

Iorgulescu, în *Dilema*, iarăşi întru apărarea lui Norman Manea (neatacat acum de nimeni).

Ce plan va fi avînd? Ce tactică? Pentru ce?

*

Alex Leo Şerban, la Paris, ne telefonează de două ori. Are misivă şi articole de la Patapievici pentru noi. Va trece să ni le aducă. Dar vom refuza să discutăm despre *Dilema* şi Pleşu.

Să-şi facă mai departe de cap şi fără „părerea" noastră de rău.

*

Jeanne Hersch ne trimite cartea ei *L'étonnement philosophique* apărută în Folio la Gallimard.

Îi telefonez la Geneva şi se bucură cînd îi promit să facem tot posibilul să fie tradusă la „Humanitas". E izbită de imensele lacune filozofice ale intelectualilor din Răsărit întîlniţi pe la colocvii, care nu ştiu decît de deconstructivismul lui Derrida. O istorie a filozofiei nu le-ar fi deci de prisos.

*

Nepoata Ellei, dna Sheldon din Canada, vine să ne aducă volumul cu versurile lui Basil Munteanu din tinereţe. O convinsesem lesne pe Ella să *nu* le publice; nu pot decît să deservească memoria lui Basil — sînt nişte poezioare copilăreşti şi datate.

Dar cu ajutorul „preţios" al lui Lozovan şi cu postfaţa lui — grotescă — iată-le apărute. Să te ferească sfîntul de urmaşii bine intenţionaţi, dar care nu ştiu ce e literatura.

*

Ovidiu Pecican ne aduce un ministudiu al lui, *Intelectualii români şi istoria*, pe care ne spune că nu l-ar fi putut scrie dacă nu ne-ar fi cunoscut şi n-ar fi stat la Paris. E poate într-adevăr pentru prima oară cînd, din interior, un scriitor analizează „originalitatea" intelectualităţii române: singura din Răsărit care n-a ajuns pe baricade. Îi facem — după felicitările binemeritate — şi primele obiecţii prin telefon: punerea pe acelaşi plan a trei dictaturi ce n-au asemănare între ele (carlism, antonescianism, comunism), ca şi îm-

părţirea dintre convinşi şi oportunişti, ce nu poate cuprinde cum se cuvine pe marii rinoceri-ceauşişti, elefanţii reveniţi pe prim-planul scenei. Ca şi absenţa în tabloul lui a lui Dorin Tudoran sau prezenţa, printre cei buni, a lui Ivasiuc.

Ne vom vedea zilele acestea spre a discuta în detaliu.

Duminică 13 iunie

Telefon de la Alexandru Niculescu. Bombă: a ascultat la E. L. un interviu al lui Mihai Botez: e numit ambasador al României la ONU. Adică acceptă să semneze operaţia de cosmetizare a lui Iliescu, care în interior e cu ceauşiştii de la *România Mare* şi toţi extremiştii de dreapta, blochează reformele etc., iar în exterior vrea să impună potemkiniada democratizării.

Ar fi trebuit să fim blazaţi de atîtea dezamăgiri. Şi iată că nu sîntem. Decepţia cu Botez e mare.

*

Printre decepţiile asumate mai demult şi care nu-mi mai fac nici un efect. Sărbătorit la 60 de ani, Eugen Simion, înconjurat de scursori, primeşte şi vizita lui... Iliescu. Scrisoarea prin care am rupt cu el a fost unul dintre gesturile mele cele mai inspirate.

*

Leo Şerban la noi. Performanţa de a nu deschide vorba — nici el, nici noi — despre Pleşu, polemică sau *Dilema*.

*

Pecican tot cu Maliţa. Printre rarii care dau semne că i-ar interesa cu adevărat să studieze fenomenul exilului.

Deschişi şi vii, cheltuindu-şi puţinii bani pe cărţi şi fotocopii.

*

Simone astă-seară la telefon. Ştiri aproape „miraculoase“ despre Cioran. Umblă bine singur (*il trotte*) — cînd doctorii spuneau că nu va mai umbla vreodată sau extrem de greu, mănîncă din nou singur, nu mai are crize de violenţă şi azi, pentru prima oară, şi-a „inspectat“ domeniul: camera.

Să poată fi oprit cîtva timp răul în loc? Simone nu îndrăzneşte s-o pretindă, dar cum să nu spere?

Joi 24 iunie

Liiceanu vine cu cartea: *Seismograme. Unde scurte*, II. Bine prezentată, copertă frumoasă, dar subţirică, 260 şi ceva de pagini. Şi aşa costă o mică „avere" (650 lei). O frunzăresc doar, o găsesc oarecare şi n-o mai recitesc.

Cu Gabriel, pe care-l vedem de două ori, în aceeaşi comunicare destinsă, fără nor, răsturnăm datele proiectului nostru de călătorie în România. Ţine neapărat să stăm la el (aranjasem să ne cedeze apartamentul Rodica Palade) şi împreună să mergem la mînăstirile din Bucovina. Temerii de a-l deranja îi face loc un fel de sentiment al securităţii afective. Fără el, Bucureştiul — chiar plin de prieteni — ni s-ar părea, fără îndoială, mai străin, un oraş de domesticit pentru a doua oară. Certitudinea aceasta de a împărtăşi în fiecare seară aceleaşi impresii în aceeaşi limbă se numeşte prietenie. E cel cu care o împărtăşim cel mai deplin.

*

N-am fost la conferinţa lui Horia Bernea de la Luvru, dar am vorbit la telefon cu el. Ne tot căutase... dimineaţa.

Cristina Hăulică îmi spusese în secret că are ceva la inimă şi se duce pentru o consultaţie la spital. El risipeşte secretul şi ne-o povesteşte în clar. Se duce în sudul Franţei să mai încerce a picta (de cînd cu Muzeul Ţăranului Român nu mai e bun de nimic) şi ne dăm întîlnire la Bucureşti, la toamnă, să-i vedem Muzeul, din care au fost deschise şi expuse primele săli, remarcabile — se pare — de sobrietate şi gust.

*

A plecat şi Christinel. Cu toate că şi-a mai revenit din nervozitate, n-am mai regăsit-o ca altădată. Bătrîneţea desigur că scurtează orizontul şi deschiderea spre ceilalţi. Rămîn durerile, iritarea şi uitările. „Hainele grele".

*

Primesc de la Muzeul Literaturii (Alexandru Condeescu) o invitaţie să particip la comemorarea a o jumătate de secol de la moar-

tea tatei. Invitația fusese trimisă la… Radio France Internationale (!) și poștată de la București la 11 iunie. Pentru sfîrșitul lui iunie (!!). Pînă și refuzul meu (*et pour cause!*) le va sosi prea tîrziu. Măcar Fălticenii se treziseră mai devreme.

În iulie se va împlini deci o jumătate de secol! Și e ca ieri.

*

Alte vizite de „bursieri" ce se întorc în țară: Pecican cu soția, Zografi tot cu soția și un sociolog: Răzvan Purcărea.

*

Vin — cu o sticlă de șampanie pe care n-o bem, rezervînd-o pentru cînd ne vom revedea după călătoria în România — Oana cu Rodica. Rodica va sta la noi pe timpul deplasării în România. Ne povestesc — detaliat — dificultățile lor editoriale (Franța e în recesiune și economică, dar, s-ar zice, și psihologică).

*

Alain ne-a lăsat la Christinel traducerea lui din *Fenomenul Pitești* al lui V., pe care a și predat-o la Gallimard. Va mai apărea oare? Nici traducerea (Eugen – eu) din Caragiale n-a apărut încă la Christian Bourgois.

În schimb, s-ar părea că Tacou pregătește o bombă: traducerea textului integral al *Schimbării la față a României*. Din acest punct de vedere (singurul), mai bine că Cioran e incapabil să mai înțeleagă ce-l așteaptă. Ar fi înnebunit de panică.

Sîmbătă 3 iulie

Simone la telefon astă-seară: Cioran a avut „un malaise" după-amiază — i-au făcut o electrocardiogramă: totul normal. Cum să îndrăznești să gîndești (nu să spui, dar să gîndești) că în starea lui e ceea ce i s-ar putea întîmpla mai puțin rău?

Altfel, Simone îmi povestește pe scurt scena pe care Gabriel ne-o relatase detaliat, prinzîndu-i și tîlcul, și profunzimea, și pînă la sfîrșit și umorul — nu încă macabru, dar sigur negru. De față deci cu Liiceanu și Marie-France, Simone deschide o scrisoare adresată lui Cioran de… Ion Iliescu, urînd promptă restabilire acestui „gînditor printre cei mai mari de la sfîrșitul mileniului" (citez din memorie,

dar cam așa suna). — Ce o să-i răspundeți? întreabă Liiceanu. Simone trage direct o înjurătură în românește, iar Cioran, ca trezit la viață, intervine. „Ar fi poate mai bine să-i trimitem ceva mai nuanțat." Apoi rîde fericit. Liiceanu l-a găsit la început cu chipul descompus și privirea în gol, figura clasică dintr-o clinică psihiatrică.

Apoi, frînturi de atenție: cînd Gabriel i-a arătat ediția recent apărută la *Pe culmile disperării*, spunîndu-i: „Vous l'avez écrit à 20 ans"*, Cioran, răsfoind-o în gol, a replicat: „Et jusque lâ, qu'est-ce que j'avais fait?"** Gabriel își amintește delectația lui Cioran pentru sfîrșiturile de existență teribile, între tragic și ignominie fiziologică, cerebrală. Ca și cum și l-ar fi chemat pe cel de acum.

Dar eu spun prost, neinspirat, ceea ce relatat de Gabriel semăna cu o scenă din *Lear* rescrisă de Beckett.

*

Gabriela Omăt îmi telefonează de la „Minerva": va apărea (ei speră în iulie) primul volum din *Agenda literară* a tatei. Debordat de propriile-i proiecte, Alexandru George a declarat că nu mai are timp să se ocupe de cele viitoare, și doar Gabriela Omăt le poate continua. Și V. crede la fel.

Vor — se pare — la „Biblioteca pentru toți" să publice fragmente din *Unde scurte*. Din moment ce „Humanitas" e de acord (și Liiceanu e), nu văd de ce n-aș fi și eu. Numai că între intenții și realizare…

*

Monica Spiridon în trecere spre Cerisy. Precisă. Bine orientată. A înțeles exact ce e cu *Dilema*. Deci anti-dilematică, deși i-au cerut colaborarea.

*

Mihnea (care mi-a adus de la București) încă 10 exemplare din *Seismograme*, la cină (restaurant) cu Vasile Popovici (a fost la o conferință la Strasbourg). Scandal în PAC: Stelian Tănase și-a antrenat grupul parlamentar în fuziunea cu PNL-AT (Patriciu) și PAC-ul îi va exclude, nemaiavînd astfel grup parlamentar. Vasile Popovici năucit de veste. Mihnea, mai optimist (ca de obicei).

---

* „Ați scris-o la 20 de ani." (*N.ed.*)

** „Și pînă atunci, ce făcusem?" (*N.ed.*)

Alecu (alături de St. T.) și-a dat demisia din postul de președinte al Comisiei de etică a partidului, fiind înlocuit cu cel ce-ar fi trebuit să-l aibă de la început: Mihai Șora.

Manolescu a pierdut doar al doilea act (primul fusese cel cu președinția) sau piesa în totalitatea ei?

*

Stere Gulea, și el în trecere. Cumpătat și de o fermitate nedeclamatorie. Probabil, unul dintre cei pe care se poate conta.

Proiectul cu filmul Adrianei e încă foarte vag. În schimb, e aproape gata filmul lui după o proză a Gretei Tartler cu România din ultimii ani ceaușiști și cu revoluția. Îl vom vedea poate în septembrie la București.

*

I-am dat lui Liiceanu dactilograma din *Unde scurte*, IV, intitulat oarecum neinspirat: *In extremis.*

Marți 27 iulie

Eugen: infarct! Îmi telefonase duminică seara pentru a-mi mulțumi din nou pentru carte și a-mi cere amănunte despre felul în care e citat de Claude Mauriac în volumul 6 din *Le temps immobile.*

Luni îi telefonez lui Marie-France să-i mulțumesc: mi-a transmis prin poștă cartea trimisă de Irina Nicolau cu Elisabeta Rizea. Și aflu: în noaptea de duminică spre luni l-au dus pe Eugen la Necker. Dar nu se credea că e infarct.

Azi, în sfîrșit, Marie-France vorbește dimineața cu un doctor mai responsabil (patronii sînt bineînțeles în vacanță): e infarct. Totul depinde de viitoarele trei–patru zile. Din nou în alarmă. Și cum să nu fii cînd, de bine, de rău, o mare parte din existențele noastre au fost legate? Intrăm cu toții în penultimul-ultimul act. Iar Eugen e atît de chinuit de ideea neantului, încît a ajuns aproape să se convingă că ar putea crede.

*

De la 5 la 17 iulie, la Brides-les-Bains cu Lucette. Băi de nămol la Salins pentru coloana vertebrală care — la o radiografie — s-a dezvăluit în zigzag. Mi-aduc aminte că mama făcea așa ceva la

Mangalia pentru nişte reumatisme de care nu se plîngea niciodată (copil, în casă n-am auzit niciodată vorbindu-se de boli).

Mă scol la 9 dimineaţa, mă culc la 1 noaptea (viaţa de-a-ndoaselea pentru mine). Hotel (Athéna) perfect, cu menu-uri de regim care mie mi se par gastronomice, balconul camerei mele dă pe un torent (zgomot paradoxal liniştitor), totul e atît de bine în acest hotel, că l-aş transporta oriunde cu mine, în rarele mele călătorii.

Toată lumea de o amabilitate de care Parisul mă dezobişnuise, nu doar obezii sînt surîzători, dar şi oamenii locului. Lucette se duce în fiecare zi la biserică, eu vorbesc cu V. la telefon şi seara, şi dimineaţa: fiecare cu ale lui. Convieţuirea cu Lucette, paşnică şi civilizată ca de obicei, totul tihnit.

Citesc pentru prima oară pe Dombrovski. Cînd apăruse în traducere *La faculté de l'inutile* o dădusem pentru cronica la „Teze" nu ştiu cărui colaborator şi n-o deschisesem. Prost făcusem: e o carte necesară, nu doar pe planul literaturii concentraţionare. Cînd ruşii îi aduc pe Pilat şi Isus în actualitatea infernului suferit, asta dă: Bulgakov şi (iată!) Dombrovski.

Altfel îmi pierd puţin timpul cu Claude Mauriac. Deşi îmi dăruieşte o jumătate de secol parizian, toată viaţa literară (detalii nu lipsite de importanţă asupra unor Malraux, Aragon, Gide, Nathalie Sarraute, Robbe-Grillet etc.), deşi îi împărtăşesc din plin obsesia timpului ce trece şi a morţii, îi lipseşte prea mult talentul ce poate transfigura clişeele unor asemenea angoase.

Nu pentru ele îl luasem cu mine (volumul 6 din *Le temps immobile*), ci pentru că îmi „furase" o idee mai veche: jurnalul amestecînd prezentul cu trecutul, sfidarea cronologiei, trecutul corectat de comentariul prezentului. Dar în afară de jelania timpului ce trece, n-a făcut mare lucru din ideea — excelentă. Numai bun pentru genul de lectură molcomă de la Brides.

Kilometri pe jos cu Lucette: îmi dau seama că de vreun an, de cînd tot lucrez la *Unde scurte* şi stau ziua întreagă la birou, n-am uitat să... umblu.

*

Un număr din *România literară* dedicat comemorării tatei. Cu un articol neaşteptat şi excesiv al lui Patapievici care face din noi (V. şi cu mine) singurii continuatori ai lui Maiorescu şi ai lui E. Lovi-

nescu, arătînd mai departe, cu degetul lui Maiorescu: „pe-aici e drumul"!

În ciuda exagerării, mare plăcere „afectivă", și eu, și mai ales V. am mizat pe el. Și ne-a fost drag de cînd l-am cunoscut.

*

Doicescu, întors dezgustat de la București (i-au furat și portofelul pe stradă), îmi aduce și o veste umoristică: *Unde scurte*, II se vinde și pe... tarabe...

*

Dezgustul lui Doicescu și mai explicabil cînd citesc în *22* că Drăgan, mai mult decît favorabil prezentat la Televiziune, l-a atacat în „bășcălie" pe Paul *Efremovici* Goma. Hotărît lucru, „tranziția" merge spre trecut.

*

Liiceanu (acum în Turcia probabil) i-a telefonat lui V. că vizita noastră la bisericile și mînăstirile din Bucovina va fi „organizată" de... arhiepiscopul Moldovei. (Să fie Pimen sau mă înșel eu!) Numai la astfel de amabilități ierarhic-ortodoxe nu mă așteptam.

*

Ana Blandiana ne scrie din Germania să ne mulțumească pentru primirea în „romantica" noastră casă. (Și pentru a ne anunța totodată că o agenție literară ne va cere poate un referat pentru traducerea romanului ei în franceză — n-a cerut pînă acum.)

Îi e groază să se întoarcă în atmosfera din România. Și o înțeleg. Mlaștina e veninoasă. Dar noi de ce ne ducem? Ea pretinde că „le va face bine" la toți... ai noștri. Nu prea văd cum. Dar mă încăpățînez în proiect. Eu, nu și V., poate mai lucid și mai dezgustat ca mine.

*

Telefon de la Goma azi-dimineață. Călin Vlasie a demisionat sau a fost demisionat de la *Calende*, certîndu-se cu Oprea și Th. Ionescu din pricina lui Goma, Grigurcu și a... numărului omagial consacrat nouă.

*

Mihnea, întors de la Veneția, telefonează aseară spre a ne anunța sosirea la Paris a lui Manolescu (vine la invitația lui Séguin).

România literară are dificultăți cu sponsorul ei și s-ar putea să nu mai apară. După numărul consacrat tatei, n-am mai primit nici unul. Deci nu e imposibil ca știrea adusă de Doicescu să se confirme.

Luni 2 august

Cînd i-am telefonat prima oară după infarct, la Necker, Eugen, cu o voce plină de vitalitate, era pus pe glume: „acum semăn cu Georges Marchais". Joia trecută cînd l-am văzut părea totul destul de bine. După aceea am cinat cu Marie-France și Rodica pe bulevard Montparnasse, afară. Noapte de vară ce aducea în jurul nostru tot felul de umbre: Dumézil întîlnit la un restaurant în față unde eram cu Eugen, Marie-France, Rodica, V., Simone de Beauvoir cinînd lîngă noi la Dôme etc. Nici măcar prieteni, dar care trăiseră în același timp cu noi și acum nu mai erau.

A doua zi, Eugen a început să aibă din nou dureri la coronariene. Vorbesc dimineața și seara cu Marie-France și numai vești bune nu are, biata de ea. Particip în cvasipanică.

*

Miercurea trecută, Manolescu cu Mihnea. Cină la restaurant și apoi acasă. Mihnea i-a aranjat vizite diplomatice și i-a văzut, îndelung, pe Léotard și Séguin. Manolescu ușurat: s-a dezbărat în sfîrșit de Stelian Tănase și grupul lui, fie chiar și cu pierderile de posturi în Parlament. Echilibrat și maturizat politic. (În plus, o oarecare apropiere de Coposu.) Ne povestește panicile homerice ale lui Iliescu. Pentru a-l scăpa dintr-o astfel de stare, primejdioasă nu numai pentru el, Zigu Ornea (despre care aflu că-l tutuiește) după ce i-a spus „nu e nici picior de legionar în Piața Universității, că dac-ar fi fost nasul meu de evreu l-ar fi simțit" — l-a îndemnat pe Manolescu să-i ia interviul de la *România literară*. Era după aducerea minerilor la București și-mi aduc aminte că l-am criticat pentru acest gest pe Manolescu la Europa Liberă. Acum și el recunoaște c-ar fi trebuit (văzînd că Iliescu nu răspunde la întrebări,

ci le ocolește) să-i refuze publicarea. Ceea ce azi ar face. Ca totdeauna, cu Manolescu, relație destinsă, de veche complicitate. Dar nu-i împărtășesc optimismul, chiar măsurat. (Crede că în patru–cinci ani se creează clasa de mijloc prin securiștii afaceriști și că va veni timpul proceselor și al cîtorva epurări.) Deocamdată nu se vede decît restaurația. L-au forțat pe Andrei Șerban să demisioneze de la Național. Încă un semn.

*

România literară a fost salvată pe încă un an.

Miercuri 4 august

Telefon de la Andrei Doicescu sufocat: Pleșu l-a atacat pe Patapievici pentru articolul despre noi din *România literară*, și-a încheiat… compătimindu-ne.

Telefon lui Iorgulescu: spune că e invers: Pleșu a polemizat cu Patapievici, dar pe noi ne-a elogiat.

Telefon de la Cristovici care a ascultat printre picături de somn — cam de părerea lui Iorgulescu.

Iorgulescu îmi promite că ne va trimite o casetă. Nu de alta, dar să știm și noi unde se poate situa adevărul între cele două extreme. Nu cumva la mijloc?

*

Sună Gabriel, întors din Turcia. E foarte încîntat că s-au trimis cărțile de pe lista pe care i-o dădusem pentru România. Mai e încîntat și de „organizarea“ voiajului nostru în România.

Și noi, bucuroși de a-i vorbi, ca de fiecare dată.

Joi 2 septembrie

Ne trimite Gabriel (prin fax Savu) *programul* de „festivități“ ce ne așteaptă. Scris cu atîta umor, încît înghițim și pilula dulce-amară. Dulce: vrea să ne facă primirea „triumfală“ pe care, din „năuceală“ — el *dixit* prin telefon —, n-au organizat-o prima oară. Amară: programul e extrem de încărcat. Pînă și călătoria la mînăstiri se complică cu o vizită oficială la Pimen, fără a mai conta prevăzuta întîlnire cu cititorii la Teatrul Mare de la Piatra Neamț.

La Bucureşti, ce să mai vorbim. „Lansarea" cărţilor noastre (Gabriel susţine că va apărea şi cartea lui V., *Subiect şi predicat*) la „Humanitas", Dezbatere la Muzeul Ţăranului Român (întîlnire cu publicul din Bucureşti), Conferinţă de presă la GDS (Magda Cârneci ne scrie că vor să ne facă membri „de onoare"). Fără a mai ţine seama de insistenţele Gabrielei Ad. (+ fax oficial de la Emil Constantinescu) să deschidem anul universitar la rectorat, printr-o dezbatere cu studenţii — acceptat — şi comemorarea a 50 de ani de la moartea tatei, la Muzeul Literaturii Române, unde au amînat şedinţa ca să fiu prezentă (acceptat şi fixat dată prin telefon cu Condeescu). Apare tot acum şi primul volum din *Agenda literară* a tatei (mi-a spus prin telefon Gabriela Omăt că au şi primit „semnalul". Şi că mă aşteaptă şi la „Minerva").

Cum aş vrea să trec şi prin Fălticeni (doar stăm şi la Suceava) să pun flori pe mormîntul familiei Lovinescu (unde au adus urna tatei şi au înscris pe placa de marmură şi numele mamei), cum Rodica vine de la Bistriţa să mă vadă la Bucureşti — împreună cu Dan şi restul familiei —, iar verişoarele din partea tatei sînt şi ele de văzut, cînd şi unde va mai rămîne loc şi pentru prieteni luaţi separat şi nu la grămada sălilor de conferinţe?

Vom vedea. Ne pregătim pentru o epuizare fără precedent. (Aprilie '90 a fost floare la ureche pe lîngă ce se pregăteşte acum.)

*

A doua parte a vacanţei, de la 5 la 12 august, la St. Tropez la Lucie — o săptămînă cu Nicole Monod, restul cu Lucie doar. Înot: 1 km pe zi, restaurant la Manuel pe plajă — restul somn şi lectură (plecat şi întors cu avionul: m-am emancipat). Şi căldură mare.

Citit (cu note): *L'étonnement philosophique* de Jeanne Hersch (n-am descoperit doar că la şcoala ei aş fi putut avea şi cap filozofic, dar şi că V., în încăpăţînarea lui de a striga în pustiu ca o datorie fără rezultate concrete, răspunde exact la imperativul categoric al lui Kant — i-o spun prin telefon, mai în glumă, mai în serios, dar i se pare o evidenţă, ştie filozofie — nu ca mine!).

Mărturia Elisabetei Rizea, înregistrată şi pusă în text şi în pagină de Irina Nicolau (revelaţia Elisabetei Rizea o avusesem la *Memorialul durerii* — cartea nu adaugă mare lucru). Dombrovski:

Le Singe vient réclamer son crâne, care-mi amintește pînă la jenă de felul în care scriitorii români proiectau asupra nazismului tot ce nu puteau spune despre comunism (deci dezamăgitor). *Le couteau* de Vuk Draskovitch, disidentul-șef bătut și închis de Miloșevici și salvat de protestele occidentale și de vizita dnei Mitterrand la Belgrad. Toată admirația pentru el ca șef al opoziției sîrbe, în schimb ca scriitor... o factură tradițională gen secolul al XIX-lea, de care s-ar rușina orice scriitor român. Util doar pentru a afla în atrocitățile interetnice din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial rădăcini ale prezentului. Devii mai puțin Finkel-*croat* după citire.

În sfîrșit, traducerea în română a unui scriitor american, evident de origine română, Nicholas Jordan: *Omul de cenușă*, asupra căruia delirează (pe copertă): Breban, Marin Sorescu, Alex. Ștefănescu. Nu știu dacă aparține curentului „new age" — cum pretinde atotștiutorul Sorescu, dar stilul alert, scurt, sincopat și autoderîderea detonează în evantaiul literar bucureștean și relevă un scriitor autentic. Zen-urile, yoga și diferite marote spiritualiste cu o scenă finală a revelației (Isus îl mîngîie pe față) strică nu totul, dar nici puțin.

Mă întorc la Paris bolîndă, intoxicație alimentară — căldura, prea mult untdelemn, conviețuirea îndelungată cu doi–trei jeko (un fel de șopîrle mai plate care se plimbă seară de seară pe pereții camerei mele și mă „panichează"). Îmi trece și asta.

*

Primul drum în Paris: la Eugen întors acasă. Încă fragil, încă amenințat, dar stînd în salon, lucid și chiar cu umor. Au fost pentru el (dar și pentru Rodica și mai ales Marie-France) 31 de zile de coșmar. Și angoasele încă nu s-au stins.

*

A murit Ella. V. a fost la înmormîntare. În cărucior și nemaiputînd articula un cuvînt, e, cum se spune, „une délivrance".

*

V. i-a răspuns (*répondeur* stricat) aceluiași E. Florescu, pisălog, și a refuzat — politicos — să-l vadă (în absența mea).

*

Am citit articolele lui Pleşu împotriva lui Patapievici (în *Dilema*). Aparent foarte elogioase pentru noi, dar în arierfond iritarea lui extremă împotriva lui P. tot aceeaşi rădăcină are. Aşa că au dreptate şi Iorgulescu, dar, într-un fel, şi Doicescu.

*

Mihăieş cu soţia, într-o seară. Mai mult decît agreabil.

*

O elevă a mamei, Aurelia Ghenciulescu, cu un telefon emoţionant.

*

Venită cu medicamente de la Christinel, Măriuca Brâncoveanu cu soţul ei, Popescu. El e pictor, ea se ocupă cu design. Amîndoi la New York. Entuziasmaţi de cadrul pe care — spun ei — nu şi-l închipuiau altfel.

Călătoria în România

Marţi 12 octombrie

De la 10 septembrie la 1 octombrie — în România. De atunci tot risipiţi am rămas, trăgînd probabil din urmă osteneala a trei săptămîni sub extremă tensiune.

„Programul“ trimis de Liiceanu — depăşit cu totul. Nu ajung de fapt să înţeleg de ce deosebirea — mare — între primirea din 1990 — deja extrem de călduroasă — şi delirul de acum. Desigur, în 1990 eram cu toţii egali în speranţă şi-n iluzie, mergeam de-a valma împreună — noi cu radio, ei cu ziarele —, visam şi ne înşelam împreună. Pe cînd în 1993 s-a căscat vidul dezamăgirilor, s-a închis orizontul. Să se agaţe cei astfel disperaţi, obosiţi, sleiţi de orice nădejde, de prezenţa noastră acolo, ca de un semn?

Mi se pare, ni se pare, singura explicaţie posibilă a acestui maraton al entuziasmului care ne-a confiscat clipă de clipă timp de trei săptămîni (n-am mers *pe jos* în Bucureşti decît o singură dată, timp de vreun sfert de oră — de la Universitate pînă la Librăria Sadoveanu, pentru *Agenda* lui E. Lovinescu).

Mai e un detaliu — care iar nu explică totul — venirea noastră coincidea cu lansarea a două cărți — a mea și a lui V. — și a *Agendei* tatei (primul volum) pe fundalul aniversării a 50 de ani de la moartea lui.

Totuși. — Emoționați, desigur, dar în același timp uimiți, ne-a fost dat să asistăm la un val de recunoștință și recunoaștere ale cărui „vedete" deveniserăm. Cu cortegiul ce însoțește orice vedetariat — televiziune, radio, microfoane, flori, interviuri și chiar... nebuni, agățîndu-se de noi ca de cine știe ce colac de salvare.

De la sosirea la aeroport, Televiziunea „oficială" (se pare că ne-a anunțat sosirea la începutul programului de actualități) și o gazetară de la *Evenimentul zilei* pentru care am devenit pretext de senzaționalism. Virgil declară că nu se pot citi din ziar decît editorialele lui Cristoiu (bun gazetar) deoarece în rest... Cele trei puncte se transformă a doua zi în „V. I. declară că Ion Cristoiu e cel mai mare gazetar politic din România". Eu: Nu citesc ziarul, nu ajunge la Paris. Devine: „Distinsa scriitoare M. L. se plînge amarnic că ziarul ei predilect, *Evenimentul zilei*, nu se găsește pe piața Parisului." Și așa mai departe, urmărindu-ne cu ecourile pînă în Moldova, unde aflăm că „tutunul fiind iarba dracului" ne-am „lăsat temporar de fumat", la mînăstire.

Totuși, sosirea pare a se petrece normal. Ne așteaptă la Otopeni Gabriel, Carmen, Gabriela Ad., Patapievici, Paler, Geta D., Zografi. Aflu (tot de la gazetara cu pricina) că venirea noastră coincide cu moartea lui Eugen Barbu. Mătur orice semnificație simbolică.

De acolo la „Humanitas" să ne luăm drepturile de autor, apoi acasă la Liiceanu, care ne-a cedat apartamentul lui de lucru, retrăgîndu-se la Carmen.

(N-am fi putut nici suporta ritmul intensiv, nici trăi bucuria acestei călătorii dacă n-am fi stat așa separați și împreună ca într-un fel de familie aleasă după criterii binecuvîntate, între umorul fabulator al lui Gabriel și calda bunătate a lui Carmen.)

Deschid valizele. Dorm un ceas (m-am sculat la 6 dimineața să luăm avionul, cred că nu mi se mai întîmplase de la școală).

Seara e și ea normală. Vin, invitați de Liiceni, Dan C. Mihăilescu cu Tania Radu, Gabriela Ad., Patapievici, Paler, Geta, Dimisianu și Dinu Lazăr, fotograful preferat al lui Gabriel care ne aduce

două admirabile albume (unul Noica, altul cu descinderea minerilor din septembrie 1991).

Pînă aici, totul normal. De a doua zi începe însă demența, pe care n-o redau total cronologic (am un mic blocnotes ce poate servi de reper și în care scriam telegrafic pe la 2-3 dimineața, să nu suprapun locurile, oamenii, întîmplările).

Rețin doar momentele-cheie.

• Sîmbătă 11 septembrie deci: lansarea la Librăria „Humanitas" a celor două cărți ale noastre. Curtea de la GDS e neagră de lume cînd sosim. În principiu poate cuprinde vreo sută de oameni. Se pare că sînt o mie. Scurt speech de prea mare laudă al lui Liiceanu. Eu, cîteva cuvinte minimale și oarecare. V., aplaudat frenetic de la prima frază „Aici nu mai este Europa Liberă" și cu ieruncisme fericite de-a lungul celor două-trei minute cît vorbește. Apoi sîntem „fixați" la o masă unde semnăm autografe fără a mai respira, la propriu aproape. Sîntem cvasiînăbușiți de mulțimea care face coadă — timp de trei ore nu am răgaz să aprind o țigară, una singură. Liiceanu se afolează, o cheamă pe Geta în ajutor, care cu o voce de sergent-major mustră mulțimea. Un senator (sau deputat) ecologist îi strigă lui Liiceanu să-și dea demisia dacă nu știe să organizeze cum trebuie. Nu mai vedem cerul, e înlocuit de capetele și trupurile aplecate asupra noastră. Nu știu cine ne salvează, transportînd masa și scaunele pînă la un zid ce ne protejează din spate.

A început la 6 — s-a încheiat pe la 9.

La intrare le întrevăzusem pe Giza și pe Maria B. N-au ajuns pînă la noi. La sosire, îmbrățișări cu Pleșu (V. jelindu-se apoi de lașitatea acestui „Pupat toți piața endependenți", care nu-l va satisface pe Pleșu, a fost prea rece V., dar asta mai încolo). Manolescu — ne telefonase și-n ajun — ajunge prin spate să ne susure la ureche și un „program" pe care-l vom stabili la întoarcerea din Moldova. Apoi toate fețele — cunoscute și necunoscute — se bruiază în mulțimea ce se înghiontește, se răstește, se bate pentru loc, ca în orice „coadă" socialistă. Sosesc de-ai noștri (Barbu Brezianu, adolescent încă la cei vreo 85 de ani ai lui) și anonimi: mai multe verișoare, colege de liceu, de universitate, fini și fine mai numeroși decît aș fi putut avea în nu știu cîte existențe. Dar și unele reale

(Vana Lovinescu şi Monica Mihail, şi Corinica — şi ea vreo 83 de ani — pe care n-o recunosc: e oxigenată şi vitală). Sau Mircea Horia Simionescu. Sau, sau...

Nu respirăm decît ajunşi la cîrciuma O. K. (cu mititeii cei mai buni din Bucureşti — se laudă rînd pe rînd c-au „descoperit-o" primul: Mihnea, Manolescu, Liiceanu, Bernea). Sindrofie deci cu Liicenii, Pleşu, Catrinel, Bernea, Irina Nicolau, Pupăzan, Geta, Paler, Gabriela Ad., Ileana Mălăncioiu, Doina Uricariu, Pruteanu, Tarangul şi Oroveanu (care ne-a străjuit masiv şi protector în timpul semnării de autografe). Apoi, acasă, Liiceanu ne oferă primul din fabuloasele sale „scenarii", reluînd toate întîmplările zilei pe un registru hiperbolic şi făcîndu-ne să ne prăpădim de rîs pînă la 3 dimineaţa.

Cînd plecăm, luni 13 septembrie, spre mînăstiri, credem că intrăm în vacanţă. Aş! Pe drum avem mai multe pene (prima la Mizil!) din care ne salvează şoferul Gabrielei Ad. aflat în urma noastră cu maşina de la *22*. Cînd ajungem în sfîrşit la Piatra-Neamţ (cu vreo trei ore întîrziere) şi sîntem întîmpinaţi (în ciuda nopţii care a căzut) de un comitet (cu tradiţionala fetiţă şi buchetul de flori), înţelegem că noaptea pe care o vom petrece la Văratec va trebui să fie odihnitoare, deoarece de a doua zi ne va „înghiţi" dezbaterea de la Teatrul local, riscînd să ia aceleaşi proporţii ca la Bucureşti. Într-un fel, a luat şi mai mari. Teatrul plin (s-au refuzat vreo 3 000 de persoane), în foaier cu două ore înainte semnăm mecanic sute de volume (din experienţa bucureşteană s-a învăţat ceva, nu mai dăm autografe, semnăm doar dinainte cărţile). Urmează „dezbaterea", moderator Liiceanu, cîteşitrei pe scenă, răspunzînd la întrebări ore în şir. V. într-o vervă neîntreruptă care răscumpără tăcerile lui pariziene.

Apoi iarăşi flori, aplauze în picioare, interviuri etc. Nici strada n-o putem trece fără flori şi cereri de autografe. Se lasă în sfîrşit cu o masă „tovărăşească" la restaurant, cu primar şi reprezentant al Consiliului judeţean. Dar şi cu poeţi. Ai oraşului Piatra-Neamţ (Corbu şi Alui Gheorghe — acesta din urmă urmărindu-ne cu maşina în periplul mînăstiresc pînă la Suceava), dar şi ai Iaşului (cam vexaţi că nu ne oprim şi la ei), Liviu Antonesei, Nichita Danilov, Dorin Spineanu. Restul călătoriei la mînăstiri mai departe.

La întoarcerea la Bucureşti.

• Universitatea, la 22 septembrie. Miercuri.

La decanat la Litere mai întîi. Reuniune cu profesorii, organizată de Paul Cornea. Amicală şi de bună ţinută, cu Mircea Martin, Eugen Negrici, Mircea Cărtărescu (bolnav, n-a putut veni în prima seară la Gabriel şi a uitat să se scuze — îl înştiinţăm că e pe lista pentru Premiul Médicis, străini), Dumitru Micu (!), Andreea Deciu, Simona Popescu cu timiditatea ei proclamată şi un trandafir (fără ţepi) — Lefter e la Amsterdam.

Ne duce apoi cu maşina Paul Cornea la rectorat la Drept, unde ne aşteaptă amabil şi important Emil Constantinescu (se laudă cu toate vizitele pe care le primeşte: azi îl „confiscaseră“ chinezii). Ne va fi moderator în marea aulă plină, dar nu numai cu studenţi. Anul universitar n-a început, cei prezenţi sînt aici — presupun — doar pentru examene. Aici se simte diferenţa cu 1990, nu doar din pricina moralului, dar şi a intelectului scăzut. Întrebări de oameni dezorientaţi şi fără perspective. De vreo două ori îi lăsăm cuvîntul lui E. C.

În sală, Irina Mavrodin, Dan Laurenţiu (cu o intervenţie în semne de exclamaţie), părintele Galeriu pe tema „iertării creştine“. În loc de un ceas prevăzut, vreo trei, prelungindu-se cu autografe, îmbrăţişări şi… nebuni. Eu nu scap de la prima „lansare“ de o pisăloagă, V. a recoltat un nebun de-adevăratelea, de care nu reuşesc să-l scape nici Gabriela Ad., nici Sorin Antohi, ci doar şoferul Gabrielei (din nou salvator) care, ducîndu-ne înapoi spre Intrarea Lucaci, zice: — În ţara asta, jumătate sînt nebuni, iar cealaltă pe cale de a deveni.

• La Muzeul Literaturii, pentru comemorarea celor 50 de ani de la moartea tatei (joi 23 septembrie), unde Condeescu a dat curs dorinţei exprimate de mine de a-l avea pe Grigurcu şi l-a sacrificat pe… Simion.

Renunţăm să mai strîngem mîinile celor ce ne aşteaptă pe peron, pentru a regăsi în biroul lui C. pe „oratori“. Din păcate, Ioana Postelnicu, dar, mare, bună surpriză, şi Pericle Martinescu. (Parcă nici n-a îmbătrînit.) Florin Mihăilescu (tatăl lui — aflu — a fost primul soţ al Rodicăi Mihail), Manolescu (cu care după şedinţă

vom da un interviu televiziunii) şi Grigurcu, adus la Bucureşti — cu hotel şi diurnă — cu această ocazie.

Altă sală arhiplină (mă îmbrăţişez cu Barbu Cioculescu şi cu soţia sa, Simona, eu care-i scrisesem o scrisoare de ruptură), alte nesfîrşite aplauze. Urmează discursurile în care mă amestec cît mai puţin, iar V. doar cu o frază. Ioana P., cum era de aşteptat, încercînd să-mi capteze graţiile, dar revenind aproape obsesiv asupra unei voci de pe unde care i-a contestat talentul confirmat de E. Lovinescu (V., bineînţeles), Pericle precis şi emoţionant, Florin M. corect, Grigurcu concis şi tăios (sub aparenţe calme) rade rînd pe rînd pe Crohmălniceanu şi Tertulian amintind de calomniile lor anti-lovinesciene şi conchide cu „raderea" lui preferată: a lui Eugen Simion. Mai insistă Grigurcu şi asupra felului în care l-a „turnat", la Şcoala de Literatură, Covaci. Cade cum nu se poate mai bine. Soţia lui Covaci (decedat) publicase o scrisoare deschisă în *România literară*, rugîndu-mă, în termeni civilizaţi, să revin asupra unei caracterizări negative a soţului ei (din *Seismograme*) despre care lăsasem să se înţeleagă că ar fi cam agent — el l-a dat şi pe Goma. Mă tot întrebam dacă să-i răspund nemaiamintindu-mi bine de „caz", cînd Grigurcu mi-a sărit astfel în ajutor.

Dar marea surpriză a fost Manolescu. E peste cale de elogios. Adevăraţii urmaşi ai lui Lovinescu am fi noi, care am menţinut pe unde spiritul lovinescian etc. Sînt înmărmurită. Ce s-a întîmplat cu el? Cu atît mai năucită, cu cît va continua. Vom vedea cum.

Cu maşina lui (PAC) la Doinaş: o seară cu Liiceanu, Paler, Geta, Dimisianu, Grigurcu — vine cu noi — după ce-mi cere mie să-i găsesc un *pied-à-terre* la Bucureşti, să vină o dată pe lună, se aciuieşte pe lîngă V. tratîndu-l drept un zeu!

• La Muzeul Ţăranului Român. Vineri 24 septembrie. Liiceanu, animat de spiritul ludic care nu-l părăseşte pînă la sfîrşitul sejurului, a încercat să ne complexeze cu „miza cea mare" pe care-ar constitui-o această întîlnire cu publicul din Bucureşti („intelighenţia română", spune el ca să ne sperie) pentru dezbaterea patronată de Fundaţia „Humanitas" pe tema „După trei ani. Memorie şi uitare. Unde ne aflăm pe drumul despărţirii de comunism?"

În ciuda faptului că s-a întors din Moldova întîi cu un lumbago şi apoi cu ceea ce el numeşte o „viroză", că are ceva febră şi

nu se simte bine, a încercat toată ziua să ne terorizeze. Are şi trac. E foarte bine, ca de obicei. Nici noi nu prea sîntem rău — cu toate că ne-a forțat să ținem cîte un mic „discurs".

Sala mare a muzeului lui Bernea arhiplină, cu oameni în picioare. Şi iar ropote de aplauze (V. recoltează cele mai multe), şi iar flori, şi iar intervenții. Alecu — obişnuitele-i digresiuni. Dan Laurențiu, Pruteanu (relansînd cazurile Arghezi, Călinescu, Sadoveanu ca pentru a-l incita pe V.) şi, în sfîrşit, Paler, a cărui alunecare anti-occidentală o constatasem mai de mult în articolele din *România liberă*. Acuză Occidentul nu doar de complicități trecute (Yalta), dar şi prezente (un fel de Malta, dar nu pronunță cuvîntul). Victimizare din plin. Răspundem „provocărilor" lui — aşa le anunțase — nu apărînd Occidentul, ci protestînd împotriva conceptului globalizant. Eu amintindu-i ce-au făcut intelectualii de stînga francezi demarxizați de şocul noilor filozofi pentru disidența din Est, V. refuzînd să pună în acelaşi sac opiniile publice, mass-media şi politica de Stat din Occident. E bine, deoarece dezbaterea se animă, dar îmi pare rău de Paler. Izbit de afluența neobişnuită („pentru orice dezbatere intelectuală nu mai poți reuni azi la noi mai mult de zece persoane, pentru voi au umplut o mare sală ca cea a Muzeului"), ne telefonează în fiecare zi pînă la plecare — cînd vine să insiste la aeroport — să acoperim o rubrică fixă în *România liberă* pentru că avem influență sau aşa ceva.

Printre persoanele venind cu flori şi felicitări după dezbatere (Ana Blandiana cu Rusan, Petre Sălcudeanu care dădea mereu aprobator din cap lîngă Geta, Nelly Pillat — vizibil supărată că nu mergem s-o vedem —, Barbu Brezianu, Zografi cu soția — dar, de data asta, şi cu mama, fostă colegă de-a mea, Florin Iaru — a fotografiat tot timpul —, Patapievici etc....) apare şi Dan Zamfirescu. — Eu sînt autorul „Învățăturilor lui Neagoe". Îi replic: — Ce păcat mare că n-ați rămas la ele. Recunoaşte: — Da, am mai făcut şi eu cîte unele. Dar dvs sînteți sublimi. Şi ce v-am ascultat! Iarăşi replic: — Dar vă atacam tot timpul. — Ce are a face, răspunde dezarmant, tot sublimi erați. V. îmi spune că a repetat scenariul şi în fața lui. (E drept că acum mai mulți ani îi scrisese cît îl admiră şi c-ar putea să devină un nou Bălcescu dac-ar colabora cu... Ceauşescu!)

Mai trist: o îmbrățișez, la început fără a-mi da seama cine e — pe Lila (după ce acum vreun an o repezisem la telefon).

Din atîta euforie colectivă nu ne smulge decît Bernea, stingînd lumina din sală, de unde oamenii nu vor să plece încă, îmbulzindu-se în jurul nostru la tribună.

Încărcați cu pachete, manuscrise, cărți, oale naționale și flori, ne lăsăm răpiți de Liiceanu. Urcăm în biroul lui Bernea, o cunoaștem pe soția sa, Marga (ne place) și ajungem cu Liicenii și cu ei tot la... O. K. Unde nu stăm mult: Gabriel are febră, nu poate mînca mititei și refuză să mergem cu toții pînă la atelierul lui Bernea, care bombăne de supărare.

• Conferință de presă la GDS. Luni 27 septembrie.

Trebuia să ne întîlnim cu o jumătate de oră înainte cu Marilena Rotaru, care ne rugase să-i dăm la Muzeul Țăranului un interviu și-o amînasem pe luni. E dezolată. Cum a trecut pe Televiziunea oficială reportajul de la Muzeu (și cîteva altele înainte), s-au trezit și i-au refuzat echipa de filmare spunîndu-i că „ce e prea mult nu e bun". Și într-adevăr pentru ei era „prea mult". Nici acum nu înțeleg de ce au „dat" atît. Doar — așa cum pretinde Cristian Teodorescu într-o cronică ditirambică din *România literară* (pe care o primim la Paris, la întoarcere) — de „ochii" Consiliului Europei? Sînt destul de troglodiți să creadă, ca pe vremea lui Ceaușescu, că pentru „Europa" însemnăm ceva.

Urcăm întîi la *22*. Îi promisesem Gabrielei Ad. Cicălind-o în același timp, că *22* prea ne face „cultul". Ne-au anunțat venirea. Ne-au dat programul deplasărilor în Moldova, reportaj de la lansarea bucureșteană și de la Piatra-Neamț, interviu pe două pagini cu ea și Andrei Cornea, fotografii etc. N-a fost număr fără noi. După ce ne îmbrățișăm cu toată echipa în frunte cu Gabriela, Rodica Palade, Andrei Cornea, coborîm la GDS unde în bibliotecă ne așteaptă alți gazetari, de la *Ora*. Un interviu scurt, dar după. (Și pe acela îl vom primi la Paris: pe o pagină întreagă. L-au transcris cu respect atît de deplin, încît se pierd frazele în drum.)

La GDS nu mai e atmosfera de acum trei ani. Asistența compusă de ne-GDS-iști în afară de Magda Cârneci (moderator) și de Alecu (încîntat, îmi va spune la Paris unde a venit acum să-și cunune fiul, că succesul nostru vine și din faptul că pe mine mă

credeau autoritară, înțepată etc. și m-au descoperit contrariul, dar mai ales V. a sedus pe toată lumea — cu trabucul și aerul lui puțin aiurea). Radu Bogdan (care ia cuvîntul, cum făcuse și la Muzeul Literaturii), Paul Cornea, Irina Eliade (îi telefonasem în ajun, ca și lui Gabi Bossie care, cu piciorul rupt, n-a venit), Ileana Mălăncioiu (iar îl apără pe Marin Preda — fără ca cineva să fi zis ceva împotrivă-i — dar și pe D. R. — atacat de mine. Aduce a manie povestea asta cu care ne-a obișnuit de ani de zile).

Ne smulg de acolo, de data asta, Monica Spiridon (a scris un lung articol despre *Seismograme* în *România literară* pentru care uitasem să-i mulțumesc la telefon) și soțul ei. (V. fusese iar „capturat" de nebunul lui — cu părul și barba albe.)

• La Uniunea Scriitorilor, la invitația lui Ulici care ne căutase pînă la Piatra-Neamț. (Marți 28 septembrie)

Mai înainte, lansarea *Agendei literare* a tatei la Librăria Sadoveanu (în principiu una dintre cele mai mari ale Bucureștiului). Încă o dată măsor deosebirea de la cer la pămînt între „Humanitas" și celelalte edituri și librării. Și în editura și în librăriile „Humanitas", Gabriel a introdus un spațiu de eleganță occidentală, în contrast cu balcanismul înconjurător acuzat și cu praful socialismului care nu se hotărăște să iasă din scenă.

Contrastul a fost și mai sezisabil cînd — marți 21 septembrie — am plecat de la „Humanitas", unde ofeream o cupă de șampanie redactorilor — pentru a o urma pe Gabriela Omăt pînă la Editura Minerva (în același imobil al *Scînteii*). Imediat ce părăseai culoarele de lux de la „Humanitas", imobilul apărea drept ceea ce era: socialisto-sinistru. Sinistre și cele două cămăruțe de la „Minerva" unde Zigu Ornea aștepta nerăbdător deoarece își pusese pentru ocazie (solemnă) cravată, și nu o suporta.

Alt univers. Să te mai miri că toți ceilalți editori îl invidiază și-l urăsc pe Liiceanu, neavînd curajul să se privatizeze, nici bunul său gust, nici calitatea lui intelectuală?

Aceeași discrepanță constatată și la Librăria Sadoveanu. Loc tern, șters, oarecare. În fața a vreo 20–30 de persoane (nu s-a anunțat, nimeni nu știa), în fundul librăriei vorbește întîi Alexandru George, apoi eu, cîteva cuvinte. Zigu O. n-a venit (cu toate că din pricina lui am amînat ședința). E la Neptun, la o manifestare a Fundației

lui Buzura, unde are şi el o jumătate de normă. Îl scuz în gînd doar pentru pagina din *România literară* pe care a consacrat-o, admirativ, *Agendei* paterne. Cumpăr vreo 5 exemplare şi le împart familiei Lovinescu, întîlnită în ajun şi invitată de mine.

Dar „lansarea“ ratată îmi prilejuieşte o revelaţie. În public, o doamnă (prietenă de-a mea sau care mă cunoscuse în tinereţe; acum stă în blocul tatei) îmi dezvăluie că locatarul apartamentului Lovinescu este propriul anchetator al mamei, Bistran, care şi-a schimbat numele în Nistor Ioan şi a fost judecător în procesul Ceauşescu. Îmi vine pe loc o poftă de răzbunare gen „crimă şi pedeapsă“. De fapt, rămîn siderată de sinistrele farse ale istoriei. Îl voi sprijini şi mai mult — deşi fără speranţă — pe avocatul (PAC), Doru Cosma, care a venit să ne vadă la Liiceanu, spre a discuta cum aş putea redobîndi apartamentul spre a face o casă memorială Lovinescu. Acum aş dori să-l obţin numai pentru a da afară din el pe acest profanator: anchetatorul mamei, care după ce i-a făcut dosare să fie condamnată la 18 ani (asta cînd avea 71 de ani!) i-a luat locul în apartament.

Lucrul cel mai important petrecut la Librăria Sadoveanu n-a fost lansarea cenuşiu-mediocră, ci această revelaţie.

N-o pot reţine doar pentru mine. La Uniune, unde ajungem cu maşina trimisă de Ulici (şi pe care a aşteptat-o pe bulevardul Brătianu, drept ca statuia Comandorului, Alexandru George), o comunic primului comesean: Prelipceanu. Vrea imediat să facă un articol pentru *România liberă*. Îl rog mai înainte să obţină confirmare şi autorizaţia de la acea doamnă (îi dau numărul de telefon). — Nu ştiu ce-a ieşit şi dacă a ieşit ceva.

De la bufetul unde nu se discută decît despre faptul că Dinescu şi-ar fi însuşit o tipografie dăruită de germani Uniunii, vine să ne răpească Manolescu care ţine neapărat să ne fotografiem cu redacţia şi să-i cunoaştem pe toţi. (Mişcătoare reîntîlnirea cu Constanţa Buzea — aproape plînge amintindu-şi probabil „şedinţa“ la noi cu nefastul ei soţ Adrian Păunescu, trimis atunci de Mircea Eliade —, Alex. Ştefănescu, Adriana Bittel etc. Tot acolo Cristian Teodorescu.)

Apoi reuniune cu scriitorii în sala de conferinţe (Ulici, moderator). Începe, pompos, Dan Laurenţiu — insistînd asupra bucu-

riei că această întrevedere atît de aşteptată de ei se ține în ziua cînd România a fost admisă în Consiliul Europei. Răspunsul lui V. e şfichiuitor (şi Marina Constantinescu ne va spune seara tîrziu că, la premiera ce avea loc după întrunire, bietul Dan Laurențiu nu-şi revenise încă). Relațiile între state au legile lor şi nu prin ele vom intra real într-o Europă incapabilă să se consolideze chiar în forma ei redusă. Cade o tăcere. Nu sînt obişnuiți, se vede, să-şi pună în chestiune clişeele, cu atît mai puțin cele — atît de rare — optimiste. O lungă tăcere. Glăsuieşte ceva Florin Iaru (ne-a adus fotografiile de la Muzeul Țăranului, primele pe care nu le ratează cu noi). Surpriza (ce des sînt obligată să mă slujesc de acest cuvînt!) vine de la Ana Blandiana. Ni se spusese în 1990 că se ferise să ne spună cuvîntul de bun-venit la Uniune ca să nu-l supere pe Radu Tudoran. Acum cuprinsă de delir: ce-am însemnat pentru ei, cum ne-am sacrificat opera proprie etc. etc. Nu-mi cred urechilor. Ce se întîmplă cu oamenii aceștia (ea, Manolescu)? Intervin şi Paler — acum deloc polemic, Banu Rădulescu (ne cere să intrăm în colegiul redacțional al revistei *Memoria*), George Muntean (bucovinean liric).

Alexandru George lansează însă o perfidie pe care n-am impresia că ceilalți o înțeleg. Că literatura interbelică s-a încheiat o dată cu revista *Agora*, la care a colaborat şi V. (n-a colaborat, a făcut-o cu Caraion). De atunci s-a intrat în spațiul comunist. Dînd replica, am fost nevoiți să pătrundem şi noi în el. Lăsînd deci impresia că doar unii ca el (sau poate numai el) care n-au intrat în sistem au continuat exploatarea vechiului filon. (E pe linia unui articol al lui pretinzînd că pentru a fi rezistent, deci în afara sistemului, el nu putea fi disident, deoarece ar fi fost nevoit să admită realitatea sistemului.) În final, Marino cu „amor", dna Bedrosian, Nicolae Florescu tot lăudîndu-mi romanul de tinerețe.

Din ședință, din congratulări şi alte flori ne smulge literalmente Manolescu. Cu maşina PAC la O. K. Ne ia în numele prietenei lui, Marina Constantinescu, un interviu din care nu va ieşi probabil nimic, vocea fiind acoperită de zgomotele restaurantului (cinăm înăuntru și nu în grădină, s-a făcut prea frig). Vine și Marina C. de la premieră, nu înainte însă ca regizorul Tocilescu să ne invite la premiera lui cu *Antigona*, „sabotată" de presă şi pentru care

are nevoie de ajutorul meu (i-am lăudat *Hamlet*-ul prezentat la Paris). Se oferă să ne facă o repetiție specială pentru noi. Nu mai avem cînd.

Apoi, cu Marina C. și Manolescu, acasă, în intrarea Lucaci, unde Gabriel, în pragul porții, insistă să urce cei doi. La taclale, încă vreo două ore, în birou la Gabriel, care scoate și o sticlă de Cointreau ispitindu-i pe cei doi musafiri.

Ieri, la Paris, constatăm că Manolescu nu s-a mulțumit cu vorbele. În *România literară* editorialul lui ne este dedicat, pe tema, exagerînd puțin (dar foarte puțin!) că nu americanii sau sovieticii l-au destabilizat pe Ceaușescu cu armatele și tehnologia lor, ci cele două voci ale noastre. Așa se și intitulează editorialul, „Cuvîntul care destabilizează“.

Apoi fotografia de la redacție, în paginile 1-4, un articol al lui Dan Laurențiu, un altul de Cristian Teodorescu asupra reportajului de la Muzeul Țăranului Român: delirul e organizat. Și recunosc că nu mai înțeleg nimic. Manolescu l-a depășit pe Liiceanu cu discursul său „măsurat“ (după expresia dulce-ironică a lui Mihnea) din 1990, repetat și acum: cele două bulevarde ce-ar trebui să ne poarte numele. La Liiceanu știu că vine dintr-o profundă autenticitate și afecțiune. Dar la Manolescu? De ce acum? Nu-mi explic metamorfoza. Ar fi ipocrit să pretind că nu sînt mișcată.

• „Ceremoniile“ se încheie miercuri 29 septembrie, cu o masă rotundă inițiată de Sanda Vișan, cu titlul „M. L., V. I. și invitații lor“. Invitați pe care i-am tot discutat înainte prin telefon. Liiceanu nu se putea că ne era editor, pe Manolescu nu-l voia S. V. (fiind om politic din opoziție, ar fi trebuit contrabalansat de altul cu puterea. Buzura propune S. V. În nici un caz, răspundem noi), Paler i se pare prea monologhist, Doinaș prea placid. Cădem de acord asupra lui Patapievici și a Ilenei Mălăncioiu.

La „Humanitas“, biroul lui Liiceanu e transformat în studio de televiziune. Durează vreo 3 ore (din care se va scoate una). Noi doi, ca de obicei. Patapievici bine, scurt, concis, dar e debutul său „mediatic“, nu dă plinul din el. Ileana M. nu numai că-și reîncepe „numărul“ cu Marin Preda, dar se și plînge că nu trece destul la Televiziune, unde nu s-a vorbit nici de cartea ei recentă de articole politice, nici de memoriile lui Aurel State pe care le-a scos în editura ei „Litera“.

De-a lungul înregistrării mă gîndesc mai ales la felul lucid, aproape zîmbitor, poate în derîdere cu care Sanda Vişan mi-a mărturisit, într-o paranteză, că are scleroză în plăci!

De acolo ne duce ea cu maşina la sediul Europei Libere. Tofan ne căutase toată după-amiaza la „Humanitas" insistînd să-i vizităm. Cum refuzasem Elenei Ştefoi un interviu pe care ni-l cerea pentru emisiunea lui Gelu (ori sîntem „interzişi" la microfon la E. L., ori nu!), nevrînd să lăsăm impresia că avem ceva contra „colegilor" noştri, trecem deci şi pe la sediul bucureştean unde întîlnim tot felul de tinerei. (Vorbim prin telefon şi cu Iorgulescu.) Restul, fără interes, în afara faptului că reducînd ceva din mulţimea colaboratorilor de acolo, s-ar fi putut menţine şi emisiunile de la Paris.

De ce să ne plîngem însă cînd, din ce în ce mai mult, ne dăm seama că a fost spre binele nostru. (Niciodată n-am fi avut astfel timpul să ne strîngem materialele pentru cărţi...)

*

Familiile

La Bucureşti rezerv doar două după-amieze, una pentru rudele din partea mamei, a doua pentru Lovineşti (ce-a mai rămas din ei toţi).

• *Din partea mamei* (25 septembrie. Sîmbătă). Vine să ne ia cu taxiul Monica Mihail (fina mamei şi, prin procuraţie, a mea) cu soţul ei. La ei acasă ne aşteaptă, cu masă pusă, Rodica (venită de la Bistriţa-Năsăud expres). E surdă, dar te poate urmări cînd îi vorbeşti, citindu-ţi pe buze, şi mai puţin marcată decît mă aşteptam. Irupe din ea bunătatea. Mai sînt Dan (o umbră mereu lăcrimîndă) şi soţia lui, Veronica, părinţii Monicăi. Aceasta din urmă, profesoară de franceză — cu un studiu asupra lui Giraudoux, are o fiică Ioana-Roxana de 13 ani şi un fiu de 21 de ani, vegetarian şi adept yoga, Cristian, pe care-l aleg să mă aducă înapoi acasă cu taxiul (şi să ia „un verre" la Liiceanu).

După vreun ceas, îi dau „liber" lui V. să se plimbe prin Bucureşti cu Patapievici. Ne petrecem după-amiaza pînă pe la 8 „cruşeţizînd" (de la Cruşeţ, bineînţeles). Dar mi-a adus şi îmi dă şi nişte fotografii — una rarisimă, de la nunta mamei, alta, o c. p. de la

Barbu Delavrancea tot pentru mama. Lacrimi pentru trecut, lacrimi pentru prezent.

Regăsesc o filiaţie necunoscută mie — sau uitată — Rodica povesteşte cît de puţin gospodină era mama, cum a încercat să facă o omletă aruncînd ouăle în untdelemn rece, cum, după plecarea mea, crezîndu-se în posesia unor incalculabil de multe farfurii, uitase să le mai spele, lăsîndu-le să se îngrămădească. Pentru prima oară lipsa mea de simţ gospodăresc mi se pare un titlu de glorie din moment ce-mi vine direct de la ea!

Dan ne-a chinuit şi s-a chinuit să ne fotografieze cu un vechi Kodak înainte de a-şi da seama că pusese un film care nu se potrivea. Nimic nu va rămîne deci „imortalizat" pentru ei dintr-o întîlnire ce mi-a făcut neaşteptat de bine.

• *A doua zi* (duminică 26 septembrie), Lovineştii. Vine să ne ia fiul lui Adinel, Andrei Ghiţescu. Foarte bine soţia lui, Lili. Fata de 17 ani, Elena, cu vocaţii matematice, enigmatică precum adolescenţii.

Îi regăsesc acolo mai interesanţi şi mai bine decît îi lăsasem în amintirea mea (tinereţea îmi fusese obsedată de laitmotivul gidian, „familles, je vous hais" şi — în afară de Holban, de tata şi de Horia, literaţi — îi dispreţuiam livresc pe mai toţi).

Rînd pe rînd, Corinica (83 de ani), fără alt semn de vîrstă în afara unei mici surzenii — îmi dă fotografii ale mamei şi tatei.

Sanda L., aşa de calmă, de puţin exaltată, încît într-un lung aparteu, ascult fără urmă de surîs versiunile ei extraterestre nutrite nu cum credeam din spiritism, ci dintr-un sincretism *sui-generis* între creştinism, yoga şi cîteva ezoterisme. Aflu deci (dar nu încep să rîd decît povestindu-i-le acasă lui V.) că am pătruns pe nu ştiu ce treaptă angelică de abia după atentatul din '77, că V. e şi mai sus ca mine, că Lala a rămas posedat de diavol din pricina unei reîncarnări prost efectuate — nici Guénon el însuşi nu stă mai bine, că tata e pe ultima treaptă de sus, mama pe la mijloc. Îmi dă şi formula cu care, de mai multe ori pe zi, să intru în contact cu ei şi rugăciunile pe care V. şi cu mine trebuie să le adresăm fiecare guru-lui nostru (Sf. Gheorghe pentru mine, Ioan Botezătorul pentru V.). Plus două cruciuliţe pe care mi le înmînează fără ca păcătoasa de mine să aibă, sub privirea ei, vreo pornire spre batjocură.

După această „ședință“ în dormitorul familiei, revin spre masa pe care Sanda o binecuvîntează cu o rugăciune și în jurul căreia îi regăsesc pe verii mei mai tereștri.

Vana — arhitectă de vreo 60 de ani (pare de 45-50), deșteaptă, frumușică, fostă elevă a lui Riri Gibory, acum aproape militantă PAC (cu soțul ei, Constantinescu); Mab, mai placidă (soț Mircea), și, cu părul alb, foarte simpatică, soția lui Lelu.

Mai aflu de la soția unui general Lovinescu că versiunea tatei despre transformarea pe vremea liceului a numelui bunicului din Teodorescu în Lovinescu e falsă. Ar fi fost două branșe, Teodoreștii și Lovineștii, aceștia din urmă urcînd pînă în secolul al XVI-lea. Habar n-am dacă e adevărat sau vine din cine știe ce snobism genealogic al defunctului general.

Le duc la toate cartea mea cu dedicație. V. pe a lui (una singură, nu mai are exemplare disponibile) pentru Sanda. Pe V. îl eliberez după un ceas și împreună cu Patapievici pleacă pe urmele Crailor de Curtea-Veche, încîntat de periplul său. Pe mine, tot pe la 8, mă aduc înapoi Andrei cu Lili (care foarte fină și, cred, intelectuală, visează să-l întîlnească pe Liiceanu. Ceea ce se și întîmplă).

A doua zi, Corinica, Vana, Mab, soția lui Lelu și Lili sînt la lansarea *Agendei* la Librăria Sadoveanu, unde cumpăr și le dau cărțile promise (Sandei care merge-n băț deoarece a căzut și și-a rupt colul femurului, i-o dădusem în ajun).

Dosarul familiei Lovinescu ar fi incomplet dacă n-aș include aici popasul (prea scurt) la *Fălticeni*, în drum spre Suceava.

Plecasem în întîrziere de la Agapia (altă pană de mașină, de care ne-a scăpat de data asta șoferul Consiliului Județean care ne urma cu Alui Gheorghe în altă mașină) și grăbeam spre Suceava, unde ne aștepta arhiepiscopul Pimen. Lui Cocârță (directorul Muzeului Oamenilor de Seamă de la Fălticeni) îi telefonase să-l avertizeze Alui Gheorghe, de la Piatra-Neamț. Ne așteptau deci cu altă masă pusă și primarul, și el, și directoarea liceului (probabil cu toții FDSN), și bieții proprietari ai casei tatei, bătrîiori și cumsecade, și mai știu cîți alții.

Joi 16 septembrie deci. Fug (e termenul exact) pe vechea stradă a copilăriei (rămasă intactă) în căutarea casei tatei. Mă înșel o primă oară, apoi ajung (eu singură sau îndrumată) spre cea adevă-

rată. Au dispărut brazii din curte. A fost schimbat peronul. A fost împărțită casa în două. Proprietarii actuali care au curățat casa și au văruit-o (fusese un internat năpăstuit) mă duc, triumfali, în biroul tatei. De unde îmi vine imediat să fug (ca din apartamentul bucureștean în 1990). Au împărțit odaia în două. Prima un salonaș cu tot felul de „floricele". A doua: o bucătărie de vară. Cei doi bătrînei sînt binevoitori și insistenți: au pregătit o gustare. O refuzăm (cu amabilitățile de cuviință) și ne refugiem la Muzeul din casa lui Octav și a lui Netty. (Pe aceste scări am citit *Les trois Mousquetaires*, văd precis și azi, doar că scara în amintirea mea rămăsese încolăcită — și e dreaptă. A îndreptat-o timpul?) O sală E. Lovinescu. Alta Sadoveanu. Un zid Horia. Altul Vasile (sau același?), undeva Holban (casa lui pe aceeași stradă, dărăpănată, a fost cumpărată de nu știu ce oriental — va fi probabil demolată). Cum într-o altă sală (deasupra scării) e, obligatoriu, un bufet, cum am timp puțin, cum mai vine și un gazetar cu cerere de interviu pentru gazeta locală, cum trebuie să scriu și în cartea de aur, să privesc valea Șomuzului de pe balconul lui Octav și Netty, și să mă duc la cimitir, nu-mi mai rămîn decît vreo cinci minute pentru a o vedea pe Stela (90 de ani, soția cvasiparalizată a lui Lala — Vasile) trăind mizerabil într-un subsol al Muzeului. Nu știa că eu eram aceea care-i trimisesem banii de la „Humanitas" anul trecut.

La cimitir, văzînd și numele mamei gravat pe stela funerară a Lovineștilor, simt, ca pe scara casei tatei, că mă vor podidi lacrimile. Le opresc deoarece sînt mereu fotografiată.

Cocârță (Lovineștii pretind că nu se poartă bine, mergînd pînă la a confisca manuscrise pentru uzul propriu) mi-a pregătit un dosar cu comemorarea a 50 de ani de la moarte, dominată de academicianul Eugen Simion. (Se plînge într-un interviu că pînă și fiica criticului combate acum „autonomia esteticului"). În dosar, fotografii cu popi care pun urna în cavou. Sobor de preoți. Bietul tata, care se ascundea în baie cînd venea popa să sfințească apartamentul de Sf. Ioan Botezătorul!

De la 12 ani, cînd tata începuse să mă învețe latinește (și nu-i reușea) și fusesem împreună la mînăstiri, nu mai pusesem piciorul la Fălticeni.

Totuși — sau poate tocmai de aceea — revenirea aici a fost momentul-șoc al călătoriei în Moldova.

*

În Moldova: Mînăstirile (luni 13 — duminică 18 septembrie)

Greu de povestit. De la Piatra-Neamţ înspre nord pare a începe o altă Românie. Imuabilă. Demnă de toate spaţiile mioritice. Curată ca lacrima. Cununată cu cerul (şi toate celelalte stereotipuri ale „spiritualităţii“ româneşti). O Românie care a nutrit nostalgiile exilului, pentru care merita să-ţi petreci viaţa plîngînd „pe malurile Vavilonului“. Şi pe care regăsind-o „telle qu'en elle-même“, îţi vine să plîngi de recunoştinţă. Există! Este!

Apoi îţi vii în fire. Eşti obligat. Rămîn neschimbate doar aparenţele. Dar atît de frumoase.

Pînă pe la Bacău (inclus) pe drumul nostru, pană după pană, cu maşina de la *22* şi Gabriela Ad. În urmă, toate oraşele sînt interschimbabile, stil „alimentara“, iar între ele o întinsă mahala. De la Piatra-Neamţ încep satele adevărate. De la Humuleştii cu casa muzeu a lui Creangă pînă la cel mai mic cătun: stil, curăţenie, natura ea însăşi prelungindu-se şi topindu-se într-o arhitectură armonioasă.

Cu mînăstirile captînd lumina şi dîndu-i un sens.

În jurul Pietrei-Neamţ: *Văratecul* (unde stăm trei zile şi două nopţi, ca într-un tablou de Bernea, cerdacul în care dă apartamentul nostru şi al Liicenilor — fiecare cuplu o cameră, baia între noi — lîngă al Stareţei, leit celor pictate de B.): raiul; *Agapia* mai severă, *Mînăstirea Neamţ* cu biserica lui Ştefan cel Mare, *Sihăstria*, neasemuita mînăstire *Secu* cu geometria pură a balcoanelor sale. Apoi, de la Suceava în sus, mai precis de la *Putna*, unde stăm incomod şi-n frig: *Suceviţa* cu scara virtuţilor (a lui Ion Scăraru), cu verdele mutat de pe păşune pe zidurile exterioare ale Bisericii şi umbra lui Macarie cel fără de mormînt („a dispărut în anonimatul smereniei“, ne spune o maică de-o puritate de icoană) (cum să scapi aici de clişee?). *Moldoviţa*, *Voroneţul* (cu albastrul de Voroneţ visat de V. obsedant prin toate muzeele lumii şi pînă şi pe piramidele din Mexic, real de data asta şi amplu răsplătitor pentru toate obsesiile de-o viaţă), *Mînăstirea Humorului* schimbînd verdele de la Suceviţa şi albastrul de Voroneţ cu roşu aprins. Între ele, *obcinele* (dealuri înalte sau munţi teşiţi) unei Bucovine rupte-n două (nu sîntem prea departe de Ucraina) prelungind frescele sau

pătrunzînd în ele. În sfîrşit, în amurg, fără urmă de om, în timp ce bat clopotele, ca un dar înainte de înserare: *Arbore* cu cel mai perfect oval (fără abside laterale) dintre toate. Moment de grație (ce importă dacă de pe un zid au dispărut frescele, din moment ce biserica pare a fi încheiat cu timpul un contract sau stabilit o complicitate?) pe o bancă, sub un măr, în timp ce clopotele continuă să bată (nu se vor opri decît la plecarea noastră).

De ce doar aparențele? Pentru că oamenii sînt vătămați. Mai peste tot unde trecem sîntem recunoscuți. Fie că eram anunțați, fie că, vorbind prea tare, ni se recunoşteau vocile. Şi în afară de turiştii care se adună la autografe (care pe un jurnal, care pe o carte de rugăciuni — chiar şi pe o Biblie) sosesc şi maicile, stareții, monahii. Și la cîte o masă de post, lungă, tot ca o zi de post, şi rafinată, stăm şi-i ascultăm. În afară de rare excepţii (maica de la Sucevița, starețul Irineu de la Mînăstirea Neamț), fie nivel teologic liceal, fie naționalisme tip Vatra Românească, adeseori amîndouă.

La *Văratec*, maica stareță Nazaria e super-intelectuală. Știe vreo patru–cinci limbi (greaca inclusă). E trimisă la colocvii. A stat cîțiva ani la Ierusalim. Pare cucernică şi înțeleaptă. Ne primeşte admirabil.

La *Sihăstria*, părintele Ioanichie Bălan, cu toate studiile şi cărțile lui, ni se pare prea plin de certitudinile naționaliste-ortodoxe. Ne plimbă dintr-un loc în altul, doar-doar îl vom rata pe Cleopa. Și-l ratăm, ajungînd la chilia lui cînd s-a retras în pădure să se roage.

La *Voroneț*, maica muzeografă Elena se mîndreşte că a răspuns unui italian ce dibuise o asemănare (falsă de altminteri) între un înger de pe fresca cu Judecata de Apoi şi Botticelli, ceva în genul: Ce, credeți că numai voi (subînțeles papistașii din Occident) sînteţi demni de Botticelli? N-avem şi noi „Boticelul“ nostru? Iar stareţa Irina, bărbată, practică, şoferiță (merge cu 110 pe oră!), se plînge şi ea de străinii vinovați de tot, în afară de dolarii pe care ne cere să-i recoltăm din Paris pentru mînăstirea ei.

Auzi şi că „Ceauşescu nu s-a atins aici de patrimoniu“. Sau „Veneau des securiştii. Le dam o masă şi plecau liniştiţi. Ştiţi, erau cu toții botezați“.

Pînă şi Pimen, regalistul, care ne primeşte la Suceava şi ne spune cum a sfidat el amenințările cu moartea primindu-l pe Rege-

le Mihai la Putna, ni se pare cam excesiv. Cum să suporți să-l auzi spunînd „Un gest al meu, și aș ridica Bucovina toată". Care Bucovină? Pe un monah de la Putna care, fost la protocol, a păstrat sintagmele comuniste, pomenindu-ne de „sărbătorile de iarnă" în loc de Crăciun?

Pe țăranii manipulați și victime iremediabile ale televiziunii? Cu Gabriela Ad. și Carmen, încercăm să convingem vreo patru care vînd covoare, V. discută cu alți doi care vînd pere (dimineața, în fața mînăstirii la Văratec). După ce-și descriau lucid situația, jelindu-se, conchideau că „e vina lui Coposu". Din asta nu-i scoteai. Ba unul dintre ei se și lăuda c-a fost paznic la Închisoarea Făgăraș pe cînd Coposu era în închisoare. Or, era mult prea tînăr pentru așa ceva. Se lăuda deci cu o faptă rea. Virgil avea dreptate să încheie discuția cu Gabriela Ad. și Andrei Cornea publicată în *22*, spunînd că într-adevăr a convins doi țărani, din cîte milioane, că nu e vina lui Coposu, dar nu e sigur că la viitoarele alegeri aceiași doi nu vor vota cu Iliescu.

Mai sînt și alții, bineînțeles. Excepții? Varvara Florea, co-deținuta mamei, care crede că e mai bine că a trecut prin închisoare, altfel cine știe ce compromisuri făcea. Ne-au așteptat, ea și soțul ei, vreo două ore în picioare în fața reședinței lui Pimen și o altă oră (tot în picioare) cît am stat la el. Totul pentru a ne aduce la ei în apartament doar o jumătate de oră (Gabriel se grăbea să ajungem înainte de noapte la Putna). Cu masă pusă degeaba, cu daruri, cu sufletele deschise. Îmi povestește cum la Malmaison rîdeau cu mama. Cum a tuns-o doar pe jumătatea capului (să nu le prindă gardianul). Cum mama l-a visat pe tata în noaptea dinainte de pronunțarea sentinței și i s-a părut că nu e semn bun. Și n-a fost.

Ne mai povestește (noi relatîndu-le discuțiile cu țăranii) cum la o școală din Suceava au dat o zi liberă elevilor cu condiția să arunce cu pietre în mașina lui... Coposu, care trebuia să treacă prin oraș.

În ce proporție sînt oamenii vătămați? Nu doar la noi, dar și în Polonia, unde îi votează pe comuniști după zece ani de *Solidarnosć* și trei de libertate. Ca să nu ne mai referim la Rusia (puciul ce a riscat o noapte să degenereze în război civil ne-a prins la Paris, dar preliminariile lui le-am trăit în România) unde în manifestații portretul Țarului se învecinează cu cel al lui Stalin. Cît

timp nu se face un Nürnberg al comunismului, primejdia recurentă a reinstalării lui — sub forme mai umane — va dăinui printre masele materialmente sufocate de mizerie.

Din fericire pentru noi, de-a lungul drumului prin Moldova (pînă la Văratec urmați de Gabriela reporterizînd pentru *22*, iar pînă la Suceava de Alui Gheorghe), întrebarea aceasta nu ne sîcîie și, grație „scenariilor“ lui Gabriel, rîdem cu o încăpățînare adolescentină.

*

Pe cine am mai reușit să vedem?

• Pe *Geo D.*, bineînțeles din prima duminică. I-am dus doctorii. Schimbat față de 1990. Doar mama lui, de 93 de ani (39 zice ea încîntată), neschimbată: face cozi, curat, îl hrănește, și-l tratează ca pe copilul ce-a fost odată.

• Pe *Alecu* „inconturnabilul“. Două ore la el acasă și apoi pe la toate reuniunile. Familiar de același.

• Pe *Gabriela Omăt*. Ne ducem cu Liicenii și cu ea la O. K. Pare dezinvoltă și deloc intimidată.

• La *Barbu* și *Irina Brezianu*, pe *Arșavir*, cu care, pentru prima oară singuri, reușim să și stăm de vorbă (e cam surd și cînd vorbesc mai mulți deodată, nu mai înțelege).

• Pe *Patapievici*, bineînțeles. Într-o permanentă bună înțelegere.

Trebuie deschisă și *paranteza Pleșu*. Credea că primindu-l pe V. în curtea de la GDS (la lansare) cu un „dar noi nu ne îmbrățișăm?“, va rezolva totul. „Îmbrățișarea“ n-a fost însă, după el, destul de călduroasă. Îi sporește furia, alimentată și de refuzul nostru de a-i acorda Elenei Ștefoi un interviu pentru *Dilema*, în ciuda insistenței ei plîngăcioase. „Cum — se răstește el la Liiceanu, telefonic, în vreo trei–patru apeluri consecutive, duminică 12 septembrie — cum, *Dilema* e o publicație infamantă? Și eu nu sînt un mare gazetar, ca Ion Cristoiu (cf. versiunea *Evenimentul zilei*), și nu pot fi pupat atît de călduros ca Doina Uricariu?“ (Vecina de masă la O. K., după lansarea cărților, a lui V., care l-a sărutat la plecare, sub ochiul revendicativ al lui Pleșu, instalat vizavi.) Și așa mai departe, într-o furie crescîndă. Cum Liiceanu obosise să ne tot transmită, cum V. ar fi fost prea violent și nici nu se gîn-

dea de altminteri să-i vorbească, l-am luat eu la telefon pe Pleşu şi-am încercat calm, dar ferm, să-i explic:

• că V. îl considera pe el, Pleşu, nu gazetar, ci filozof al artei;

• că şi el, direct rănit de atacul injurios din *Dilema* (defazat, prost şi leninist), şi eu, dintr-o elementară solidaritate, aveam un motiv serios de a nu da interviu acolo;

• că e o mare deosebire între atacul academic al lui V. şi cel umoral, cu epitete şi interjecţii al lui Pleşu şi că rănile produse şi de o parte, şi de alta diferă prin instrumentul întrebuinţat, polemică la V., pamflet la el.

Pleşu la început tace (e surprins că-l chem). Apoi îşi reia vechile argumente: că V. l-a acuzat că el cotrocenizează cultura română (Buzura, nu dta — îi răspund), că l-a rănit, şi iar etc. etc. Nu-şi regăseşte umorul decît o clipă, înspre final, cînd îmi răspunde: — Bine, să recitesc articolul, poate că nici nu e vorba în fond de mine acolo.

Tonul e civilizat, dar nimic nu este rezolvat. Pleşu continuă să sîngereze, lovind prin persoane interpuse (ultimul şi cel mai evident: Patapievici, care contra-atacă însă în *22* cu o neaşteptată — pentru Pleşu — vehemenţă) şi prin aluzii.

Noroc că Pleşu pleacă pe tot timpul şederii noastre în... Japonia. Altfel cine ştie cîte telefoane de acest gen am mai fi primit. Dinu Lazăr, care asistă „la un moment istoric“, mă şi fotografiază vorbind la telefon, ca pentru a-l fixa. Fotografiile pe care ni le aduce peste cîteva zile sînt foarte frumoase. „Pitoresc şi (cîtă) melancolie“!

*

Capcane? În ajunul plecării ne telefonează de la Bucureşti Sălcudeanu, numit recent ministru al culturii. Să fim invitaţii oficiali ai Ministerului pentru toată călătoria. Evident, refuzăm. Politicos, dar ferm.

După şedinţa de la Muzeul Ţăranului Român, ne propune, prin Ulici, o revistă de cultură la Bucureşti, din care să facem ce vrem noi (asta acum, cînd revistele dispar pe capete). Şi să ne dea înapoi apartamentul lui Lovinescu. Refuz pentru revistă. Pentru casă, prin Ulici, răspund să se pună în contact cu avocatul (Doru Cosma).

Dacă a fost capcană şi nu iniţiativa lui de a-şi începe cariera ministerială cu un astfel de succes (deschiderea unui dialog cu mentori ai opoziţiei), ea se inchide de la sine.

*

Plecarea. La aeroport: Liiceanu, Paler, Geta, Gabriela, Rodica P., Tia Şerbănescu (n-am reuşit decît s-o întrevedem).

La vamă nu ne deschid valizele. — V-am văzut la televiziune, spune vameşul cu galoane şi larg surîs. Iar ofiţereasa de la paşapoarte: — Vai, doamnă Monica, dvs.!

La aeroport la Paris, devotat ca totdeauna, Daniel Ilea. E 1 octombrie.

În sfîrşit, în deplin incognito!

*

Vorbesc cu Simone. Cioran, cînd mai bine (a vorbit cu Eugen la telefon!), cînd mai rău: s-a închis într-un dulap şi nu-l mai găseau în tot spitalul.

*

Ochii lui V. mult mai bine (16 tensiune). Ca şi prima oară — mai mult încă — i-a priit România. Cu mult mai puţine migrene, în vervă fără discontinuitate, neobosit (faptul că nu dădeam semn de oboseală de dimineaţa pînă noaptea tîrziu îl uimea oarecum pe Gabriel), a întinerit cu cel puţin zece ani.

Ce-ar fi să mergem mai des la Bucureşti? (De la Timişoara ne reclamau mereu, oferindu-ne tren, cazare, ce voiam noi, dar să venim. Şi Clujul „ne vrea".) Ce-ar fi? Dar cum să confiscăm mereu apartamentul lui Gabriel? Bucureştiul, după aceste două experienţe, a ajuns să se confunde pentru noi cu intrarea Lucaci, şi nu doar din comoditate. Mai ales ca atmosferă. De puţini oameni ne-am simţit mai aproape ca de el şi de Carmen, cu puţini mai „acasă".

*

Uitasem: articolul care m-a amuzat cel mai mult despre *Seismograme* — al lui Patapievici, care-mi reproşează, împotriva curentului şi a ideilor admise, că sînt prea „măsurată" şi „civilizată". (În *Dilema*.)

*

Mai uitasem: Iorgulescu a făcut la FE o cronică despre *Seismograme* infinit de exagerată. Pune paginile volumului pe același plan cu criticile lui E. Lovinescu. Profund nedrept. Cartea va plăti mai tîrziu entuziasmele acestea pripite și cam de circumstanță. Nu că nu-mi face plăcere, dar așa sînt eu, vorba lui Patapievici, prea „măsurată“ pentru a mă lăsa în voia vîntului acestuia de entuziasme nu cu totul explicabile, dar, bineînțeles, agreabile. Joc modestia sau am rămas — mai simplu — cu capul pe umeri?

*

Moisescu de la Soti ne-a adus orele de reportaje de la Muzeul Literaturii, unde i-au tăiat lui Grigurcu referința la Eugen Simion (de ce?) și interviul cu noi acasă la Gabriel.

Ilieșiu — materialul ne-montat al interviului acordat lui Buduca, la noi acasă, în 1991. Sînt acolo (asupra stîngii intelectuale franceze și a exilului) răspunsuri la mai toate întrebările ce ne-au fost puse în 1993. De ce nu se vor fi vrednicit să se slujească de ele?

*

La întrebarea: de ce o astfel de primire? — răspunsul cel mai pertinent: al lui Cristian Teodorescu recenzînd în *România literară* reportajul televizat de la Muzeul Țăranului Român. Elogios, bineînțeles, dar cel mai la „obiect“.

Duminică 31 octombrie

În afară de faptul de a fi început lucrul la al cincilea volum din *Unde scurte*, nimic — sau mai nimic — nu mi se pare de reținut din luna ce se încheie azi. În fond, ca de obicei: un roi de „vizite“, telefoane, și rumori dîmbovițene. Cîteva doar:

• Alecu cu Pia. Au venit să-l căsătorească pe Toader (20 de ani!) cu o franțuzoaică de origine libaneză. Studenți amîndoi și așteptînd un prunc. Caracteristic (și agreabil), nimeni la Paleologi nu pare a se întreba din ce vor trăi. S-au dus să facă nunta — religioasă — într-o mînăstire din... Vercors.

Alecu a fost și la Versoix să-l vadă pe Rege, așteptînd ca Providența (singurul recurs) să-l readucă pe... tron.

Toader a scris un foarte bun articol despre Monnerot.

• Vona: i-a ieşit romanul. Debut probabil iremediabil tardiv: cei peste 70 de ani îi poartă cu greu şi boli. Mă duc singură la întîlnirea de la St. Germain-des-Près să iau volumul apărut la Cartea Românească şi intitulat — frumos — *Ferestre zidite*. Îndreptîndu-mă spre Deux Magots şi amintindu-mi — inevitabil — că pe aceleaşi străzi şi prin aceleaşi cafenele mă tot plimbasem cu manuscrisul lui Vona (pe cînd lucram la Agenţia literară) să-l plasez la vreo editură, acum peste 40 de ani, deodată parcă se condensează timpul şi mă apasă. Am păstrat totuşi destulă decenţă ca, de-a lungul cinei la restaurant, în care Vona îmi povesteşte periplul lui bucureştean (a fost după plecarea noastră), să nu filozofez de doi bani asupra trecerii-petrecerii (cum ar spune V.) a unei vieţi.

Simplul fapt de a călca la ani distanţă pe caldarîmul (ce va dura mai mult decît noi) al unei străzi m-a umplut totdeauna de o mirare speriată, în ciuda repetiţiei şi blazării.

De aceea evit — cît pot — să mă întorc pe strada Christianei (rue Pierret) la Neuilly sau pe aceea a Allei, la Trocadéro.

Ce să mai spun de cele din Bucureşti?

• Livius Ciocîrlie, într-un scurt popas în drum spre Bordeaux. Cu o carte a lui (dedicaţie patetică) şi scuza de a nu ne mai fi văzut vreo doi ani: „din discreţie mă port ca un mitocan", scrie el.

Ca totdeauna, ni se pare că tot ce spune e profund şi necesar.

Cartea lui: un fel de Jurnal asupra vidului şi nimicului.

• Hotărît lucru, „ştiinţificii" ce vin spre literatură par cei mai interesanţi din actualul peisaj intelectual românesc. Fără a mai vorbi de Patapievici (un articol al lui recent publicat în *22*, „Urletul", e exemplar pentru ceea ce am sperat noi că se va putea scrie despre experienţa totalitarismului), şi Zografi ne-a făcut şi ne face o impresie bună. Şi el e fizician.

Revenit la Paris, unde lucrează la o teză de sociologie la seminarul lui Alain Touraine, un prieten al lui Zografi (venise o dată cu el), Răzvan Purcărea — a fost matematician înainte de a se converti la sociologie. Acelaşi tip de seriozitate.

• O revedem pe Irena Lasota, la Mihnea, la o cină. Dacă — aşa cum ar părea — cunoaşte şi celelalte ţări din Est ca România (unde politic şi intelectual judecă tot atît de la obiect ca noi),

e într-adevăr ideală pentru postul pe care-l ocupă (la o fundaţie americană pentru democraţie).

Acelaşi tip de complicitate plăcută ca la Bucureşti, la Gabriel acasă.

• Telefoane repetate, pe fundal cînd de înţelegere, cînd de încordare, cu Goma. Ne semnalează că *Timpul* de la Iaşi a transmis pe două-trei pagini dezbaterea noastră de la Piatra-Neamţ, dar uită să ne spună că în acelaşi număr are un articol împotriva lui... Liiceanu (căruia nu-i iartă că a trimis la topit exemplarele necumpărate ale unei cărţi a lui — 10 000 dintr-un tiraj de 120 000 —, uitînd că dacă mai locuieşte în apartamentul de la Paris, i-o datorează aproape integral, Gabriel fiind acela care a făcut rost de la secretariatul lui Jack Lang de suma necesară ca Goma să nu fie pus în stradă pentru neplata acumulată a chiriei). Ni-l semnalează Mihnea. Care se întreabă ce se întîmplă cu Goma. De cînd ne tot întrebăm şi noi. Dorin Tudoran i-a scris lui Mihnea că pleacă pe vreun an la... Cernăuţi. Dar nu-i spune nici de ce, nici pentru ce.

• Mămăligă reapare. Vrea din nou cenaclu. Încerc să-l conving că nu mai are sens. Exilul s-a transformat acum în diaspora, iar ce e de spus — de la politică la literatură — trebuie spus şi scris în ţară. Vrea să ţină totuşi o şedinţă-două pe an.

Aş refuza să fiu „moderator“ la masa rotundă pe care vrea s-o organizeze cu Mariana Marin şi Al. Călinescu (impresii din ţară) dacă nu mi-ar dezvălui că după vreo trei luni petrecute în ţară s-a îmbolnăvit grav (ceva straniu la rinichi) şi a slăbit vreo 10 kg.

Mă apucă mila: despre romanul lui cu ţigani (literatură artificioasă, dar literatură totuşi) nu s-a scris aproape deloc. Poate că-i grav bolnav. Şi atunci ce-i mai rămîne dintr-o întreagă existenţă decît acest cenaclu? Şi accept.

• Mi s-a făcut de mult milă de un alt — şi de astă dată mare — nedreptăţit: Mihai Niculescu. De trei ani şi ceva de cînd sînt publicaţi în ţară tot felul de exilaţi şi mai puţin exilaţi, cartea lui, *Amintiri în uniformă*, n-a fost redescoperită de nimeni.

*

La Bucureşti tot felul de scandaluri:

• cel cu Dinescu continuă. D. a venit la București: și-a dat demisia și a contra-atacat (mai ales împotriva lui Paler și a Anei Blandiana care-și dăduseră demisia din Comitetul U. S.) în limbaj birjăresc.

I-a luat apărarea Pleșu, atacînd la rîndul lui în stilul de amalgam ce-i este acum propriu pe toți anti-„dineștii", „de la Liiceanu la *România Mare*". (I-o spunem lui Gabriel la telefon, el nici nu citise.)

Tot Pleșu contra Papilian. Îi adăpostea o cronică fixă în *Dilema*. Întors de la Costinești (o întrunire cu redactorii posturilor străine ce emit în limba română), Papilian nenumindu-l dă în... Cosașu. Pleșu îi telefonează încurcat: Cosașu amenință cu demisia dacă va mai scrie Papilian în *Dilema*. Papilian, tot fără a numi pe nimeni, declara în *Evenimentul zilei* că nu va mai colabora, rămînînd la moravurile civilizate din Paris și lăsînd altora pe cele bucureștene. Pleșu replică, tot în *Evenimentul zilei*, cum știe el: injurios, amintind că Papilian era șef la UTC. Nu știa oare acest lucru cînd i-a cerut sau acceptat colaborarea permanentă? Din partea lui Pleșu, nimic nu ne mai miră. Alunecă mereu în jos pe partea pamfletară.

În sfîrșit. Gabriela Ad. nevoită să-i răspundă lui Goma, care l-a atacat pe Liiceanu, o face în *22* (fiind ea însăși implicată în același text) destul de dur, se pare, ca prietenia dintre ea și Goma să ia sfîrșit.

Goma n-are decît ceea ce merită. Injurie după injurie, nedreptate după nedreptate, se zidește în singurătate. De data asta riscă să ne piardă și pe noi.

Altă polemică pe capul Gabrielei; tardiv, Victor Neumann răspunde — și el injurios — la o notă scrisă de Gabriela pe marginea unui articol al lui împotriva — iarăși — a lui Mircea Eliade. În același număr din *22* răspunde și Gabriela. Sec și bine.

Moda anti-Eliade se tot extinde. În ultimul număr din *Agora*, Tismăneanu și Dan Pavel revin asupra extremei drepte (Cioran, Eliade și alți... legionari).

Să mai comentez? Nu e nevoie.

*

În *România literară* — comemorînd nu știu cîți ani de la apariție, lung articol al lui Geo D. (el a creat revista) și o altă pagină,

„Din corespondența cu V. I." cu acest prilej, în care descrie cu mare eleganță și căldură cum i-a refuzat V. oferta de colaborare la revistă. Un model de comportament amical. Îi telefonăm și pare fericit că i-a plăcut lui V.

*

Acoperind pe toate, marea veste a zilei este moartea (așteptată de vreo două săptămîni) a lui Fellini.

Pe o zi ploioasă, la Veneția, am intrat cu V. într-un cinematograf la întîmplare și am văzut (eram în timpul Mostrei cinematografice) *La Strada*. De-atunci, de cînd am ieșit ca beți de fericire după film, Fellini a făcut parte din viața noastră.

Nici o altă dispariție a unui cineast (oricît de mare ar fi fost el) nu mi-a lăsat impresia asta: a unui mare segment din propria-mi existență care se cufundă.

Roma mea — întru toate cetatea cea mai iubită — o împărțeam cu Yvonne, cu Mircea P., cu Horia R., cu Dan P. și — tot atîta cu Fellini.

O pierd încă o dată (prima cu moartea lui Mircea Popescu, a doua cu moartea lui Horia Roman, a treia cu boala Yvonnei) astă-seară.

Tristețea aceasta — singura irevocabilă — aruncă într-un plan secund prea cotidienele dezamăgiri.

Luni 15 noiembrie

Telefon azi de la Ion Ioanid: are cancer la gît, nu vrea să se opereze (ar rămîne fără voce și nu cu mult mai multe șanse de vindecare). Se duce, fără mari iluzii, la un fel de doctor-mag din Austria care a avut reușite excepționale. Ca să nu se zică — probabil — că n-a făcut nimic. De abia azi i-a spus soției — Nora. De ea îi este mai mare grijă. Stoic. El spune, din modestie: nesimțit. Speră să îi mai rămînă timp de terminat *Închisoarea noastră cea de toate zilele*. Speră și nu prea. Se gîndește la un capitol de sinteză și încheiere. O dată cu progresiunea tumorii e amenințat să se înăbușe.

De abia l-am cunoscut. O singură dată. Dar declarația lui de prietenie (și de regret de a nu ne fi cunoscut înainte) nu mă miră, avînd și V. și eu pentru el același tip de sentimente.

Să mă mai mir că ziua întreagă sînt ca sub un șoc?

*

Două săptămîni cu Gabriela Adameşteanu. E mereu în întîrziere. Cîte o oră, cîte două. Mai „haotică“ (termenul e utilizat de Liiceanu) ca oricînd. Merg o dată cu ea şi la cinema să vedem ultimul Woody Allen (*Crime mystérieux à Manhattan*), în care W. A. se copiază pînă la caricatură pe el însuşi, producînd totuşi un umor de cea mai certă calitate.

Altfel, discutăm vehement V., ea, eu.

Devin violentă cînd îmi mărturiseşte că n-a putut citi pînă la capăt *1984*: o plictisea (!) Trăia toate acestea, ce nevoie să-l mai şi citească? Mă pornesc pe scriitorii ca ea — adică mai toţi — care nu vor să înţeleagă experienţa unică prin care au trecut. Dacă pînă şi ea. În ciuda „violenţei“, discuţia se menţine mereu în registrul amical.

În povestea Goma, răspunsul ei în *22* — excelent. Îi va răspunde şi Liiceanu (o şi făcea cînd i-am telefonat, într-o seară, şi l-am găsit amărît din pricina aceasta). Între timp, Goma ne-a trimis şi fotocopia din *Timpul* — şi cu articolul lui. Îi telefonez să-i spun „consternarea“ noastră. Tăcere de partea cealaltă a firului. Îi spun: — Nu mai vrei să vorbeşti? — Ba da, dă el o replică vizibil căznită. Despre orice, dar nu despre asta.

Nu mai ştiu cînd şi dacă îi voi retelefona. Mi-e milă de singurătatea pe care singur şi-a împletit-o — ca o pînză bolnavă —, dar m-am cam săturat.

Gabriela — evident — nu i-a dat nici un semn de viaţă. Răspunsul ei era — de fapt — un rămas-bun.

• În povestea Eliade, un excelent editorial în *22* al lui Gabriel Andreescu răspunde ferm lui Neumann (fără a mai reveni la „cazul“ Eliade, ci punînd la punct — şi în chestiune — un anume „etnocentrism“ al minorităţilor).

*

Primim o scrisoare prin care sîntem invitaţi, V. şi cu mine, de către un domn Liviu Grăsoiu, redactor-şef al departamentului de literatură şi artă de la Radiodifuziunea Română, să facem „Teze şi Antiteze“ la... Bucureşti. Adică săptămînal un comentariu — cînd eu, cînd V. — de 10 minute, „pe o temă exclusiv culturală“.

Vom refuza, evident. În ciuda pledoariei vehemente a Gabrielei Ad., care, în ajunul plecării, se străduieşte să ne convingă că trebuie „ocupat“ acest loc. Să nu repetăm greşeala opoziției ce i-a lăsat pe neocomunişti să ocupe toate locurile. În lipsa de critici actuală, prezența noastră la postul de radio național le-ar oferi — continuă ea — repere și ar introduce ordine în haos. Caut să-i zdruncin convingerea că am reuşi astfel o „schimbare la față a României“. Fără a izbuti. Își promite să-l pună şi pe Patapievici să intervină pe lîngă V., cunoscîndu-i slăbiciunea pentru P.

În zadar se străduieşte Gabriela să ne culpabilizeze intransigența cu acelaşi tip de argumente ca Paler. Numai că Paler ne cerea pentru *România liberă* unde vom şi da, nu la postul „național“, oricît de neînfeudată va fi secția literară puterii (şi se pare că nu prea e...).

Oferta aceasta — efect nu prea întîrziat al călătoriei noastre în România — mă amuză însă şi nu mi-ar fi displăcut să le dăm astfel o palmă americanilor de la FE.

Dar nu cu acest preț.

*

Bourgois nu mai ia colecția de teatru a lui Bruno Bayeu. Cade deci traducerea mea şi a lui Eugen din Caragiale, care era totuşi anunțată în catalogul de anul acesta. Şi în ciuda contractului şi a acontului vărsat.

Nu văd altă perspectivă. De fapt, nici nu caut.

*

La prostia de *Jurassic Park* a lui Spielberg mă duc nu ca să văd dinozaurii ce-i încîntă pe copiii Occidentului, evident. Dar sînt primele imagini de sinteză rivalizînd cu realitatea pînă la a o desființa şi create după computer. Realul nu mai poate fi de acum o probă de realitate. Fără a intra în panica de-realizării lumii care a cuprins pe „comentatorii“ parizieni, voiam să constat prin mine însămi ştergerea limitelor dintre real şi factice. Chiar cu riscul de a vedea ceva şi mai sumar decît banda desenată.

Şi am fost: cu Mihnea care-l ducea pe puştiul său, Vlad. Sală de altminteri mai mult de copii. Deloc speriați de dinozauri. Ba chiar aplaudînd. Nici noi, copiii de altădată, nu ne îngrozeam de

zmeii din basme. Cu condiţia să triumfe Făt-Frumos, groaza ne fericea. Aşa se petrece pesemne şi cu ei.

*

Dan Laurenţiu, aseară, acasă.

E acum la „Cartea Românească" şi se înţelege bine cu Magdalena Bedrosian. E şi monarhist. Vine din Elveţia unde l-a văzut pe Rege. Un monarhist rezonabil însă: ştie că, la un referendum, Regele n-ar lua peste 10%. Dacă...

*

Telefon de la Gabriel care a sosit la Paris. Vine mîine la noi. Ne regăsim imediat vechile complicităţi. Îl indignez afirmînd că *Jurnalul de la Tescani* al lui Pleşu nu e un monument de scriere frumoasă. Am impresia că din „obiectivitate" a reintrat în zonele admirative la limitele cărora îl ţinea luciditatea. A dat şi un interviu la *Dilema*. Îi admiră şi stilul articolelor, în ciuda conţinutului.

N-a putut să-mi mai aducă exemplare din *Unde scurte*, II deoarece *Seismogramele* s-au epuizat. Cu atît mai bine: să nu piardă editura bani cu mine.

Ne va aduce şi răspunsul dat lui Goma. Ca totdeauna, de abia îl aşteptăm.

*

Vineri voi trece alt prag de vîrstă. Cam uimită. Nu mai pot să spun: va trece şi asta, deoarece de-acum înainte va trece şi viaţa.

Marţi 30 noiembrie

Gabriel deci pe zece zile la Paris. A venit într-una din dăţi cu Andrei Savu (hipersensibil, fin, ciudat: ne place).

*

Prin Alexandru Niculescu, Ana Blandiana ne cere colaborarea cu rubrici fixe pentru două pagini culturale şi săptămînale pe care Băcanu i-a propus să i le dea în *România liberă*. Şi nu le concepe fără noi. Îi telefonez pentru a-i da imediat acordul. Cu atît mai mult, cu cît astfel ne putem degaja de promisiunea făcută lui Paler (tot cu rubrică fixă şi tot la *România liberă*). Paler (la telefon) e de acord. Ana Blandiana şi Romi Rusan de abia lucrează

la proiect. Dispar deci obligațiile imediate. E cu atît mai bine, cu cît sînt blocată în constituirea volumului V din *Unde scurte*, nedîndu-mi seama cît din disidența anului '89 trebuie să pun la anexe și cît în text. De două săptămîni n-am mai scris nimic.

*

De la București, Gabriela Ad. a continuat presiunile pentru colaborarea noastră la Radio București. Și a reunit cartelul de luptă: telefon comun (de la GDS) cu Gabriel Andreescu și A. Cornea pentru a ne convinge. Ea însăși cam enervată de persistența refuzului nostru, cam tăioasă. La rîndul meu iritată, îi scriu o scrisoare spre a pune capăt insistențelor. Amicală, dar fermă (scrisoarea). Cînd o primește, își exprimă dezolarea lui Mihnea prin telefon: i-e teamă că m-am supărat. Furtună într-un pahar de apă.

*

Două scrisori de la Monica Spiridon — una cu articolul scris asupra cărții lui V., intitulat „Gramatica demnității" și apărut în *România literară*. E la capătul echilibrului nervos și a intrat în panică și la ideea de a se duce pe 8 luni în California.

*

Ion Bogdan Lefter, aseară, la noi. Tot atît de „destinsă" atmosfera. Punctele de vedere — sau de atitudine — s-au îndepărtat însă. Deși a refuzat funcția de redactor-șef propusă de Pleșu (preferîndu-i catedra pe doi ani la Amsterdam), Lefter e funciarmente „dilemist": împotriva puterii evident, dar și mai împotriva opoziției. Motivațiile există, le tot enumerăm și noi: pornirea e însă excesivă, de tipul Elena Ștefoi.

Pornit împotriva lui Radu Preda (autorul cărții despre și cu Țuțea) cu aceeași intoleranță de care dăduse dovadă Elena Ștefoi față de Țuțea.

Îl vedem și noi pe acest tînăr de 21 de ani (Radu Preda) care face în Germania un doctorat în teologie. În discuții nu pare a împărtăși tarele ortodocșilor noștri. Nici o pornire împotriva catolicismului, nici unul din sloganurile tip „Vatra Românească" de care am avut parte în contact cu clerul din Moldova. E de o uimitoare maturitate și deși (citind cartea lui apărută la „Humanitas") sînt

refractară la smeritul limbaj bisericesc, nu văd de ce ar trebui expediat spre… dreapta, cu atîta zor, nici taxat de arivist.

Poate are şi Lefter motivele lui (l-a bătut la cap să-i publice pagini cu Ţuţea în *Contrapunct*), dar mi se pare totuşi vulnerabil acest tip de cosmopolitism care nu admite sentimentul naţional decît la… minorităţi.

Nici cu un atare complex de inferioritate — nici cu cel de superioritate — nu se poate „intra în Europa“ (ca să mă slujesc de sintagma la modă în România) păşind cu dreptul.

Veche „dilemă“ (ca să zic aşa) din literatura română (ca şi din cea rusă — slavofili-occidentalişti etc.), reactualizată pînă la exces de contextul actual.

Aceleaşi simptome la mai recenţii noştri trăitori prin Occident: de la Sami Damian (Occidentul are mereu dreptate, e scuzabil pînă şi de Yalta) pînă la Mircea Iorgulescu.

Presupun că datorăm situării noastre geografice (V. şi cu mine stăm în Occident de-o viaţă) faptul că sîntem vaccinaţi împotriva unor asemenea pendulări: nu supradimensionăm Occidentul (practicînd normal critica — democraţia fiind singurul sistem bizuindu-se pe propria sa critică, sau suscitînd-o), nici nu subestimăm Estul în general, România în special, chiar atunci cînd ne exasperează.

*

Pentru a se duce de 1 Decembrie la Alba-Iulia, Regele a declarat că respectă ordinea constituţională a ţării. Or, Constituţia dă în preambul Republica drept formă de nestrămutat. Deci Regele renunţă la… monarhie. Cum tot nu-l vor primi în ţară, pierde — inutil — şi pe planul principiilor.

Cine îl va fi sfătuit pentru o astfel de manevră autodistrugătoare? „Consiliul de Coroană“ de la Versoix?

*

Prin telefon cu Patapievici. Pleşu a făcut un gest ce nu-i seamănă celui ce devenise. L-a propus pe P. la o bursă germană şi l-a aprobat pentru articolul în care-l ataca! El, care n-a suportat de trei ani încoace nici umbra vreunei remarce fără a se lansa în pamflet şi

cvasiinjurie! Nu-mi pot drămui semnele de exclamație. Să se întoarcă Pleşu spre cel care fusese cîndva? Mă bucur și nu înțeleg.

*

Doru Cosma la noi (cină la restaurant). După ce pusesem la punct la București strategiile lui spre a redobîndi apartamentul din bulevardul Elisabeta, îmi cere din nou datele (adresă etc.).

I-am dat și lui Gabriel numărul de telefon al doamnei care îmi spusese că locatarul apartamentului e fostul anchetator al mamei. Dacă îi confirmă, să lansăm — aşa cum sugera Ileana Vrancea — o campanie pe această temă: „Locatarul din 95B, bd Elisabeta".

Doru Cosma nu vrea, ca să nu îngreuneze recuperarea casei.

*

Cenaclu la Mămăligă. A fost bolnav şi a slăbit anormal. Îmi aminteşte silueta lui Mircea Eliade din ultimul-penultimul an cînd a venit la Paris, ghemuit pe un scaun, tot la Cenaclu. Toți au îmbătrînit. Îi privesc de la „tribuna" unde fac pe „moderatorul" pentru o discuţie („Impresii din România") la care participă: Al. Călinescu (situația culturală dintr-un Iaşi dominat de instituțiile-unelte ale lui Drăgan, cu un institut condus de... Luca Pițu și la care colaborează foştii noştri disidenţi, convinşi că banii n-au miros şi că îi va lăsa Drăgan să-şi facă de cap. Deocamdată îşi şi fac: cărți, reviste bune. Dar cînd diavolul va cere prețul pactului...). O bună surpriză: un economist Lăzăroiu descrie situația cu precizie și cunoaştere directă.

Sus, tot felul de lecturi. Doar fragmentul din romanul lui Vona *Ferestrele zidite* e literatură.

S-au împlinit 30 de ani de cenaclu la M. Şi tinerii de ieri sînt bătrînii de azi.

*

Mini-catastrofă menajeră. O pană de sector (afară e foarte frig) ne strică şi aparatul de încălzit şi ne trezim aproape cu o inundație. Cînd mă hotăram să telefonez la hotel (cum să stăm în casă pe ger?), V. dă pe stradă de un reparator ELM și totul se rezolvă într-un sfert de oră.

Îmi aduc aminte de Marin Preda care-și petrecuse o seară la noi dînd tîrcoale acestui aparat și neînțelegînd cum o astfel de nimica toată poate înlocui soba țărănească și un simplu gest de a apăsa pe un buton efortul de a tăia lemnele și tot întrebînd: și cînd nu mai e gaz sau electricitate, ce faceți? A și meditat într-una din cărțile lui pe această temă.

Și iată că i-am dat dreptate.

Duminică 12 decembrie

Am fost blocată de mai multe săptămîni în lucrul cu cartea (vol. V din *Unde scurte*). De cînd încep în 1989 fremătările „disidente" printre scriitori, comentariile mele radiofonice devin prudente, neîncăpătoare, omisive (trimit multe „materiale" în direct) și tactice (ca să-i protejez pe cei de acolo). Reluate așa, n-ar da nimic. Abia zilele trecute am găsit soluția: neîndestulătoare, dar cred totuși bună — în mod excepțional (cu explicații în prefață), voi dubla în 1989 textele difuzate cu fragmente (în italice) din *Jurnal* cu mai tot ce s-a făcut aici ca ecou al disidenței. Numai astfel se va putea răsfrînge intensa agitație a unui an care — prin finalul său — nu avea să semene cu nici un altul.

*

Abia am închis telefonul cu Gabriela Ad. Convorbire din nou întreruptă (Gabriela pretinde că numai cu mine și cu Tia Șerbănescu i se întîmplă așa). Îmi trimisese o scrisoare de 6-7 pagini cam „haotice" (așa cum se definește ea pe sine), dar plină de regrete, scuze și... încăpățînare: ea tot așa crede.

Nu mai deschid problema (colaborare la Radio București). Are de altminteri altele să-mi spună. În afară de condamnarea la moarte, la Tiraspol, a lui Ilașcu și la pedepse grele a celor doi moldoveni–victime (care unește în indignare — și e normal — pe toată lumea și poate sluji puterii și ca diversiune), semnele se înmulțesc: au fost și manifestații studențești, se anunță o mișcare mare la Timișoara etc.

Dar bomba — în mediile culturale — e o scrisoare deschisă a lui Pleșu către și împotriva lui Iliescu, pornind — dac-am înțeles eu bine — de la colaborarea sa cu extrema dreaptă și extrema stîngă.

Aceeaşi mirare ca în faţa atitudinii sale în povestea Patapievici.

*

În ultimul număr din *Politique internationale*, un interviu cu Iliescu, cu un „chapeau“ drastic al lui Mihnea. Cotrocenii — prin vocea lui Chebeleu — protestează. Mai ales împotriva „introducerii“ lui Mihnea. Cum să fie altfel?

*

Telefonez lui Goma vestea cu cei de la Tiraspol. Răspunde sec. — Ce mai faceţi? — Nimic. Cum despre *nimic* nu e *nimic* de discutat (i-o spun), închei dialogul. Iar s-a supărat. Curios, nu mă mai interesează de ce. Păcat, păcat de el.

*

A ajuns în sfîrşit pînă la noi piesa Alinei Mungiu, *Evangheliştii*. Sf. Pavel, criminal ideologic, trăgîndu-l după el pe Isus (care n-a fost răstignit), proroc blînd şi cam de duzină, însărcinează cu plată bună pe discipolii unui sofist grec să scrie patru versiuni, „evangheliile“, pornite din ceea ce povestesc de Isus, dar ficţionalizîndu-le. După care îi ucide pe toţi şi pleacă să cucerească lumea cu doctrina astfel obţinută.

Mai izbutit estetic şi mai ales mai coerent decît o arată rezumatul de mai sus, dar nu mai convingător. Nu blasfemia împotriva miturilor fondatoare mă şochează, ci dorinţa de a scandaliza ce stă la temelia unor astfel de gesturi iconoclaste. (Ca la bietul şi fugăritul Rushdie.) Cum „fundamentaliştii“ noştri sînt totuşi miticizaţi, riscurile nu sînt aceleaşi.

În loc de indignare, iau totul cu umor şi-i scriu în acest sens cîteva rînduri pe o carte poştală cu Notre-Dame — mitul împotriva ficţiunii — şi i-o trimit la *Expres*. Acasă la ea nu mai răspunde.

*

Telefonează Gogea de la Braşov. Îmi trimisese nişte videocasete ce au fost furate în Germania. Bineînţeles vede mîna Securităţii. Nu cred, dar nu e imposibil. Îmi spune că-mi va trimite o scri-

soare ce nu va conține nimic împotriva ordinii de stat. „Ca să știe și cei care ne ascultă“ — adaugă el. Și dacă nu ne ascultă nimeni?

Dar Gogea nu e un „caz“. Toată lumea vede Securitate și mașinații peste tot, și cum ar fi altfel cu o putere destul de imbecilă și panicată pentru a refuza viza Regelui.

Rezultatul: la Alba-Iulia n-a fost decît Iliescu cu extremiștii lui (ceaușiști mai precis), iar opoziția a făcut manifestație la... București (vreo zece mii de persoane).

O dată cu iarna a reapărut (paradoxal, în viscol și frig) strada.

Îmi interzic să sper.

*

Cornel Dumitrescu, telefon alarmat de la New York că în *Cuvântul Românesc* ne atacă un oarecare de la Piatra-Neamț întrebîndu-se:

• de ce am spus că Eminescu e netraductibil?

• de ce nu i-am tratat pe Goma și Ivasiuc de „colaboratori“?

• de ce nu i-am numit printre scriitorii martiri pe Radu Gyr și Crainic?

Trebuie să fie un preopinent din sală care, după ce îndrăznise să se lege de „ascendența“ soției lui Goma, fusese radical pus la punct de V. și de mine.

Îl calmez pe C. D. Ce importanță au astfel de atacuri legionaroide?

E însă afectat. Mult mai dezagreabil mi se pare că în „Cronica“ lui Buzura ar fi apărut cuvinte de laudă pentru noi.

Asta da, rușine.

*

Telefon de la Horia Bernea, chemat să organizeze o sală de la Muzeul Țăranului ca expoziție aici. Cvasipatetic. Sîntem printre cei patru-cinci la care ține el cel mai mult aici.

Altfel bombăne mereu împotriva Istoriei, a decadenței occidentale, a ploii și a faptului că n-a fost cu noi la mînăstiri.

*

Scrisoare neașteptată de la Sanda Lovinescu. Nu știam că teozofii au umor. Termenul de teozoafă poate că nu-i convine (cum se va fi definind sincretismul ei religios?), dar umor are din plin.

*

Revăd *La Strada* a lui Fellini. Mi-a adus-o V. de ziua mea. Încîntarea de acum nu mai are mare lucru de-a face cu cea a primei vizionări de la Veneția, ținînd de o stare de grație.

Încîntați sîntem și acum. Dar cu totul altfel. Așa se întîmplă cînd îți confunzi tinerețea și Veneția sub ape cu imaginile cinematografice ce se răzbună, păstrîndu-și alteritatea.

Miercuri 22 decembrie

Ieri telefon de la Liiceanu ajuns cu Carmen la Lugano. O vacanță de sărbători la Ion Marin (fiul dirijorului Corului Madrigal), ajuns șef de orchestră celebru pe plan internațional. Se bucură: e zăpadă în jur. Și munți. Și sauna în luxoasa vilă. Dar nu pentru asta notez convorbirea. Gabriel a văzut-o pe „locatara" din bulevardul Elisabeta, doamna care, la Librăria Sadoveanu, îmi destăinuise numele celui ce ocupa acum apartamentul mamei, anchetatorul ei, Bistran. Atunci nu-mi spusese că e „secret". Cum nu-mi răspunsese la scrisoarea trimisă din Paris, îmi închipuisem că, între timp, o apucase frica de... consecințe. Așa și era.

Ce i-a mărturisit lui Gabriel? Că fostul administrator al blocului — fost deținut la Canal — o cunoștea destul de bine pe mama. Ea i-a povestit că a fost vizitată de un tînăr de la Procuratura Militară (prin '56) care s-a minunat ce frumos este apartamentul. Ar fi, după ea, același cu Bistran. Cîteva zile înainte de arestare, i s-ar fi făcut și o percheziție. După arestarea mamei, Bistran-Ioan Nistor s-ar fi instalat imediat în apartament.

Atunci cînd s-a sinucis un judecător din completul de judecată al lui Ceaușescu, îngrozit, ar fi dispărut o lună-două din București. De aceea nici nu l-aș fi găsit acasă în aprilie '90 cînd m-am dus în bulevardul Elisabeta.

Liiceanu vrea să facem o campanie monstră cu — drept punct de plecare — un interviu al meu și apoi articole de Doinaș, Paler, el etc. I-am spus să aștepte să punem la punct lucrurile cînd vine el în februarie la Paris.

Deoarece sînt multe de pus la punct.

• Întîi versiunea acestei doamne. Ileana Vrancea — care avusese de altminteri ideea campaniei — îmi dăduse ca nume de loca-

tar pe un oarecare Marinescu. Atunci, cum ar fi locuit acolo Bistran, din '58 pînă acum, fără întrerupere? I-am scris aseară, imediat după telefon, Ilenei Vrancea, să-mi dea din nou toate amănuntele propriei sale anchete.

• Apoi, nu pot declanşa o campanie fără... martori. Numai cu vecini anonimi. Cel puțin trebuie să pun semnul întrebării: e adevărat că locatarul? etc.

Ar fi nevoie ca cineva — unul dintre avocații de care îmi pomenise Gabriela Ad.? deoarece al nostru nu e de acord cu o campanie de presă — să vadă cartea de imobil de la primărie (e ideea lui Marie-France) pentru a constata sub ce nume se află actualul locatar.

Trebuie absolut să găsesc o modalitate de a lansa această campanie, chiar fără rezultat. Practic, nici vorbă de rezultat: recuperarea apartamentului. Dar pentru memoria mamei şi o minimă „reparație morală" (dacă se poate vorbi de așa ceva — cum să „repari" suferința şi moartea în condiții atît de atroce?) aş merge pînă-n pînzele albe. Nu pot însă începe „aventura" cu vîslași... anonimi. În lipsa lor, cel puțin strategia să fie impecabilă. Numai la ea mă gîndesc.

*

Tot pentru mama am acceptat să dau un interviu unei tinere de la Radio Bucureşti, Anca Mateescu, recomandată de Nelly Pillat. De o timiditate frumoasă. Are la radio o emisiune corespunzînd cu cea a Luciei Hossu la televiziune. Cu deținute politice. Mai vrea şi un interviu pentru o altă emisiune a ei: amintiri de la „Sburătorul". N-o fac cu dragă inimă: amintirile din copilărie despre părinți celebri mă oripilează. Dar ca să poată fi difuzat fragmentul privind-o pe mama (în care nu mă refer la „locatarul din bulevardul Elisabeta"), ce n-aş face?

*

Vladimir Ghițescu (nepotul meu — e fiul lui Adinel — pe care nu-l cunosc) îmi telefonează: a murit, la 87 de ani, Corinica. I se descoperise, la zece zile de la plecarea noastră din România, un cancer generalizat. Andrei Ghiţescu (în casa căruia s-a petrecut reîntîlnirea cu clanul Lovinescu) a luat-o la el şi i-a îngrijit, împreună cu Lili, agonia lucidă, curajoasă, dar torturată de dureri. Pînă

în ultima clipă a păstrat ochii deschişi. I se prelingeau lacrimi. Spunea că ţine la viaţă şi nu vrea să moară.

Dacă n-aş fi reîntîlnit-o în toamnă la Bucureşti, moartea ei n-ar fi însemnat atît de mult pentru mine. O verişoară prea puţin cunoscută în copilărie. După ce am văzut-o însă, lucidă, vitală, cu o memorie slujind întregii familii drept reper, ştirea mi-a produs un şoc.

Am telefonat imediat la Bucureşti şi am vorbit cu Lili. Rugînd-o să aducă la înmormîntare o floare şi din partea noastră.

*

S-a inaugurat noul local al Casei Române cu o seară de colinde. La care am fost din pricina insistenţelor lui Oprescu.

Cu colinde şi o corală corectă (media de vîrstă la bărbaţi între 60 şi 70 de ani, printre ei aflîndu-se şi Oprescu, şi Hillerin, şi Poghirc). Totul ar fi fost deci decent dacă n-ar fi lăsat pe un bas din corală să spună nişte poezioare din producţia proprie.

După aceea, cu Savu, Korne cu soţia, V. şi cu mine descoperim, graţie lor, un restaurant românesc la République. Discutăm de o emisiune a lui Tatulici („Încotro, domnilor intelectuali?“) la care a participat şi Liiceanu. Întorşi acasă, vedem şi noi caseta: pînă pe la patru dimineaţa. Gabriel bine şi chiar foarte tare cînd îi întoarce lui Tatulici întrebarea ce se voia şmecher-culpabilizantă pentru intelectuali (o variaţie perfidă a lui „noi muncim, nu gîndim“), „Încotro, domnule Tatulici?“, aluzie, mai mult atac pe faţă, decent, dar tare, la emisiunea consacrată de acelaşi lui Păunescu (unul dintre scandalurile televiziunii). În microinterviuri luate trecătorilor pe stradă, numele lui Gabriel revenea admirativ cu cea mai mare frecvenţă.

Joi 23 decembrie

Pe la 12 noaptea, Mihnea la telefon, revenit din Serbia (după ce fusese şi la Bucureşti). Veşti de la Bucureşti, deoarece la Belgrad se ştia dinainte că e imposibil să nu cîştige Miloşevici.

Mai întîi ceea ce se ştie: Iliescu a invitat Convenţia (nu şi întreaga opoziţie, să excludă FSN-ul — fratricidul continuă de o parte şi de alta) să formeze un guvern cu propriul său partid

50-50%, eliminînd, gest concesiv, extremele dreaptă şi stîngă. Convenţia se va întruni marţi pentru a discuta. Cercul riscă să fie vicios: refuzînd, îşi dezamăgeşte electoratul căruia i-ar da impresia că refuză să scoată ţara din impas; acceptînd, riscă să cadă într-o capcană dacă nu iau (li se dau) ministerele-cheie.

Mihnea l-a întîlnit îndelung la Bucureşti pe Botez, instalat pentru scurta sa vizită bucureşteană în reşedinţa unde a murit Gheorghiu-Dej. Venise la Bucureşti să-şi dea demisia. Nu pe principii, ci pentru că Aurel Dragoş Munteanu, ministru la Washington, îl lucrează mereu şi vrea să dovedească — pur şi simplu — că el a fost mai „disident“ ca Botez Probabil că i-a dat satisfacţie Iliescu: se va întoarce, fără probleme, la postul lui de ministru al României la Naţiunile Unite.

N-are nici o ezitare (cu atît mai puţin vreo remuşcare) în privinţa rolului pe care a acceptat să-l joace. Iritare doar că opoziţia nu socoteşte că reprezintă şi pentru ea un atu. Furios pe Dorin Tudoran (răspîndeşte sau mai curînd a răspîndit — acum e la Chişinău — peste tot că B. e şi a fost... securist). Şi vrînd să ştie dacă Manolescu ar accepta să-l vadă. Mihnea îi telefonează lui Niki. Acceptă, cum să nu accepte. Şi după o altă seară petrecută în doi şi apoi în trei (cu Mihnea), îi cere lui Botez să-i înlesnească o întrevedere cu Iliescu. Zis şi făcut. Repede. Lui Iliescu îi propune o uvertură spre opoziţie (cu sacrificarea extremiştilor).

Ne-spus, dar ghicit de Mihnea: Botez s-ar vedea foarte bine în fruntea unui guvern de coaliţie — ceea ce fusese visul său şi cînd venise prima oară la Bucureşti la Iliescu şi confruntat cu cei de la GDS vorbise într-o indicibilă limbă de lemn şi de fum.

Mihnea prevede că cel mai opus guvernului de coaliţie va fi Coposu (pentru Iliescu cu care are întrevederi curente, Coposu e singura opoziţie pe care o cunoaşte — şi acceptă). Ora va fi cea a compromisului? Înţeleg, desigur, dar îmi displace profund. Pentru prima oară mi se pare un privilegiu de a nu fi obligată la comentariul săptămînal şi radiofonic, chiar dacă era cultural. Îmi pot oferi astfel mai departe — şi de departe — luxul intransigenţei.

*

Sosit pentru vacanţă la Paris, Iorgulescu are o idee fixă şi apocaliptică năstruşnică: în România va fi un nou 1907 (la Iaşi, ţăranii din-

tr-o comună vecină au învestit — cu furcile — Prefectul). Armata s-ar afla în stare de alarmă. Şi cînd îl întreb cine ar putea-o determina să se ridice împotriva puterii, are un răspuns aidoma lui Matei Călinescu şi Raicu: coloneii şi maiorii (generalii au fost formaţi la Moscova — deci excluşi). Văd că e iluzia tip a criticii literare...

S-a mai îmblînzit cu Coposu de cînd acesta a stat doar cu el în biroul lui de la München, fumînd ţigară de la ţigară şi discutînd. Îl găseşte deodată om politic. (Complicitate de fumători...)

*

După alegerile de la Moscova, primul partid cîştigător: al lui Jirinovski propovăduind un naţional-socialism (fără Hitler totuşi).

Occidentul, ca şi Estul, a pierdut trei ani buni pentru a se apăra împotriva imperialismului rus ce nu putea să nu renască. Acum, Elţîn (cîştigător totuşi prin votarea unei Constituţii ce-i da puteri de ţar), avînd nevoie de armată (prima umilită), se poate opune intrării ţărilor din centrul şi estul Europei în NATO. Iar americanii — cei de totdeauna — între naivitate şi inconştienţă — se vor supune ca să nu... jignească (sau sperie) Rusia.

De abia acum începe să capete conţinut sintagma Yalta–Malta, americanii cu sau fără Clinton fiind mereu ispitiţi să cedeze ceea ce nu le aparţine.

În plus, incapabili (ca toată Europa) să impună o soluţie în coşmarul iugoslav.

*

Ca răspuns la scrisoarea Anei Blandiana cu planul pentru suplimentul literar al *României libere*, telefonez şi dau de Romulus Rusan. Îi sugerăm să ia pentru cronica literară şi pe Cistelecan pe lîngă Zaciu. Şi el are o sugestie bună. Să ne intitulăm rubricile, V. şi cu mine, „Povestea vorbei“ (V.) şi „Teze şi Antiteze“ (eu). Ar urma să înceapă în februarie. Să ne retelefonăm în jur de 15 ianuarie.

*

Un film al tînărului Mihăileanu (fiul ştabului Ion M.), *Trahir*, punînd problema „informatorilor“ Securităţii (cu sau fără voie). În ciuda bunelor intenţii, totul fals de la generalităţi pînă la detalii. Sursa falsităţii stă probabil (cel puţin în parte) în viziunea de „ilegalist“ a tatălui. Eroul e un ilegalist care a scris împotriva lui

Stalin în *România liberă* imediat postbelică (de la început imposibil). Arestat, condamnat, ținut într-o celulă cu apă pe jos vreo zece ani (iarăși imposibil), e salvat de la moarte de un securist bun ce vrea să-i pună la adăpost opera de poet... Nu mai continuu deoarece tot restul e de aceeași factură. Tînărul cineast româno-israeliano-francez filmează ca un occidental care n-a trăit în România, ci doar a citit prin ziare sau cărți *despre*.

*

Alt „spectacol“, dacă se poate intitula astfel: o piesă a lui Mămăligă (tot cu țigani). Ne-o citise acum nu știu cîți ani în cenaclu. (Nici nu-mi mai aminteam.) Acum a montat-o cum le face Leonid: cu zgîrcenie și lipsă de discernămînt estetic. Economia: teatrul la care invită „Théâtre de Ménilmontant“ — nu e de fapt decît o sală de patronaj. Și sala e neîncălzită sau aproape. Lipsa de discernămînt: o dă pe mîna unui tinerel venit din România, de prin provincie, unde a montat vreo două spectacole.

Rezultatul: spectacol de amatori care zbiară, și cam atît.

Mai înfricoșător: incapacitatea lui Leonid de a lua contact cu realitatea: insistă, nu cu umor, ci serios, să venim în „ținută de seară“ (așa știe el din România că se vine la premiere și o viață de om petrecută la Paris nu l-a învățat nimic). Și mă întreabă care cred că va fi reacția criticilor. Neprevăzînd că nu va veni nici unul. Are totuși scuze: n-a scris despre el Manuel Dieguez că e al treilea mare român la Paris, după Ionesco și Cioran, dar mergînd mai departe decît ei...?

Reproduce pe program și cîteva cuvinte de pură amabilitate dintr-o scrisoare a lui Raymond Aron.

*

Cărtărescu — pentru trei zile la Paris — cu flori și indefectibila lui politețe, sobră, dar și ceremonioasă. Ca totdeauna, ne place.

MONICA LOVINESCU

Jurnal
1990–1993

Fresca unei jumătăți de secol de exil politico-literar românesc, prin cel mai autorizat cronicar al său, continuă sub altă formă. După ce a optat, pentru anii 1947–1980, pentru ceea ce comentatorii au numit „jurnal comentat", oferind publicului cele două extraordinare volume intitulate *La apa Vavilonului*, Monica Lovinescu ne încredințează acum masivul jurnal ținut cu regularitate între anii 1981 și 2000.

Mai mult decît în precedentele volume, lumea literară românească din agitatul și contradictoriul deceniu nouă postrevoluționar şi lumea românească pur şi simplu sînt văzute acum de foarte aproape, cu tot vacarmul de proiecte, ambiții, derute, compromisuri, eșecuri. Mulțimea de scriitori, ziariști, politicieni, oameni de afaceri, veleitari, conștienți că „nu e puțin lucru să existi în conștiința Monicăi Lovinescu", cum spunea un critic, se perindă prin aceste pagini, mai animate parcă de iluzii, energii, speranțe și entuziasme decît cele precedente și decît cele care vor urma.

Lucrul este explicabil, ele sînt redactate în anii 1990-1993, primii ani de haotică, ambiguă, exaltantă totuși libertate.

În aceeași serie

VLADIMIR BUKOVSKI Reușești sau mori
CHRISTIAN-ARDIAN KUCIUK Vremea locțiitorilor

Pe copertă: Locuința din *rue* François Pinton a familiei Ierunca

ISBN 973-50-0264-7
ISBN 973-50-0575-1

